

ספר
זיו המועדים

הערות ופולמים בעניני
חג הסוכות

- א -

ממה שחנני השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו

יוסף זאב וועטענשטיין

בעמ"ס "אמרי זיו" על מסכת הש"ס

לונדון יצ"ו

©

כל הזכויות שמורות
מכון 'זיו התורה'

כתובת המחבר:

17 Paget Rd LONDON N16 5ND

טלפקס:

+44-2088002240

+44-7957654017

siferimryziv@gmail.com

מכתב קודש מכ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א

ישכר דוב רוקח

קרית בעלזא

ירושלים ת"ז

בס"ד, חודש מנ"א תשס"ח לפ"ק

הנני בזה לחזק את ידי האברך המו"מ בתורה וביראה, עוסק באורייתא תדירא, מוה"ר ר' יוסף זאב וועטנשטיין שליט"א מעיה"ב לונדון יצ"ו, העומד להעלות על מכבש הדפוס את ביכורי פרי עמלו בתורה, ובשם יקבנו ספר "אמרי זיו" על מסכת בבא בתרא, והוא אוצר חידושים והערות ובירורים על סדר הדף, וכבר הגידו רבנן עדיהן בשבח המגיע לכתבים ובמיוחד חו"ז ידידנו הגה"צ רבי שמואל ישכר רוזנגרטן שליט"א - ראש הישיבה וחבר הבר"צ מחזיקי הדת.

ואמינא לפעלא טבא יישר, חן חן לו, ויזכה לברך על המוגמר ולהו"ל בלי שו"מ, ושימצא חן בעיני הלומדים, והנני בזה לבקש מכל שוחרי תורה להביא ברכה אל תוך ביתם ולקנות את הספר בכסף מלא, ואי"ה בלי"ג גם אני אקח הספר כאשר יצא ממכבש הדפוס במחיר כאשר יושת ע"י המחבר שיחי, וממני יראו וכן יעשו.

ויה"ר שייזכה המחבר לישב באהלה של תורה בלי שו"מ, ולהתעלות מעלה מעלה ללמוד וללמד מתוך רוב נחת והרחבת הדעת, ולראות בנים וב"ב עוסקים בתו"מ, ולכוח"ט ושטו"מ וכט"ס.

הכ"ד הכו"ח לכבוד התורה ולומדי'
הק' ישכר דוב

הסכמת מוח"ז הגה"צ רבי שמואל-ל' ישכר רוזנגרטן שליט"א

ראש ישיבה דחסידי בעלזא וחבר בד"צ דקהל מחזיקי הדת

ט"ז מנחם אב תשס"ח לפ"ק פה ירושלים עיה"ק ת"ו

למע"כ נכדי - חתן בני שליט"א - החשוב והיקר מופלא ומופלג בתורה חריף ושנון אוצר כל כלי חמדה יראת ד' היא אוצרו

כש"ת הרב יוסף זאב וועטנשטיין שליט"א
ממצויני האברכים דחסידי בעלזא בלונדון הבירה יצ"ו
אחדשה"ט בא"ר

קבלתי גליונות מחדושי תורה שלך על מס' בבא בתרא ומה מאד ישמח לבי ותגל נפשי בראותי בהם שקידתך העצומה ורוב יגיעתך להבין ולהשכיל דבר דבור על אפנו, וכשרונך הרב לדלות פנינים יקרים מעומק ים התלמוד לפרק הויות ולתרץ שברים ולישר הדורים בעמקות וסברות ישרות וראוים הדברים להעלותם על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן.

והנני בזה לחזק את ידך להמשיך בדרך הזה להעלות על הכתב את פרי הגיוןך וחידושי תורתך על שאר מסכתות הש"ס לזכות בהם את הרבים ומתן שכרו בצדו שמתוך כך יתגברו ויתרבו אצלך מעינות החכמה לחדש חידושים לאמיתתה של תורה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

ולקראת הבאת פרי בכורך תחת מכבש הדפוס הנני לברכך מעומקא דליבא שהשי"ת יהא בסעדך שיתבדרון שמעותיך בין חובשי ספסלי בית המדרש והוגי תורה ועמלי' ותזכה ללמוד וללמד מתוך נחת והרחבת הדעת בלי טרדות ומניעות ח"ו ולא תמוש התורה מפידך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך מעתה ועד עולם.

המברך בלונ"ח זקנך מוקירך ומכבדך
שמואל רוזנגרטן

הסכמת הרה"ג ר' משה חיים אפרים פדווא שליט"א

אב"ד התאחדות קהלות החרדים

לונדון תע"א

י"ז תמוז תשס"ח

האברך היקר חו"ב טובא עדיו לגאון ולתפארת מו"ה יוסף זאב וועטנשטיין שליט"א חתן ידידי הרב הגאון מו"ה יצחק ראזנגארטן שליט"א ראש ישיבה דחסידי בעלזא פה עירנו הראה לפני חיבור מושלם על מס' בבא בתרא אשר פיו יקראנו "אמרי זיו" והוא אוצר בלום הערות יקרות וביישוב קושיות אשר הניחום בצ"ע. ומהמעט שראיתי ועיינתי ראיתיו ישר הולך בהבנה ישרה ועמוקה בדרך הפשט. ובודאי לומדי המסכתא יתענגו על ביאוריו הערותיו וחידושיו היקרים.

וברכתי לו אמורה כה יזכהו ד' לישיב באהלה של תורה ולהרבות מקנתו להגדיל תורה ולהאדירה מתוך הרחבת הדעת ומנוחת הנפש.

כעתירת וברכת הדו"ש

משה חיים אפרים פדווא

הסכמת הרה"ג ר' יוסף דוב באב"ד שליט"א

דומ"ץ דקהל חסידי בעלזא

לונדון יצ"ו

טו"ב אלול תשס"ח לפ"ק פה לונדון יצ"ו

הן הובא לפני ספר "אמרי זיו" הערות ובירורים על מס' בבא בתרא שמחברו היא האברך "אב בחכמה ורך בשנים" הרה"ג מוה"ר יוסף זאב וועטנשטיין שליט"א משובי הלומדים בכולל דפה. הרב המחבר שליט"א ידוע לי משנים בשקדנותו העצומה ובקיאותו הנפלאה בש"ס ובפוסקים וכעת שנפשו איוותה להעלות מחידושיו על מזבח הדפוס אמינא יישר פעלו ובודאי יהי' לתועלת הלומדים והתלמידים שעוסקים במס' ב"ב.

ויה"ר שיזכה הרב המחבר שליט"א לישב באהלו של תורה כה"י מתוך נחת והרחבת הדעת ויפוצו מעינותיו החוצה להגדיל תורה ולהאדירה.

כ"ד הכותב לכבוד התורה ועמלי' בטהרה

יוסף דוב באב"ד

הסכמת הרה"ג ר' נתן בנימין עקשטיין שליט"א

דומ"ץ בקהל מחזיקי הדת ורב ביהמ"ד סט קילדעס
דחסידי בעלזא לונדון יצ"ו

בס"ד

חודש תמוז תשס"ח

הנה בא לפני אברך מחשובי מתפללי ולומדי בית מדרשינו הרה"ג ר' יוסף זאב וועטענשטיין הי"ו חתנו של פאר בית מדרשינו הרב הגאון הגדול ר' יצחק ראזנגרטען שליט"א ראש ישיבתינו הק' ותכריך כתבים בידו חידושים על כל מסכת בבא בתרא.

יודע אני מך ערכי ושאיני ראוי להיות שר המסכים ורק באתי בזה להעיד על הרב המחבר שהוא מעודו מתמיד גדול ולן בעומקו של תורה ובכתביו ניכרין עמלה של תורה וברכתי בזה שחפץ ד' בידו יצליח שהספר ימצא חן בעיני הלומדים ועוסקים במס' זו.

והשי"ת יעזור שיזכה לישב באהלה של תורה לאויוש"ט ולחדש חידושים לאמיתה של תורה ולהפיצם חוצה ויהיו דבריו מתאמרין ומתקבלין בבי מדרשא.

הכותב וחותם לכבוד התורה ועמלי' בטהרה

נתן בנימין עקשטיין

הסכמת מו"ח הרה"ג חיים יצחק עוזר רוזנגרטן שליט"א ראש ישיבה דחסידי בעלזא וראש כולל "לומדי ש"ס"

לונדון יצ"ו יום ג' לסדר זאת חוקת התורה
תשס"ח לפ"ק

באתי בשורות אלו להעיד על חתני הגאון כבני מוה"ר יוסף זאב ווועטנשטיין שליט"א שכל ימיו עסק בש"ס ופוסקים ועתה עלה בדעתו להוציא החידושים דף על דף על מסכת בבא בתרא בגפ"ת.

ובאמת זהו חידוש גדול להוציא חיבור כזה על מסכתא כה קשה כל דף ודף ובפרט כאלו חידושים המאירים כספירים וממש ברכתי ברכת הנהנין וכלום אב מעיד על בנו.

אבל האמת הוא כי יגיעה אמיתית התייגע חתני שליט"א כל השנים ובס"ד ראה פירות בחידושיו הנחמדים.

וברכתי ברכת הדיוט שיזכה להוציא כל החידושים שיש לו בכתובים ויהי' לו רוב נחת דקדושה כל הימים ביחד עם רעייתו ובתי תחי' והנכדים והנכדות שיחיו.

הכו"ח לכבוד התורה ולומדי
חיים יצחק עוזר רוזנגרטן

דברים אחדים

אודה ד' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה לראות חלק הראשון מזיו המועדים על סוכות יוצא לאור עולם מודה אני לפניך ד' אלוקי ואלוקי אבותי על כל החסד אשר עשית עמדי ועל כל החסד אשר אתה עתיד לעשות עמי ועם כל בני ביתי ועם כל עמך בית ישראל בני ברייתך.

בשבח והודי' להשי"ת ובשמחה רבה הנני בזה להגיש לפני ציבור הלומדים והמעיינים ספר חדש על עניני סוכות חלק א' שזהו גם כרך נוסף מסדרת זיו המועדים על כל המועדים אחר שהוצאתי כבר על עניני חנוכה ועניני פסח וספירת העומר ועל ר"ה ויו"כ וב"ה עכשיו זכיתי להוציא גם החלק הזה על חג הסוכות והחלק הראשון היא מיוסד על מצוות ישיבת סוכה יעזור השי"ת שבקרוב נוכל להוציא גם חלק ב' על עניני לולב ואתרוג וגם על שאר המועדים וחגים.

ימי הסוכות הם חג שמח במיוחד כמ"ש ושמחת בחגיך והיית אך שמח ועיקר השמחה היא כמובן כיון שאחר ר"ה ויו"כ שבני ישראל נזדככו ונטהרו לגמרי ואז זוכין ליכנס לצילא דמהימנותא להיכלא דמלכא קדישא והקב"ה פורס על בני ישראל סוכת רחמים וחיים טובים ושלוה.

אז כמובן דבזמן שמחה כזה הרי אין שמחה כשמחת התורה וא"כ ודאי כדאי וראוי לנצל את ימי השמחה לעיין ולהתבונן במצוה נפלאה זו של סוכות לנסות להבין מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה כל אחד לפום דרגא דילי' ועי"ז נוכל לשמוח גם בשמחה רוחניות שיהי' שמחה אמיתית ובזכות זה השי"ת יעזור שהשמחה הזו תלווה אותנו כל השנה לתוך הבתים שלנו שנזכה כולנו להיות בשמחה תמיד.

ואשר ע"כ צריך אני להודות להלל ולשבח לד' שזכיתי להוציא לאור הספר הזה ועי"ז להוסיף עוד נדבך בסדרת זיו המועדים והספר הזה מחולק לב' חלקים.

חלק א' היא סדר ההערות שהיא הערות קטנות ליישב ולתרוץ הרבה קושיות והערות שנתקשו בהן האחרונים וכדי לציין שכל הקושיות שבספר הזה הם מלוקטים מספרי הראשונים ואחרונים ובמיוחד מספרי עיון המועדים להרה"ג ר' מיכאל אזולאי זצ"ל שליט"א כעמיר גורנה בהרבה קושיות והערות בכל עניני ישיבת ובניית הסוכה וגם הוסיף הרבה קושיות מדילי' ועל זה כתבתי התירוץ שלי מה שעלה בידי לתרוץ בעזר החונן לאדם דעת וכן יש לציין שגם הרבה פעמים עלה בידי שאר תירוצים על הקושיות אבל מה שראיתי שכבר תירצו אחד מן האחרונים לא כתבתי את זה כיון שמטרת הספר היא רק להביא מן החדש.

חלק ב' היא חלק הפלפולים ומערכות בעניני סוכות להבין שורש הענין וכל צדדי השיטות אשר לפעמים ע"י שיורדין לעומק ושורש הענין מיושב עי"ז ממילא הרבה קושיות אשר נתחבטו בהן האחרנים בלי שיצליחו לפענח הענין כראוי.

למותר לציין שכל הני דברים שנכתבו בחלק הפלפול וכן בשאר חלקי הספר אינם יותר מפלפול לשם פלפול בלי שום קשר לההלכה וחלילה להעלות על הדעת לרגע אחד לדון ולהוציא איזה חידוש הלכה מכל הפלפולים כיון שכל זה אינו אלא בבחינת דרוש וקבל שכר.

אני מקוה שהלומדים יהנו מהספר הזה אבל מ"מ אבקש שמי שיש לו איזה הערה או הארה או איזה הוספה שלא ימנע טוב ממני ונא לכתוב אלי ואקבל את זה ברצינות ובתשומת לב ואשתדל בל"נ להשיב לכל אחד כי ד' הטובה עלי בעזה"ת.

בראש ובראשונה אבוא בזה בברכת הדיוט קדם מלכא קדישא עילאה מאן מלכי רבנן ה"ה עט"ר ותפארתינו כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א אשר מוסר גופו ונפשו למעננו שנוכל ללמוד בקדושה ובטהרה בלי שום מניעות וזהו כל משאת חייו להדריך אותנו על דרך הסלולה לנו מרבותינו הק' מבעלזא ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תורתך באהבה ומעודד ומחזק אותנו כל הזמן להעלות חידושי תורה על הכתב ולהוציאם לאור עולם להגדיל תורה ולהאדירה לעשות נחת רוח להבורא יתברך שמו.

ובכן אתפלל להבורא עולם מעומקא דליבא ימים על ימי מלך תוסיף כי אורך ימים ושנות חיים יוסיפו לו מתוך בריאת הגוף והנפש ומתוך נחת והרחבת הדעת ושנוזכה עוד הרבה בשנים ליהנות מהודו ומזיוו אשר משפיע עלינו תמיד באנפין נהירין ושיזכה להוביל אותנו לקראת משיח צדקנו בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן.

לזכרון עולם יוחק בספר כבוד זקני הרה"ח המפורסם מזקני חסידי בעלזא ר' ישראל ב"ר מנחם מנדל וועטטענשטיין זצ"ל שזכה עוד להסתופף בצל הקודש בבעלזא ולהגות שם בתורה ולהיות נמנה בין היושבים והיה דוגמא אמיתי של יהודי חסידי שהיה ת"ח גדול ופזר נתן לאבינוים ביד רחבה וגם היה דבוק ברבותינו הק' מבעלזא בכל נימי נפשו והיה רגיל הרבה לדבר מבעלזא כשנחלי דמעות זולגין מעיניו זכה להקים דורות ישרים ומבורכים בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות נלב"ע כ' סימן תשד"מ לפ"ק תנצב"ה.

וגם לרבות אשתו זקנתי האשה החשובה והצדקנית מרת פערל ב"ר אליהו ע"ה בת גדולים וקדושים ונכדת אדמו"ר זידוטשוב אשר עמדה לימין בעלה ועזרה אותו בכל הצדקות שלו וגם עזרה לו הרבה שיוכל לכתת רגליו לאסוף כספים עבור מוסדות בעלזא גידלה את צאצאיה במסירת נפש אין קץ השיבה נשמתה ליוצרה בכ"ו סימן תשמ"ט לפ"ק תנצב"ה.

לזכרון עולם יוחק בספר שם מורי זקני הרה"ח ר' משה אלימלך ב"ר שמואל אברהם ז"ל סימקאוויטש מחשובי חסידי ויזניץ שהי' דוגמא מיוחד בהתמדתו בתורה ויראתו קודמת לחכמתו והיה מקבל כל אדם בסבר פנים יפות נלב"ע י"ד אלול תנש"א תנצב"ה.

ולע"נ זוגתו זקנתי האשה החשובה וצנועה מרת רייזל בת ר' חיים ע"ה אשר סבלה הרבה יסורים קשים ומורים וקבלתם באהבה נפטרה בדמ"י י"ג טבת תשמ"א לפ"ק תנצב"ה.

ובחדא מחתא אזכיר את בנם היקר והחשוב דודי מוה"ר חיים ב"ר משה אלימלך ז"ל שהיה איש חמודות ורב תבונות מסר נפשו למען הזולת עסק באוריתא תדירא ורדף צדקה וחסד והיה ממייסדי חסידות ויזניץ במונסי לבו הטהור נדם ביום ט"ו בשבט תשע"ב והשיב את נשמתו הטהורה ליוצרו במיטב שנותיו לדאבון לב מכיריו וידידו ובני משפחתו תהא הלימוד בספר זה לע"נ וזכרונו הטוב לא ימוש מאתנו.

גם אזכיר בזה מוח"ז הרה"ח המפורסם ר' משה צבי הלוי אבעלעס זצ"ל שהיה בבחינת שיף עייל ושיף נפיק וגריס באוריתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשי והיה מפורסם כאיש ירא אלוקים וביתו היה פתוח כביתו של אברהם אבינו נלב"ע בכ"ז בתשרי תשס"ט לפ"ק תנצב"ה ושיהי' מליץ יושר בעד כל המשפחה ובמיוחד לפאר המשפחה ה"ה אלמנותו החשובה שתחי' שתזכה לראות הרבה נחת מכל צאצאי' לאורך ימים ושנים טובים מתוך אושר ותענוג וכט"ס.

כמו"כ הנני להזכיר כאן נשמת ש"ב הרה"ח ר' אליעזר ב"ר נפתלי יוסף שליסעל ז"ל מנכ"ל חסידי באבוב בלונדון יצ"ו אשר כל ימיו כיתת רגליו מבית לבית לאסוף כספים עבור מוסדות באבוב הת"ת והשיבה קטנה נסתלק לבית עולמו ביום י' כסליו תשס"ט לפ"ק תנצב"ה.

גם כאן המקום להעמיד מצבת זכרון לע"נ הילדה היקרה רויזא ע"ה בת יבלחט"א ש"ב ר' בן ציון דוד עליאס ני"ו השיבה נשמתה ליוצרה ביום א' אדר תשע"ב והיא בת ג' שנים תנצב"ה.

כבוד היא לי להזכיר כבוד מוח"ז הרה"גה"צ מו"ה רבי שמואל ישכר רוזנגרטן שליט"א ראש ישיבה דחסידי בעלזא וחבר בד"צ דקהל מחזיקי הדת אשר זכיתי שהאיר לי פנים באופן מיוחד בהוצאת הספרים והתעניין על כל פרט ופרט והעיר לי הערות חשובות ויקרות באופן כתיבת הספרים הן בסגנון הכתיבה והן בחלק הלומדות שבה והיה זה לי לעידוד וחיזוק רב.

יעזור השי"ת שיוכל להמשיך להרביץ תורה לאלפי תלמידים השותים בצמא את דבריו לאורך ימים ושנים טובים מתוך נחת והרחבת הדעת ובבריאות השלימות ביחד עם זוגתו הרבנית הצ' תליט"א אשת חיל עטרת בעלה עוד ינובין בשיבה דשנים ורעננים יהיו.

אין בפי די מילין להודות להורי היקרים והחשובים אבי מורי הרה"ח ר' מנחם מנדל שליט"א ואמי מורתי שתחי' על כל מה שעשו למעני במשך כל השנים ורק אוכל לאחל להם מעומק הלב שהשי"ת יהא בסעדן כל זמן ועידן ושאך טוב וחסד ירדפו אותם כל ימי חייהם ושיהי' להם הרבה תענוג ורוב נחת דקדושה במדה גדושה מתוך עושר וכבוד וכט"ס.

והברכה אחת היא גם למעלת כבוד חמי היקר והחשוב הרה"ג רבי חיים יצחק עוזר ראזנגרטן שליט"א ראש ישיבה דחסידי בעלזא פה לונדון וראש הכולל "לומדי ש"ס" בעמ"ס נטעי יצחק ב' חלקים וספר מאורי יצחק על הלכות שבת ולנו"ב חמותי תליט"א שהשי"ת יתן להם בכל מכל כל וישלם להם על כל מה שעשו בשבילי אלף פעמים ככה ושימלא ד' כל משאלות לבם לטובה.

תודה מיוחד לידידי מאז ומקדם המחנך הנפלא הרה"ח ר' שמואל אוסוביל נ"ו וגם חברי היקר הנגיד הנכבד ר' אהרן הכהן גראס נ"ו בעל הדפוס עקספרעס פרינטינג אשר הקדישו מזמנם היקר שעות ע"ג שעות למען הצלחת הספר שלא ע"מ לקבל פרס ישלם להם ד' כפעלם הטוב ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו.

כמו"כ חובה עלי להזכיר ידידי בנש"ק ר' שמואל בערגער שליט"א מאשדוד אשר השקיע כוחות עצומים בספר הזה ובכל הספרים שהוצאתי עד עכשיו לאור הן בההדפסה והן בהעימוד והן בההפצה זכות מצוה הזאת ודאי יעמוד לו להתברך בכל מילי דמיטב.

תודה מקרב לב לגיסי היקר והחשוב העילוי הנפלא חריף ובקי צנא מלא ספרא הרה"ג ר' שלמה דוד קליין שליט"א בעמ"ס אוצר התשובות אשר עבר על חלק גדול מהספרים והעיר הרבה הערות והארות חשובות חן חן לו.

אחרון אחרון חביב אזכיר בזה אחי החשוב והיקר הנגיד הנכבד הרה"ג ר' אהרן אליהו וועטענשטיין שליט"א מגי"ש במרכז עולמי וראש כולל חושן משפט דחסידי בעלזא ירושלים עיה"ק ת"ו על אשר הוזיל זהב מכיסו ונידב חלק גדול מהוצאת הספרים 'מלא ד' כל משאלות לבו לטובה.

ובזה אסיים, ואשא כפי לאבי שבשמים, שיתן לנו כח להמשיך ככה בכפלי כפליים, ויראנו ניסים כימי צאתנו ממצרים, ויתן לנו נחת דקדושה וכט"ס במלא חפניים, עד שנזכה לראות בנחמת ציון וירושלים בב"א.

יוסף זאב וועטענשטיין
בעמ"ס "אמרי זיו" על מסכתות הש"ס
לונדון תע"א חודש אלול תשע"ב

הקדמה

בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים.

וצ"ע מה שמצינו במצוה זו הטעם של למען ידעו דורותיכם מה שלא מצינו בשאר מצוות שיהי' מצוה לפרסם ולהודיע הנס לאחרים ורק בסיפור יציאת מצרים מצינו שיש מצוה לספר הסיפור לבניו אבל לא שיהי' מחיוב לספר לאחרים.

במדרש אמר הקב"ה לאברהם בזכות והשענו תחת העץ יזכו בניך למצוות סוכה וצ"ב השייכות.

ובגמ' בע"ז דף ד' ע"א לע"ל יאמרו אומות האומות תנה לנו מראש ונעשה אמר להם הקב"ה מצוה קלה יש לי וסוכה שמה מיד כל העכו"ם עושין סוכתן בראש גגן והקב"ה מוציא החמה מנרתיקה מיד כל אחד בועט בסוכתו ויוצא ומקשה הגמ' והלא גם בני ישראל יוצאין ומתרחץ נהיו שיוצאין אטו בעטי מי מבעטין.

וצ"ע דהרי למעשה שניהם יוצאין מהסוכה ומה הנפק"מ אי מבעטין או לא.

בסוכות אומרים יהי רצון שבזכות מצוות סוכה נזכה לישוב בעורו של לוויתן וצ"ע השייכות בין סוכות לעורו של הלליתן.

עוד מצינו בסוכות שמזמנין האושפוזין אברהם יצחק ויעקב משה אהרן יוסף ודוד וצ"ע דמה השייכות בין מצוות סוכה להני אושפוזין.

ונראה דהכוונה בכל זה היא דהרי ידוע דבעבודת השם יש שני בחינות חד מי שעובד את ד' ומכוין רק לעצמו שהוא יתעלה בעבודת ד' אבל לא איכפת לי' מאחרים ומאידך יש מי שעובד את ד' ומנסה להשפיע גם על אחרים לעוררם לעבודת ד'.

כמו שמצינו באברהם שהיה משפיע גם על אחרים כמ"ש את הנפש אשר עשו בחרן אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים.

וכמו כן מצינו במצוות ציצית דאין המצווה רק למי שלובש הציצית רק וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ד' דהמצווה היא דכל מי שיראה אותו יושפע עליו יראת ד'.

וכן מצינו נמי בתפילין וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך דהמצווה אינו רק למי שלובש התפילין רק דמשפיע על כל האנשים מסביב.

ולפיכך מצינו גבי אברהם שאמר לו ד' שבזכות שאמר אברהם אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לשני מצוות חוט של ציצית ורצועה של תפילין.

דהרי אברהם אמר שאין כוונתו לעשות כסף רק להציל נפשות של לוט ולהשיבם לחיק אביהם שבשמים לפיכך זכה להני שתי מצוות שזהו נמי בבחינה זו כדאי להראות ולהשפיע על אחרים יראת שמים.

ולפיכך מצינו כשעלה משה למרום לקבל התורה ואמרו המלאכי השרת מה לילוד אשה בינינו ואמר הקב"ה למשה אחוז בכסא כבודי וענה להם תשובה אמר להם משה קנאה יש ביניכם יצה"ר יש ביניכם תורה למה תהא לכם ולכאורה הלא אדרבה כיון דאין יצה"ר ביניהם ראוי שיהי' להם התורה.

רק דהפי' היא דעיקר התורה היא מלשון הוראה להראות לאחרים ולהשפיע על אחרים לעבודת ד' אבל כיון דבשמים כולם אהובים כולם קדושים לא שייך להשפיע על אף אחד א"כ תורה למה תהא לכם.

ובזה מדיוק הלשון אחוז בכסא כבודי ותענה להם תשובה דהרי כמו שדברנו דע"י הציצית שרואים אותו מתעוררין לתשובה דתכלת דומה למים ומים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד וזהו הכוונה דה' רמז לו דע"י הכסא הכבוד יהי לו תשובה להמלאכים.

ובזה מובן גודל החטא של המי מריבה דהקב"ה ענש את משה ואהרן שלא יכנסו לארץ כיון שלא דיברו אל האבן שאילו היו מדברים אל האבן היו בני' לומדין ק"ו לעצמן דאם האבן דהוי דומם שומע לקול ד' כשמדברים אליו כ"ש שבני ישראל ישמעו אליו דלכאורה הלא משה בעצמו ראה וידע דהקב"ה יכול לעשות הנס ע"י דיבור של משה ולא בעי' הכאה ומה נפק"מ אי בני' ראו או לא.

רק כמו שאמרנו דכיון דבנ"י רק יצאו ממצרים כדאי לקבל התורה ועי"ז להשפיע ולעורר אחרים ולפיכך כיון דמשה לא הראה המופת לבנ"י ולא עורר את בני ישראל ולא השפיע להם יראת שמים ע"י שידבר להאבן נחשב לו זה לחטא.

והנה בקריעת ים סוף מצינו דמתחילה לא רצה ליבקע כמ"ש הים ראה וינוס מה ראה ארונו של יוסף ראה דהפי' היא דהים אמר להם מה לי להתערב בין ישראל למצריים ולהציל את ישראל ולטבוע את המצריים אבל כיון שראה ארונו של יוסף דיוסף מסר נפשו כדאי להוכיח את אחיו ולהדריכם בדרך ישרה אז גם הים ראה וינוס כיון דע"ז יצא קידוש השם לכל העמים כמ"ש שמעו עמים ירגזון.

ולמה דווקא הים ולא החיות שהיו יכולין ליפול על המצריים או ההרים יפלו על המצריים.

רק כמו שאמרנו דזהו העבודה של הים דהיא דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד.

וזהו מה שאומרים מה לך הים כי תנוס וגו' ההופכי הצור אגם מים חלמיש למעינו מים דלכאורה אין לו הבנה דאדרבה זה עוד יותר קשה דלמה נבקע האבן לפני בני ישראל.

רק דהפי' היא מה לך הים כי תנוס מה לך להתערב במלחמת ישראל והמצריים התירוץ היא ההופכי הצור אגם מים דראיתי אצל המי מריבה שהיה נחשב לחטא מה שלא עשה משה קידוש השם לפיכך נס עכשיו הים כדי שיצא מזה קידוש ה' גדול.

ולפיכך מצינו שיעקב נענש שדינה נחטפה ע"י חמור ושכם כיון שטמן את דינה בתיבה שאולי אם היה עשיו נושא אותה לאשה היה חוזר בתשובה ולכאורה הלא זה היה עיניו גדול שאין כדוגמתו לדינה שתצטרך לדור עם רשע כזה כמו שמצינו שלא היה בוכה כל הזמן שחששה אולי תצטרך לינשא לעשיו ואפ"ה נענש יעקב כיון דהאדם צריך לדאוג לאחרים להחזירן בתשובה.

ולפיכך מצינו דבעת ששמעון ולוי רצו להוציא את דינה משם הבינו שזה יהי' רק ע"י שיזכו את הרבים באיזה מצוה שזה יהי' תיקון על מה שיעקב לא השפיע על עשיו שיחזור בתשובה ולפיכך אמרו לשכם שימולו את עצמן שזה יהי' התיקון דכיון שע"י דינה נשפע על כל העיר שימולו בזכותה זה יהי' תחת מה שהיתה יכולה להשפיע על עשיו.

אבל לאחר שהרגו את שכם ואז נתברר שכל המילה לא היה לטובתם אז אדרבה יצא כעין חילול השם ולפיכך כעס יעקב עליהם על מה שהרגו האנשים משכם ולפיכך הוצרך יוסף לתקן את זה ע"י שירד במצרים וגזר על כל המצריים שימולו את עצמן ואז נתקן הפגם של יעקב שלא רצה להשיא את דינה לעשיו כיון שבזה השפיע קדושה על כל הגוים שבמצרים.

ולפיכך מצינו שיעקב אמר לשמעון ולוי כי באפם הרגו איש וברצונם עקרו שור דהכוונה היא כמו שפי' רש"י כי באפם הרגו איש קאי על מה שהרגו הבני שכם כאיש אחד וברצונם עקרו שור קאי על שמכרו את יוסף.

דהכוונה היא דבאמת על מכירת יוסף היה להם תירוץ שרצו שהוא ישפיע קדושה על המצריים כיון שזהו עיקר עבודת האדם שישפיע קדושה גם על אנשים אחרים אבל כיון שהרגו את בני שכם הרי הראו שאין צריכין להשפיע קדושה על אנשים אחרים וא"כ למה מכרתם את יוסף ולפיכך הוכיח להם יעקב ממנ"פ אם באפם הרגו איש אז למה ברצונם עקרו שור.

ובזה מובן המדרש פליאה כשראה ראובן שמכרו את יוסף אמר הילד איננו ואני אנה אני בא במעשי בלהה.

דהכוונה היא דהרי ידוע דיעקב היה לו טענה על לאה שלא נשאה לעשיו שאפשר היתה מחזירו בתשובה אבל ראובן סבר שזה לא האחריות שלה להחזירו בתשובה ושהיא צריכה לדאוג יותר בשביל עצמה ולפיכך הביא את מטת יעקב מאהל של בלהה והביאה לאהל של לאה ולפיכך כשראה שמכרו את יוסף שילך למצרים כדי להשפיע קדושה שם על המצריים אמר דזהו לכאורה תירוץ טוב על מה שהילד איננו כיון שמכרו אותו להשפיע קדושה במצרים אבל אנא אני בא במעשי בלהה שא"כ נתברר שלא היה צודק במה שהכניס המטה של לאה דלאה באמת היתה צריכה לינשא לעשיו כדי להשפיע עליו קדושה.

ובזה מובן המדרש בשעה שאמר הקב"ה למשה רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה אמר משה יחי ראובן ואל ימות.

ולפי הנ"ל מובן דהכוונה היא דהרי הטעם למה משה לא נכנס לארץ היתה כיון שלא עשה קידוש השם אצל המי מריבה כנ"ל וא"כ כיון שראה משה שנענש על זה שלא נכנס לארץ ואמר לו ד' אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה אמר א"כ נתברר שיש חיוב על האדם להשפיע קדושה גם לאחרים א"כ נתברר שראובן לא היה צודק במה שהסיר את מטת יעקב לאהל של לאה לפיכך הוצרך לבקש יחי ראובן ואל ימית.

וזה היא נמי מה שמצינו במצוות סוכה דהמצווה היא לילך לחוץ ולפרסם גדלותו ית' בעולם מכח הניסים שעשה לישראל.

ולפיכך מצינו במדרש בזכות שאמר אברהם והשענו תחת העץ זכו בניו למצוות סוכה ולכאורה מהו השייכות בין זה לזה רק דהפ"י היא דכיון דאברהם קרא הערבים שישענו תחת העץ שע"ז היה מקרבן לד' כמבואר במדרש דלאחר האכילה היה אומר להם שלא צריכין לשלם רק שיברכו לד' לפיכך זכה למצוות סוכה שבזה היא ג"כ המצווה לפרסם שמו יתברך בעולם.

ובזה מובן מה היה הטעות של העכו"ם לעתיד לבוא כשיאמר להם ד' מצוה קלה יש לי וסוכה שמה ומוציא הקב"ה חמה מנרתיקה והעכו"ם בועטין בהסוכה ויוצאין ודייק הגמ' דהלא גם ישראל יוצאין מהסוכה כשהם מצטערין ומשני נהי דיוצאין בעטי מי מבעטין ולכאורה מהו הנפק"מ אי מבעטין או לא רק דהפ"י היא דהגוים לא מבינין שיש איזה תועלת בהסוכה עצמה מה שמפרסם הנס להרבים לפיכך כשהם יוצאין מהסוכה בועטין שאין שום תועלת בהסוכה עצמה כיון שהם בעצמן אינם יושבין בסוכה ולא איכפת להם אי אחרים ילמדו מהסוכה עצמה הנס אבל הבנ"י ישראל אפי' כשהם יוצאין עדיין מבינין שיש להסוכה קדושה גדולה מה שמפרסם הנס לרבים.

והנה במחבר סימן תרל"א סעיף ג' מבואר דדרך הסוכה להיות קל שיראו ממנו הכוכבים גדולים ובמ"ב ס"ק ה' הביא בשם האחרונים דלכתחילה בעינן שיראו אפי' בלילה הכוכבים הנראין בלילה וצ"ע מהו הענין בזה שצריכין לראות הכוכבים בהסוכה.

רק דהפי' היא דהרי מצינו שאברהם אמר להקב"ה מה תתן לי ואנכי הולך ערירי ובן משק ביתי היא דמשק אליעזר ופי' רש"י דמשק הפי' היא שדולה ומשקה מתורת רבו לאחרים דאברהם טען לפני הקב"ה הלא אני כל החיים שלי אני הולך ומרבה כבוד שמים ומפרסם שיש מנהיג לבירה ועכשיו אין לי בנים שימשיכו את זה ולפיכך אני צריך בנים כאלו כמו אליעזר שדולה ומשקה מתורת רבו לאחרים ולא בנים שלא ישפיעו על אחרים ועד עכשיו אין לי רק אליעזר שהוא מלמד לאחרים.

לפיכך ויוציא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהי זרעך דהפי' היא דהקב"ה אמר לו שאתן לך בנים כאלו כמו הכוכבים שמאירין לכל העולם כך יהיו בניך שלא ידאגו רק לעצמן רק שיאירו לכל העולם ויפרסמו הבורא בכל העולם.

וכמו שמצינו באמת בשבת פ"ט ע"ב דלעתיד לבוא יאמר יצחק להקב"ה שכל מה שחטאו בני ישראל פלגא עלי ופלגא עלך שלא היה מסתכל על עצמו רק שהיה מוכן לקבל חצי מהעבירות של כלל ישראל על עצמו כדי שבני ישראל יצאו זכאי במשפטם.

וזהו מה שהקב"ה אמר לו לאברהם בסוף דבריו ואתה תבוא אל אבותיך בשלום תיקבר בשיבה טובה ופי' רש"י שזה קאי על תרח וישמעאל שחזרו בתשובה ולכאורה מה ענינו לכאן.

רק דהפי' היא דכיון שאברהם אמר שכל המטרה שלו היא לפרסם שמו יתברך בעולם הרי א"כ נתברר שהיה לו צער גדול שדוקא אביו ובנו בעצמו לא היה יכול להחזיר בתשובה כיון שהקב"ה אמר לו לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך וגם אצל ישמעאל אמר לו ד' כל אשר תאמר לך שרה שמע בקולה וא"כ זה היה נסיון גדול לאברהם ומ"מ שמע בקול ד' לפיכך אמר לו ד' עכשיו שאל תדאג שבשביל ששמעתי לי הפסדת שלא יכולת להחזיר בתשובה את בנך ואת אביך רק ואתה תבוא בשלום אל אבותיך שאביך יחזור בתשובה ותיקבר בשיבה טובה שישמעאל גם יעשה תשובה.

וזהו הענין מה שיש לעשות שיראו הכוכבים בתוך הסוכה דכמו שכתבנו שכל הענין של הסוכה היא להראות ולפרסם הנס לאחרים צריכין שיראו את הכוכבים שהם מאירין לכל העולם שע"ז יבינו שזהו הענין לישב בסוכה דהענין היא לצאת מהבית לחוץ כדי לפרסם יתברך שמו בעולם בחוץ לכל העולם ולא שישב בביתו וידאג לעצמו שהוא בעצמו יבוא למדריגות גדולות.

וזהו הענין מה שמצינו שבזכות הישיבה בסוכה זוכין לישיב בסוכת עורו של לויתן.

דהפי' היא דמצינו בגמ' ב"ב ע"ד ע"ב דהקב"ה חשש שאם הלוי' יוליד ילדים יחרב כל העולם שלא יהי' מקום בשביל זה אז הרג הקב"ה את הנקיבה שלא תוכל להוליד עוד ילדים שלא יחרב העולם דהיינו דהלוי' ויתר על עצמו שלא יוליד ילדים כדי שהעולם יתקיים.

וכיון שזהו הענין של הסוכה שהאדם ילמד שלא ישב בביתו וידאג לעצמו רק שילך לחוץ להשפיע קדושה וטהרה בעולם ובזכות זה יזכה לשבת בעורו של לויתן שגם ויתר על עצמו ודאג רק לקיום העולם.

וזהו מה שמצינו בברכות דף ד' ע"א שאמר דוד שמרה נפשי כי חסיד אני וכי לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבין בכבודו של עולם ואני מלכלך את ידי בדם נדה ושליא להתיר אשה לבעלה ולכאורה וכי זה היה גדלותו של דוד המלך הלא הוא מהמרכבה של השכינה וזהו גדלותו שמלכלך ידו לטהר אשה לבעלה.

רק דהפי' היא דכל מה שעשה לנפשו בעצמו בקדושה וטהרה את זה לא היה חשוב לו כ"כ והעיקר היה אצלו מה שליכלך את ידו בדם לטהר אשה לבעלה.

אבל באמת מהיכן לקח דוד היתר זה לבזות את עצמו כדי לטהר אשה לבעלה הוא למד את זה ממה שהקב"ה אמר אצל סוטה שיש למחוק את השם המפורש כדי לעשות שלום בין איש לאשתו וא"כ כ"ש שדוד יכול לוותר על כבודו ולהתלכלך בדם כדי לטהר אשה לבעלה.

ובזה מובן הגמ' בפסחים קי"ט ע"ב עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק לאחר שאוכלין ושותין נותנין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך ואינו מברך שאומר שיצא ממנו ישמעאל ואמר לו ליצחק טול וברך אומר להן איני מברך שיצא ממני עשו אומר לו ליעקב טול וברך אומר להם איני מברך שנשאתי שתי אחיות אמר לו למשה טול וברך אמר להם איני מברך שלא זכיתי ליכנס בארץ ישראל אומר לו ליהושע טול וברך אומר להם איני מברך שלא זכיתי לבן אומר לו לדוד טול וברך אמר להן אני אברך ולי נאה לברך שנאמר כוס ישועת אשא ובשם ד' אקרא.

והגמ' היא לכאורה כולו מוקשה דקודם כל מהו הלשון ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק ועוד קשה מה שאמר יעקב שנשאתי שתי אחיות הלא היו גיורות וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי וא"כ לא הו' עוד אחיות ומה אמר משה שלא נכנסתי לארץ וכי זה היה חטא שלו ועוד קשה דהרי דוד נמי היה לו החטא של בת שבע וא"כ למה הסכים לברך.

רק דהפי' היא דזה היה ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק ע"י שנטל יצחק כל העבירות על עצמו כדי לגמול חסד עם בני ישראל דהסכים לקבל על עצמו כל החטאים כדי שבני ישראל יצאו זכאי בדין ובשביל זה זכו לאכול הסעודה שסעודה זה יה' בעורו של לויתן שהלויתן גם ויתר על עצמו כדי שיהי' קיום להעולם וא"כ למעמד כזה צריכין לחפש אחד שויתר על כבודו כדי לקיים העולם ולעזור לאחרים להתקדש וליתר ולפיכך אמר אברהם שאני לא עשיתי מספיק לעורר אחרים שהרי יצא ממני ישמעאל ואע"ג שזה היה ע"פ צוי ד' מ"מ הוא חשב זה לעצמו לפגם וכן יצחק הגם שהיה הגורם לכל השמחה מ"מ ראה לעצמו פגם במה שיצא ממנו עשיו והוא לא חינכו לתורה כראוי ואח"כ כיבדו את יעקב אבל יעקב אמר שהוא נשא שתי אחיות ואין הבעי' מה שהיא איסור שהרי הם נתגירו והוי כקטנים שנולדו רק דכיון שנשא גם את לאה ועי"ז לא החזירה בתשובה את עשו ואח"כ כיבדו את משה אבל הוא אמר שכיון שלא זכה ליכנס לארץ כיון שחטא במי מריבה עי"ז שלא עשה קידוש השם שזה היה מעורר את בני ישראל לעשות ק"ו מהאבן שאם הוא שומע כ"ש שאדם צריך לשמוע לדבר ד' אינו יכול לברך וכן יהושע לא רצה לברך כיון שלא היה לו בן להשפיע עליו אבל דוד אמר שלו נאה לברך דאע"ג שהיה לו חטא של בת שבע זה היה רק בין אדם למקום אבל הוא לא חסך שום מאמץ להשפיע ולעזור לאחרים וזהו מה שאמר כוס ישועות אשא למה כי ובשם ד' אקרא אני כל הזמן למדתי משם ד' שמוחקין שם הד' בסוטה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו ומזה למדתי שכ"ש שאני אוותר על כבודי כדי לטהר אשה לבעלה ולכן אני ראוי לברך במעמד כזה בעורו של לויתן.

ובזה מובן נמי למה בהסוכה זוכין להאושפוזין אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד.

דהרי אברהם היה רק משפיע על אחרים כמו שאמר תן לי הנפש והרכוש קח לך וכן יצחק אמר פלגא עלי ופלגא עלך וכן יעקב שעל ידו נגרם המילה של הבני שכם ומצרים וכן משה ואהרן שע"י שנענשו על מה שלא השפיעו על אחרים אצל מי מריבה יש ללמוד גודל המצוה שיש להשפיע על אחרים וכן יוסף שהשפיע על אחרים שמל את כל המצריים וכן דוד שלכלך את ידו לטהר אשה לבעלה ובזכות זה שיצאו מן הבית החוצה להשפיע ולפרסם הנס על אחרים זוכין להני אושפוזין שיבואו לסוכתו.

ויה"ר שנזכה לכל זה ושנזכה לשבת בסוכת עורו של לויתן זכאין כד שמעתין קבועין כן תהוי בהנהו חבורתא בב"א.

מפתח

הערות בעניני סוכות

הערה א'	בענין העוסק במצוה.....	כז
הערה ב'	בענין ביתו עראי וסוכתו קבע.....	כז
הערה ג'	בענין חיוב של עבד בסוכה.....	כח
הערה ד'	בענין חכמתו של טבי.....	כח
הערה ה'	בענין לברך שהחיינו על עשיית הסוכה.....	כט
הערה ו'	בענין לברך על ספק חיוב.....	ל
הערה ז'	בענין לברך על ספק חיוב (ב').....	ל
הערה ח'	בענין שמברכין לישב בסוכה.....	לא
הערה ט'	בענין אכילה בכזית.....	לב
הערה י'	בענין מזה תדיר יותר.....	לג
הערה י"א	בענין חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה.....	לג
הערה י"ב	בענין מזה שלא קיימו מצוות סוכה במדבר.....	לד
הערה י"ג	בענין אי קטן צריך לעשות המצוה בכל הפרטים.....	לד
הערה י"ד	בענין אף הן היו באותו הנס.....	לה
הערה ט"ו	בענין שבעה ימים רשות.....	לו
הערה ט"ז	בענין סוכה הראוי לשבעה.....	לו
הערה י"ז	בענין תנאי בנוי סוכה.....	לז
הערה י"ח	בענין סוכת גנב"ך.....	לז
הערה י"ט	במי שבירך בגג סגור.....	לח
הערה כ'	בענין לאכול לחם בערב סוכות.....	לח
הערה כ"א	בענין חובת היום קודם.....	לט
הערה כ"ב	בענין תקנת השבים.....	מ
הערה כ"ג	בענין קטן הצריך לאמו.....	מ
הערה כ"ד	בענין לישב בסוכה בשמיני עצרת.....	מא

הערה כ"ה	בענין מיגו דהוי דופן לענין שבת.....	מזא
הערה כ"ו	בענין להוסיף מחול על הקודש.....	מזב
הערה כ"ז	בענין הלימוד ט"ו ט"ו מחג הפסח.....	מג
הערה כ"ח	בענין שאכילה חוץ לסוכה הוי איסור.....	מג
הערה כ"ט	בענין לבטל המצוה בידים.....	מזד
הערה ל'	בענין קטן הצריך לאמו (ב').....	מזה
הערה ל"א	בענין דפנות קודם לסכך.....	מזה
הערה ל"ב	בענין שינה בסוכה.....	מו
הערה ל"ג	בענין שהמצוה היא שלא לאכול חוץ לסוכה.....	מו
הערה ל"ד	בענין כזית בלילה הראשונה.....	מז
הערה ל"ה	בענין אינו מצוה ועושה.....	מזח
הערה ל"ו	בענין אכילה בסוכה כל שבעה.....	מזח
הערה ל"ז	בענין ביטול סכך הפסול.....	מט
הערה ל"ח	בענין קציצת סכך לסוכה.....	מט
הערה ל"ט	בענין רובו כולו.....	נ
הערה מ'	בענין אכילת היתר בזמן איסור.....	נא
הערה מ"א	בענין מצוות סוכה במדבר.....	נא
הערה מ"ב	בענין להאכיל לקטן חוץ לסוכה.....	נב
הערה מ"ג	בענין ברכת לישב בסוכה בנשים.....	נב
הערה מ"ד	בענין כזית ולתיאבון.....	נג
הערה מ"ה	בענין החילוק בין זכירה לידיעה.....	נג
הערה מ"ו	בענין קנין בשינוי.....	נד
הערה מ"ז	בענין מצטער פטור מן הסוכה.....	נד
הערה מ"ח	בענין המתנה על נוי סוכה בבית"ש.....	נה
הערה מ"ט	בענין איסור הנאה בחפצי מצוה.....	נה
הערה נ'	בענין ששינה וטיול טפלים לאכילה.....	נו
הערה נ"א	בענין אי שינה הוי מצוה.....	נו
הערה נ"ב	בענין עוסק במצוה כשיכול לקיים שתיהן.....	נז
הערה נ"ג	בענין דהמיעוט צל בטל ברוב.....	נח

הערה נ"ד	בענין אי הברכה היא המצוה עצמה	נח
הערה נ"ה	בענין אם שהה בביתו	נט
הערה נ"ו	בענין ברכת שהחיינו	נט
הערה נ"ז	בענין דבר שיכול לישאל עליו	ס
הערה נ"ח	בענין היושב בסוכה קודם האכילה	סא
הערה נ"ט	בענין הכוונה בעת הישיבה בסוכה	סא
הערה ס'	בענין מצוות לאו ליהנות ניתנו	סב
הערה ס"א	בענין מיגו דהוי דופן לשבת (ב')	סג
הערה ס"ב	בענין היוצא מן הסוכה דלא הוי הפסק	סג
הערה ס"ג	בענין אי יכול לכון דהברכה יפטור רק עד זמן פלוני	סד
הערה ס"ד	בענין אי עובר בל תוסיף כשיושב כשהוא פטור	סד
הערה ס"ה	בענין שנשים חייבות באיסור היוצא מן העשה"ג	סה
הערה ס"ו	בענין למה אין מברכין על עשיית הסוכה	סה
הערה ס"ז	בענין המחמיר לאכול דבר קטן בסוכה	סו
הערה ס"ח	בענין לברך על טיול ושינה	סו
הערה ס"ט	בענין היוצא מהסוכה לעשות צרכיו	סז
הערה ע'	בענין להוסיף על אהל ארעי בסוכה	סז
הערה ע"א	בענין לעשות מחבירו דופן לסוכה	סח
הערה ע"ב	בענין שהישן בשמיני עובר בבל תוסיף	סח
הערה ע"ג	בענין עוסק במצוה (ב')	סט
הערה ע"ד	בענין תעשה ולא מן העשוי	סט
הערה ע"ה	בענין לישון בערב סוכות	ע
הערה ע"ו	בענין שהנוי סוכה אסורין בהנאה	ע
הערה ע"ז	בענין לברך על ספק חיוב (ד')	עא
הערה ע"ח	בענין סכך של עצי אשירה שנחשב כאילו אינו	עב
הערה ע"ט	בענין ליהנות מהסוכה	עב
הערה פ'	בענין מיגו בשבועה	עג
הערה פ"א	בענין אי מהני שותפות כשבעין לכם	עג
הערה פ"ב	בענין שחתן פטור מן הסוכה	עד
הערה פ"ג	בענין לעשות סוכה בירושלים	עד

הערה פ"ד	בענין לעשות סוכה על קרקע גזולה	עה
הערה פ"ה	בענין המברך להנאתו	עה
הערה פ"ו	בענין סכך פסול הבטל ברוב	עו
הערה פ"ז	בדין מחובר לקרקע כקרקע	עו
הערה פ"ח	בענין שיצא בכזית הראשון בלילה	עז
הערה פ"ט	בענין לבטל סכך פסול (ב')	עז
הערה צ'	בענין אבל שחייב בסוכה	עח
הערה צ"א	בענין לעשות מלאכה בעיו"ט	עח
הערה צ"ב	בענין סוכה הפסולה מדרבנן	עט
הערה צ"ג	בענין אי יש לקיים מצוה בשינה	עט
הערה צ"ד	בדברי בעל המאור בהחילוק בין פסח לסוכות	פ
הערה צ"ה	בענין שמחת חתן בסוכה	פא
הערה צ"ו	בענין בל תוסיף	פב
הערה צ"ז	בענין אי פחות משו"פ הוי לכם	פב
הערה צ"ח	בענין דבר שלא בא לריצוי	פג
הערה צ"ט	בענין סוכה גזולה	פג
הערה ק'	בענין כוונה במצות שינה	פד
הערה ק"א	בענין אי עובר על איסור דרבנן בישיבת הסוכה אי יצא מה"ת	פד
הערה ק"ב	בענין שמיני רגל בפנ"ע	פה
הערה ק"ג	בענין החילוק בין ידיעה לזכירה	פה
הערה ק"ד	בענין אי ירד גשמים לילה הראשונה	פו
הערה ק"ה	בענין אי נשים פטורין במצוה שרבנן שהז"ג	פו
הערה ק"ו	בענין אי בעינן קרקע בסוכה	פז
הערה ק"ז	בענין שצריך לאכול בסוכה כל היום	פז
הערה ק"ח	בענין שכל אחד חייב לישב בסוכה	פח
הערה ק"ט	בענין שיהי' הסכך כשר בעת ההנחה	פח
הערה ק"י	בענין כופין לעשות המצוה	פט
הערה קי"א	בענין השכר של מצוות סוכה	פט
הערה קי"ב	בענין מצוות סוכה לעתיד לבוא	צ
הערה קי"ג	בענין אי רבנן עקרו המצוה לגמרי	צ

הערה קי"ד	בענין שקודם חל קדושת היום	צ
הערה קט"ו	בענין אי מקיים מצוה בשעת השינה	צא
הערה קט"ז	במי שבירך כשהגג היה סגור	צא
הערה קי"ז	בענין חיוב י"ד סעודות	צב
הערה קי"ח	בענין מזה שלא מברכין על השינה בסוכה	צב
הערה קי"ט	בענין לברך שהחיינו עובר לעשייתן	צג
הערה ק"כ	בענין עוסק במצוה פטור מן המצוה	צד
הערה קכ"א	בענין אי גזרין משום הנכנסין והיוצאין	צד
הערה קכ"ב	בענין עד עשרים אמה שלטא בי' עינא	צה
הערה קכ"ג	בענין לא מישלט בה עינא	צו
הערה קכ"ד	בענין אי צריכין צל סכך או צל דפנות	צו

מערכות בעיני סוכות

סימן א'	בעינן אי סוכות היא כדי לזכור הנס או סתם כדי לעשות זכר להנס	צח
סימן ב'	בענין אי המצוה היא לאכול בתוך הסוכה או שאסור לאכול חוץ לסוכה	ק
סימן ג'	בעינן אי צריכין צל סכך או צל דפנות	קיג
סימן ד'	בענין אי למען ידעו דורותיכם קאי על האדם היושב בסוכה או לאחרים הרואין	קטו
סימן ה'	בענין הפסול של סוכה תחת הסוכה	קכד
סימן ו'	בענין אי צריכין להגן מן החמה ע"י הסכך או דהעיקר שיהי' בדירת ארעי	קכו
סימן ז'	בעינן למען ידעו האם קאי על היושב בסוכה או לדורות	קלו
סימן ח'	בענין אי מצוות סוכה הוי חיוב גברא או חיוב חפצא	קלח
סימן ט'	בעינן אי למען ידעו דורותיכם היא להאדם היושב בסוכה או לאחרים	קנז
סימן י'	בענין אי הוי חיוב גברא או חובת הבית	קס
סימן י"א	בענין אי יש מצווה לבנות הסוכה	קעח
סימן י"ב	בענין אי ישיבת סוכה הוי סיבה או סימן	קפ
סימן י"ג	אי יש קדושה בהסוכה עצמה או דמקיים המצווה עי"ז שהוא בדירת עראי	קצא

סימן י"ד	בענין שהישיבה בסוכה היא ענין של שבח והודאה.....	קצג
סימן ט"ו	בענין אי הנס של ענני הכבוד היה להגן מן חצים או בשביל דירה.....	רב
סימן ט"ז	בענין שהסוכה היא כדי להרבות שמחה.....	רד
סימן י"ז	בענין אי בעינן שהסכך יגן עליו מהחמה או דדי בישיבה בסוכה סתם.....	ריג
סימן י"ח	בענין אי הוי החג משום מצוות סוכה או דמצות סוכה היא מצוה בתוך החג.....	רטו

הערות בעניני סוכות

הערה א'

בענין העוסק במצוה

בסוכה דף כ"ה ע"א במתני' שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה וכו' ומפרש הש"ס מאי טעמא דת"ר בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה והקשה הפנ"י דכיון דדין זה דהעוסק במצוה פטור מן המצוה היא דין בכל המצוות אמאי כתב המשנה דין זה דוקא בסוכה ותיירץ דהכא בסוכה החידוש היא דאע"ג שמבטל המצווה "בקום ועשה" ע"י שאוכל חוץ לסוכה מ"מ פטור משום עוסק במצוה אבל בשאר מצוות כשעוסק במצוה ביטולו של המצוה השני' היא רק "בשב ואל תעשה" ולא בקום ועשה.

והקשו האחרונים דלפי דברי הפנ"י מנין להתנא של המשנה שעוסק במצוה פטור מן המצוה גם בכה"ג שביטולה היא בקום ועשה והרי שני המקורות של עוסק במצוה פטור מן המצוה הם מקריאת שמע והקרבת הפסח שביטולם היא בשב ואל תעשה ומנין יש לנו מקור לקום ועשה.

וי"ל דהמשנה הבין בפשיטות דכיון דילפינן שהוא פטור מן המצוה השני' אין שום חילוק אם מבטלו בקום ועשה או בשב ואל תעשה דהרי הוא פטור לגמרי מן המצוה ומה הנפק"מ באיזה אופן הוא אינו מקיים המצוה.

הערה ב'

בענין ביתו עראי וסוכתו קבע

בשן"ע סי' תרל"ט כתב כל השבעת ימים עושה אדם ביתו עראי ואת סוכתו קבע שנאמר בסוכות תשבו וגו' וכ"כ הרמב"ם.

ודייק בספר עיון המועדים דאמאי הקדימו השו"ע והרמב"ם שיעשה דירתו ארעי הרי התכלית היא ששייבת הסוכה יהא דבר קבע ורק השיעור של ישיבתו

בסוכה היא עד שנעשה ביתו עראי א"כ אמאי לא כתבו כלשון המשנה שכל השבעת ימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי.

וי"ל דהמשנה בא לפרש לשון הקרא דמה שצוה התורה בסוכות תשבו שבעת ימים כוונת הקרא היא שיעשה סוכתו קבע לשבעת ימים ועי"ז ממילא יהי' ביתו עראי אבל השו"ע והרמב"ם לא מדברים על הפסוק רק על המציאות של האדם דהאדם יצא מביתו להסוכה א"כ מקודם עושה ביתו עראי ע"י שיוצא מביתו ורק אח"כ עושה סוכתו קבע.

הערה ג'

בענין חיוב של עבד בסוכה

איתא במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה בטבי עבדו של ר' גמליאל שהיה ישן תחת המטה וברש"י שם פי' וז"ל ועבדים פטורין מן הסוכה דמצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות וכל שהאשה חייבת עבד נמי חייב.

והקשו האחרונים דרש"י היה צריך לומר להיפך כל שהאשה פטורה עבד נמי פטור ומהו שכתב רש"י כל שהאשה חייבת עבד נמי חייב הרי מדברים פה להצד של הפטור.

וי"ל שהרי יש מצוות שהעבד חייב יותר מן האשה כגון מילה ועלייה לרגל א"כ הרי לא היה רש"י יכול לומר דכל שהאשה פטורה עבד נמי פטור לפיכך אמר להיפך דכל שהאשה חייבת העבד נמי חייב וממילא תבין ההיפך.

הערה ד'

בענין חכמתו של טבי

איתא במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה בטבי עבדו של ר' גמליאל שהיה ישן תחת המטה ואמר ר' גמליאל לחכמים הראיתם את טבי עבדי שהוא חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה רבן גמליאל בזה שעבדו היא תלמיד חכם והלא יש עוד מצוות עשה שהזמן גרמא כגון תפילין וכדו' ובזה לא מצינו שאמר רבן גמליאל ראו טבי עבדי שהוא חכם ואם נאמר דכל מצוות עשה שהזמן גרמא קיים טבי אפי' שהוא פטור א"כ מ"ש מצוות סוכה שלא קיים.

וי"ל דעיקר כוונת רבן גמליאל הכא היא דהרי ישנה מחלוקת בזה אי הישן תחת המטה יצא ידי חובתו וא"כ חשש רבן גמליאל שילמדו התלמידים מזה שראו שטבי שהיה עבד כשר ורבן גמליאל השתבח בו הרבה פעמים וכן גם התאבל עליו א"כ ילמדו מזה שהישן תחת המטה יצא ידי חובתו לפיכך אמר זה רבן גמליאל כמסיח לפי תומו תראו שהוא ת"ח ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה ועיקר כוונתו היה שלא ילמדו מזה שר' גמליאל סובר שיכולים לישן תחת המטה בסוכה רק שידעו שאדרבה הוא סובר שאין יוצאין המצוה כשישנים תחת המטה בסוכה.

ועי"ל דבשלמא בשאר מצוות כגון שאינו מניח תפילין אין לראות מזה שהוא חכם שאפשר שהוא אינו עושה המצווה מחמת עצלות אבל הכא כיון שהוא כבר בסוכה והולך לישון דוקא תחת המטה מזה יש לראות שהוא חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה.

הערה ה'

בענין לברך שהחיינו על עשיית הסוכה

איתא בגמ' בסוכה דף מ"ו ע"א העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה חזינן בגמ' דמברכין בשעת עשיית החפצא של המצוה וכן פסק הרמב"ם בהל' ברכות פרק י"א ה"ט.

והקשו הראשונים דמה ענין עשיית החפצא של המצוה לברכת שהחיינו דבפשוטו ברכת שהחיינו היא על קיום המצוה וא"כ למה ראוי לברך בכלל שהחיינו על עשיית החפצא.

וי"ל דהשהחיינו מברך על השמחה שיש לו שיכול לקיים המצווה ומתי יש לו השמחה שיכול לקיים המצוה הלא ודאי דעיקר השמחה היא כשרואה שעלה

בידו לבנות סוכה כהלכה שזהו דבר קשה מאד ולפיכך יש לו שמחה שהגיע לזה אבל מה שיושב לתוך הסוכה אין לו שמחה עכשיו שהרי יודע כבר מעת שהסוכה עומד במלוא הדרו שיוכל לישב בסוכה א"כ אין לו שמחה בעת ישיבת הסוכה רק בעת שמעמיד הסוכה לפיכך ראוי ויאות לברך אז.

הערה ו'

בענין לברך על ספק חיוב

ברמב"ם פ"ו מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

והקשו האחרונים דהרי מצוה זו היא מצוה דאורייתא ובמקום ספק דאורייתא אזלינן לחומרא וחייב לעשות המצוה וא"כ למה אינו חייב לברך ככל עושה מצוה דמברך עליה ואמאי כתב דאין מברכין מפני שהן חייבין מספק.

וי"ל דסובר הרמב"ם דהא דאמרינן ספק דאורייתא לחומרא אין הפי' דמספק הוא באמת חייב מדאורייתא רק דמחמת ספק מחמירין שהוא חייב לעשות המצוה אבל לא שהוא חייב מדאורייתא לעשותו רק דבפועל צריך לעשותו מחמת ספק חיוב שיש עליו.

הערה ז'

בענין לברך על ספק חיוב (ב')

ברמב"ם פ"ו מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

ובתשובת הרשב"א סימן ש"כ הקשה דהרמב"ם סותר א"ע ממה שכתב בפ"ב מק"ש הל"ג וז"ל ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא חוזר וקורא ומברך לפניה ולאחריה ולכאורה מ"ש ממה שכתב בהל' סוכה שלא יחזור ויברך.

וצ"ע דשאני בברכות קריאת שמע שמזכירין בה יציאת מצרים וזה חשיב יותר מק"ש כמבואר בברכות כ"א ע"א שאם יש לו ספק אם קרא קריאת שמע אינו חייב לחזור ולקרות שמע אבל חייב לומר הברכות.

אבל לכאורה שפיר תירץ גיסי הגרשד"ק שזה הוי רק הברכה שלאחריה דזה הוי דאורייתא כיון שמזכיר בה יציאת מצרים אבל לא הברכה שלפניה שזה בודאי אינו אלא מדרבנן.

אבל מ"מ יש לחלק לכאורה מברכות ק"ש דאז הוי הברכות ק"ש בעצמו המצוה לומר הברכה ולא הוי כמו ברכה שמברכין לפני עשיית המצוות שרק מברכין על המצוה וזה עצמו אינו המצוה.

וע"ז ענה לי גיסי הרשד"ק שזהו דוקא דברי הרשב"א עצמו במקום אחר דברכת ק"ש אין אנו מברכין על מצות ק"ש והאריך בזה - ומובא גם בסידור עבודת השם.

ולענינינו יש לתרץ שיש ב' טעמים מדוע ספק ברכות להקל א' ספיקא דרבנן לקולא ב' ספיקא דאורייתא לחומרא משום חומר דלא תשא ולב' הטעמים אין לחלק אם הברכה עצמה היא המצוה או לא ודפח"ח.

הערה ח'

בענין שמברכין לישב בסוכה

כתב בעל המאור בשלהי פסחים וז"ל ויש ששואלין באכילת מצה מה טעם אין אנו מברכין כל ז' כמו שמברכין על הסוכה כל ז' דהא גמרינן מהדדי לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות בין במצה בין בסוכה כדאיתא בפרק הישן כ"ז ע"א ותירץ שיש להשיב לפי שהאדם יכול בשאר ימים לעמוד בלא אכילת מצה ויהי' ניזון באורו ודוחן וכל מיני פירות משא"כ בסוכה שאין יכול לעמוד בלא שינה ג' ימים והוא חייב לישון בסוכה ולטייל בה וכו' זהו הטעם שמברכין על הסוכה כל ז' ואין מברכין על מצה כל שבעה וטעם נכון היא.

והקשו האחרונים דהרי מברכין גם על מצוות שאין חובה על האדם לקיים וכמ"ש הרמב"ם בברכות פ"א הל' ב' וז"ל יש מצוות שאינם חובה אלא דומין לרשות כגון מזוזה ומעקה שאין חייב האדם לשכון בבית החייב במזוזה אלא אם רצה לשכון כל ימיו באהל וספינה וכו' ואעפ"כ מברך עליהם קודם עשייתם.

וי"ל דשאני במזוזה דאה"נ שאינו חייב לדור בבית אבל מ"מ אם דר בבית חייב שיהי' לו מזוזה אבל בפסח אין שום מצב שאומרים לאדם שחייב לאכול מצה שבכל מצב שהוא יכול לאכול מה שרוצה במשך כל ימי הפסח חוץ מליל הראשון שחייב לאכול כזית מצה.

הערה ט'

בענין אכילה בכזית

הרמב"ם פ"ו מהל' סוכה הלכה ו' ז' כתב אוכלין ושותין וישנים בסוכה כל שבעה בין ביום ובין בלילה ואסור לאכול סעודה חוץ לסוכה כל שבעה אלא א"כ אכל אכילת ארעי כביצה או פחות או יותר מעט וכו' אכילה בליל יו"ט הראשון בסוכה חובה אפי' אכל כזית פת יצא ידי חובתו מכאן ואילך רשות וכו' כדין אכילת מצה בפסח.

והקשו האחרונים דלמה רק אם אכל כביצה חוץ לסוכה עובר ואם אוכל כזית מצה יוצא המצוה הלא האיסור חוץ לסוכה היא מה שדינו להיות בסוכה ואם השיעור שחייב לאכול בסוכה היא כזית אז למה לא נאסור לאכול כשיעור הזה חוץ לסוכה.

וי"ל דרק בליל הראשון כיון שיש חיוב דאוריתא לאכול הכזית זה מחשיבו שיהי' חשוב אפי' בכזית אבל בכל חג הסוכות אין לכזית חשיבות שיצטרך לאוכלו בסוכה.

הערה י'

בענין מה תדיר יותר

בגמ' בסוכה נ"ו ע"א איתמר רב אמר סוכה ואח"כ זמן רבה בר חנה אמר זמן ואח"כ סוכה רב אמר סוכה ואח"כ זמן חיוב דיומא עדיף רבה בר בר חנה אמר זמן ואח"כ סוכה תדיר ושאינו תדיר קודם ופרש"י דזמן חשיב ל"י תדיר משום שנוהג בכל הרגלים וכוונתו בזה שאין לכלול בדין תדיר כל מה שמברכין על פירות ובגדים חדשים רק על מה שמברכין על הרגלים.

ודייק בספר עיון המועדים דהרי שהחיינו מברכין רק בששה פעמים בפסח ושבעות ר"ה יו"כ סוכות שמיני עצרת אבל בסוכה מברכין שבעה ימים הרי הוי סוכה יותר תדיר.

ואין לומר דמ"מ זמן הוי יותר תדיר כיון שאומרים זה בכמה זמנים נפרדים דהרי מצינו בערוך לנר דאומר דברכת המזון של שבת תדיר יותר מספירת העומר כיון שהיא חמשים פעמים וספירת העומר היא רק מ"ט פעמים ואי נימא דהוי יותר תדיר אם הוא בזמנים נפרדים הרי בלא"ה שבת יותר תדיר כיון שהיא בזמנים נפרדים.

וי"ל דשהחיינו הוי יותר תדיר כיון שהיא בזמנים שונים וגם מחמת חיובים נפרדים דכל רגל היא חג נפרד מחבירו משא"כ הברכת המזון של שבת הוי רק בזמנים נפרדים אבל כל השבתות הוי אותו דבר.

ועוי"ל דכוונת רבה בר בר חנה היא בזה"ז ששומרין שני ימים בכל רגל מחמת ספיקא דיומא א"כ הוי שהחיינו תדיר יותר.

הערה י"א

בענין חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה

בגמ' בברכות דף ו' ע"א איתא חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא דאמרינן בגמ' בסוכה דף כ"ח ע"ב דירדו גשמים בחג הרי זה סימן קללה דהוי כאילו מראים לו משמים שהקב"ה אינו חפץ במצוה שלו משל לעבד ששפך כוס לרבו ושפך לו הקיתון על פניו ואמר לו איני חפץ בשימושך ולכאורה נאמר כן בכל מצוה שנאנס שמראים לו שאין חפצים במצוה שהיא עושה.

וי"ל דשאני הכא דשופכין לו המצוה בעצמה בפניו דהרי רק משום שיוצא להסוכה בשביל זה יורד הגשמים עליו דאי היה בביתו לא היו הגשמים מזיקין לו נמצא דרך ע"י המצוה בא לו הגשמים אבל בעלמא שהאונס בא ע"י עיכובים אחרים אז אין סימן שאין רוצין בהשתמשות שלו.

הערה י"ב

בענין מה שלא קיימו מצוות סוכה במדבר

בספר המבי"ט בשער היסודות פרק ל"ז כתב דבני ישראל במדבר לא קיימו מצוות סוכה.

ודייק בספר עיון המועדים דמה נשתנה מצוות סוכה שלא קיימו בני ישראל במדבר יותר משאר מצוות שכן קיימו.

ונראה בפשטות דהרי כל המצוה של סוכה היא כדי שידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאו אותם מארץ מצרים דהיינו הענני הכבוד א"כ כל זמן שהיו במדבר ועדיין היה להעם הענני הכבוד לא היו צריכין לשום זכר דעדיין היה הענני הכבוד לפניהם.

הערה י"ג

בענין אי קטן צריך לעשות המצוה בכל הפרטים

הריטב"א בסוכה דף ג' ע"ב הוכיח מהגמ' שם גבי הילני המלכה שבניה הקטנים ישבו בסוכה למעלה מכ' אמה ומבואר בגמ' דמשום חינוך לא יוצאים

ידי חובה ומזה הוכיח הריטב"א דגם קטן העושה מצוה צריך שתהא כשרה בכל פרטיה כמו גדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' ביומא דף פ"ב ע"א בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן י' מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הריטב"א שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

וי"ל דבעי' שיהי' צורה של סוכה כשירה דאל"ה אין עליו שם סוכה כלל אבל אה"נ דגם הקטן אינו צריך להיות כל השבעת ימים בסוכה דדי בזה שאוכל כמה ימים בסוכה וזה הוי נמי מצוות חינוך וה"נ גבי יוה"כ בהני שעות שמתענה צריך שיתענה לגמרי דאי היה מתענה רק מאכילה ולא משתיה לא היה עליו שם תענית בכלל וה"נ אם יושב בסוכה פסולה אין על זה שם סוכה כלל ולא שייך חינוך בזה.

הערה י"ד

בענין אף הן היו באותו הנס

בשו"ע סימן תע"ב סעיף י"ד כתב נשים חייבות בד' כוסות וכתב המשנ"ב משום שאף הן היו באותו הנס אע"פ דהוי מעשהז"ג.

והקשו האחרונים דמדוע נשים פטורות מסוכה הרי אף הן היו באותו הנס של כי בסוכות הושבתי ומאי שנא מארבע כוסות דנשים חייבות מצד אף הן היו באותו הנס.

וי"ל דדוקא היכן דהוי ענין של שבח והודאה כמו בד' כוסות ובמגילה שייך לחייב נשים מצד אף הן היו באותו הנס אבל הכא דהחיוב היא רק מצד למען ידעו דורותיכם דהיינו שהדורות הבאין ידעו הנס וחייב זה לפרסם הנס לדורות הבאין היא רק על האנשים כמו גבי סיפור יציאת מצרים דהחיוב היא על האב.

הערה ט"ו

בענין שבעה ימים רשות

בשו"ע סי' תרל"ט ס"ג כתב אכילה בסוכה בליל יו"ט הראשון חובה וכו' מכאן ואילך רשות רצה לאכול סעודה סועד בסוכה רצה אינו אוכל כל שבעה אלא פירות וקליות חוץ לסוכה כדין אכילת מצה בפסח.

והקשו האחרונים דהרי מבואר בברכות מ"ט דצריך לאכול פת בשבת ויו"ט ומה"ט כששכח יעלה ויבוא בברכת המזון צריך לחזור עליו וא"כ איך אמרינן דחוץ מליל ראשון אינו מחויב לאכול בסוכה הרי עדיין צריך לאכול מדין סעודת יו"ט וכן הרי תמיד איכא סעודות שבת באמצע סוכות וחייב לאכול בו פת בסוכה.

וי"ל דזהו כוונת השו"ע מה שמסיק כמו במצה בפסח שגם שם יש חיוב לאכול מצה מחמת סעודות יו"ט רק דמ"מ ליכא חיובא לאכול מצה מחמת מצוות מצה עצמה.

הערה ט"ז

בענין סוכה הראוי' לשבעה

הרשב"א במס' נדרים דף ט"ז על המשנה זה חומר בנדרים מבשבעות שאם אמר קונם ישיבת סוכה עלי אסור לו לשבת בסוכה משום שקונמות הן איסור חפצא וחלים על החפץ וממילא נאסר עליו לשבת בה והקשה הרשב"א דאמאי מצוות ישיבת סוכה לא תדחה את הלאו של בל יחל דברו.

והקשו האחרונים דהרי הכוונה היא רק ביום הראשון דבשאר הימים ליכא חיוב לאכול בסוכה שיכול לאכול פירות וירקות חוץ לסוכה ולא שייך שידחה הלאו וע"כ דהקושיא היה על יום הראשון וצ"ע על הרשב"א דמה מקשה שידחה ביום הראשון מחמת עשה דוחה לא תעשה הלא אין זה סוכה הראוי' לשבעה.

וי"ל דזה לא נקרא שאינה ראוי' לשבעה דהרי הסוכה בעצם ראוי לישב בה רק שהוא אוסר הסוכה עליו וזה הוי כמי שיסע למקום רחוק באמצע הסוכות שלא נאמר שזה אינו ראוי לשבעה כיון שעכשיו אינו ראוי לישב בה ולא נתמעט רק סוכה שעתיד ליפול שהסוכה בעצמה אינה ראוי' לשבעה.

הערה י"ז

בענין תנאי בני סוכה

הרמב"ם סוכה פ"ו הט"ז כתב בענין נוי סוכה האסורים אם התנה עליהן בשעה שתלאן ואמר איני בודל מהם כל ביה"ש ה"ז מסתפק מהן בכל עת שירצה שהרי לא הקצה אותם ולא חלה עליהם קדושת הסוכה ולא נחשבו כמותה.

והקשו האחרונים דהרי קי"ל דכל תנאי שאינו כתנאי בני גר ובני ראובן אינו תנאי וא"כ הכא התנאי אינו כפול ומפני מה מהני.

וי"ל דתנאי כפול בעינן כשהמעשה שלו סותר התנאי שלו כגון שנותן מתנה לחבירו ומתנה שבאיזה אופן זה ישאר שלו אבל היכן שכל הטעם למה זה נעשה מוקצה היא מפני שהוא מבדיל את עצמו ממנה אז היכן דהוא אינו מבדיל את עצמו לא הוי מוקצה דהרי עצם הפעולה שתולה את הנוי סוכה אינו סותר התנאי שהרי אינו מבדיל את עצמו רק במחשבה וכיון שהוא אינו בודל את עצמו אינו כלום.

הערה י"ח

בענין סוכת גגב"ך

בגמ' בגיטין דף מ"ה ע"ב איתא ס"ת ותפילין ומזוזות שכתבן עבד ואשה וכו' פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתובה וכל שאינו בקשירה אינו בכתובה מכאן אומר ר"ת שאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיון שהם לא מחויבות.

והקשו האחרונים דלפי דעת ר"ת דכל מי שאינו מחויב אינו יכול לעשות את החפצא של מצוה א"כ מדוע סוכת גנב"ך שנעשתה ע"י אשה כשירה הלא היא אינה מחויבות במצוות סוכה.

וי"ל דסוכת נשים אין הפי' דנשים בנו את זה רק שהיא עשוי לנשים לישב בה אבל יתכן שנבנתה ע"י אנשים.

הערה י"ט

במי שבירך בגג סגור

המשנה ברורה בסו"ס תרל"ט פסק בשם הבכו"י במי שבירך ברכת שהחיינו ולישב בסוכה ואח"כ נודע לו שהגג שעל הסכך היה סגור בעת הברכה וכתב שאינו מברך שהחיינו שנית אבל לישב בסוכה מברך שנית.

והקשו האחרונים דהרי נסתפק בקבא דקושייתא סי' צ"ט במי שתקע בר"ה שחל בשבת ובירך שהחיינו האם צריך לברך למחר עוה"פ שהחיינו והשאלה בזה היא אם חז"ל עקרו את המצוה לגמרי או לא דאם יצא ידי חובתו א"צ לברך שנית ואם לא יצא כלל צריך לברך שנית וא"כ מאי שנא מגג סגור שאין צריך לברך שנית בכל ענין הגם שבודאי לא יצא בשעה שבירך.

וי"ל דהשהחיינו היא בשעה ששמח נמצא דאם כל הבעי' היא שהגג סגור ויודע דברגע אחד יכול לפתוח הגג כבר יש לו השמחה ויצא במה שבירך השהחיינו אבל אם ביום שבירך לא יצא וצריך לחכות עד למחר הרי אין לו שום שמחה ביום ראשון א"כ ודאי לא יצא בהשהחיינו ההיא.

הערה כ'

בענין לאכול לחם בערב סוכות

קו"ל שיש חיוב לאכול כזית בליל הראשון של סוכות בהסוכה דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות והקשו האחרונים דא"כ אמאי ליכא איסור לאכול לחם

בערב סוכות כמו שיש איסור לאכול מצה בערב פסח משום דהוי כבועל ארוסתו בבית חמיו.

וי"ל דדוקא במצה דהענין היא שיאכל המצה לתיאבון שהרי אסור כבר לאכול מר"ח ניסן ואז אם אוכל מוקדם הוי כבועל ארוסתו בבית חמיו אבל בלחם שכל השנה וכל הזמן אוכל לחם ואין שום שינוי בהטעם של הלחם שאוכל בליל סוכות ממה שאוכל כל השנה מה שייך לומר שלא יאכל עד ליל סוכות כדי שיאכל הלחם לתיאבון.

הערה כ"א

בענין חובת היום קודם

בסוכה דף נ"ו ע"א אמר רב בליל חג הסוכות מקדים לברך לישיב בסוכה ואח"כ שהחיינו אע"פ שברכת שהחיינו תדירה יותר מברכת לישיב בסוכה מ"מ חובת היום קודמת לתדיר.

והקשו האחרונים דהרי כתב המ"ב בסימן תרע"ב שצריך להקדים ולהתפלל תפלת ערבית קודם הדלקת נר חנוכה משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ולכאורה הרי מוכח מהגמ' בסוכה דחובת היום קודמת לתדיר וא"כ לפ"ז צריך להקדים הדלקת נר חנוכה לפני תפלת ערבית מכיון שהדלקת נר חנוכה הוא חובת היום וקודמת לתדיר.

וי"ל דדוקא בשעה שעוסק בהמצוה עצמה אז אמרינן שיש לברך מקודם על המצוה של חובת היום דגם בנר חנוכה בשעה שמדליק מברך מקודם על הדלקת נר חנוכה ורק אחר כך שהחיינו אבל כשהשאלה היא אם צריך בכלל להדליק עכשיו הנר חנוכה אז לא צריכין להקדים החובת היום כמו שאין צריכין להקדים המגילה ומשלוח מנות לפני שאר מצוות של ביקור חולים וכדו'.

הערה כ"ב

בענין תקנת השבים

ידוע שיטת ר"ת בסוכה דף ל' ע"א ד"ה הא דגזול פסול למצוות אפי' אחרי יאוש.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בסוכה דף ל"א ע"ב גזל עצים וסיכך בהן אין לו אלא דמי עצים בלבד ומבואר שם דהגזלן יוצא משום שהעצים הם שלו מתקנת השבים ולשיטת ר"ת הפוסל גזול למצוות אפי' אם קונה א"כ מ"ש אחרי קנין תקנת השבים דכשר מקנין יאוש דפסול ומהו החילוק בין שני הקנינים האלו.

וי"ל דשאני הכא דהקנין היא מחמת תקנת שבים ואם לא יוכל לצאת מצוות סוכה הרי לא הועיל כלום תקנת השבים וע"כ דזה נכלל נמי בתקנת השבים שלא רק שלא יצטרך להחזירו רק שיוכל לצאת המצוה בזה.

הערה כ"ג

בענין קטן הצריך לאמו

בגמ' בסוכה דף כ"ח ע"ב איתא במשנה דקטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה מדין חינוך וקטן הצריך לאמו פטור מדין חינוך והקשו האחרונים דקטן שצריך לאמו ל"ל טעמא דפטור מדין חינוך תיפוק לי' דיש לו צער לעזוב את אמו ומשום הכי לא שייך לחייבו בסוכה.

וי"ל דאדרבה פשוט יותר לומר דאינו חייב בכלל מטעם חינוך מלומר שהוא מחיוב רק שפטור משום מצטער שאז צריכין לדון בכל אחד כמה גדול צערו דטבעו של כל ילד היא שונה מחבירו.

הערה כ"ד

בענין לישוב בסוכה בשמיני עצרת

הבעל המאור בסוף פסחים הקשה למה אין סופרים בחוץ לארץ ספירת העומר בחג השבועות משום ספיקא דיומא ותרין דהוי זלזול בחג השבועות שהיא דאוריתא שבזה שסופרים הוי כאילו אומרים דעדיין אינו יו"ט.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע דברי בעל המאור מהא דאמרינן בסוכה מ"ז ע"א דבשמיני עצרת מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן ולא הוי זלזול לחג שמיני עצרת בזה שיושבים בסוכה כיון שלא מברכים ברכה על ישיבת סוכה כן מבואר בכל הראשונים ולפ"ז אמאי לא נימא דיספרו ספירת העומר בלא ברכה דאז לא הוי זלזול כדאמרינן הכא לגבי סוכה ונשאר בצ"ע.

ולכאורה החילוק מובן מאליו דכשיושב בסוכה בלי ברכה הרי אפשר שיושב בה מחמת אור וכדו' ואין זה זלזול בשמיני עצרת אבל כשסופר עדיין היום הרי רואין שמחשיבו עדיין ליום חול ומה מהני לן זה שאינו מברך על זה.

ועוד דהכא לכל היותר הוי עדיין סוכות ולא שמיני עצרת אבל ודאי אינו מחשיבו ליום חול א"כ לא הוי זלזול כ"כ כמו מי שסופר ספירת העומר שמחשיבו ליום חול ממש.

הערה כ"ה

בענין מיגו דהוי דופן לענין שבת

בגמ' בסוכה דף ז' ע"א גופא אמר רבה סיכך על גבי מבוי שיש לה לחי כשירה ואמר רבה סיכך על גבי פסי ביראות כשרה דאמרינן מיגו דהוי דופן לענין שבת הוי דופן לענין סוכה.

והקשה בספר עמק ברכה דאיך מהני המיגו הלא לענין עירוב בשבת די בצורת הפתח ואין שום דין של דופן אבל בסוכה הרי בעינן דפנות.

וי"ל דגם בעירוב בשבת בעי' דפנות והא דמהני צורת הפתח היא דהוי כאילו כל הצורת הפתח מלאה דהרי כך היא הדרך של הדלת להיות פתוח רק דבסוכה לא מהני צורת הפתח כיון דבעי' דפנות אמתיים ולפיכך מהני המיגו דכמו דהוי דופן לענין שבת הוי דופן לענין סוכה.

הערה כ"ו

בענין להוסיף מחול על הקודש

כתב המהרש"ל בת' ס"ח שראה בשם מה"ר טעביל שלא היה אוכל בכניסת יום שמיני עצרת עד הלילה דא"כ מספק היה צריך לברך לישב בסוכה שמא עדיין היא יום ולאכול בלא ברכה היא עוון גדול.

ובט"ז סי' תרס"ח כתב לחלוק דכיון דתוספת מחול על הקודש היא דאורייתא וכיון שמי שמוסיף מחול על הקודש עושה ע"פ ציוי תורתנו כבר חלף והלך ממנו חובת היום מה שהיה עליו קודם זה והוה כמו בלילה ומחר ממש.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הט"ז מהמבואר בגמ' סוכה מ"ו ע"ב שסוכה הוי מוקצה כל יום השמיני מאחר דהוקצה לביה"ש אילו מיתרמי לי' סעודה ואי נימא שכל שקיבל תוס' יום השמיני פסק ממנו חובת הסוכה א"כ מדוע כל סוכה הוי מוקצה בשמיני לדברי הט"ז שמזמן תוספת פסק ממנו מצוות הסוכה כיון שמוסיף מחול על הקודש.

וי"ל דהא דמהני התוס' יו"ט היא רק על האדם דלגבי האדם נחשב כאילו התחיל כבר היום טוב ולפיכך אינו חייב לאכול בסוכה אבל לא לגבי הסוכה עצמה דלמעשה לגבי הסוכה עדיין הוי סוכות ולפיכך אמרינן מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי כולי יומא דמה שקיבל עליו תוס' שבת לא משנה המציאות לגבי הסוכה דבמציאות עדיין היא יום.

הערה כ"ז

בענין הלימוד ט"ו ט"ו מחג הפסח

בתוס' בברכות מ"ט ע"ב ד"ה אי בעי' אכיל כתב דאף דבכל יו"ט צריך לאכול פת היינו מדין יו"ט מ"מ בליל יו"ט הראשון של סוכות יש חיוב נוסף לאכול פת משום דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות והקשו שם מאי נפק"מ אם צריך לאכול משום יו"ט או משום ט"ו ט"ו ותירצו דנפק"מ היכן שירדו גשמים ואכל חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דלפי המבואר בתוס' פסחים צ"ט ע"ב ד"ה עד שתחשך שאי אפשר לצאת ידי חובת אכילת כזית מצה של ליל פסח בתוס' יו"ט רק משתחשך וא"כ יש נפק"מ בליל יו"ט הראשון של סוכות דאי חייב לאכול פת משום יו"ט יכול לאכול ולצאת ידי חובה גם בשעת תוס' יו"ט ואי משום דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות א"כ לא יהי' אפשר לצאת את אכילת כזית פת בתוס' יו"ט רק בליל יו"ט ממש כמו בליל חג הפסח.

וי"ל דהרי לא ילפינן מהגז"ש שיהיו צריכין הכא לעשות הכל כמו בפסח דלא בעינן שיאכל מצות בסוכה וה"נ לא בעינן שיאכל דוקא בלילה.

ועוד דהרי הא דבעינן שיאכל בלילה גבי פסח ילפינן ילפינן מהיקש לקרבן פסח והרי ידוע דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגז"ש.

הערה כ"ח

בענין שאכילה חוץ לסוכה הוי איסור

המנחת חינוך מצוה שכ"ה כתב שיש בסוכה איסור עשה לאכול חוץ לסוכה בשאר הימים וכך כתב האבני נזר סימן תפ"א דסוכה לא מקרי חפצא דמצוה אלא רק מתיר שלא יהא איסור אכילה חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דצ"ע לפי סברתם אמאי מצינו עוסק במצוה פטור מהסוכה הרי על איסורים לא נאמר הכלל של העוסק במצוה פטור דמצינו דאונן

שעסוק במצוה ופטור מכל המצוות אינו רשאי לעבור אפי' על איסור דרבנן כמו שכתב הביאור הלכה סימן ע"א.

וי"ל דשאני הכא דכל האיסור היא לאכול חוץ לסוכה וא"כ מובן שליכא איסור לאכול חוץ לסוכה רק כשיש מצוה לאכול בתוך הסוכה אבל אם פטור ממצוות סוכה ליכא איסור בכלל לאכול חוץ לסוכה כמו מי שמצטער שאין עליו איסור לאכול חוץ לסוכה כיון שפטור ממצוות סוכה.

הערה כ"ט

בענין לבטל המצוה בידים

במתני' סוכה דף כ"ה ע"א שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה בגמ' שם מנה"מ דת"ר בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה.

ובחי' רעק"א הקשה דאיך ילפינן עוסק במצוה פטור מן המצוה ממה דפטור מק"ש ובקרבן פסח הרי שם אינו מבטל מצוות פסח או ק"ש רק בשב ואל תעשה משא"כ כשאוכל חוץ לסוכה הרי הוא עובר בעשה בידים א"כ מנ"ל דגם בזה אומרים דעוסק במצוה פטור מן המצוה ותיירץ רעק"א דאין איסור כלל על האכילה שלא לאכול חוץ לסוכה אלא דמוטל עליו לקיים מצוות עשה שתהי' אכילתו בסוכה ואם אינו הולך לסוכה לאכול מבטל מצוות עשה וא"כ הוי שב ואל תעשה מה שאינו אוכל בסוכה.

והקשו האחרונים דהרי כתבו התוס' ביבמות דף צ' ע"א דאמרינן שם בגמ' שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה וע"כ התירו לבטל מצוות ציצית וללבוש בגד פשתן בלי ציצית והקשו בתוס' שם אמאי חשיב שב ואל תעשה והרי כשמתכסה בטלית דבת חיובא היא ואין בה ציצית הרי הוא עובר בידים ותיירצו בתוס' וי"ל דבשעת עיטוף אכתי לא מחייב עד אחר שנתעטף דכסותך משמע שאתה מכוסה כבר ומבואר בתוס' דאי היה החיוב מיד בשעת העיטוף הוי חשוב קום ועשה להתעטף בלי ציצית ורק כיון דהחיוב הוא אחר העיטוף א"כ העיטוף בעצמו היתר גמור היא ורק אח"כ רמיא חיובא עליה להטיל

בו ציצית וזהו בשב ואל תעשה ולפי זה לענין סוכה דהחויב היא בשעת אכילה א"כ כשאוכל חוץ לסוכה הוי ביטול בקום ועשה.

וי"ל דשאני לענין עיטוף בטלית דאז מתעטף בהטלית בידים אבל הכא אע"ג דאוכל חוץ לסוכה בידים זה לא הוי רק שב ואל תעשה שרק אינו אוכל בתוך הסוכה ולא דמי לעיטוף בציצית דאז עושה העיטוף של הכלאים בידים ודו"ק.

הערה ל'

בענין קטן הצריך לאמו (ב')

בגמ' בסוכה דף כ"ח ע"א אמרינן קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה.

והקשו האחרונים דמהו תנאי זה לענין חיוב קטן בסוכה והרי אם קטן חייב בחינוך האריך זה קשור במה שהוא צריך לאמו.

וי"ל דבכל דבר יש שיעור אחר מתי הקטן הגיע לחינוך דלהוציא ברה"ר זהו כשהיא קטן מאד אבל להתענות ביוה"כ זהו רק כשגדול יותר וה"נ הכא כשאין צריך לאמו אז היא הזמן שהגיע לחינוך.

הערה ל"א

בענין דפנות קודם לסכך

איתא בגמ' סוכה ז' ע"א שתים כהלכתן ושלישית אפי' טפח כשר שהטפח צריך להיות טפח שוחק אבל בשבת דסוכה מיגו דלענין שבת לא צריך שיהי' שוחק ואפי' בלחי כל שהוא כשר לענין סוכה.

והקשו האחרונים מהא דאיתא באו"ח סימן תרל"ה דסכך קודם דפנות פסול א"כ כאן מדוע כשר הא הסכך כל הזמן כאן והמחיצות באים רק בשבת.

וי"ל דודאי המחיצות במציאות לא השתנו רק דהדין נשתנה וא"כ לא מקרי שהסכך היו קודם המחיצות.

הערה ל"ב

בענין שינה בסוכה

בספר צפנת פענח סוכה פ"ו מתרץ את קושיות הראשונים דאמאי לא תקנו ברכה על שינה בסוכה וכתב דשינה שאני מאכילה ואינו מצוה רק שאסור לישון מחוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דמנ"ל לומר חידוש כזה שזהו נגד משמעות הגמ' שיש חיוב לישון בסוכה.

וי"ל דהרי בשעה שהאדם ישן לא שייך שקיים אז איזה מצוה ועוד דמצוות צריכות כוונה אז ע"כ שזה אינו מצוה עצם השינה והאיסור היא רק לילך לישון מחוץ לסוכה.

הערה ל"ג

בענין שהמצוה היא שלא לאכול חוץ לסוכה

המנחת חינוך בסי' שכ"ה כתב לחדש בהלכות סוכה שני דינים א' דבליל הראשון יש מצוה חיובית לאכול כזית בסוכה דילפינן מחג המצות ט"ו ט"ז ב' דבשאר הימים דסוכה אינו חייב לישב בסוכה רק שאסור לאכול מחוץ לסוכה.

ובספר אתון דאורייתא כלל י"א פי' דברי המנחת חינוך דהמצוה היא רק בשלילה שכשיאכל האדם לא יאכל חוץ לסוכה והאכילה חוץ לסוכה היא הבלתי נרצה אבל האכילה בסוכה בעצמותה אינה נרצית ומבוקשת כלל.

וצ"ע במה שכתב שאין באכילה גופה בסוכה מצוה כלל בשאר הימים מהא דאיתא בראש השנה כ"ח ע"ב אלא מעתה הישן בשמיני בסוכה ילקה

משום כל תוסף ואם ביתר הימים אין בישיבה בסוכה משום מצוה כלל רק מניעה ואיסור שלא לישיב חוץ לסוכה הרי כל תוסף שייך רק בהוספה בקיום מצוה ולא במניעה מאיסור.

ועוד קשה דהא כתב המנחת חינוך שם דאם רואים אדם שרוצה לאכול מחוץ לסוכה בשאר הימים כופין אותו כדין כפיה על המצוות ואם האכילה רק כדי שלא יעבור איסור באכילתו בחוץ לא מצינו כפי' שלא לעבור איסורין רק כפי' היא לקיים מ"ע.

וי"ל דודאי שזה הוי מצוות עשה שהרי כתיב בתורה בסוכות תשבו שבעת ימים רק דלא כתב התורה בהדי' בסוכות תאכלו שבעת ימים רק תשבו דהיינו שהסוכה יהי' מקום קבע שלו נמצא דכל זמן שלא אוכל במקום אחר אין עליו חיוב לאכול בסוכה אבל ברגע שאוכל במקום אחר הרי בזה עבר על העשה של בסוכות תשבו שבעת ימים שהסוכה יהי' קבע ודירתו ארעי נמצא דהוי מצוות עשה לאכול בסוכה רק דהמצוה מתבטאת רק באופן שלילי שלכא עשה לאכול בסוכה רק שלא לאכול חוץ לסוכה אבל ודאי דאם אוכל חוץ לסוכה עובר בעשה ולפיכך כופין על זה וגם שייך שיעבור על כל תוסף אם מוסיף לקיים העשה לאחר סוכות.

הערה ל"ד

בענין כזית בלילה הראשונה

שיטת הר"ן והרא"ש וכן פסק הרמ"א דבלילה הראשונה אף אם גשמים יורדים חייב לאכול כזית בסוכה ומטעם דכיון דגמרינן ט"ו ט"ו מחג המצות לגמרי גמרינן מה התם בכל גוני חייב אף בסוכה כן.

והקשו האחרונים דלכאורה דין מצטער דפטור מסוכה אין זה רק פטור מחיוב הגבירה אלא שאינו מעשה מצוה כלל דהא המצטער שהחמיר נקרא הדיוט ואין לו שכר א"כ מאי שנא ליל יו"ט ראשון דחשיב שקיים מצוות סוכה הא המצטער הוי הפקעה מעצם הקיום א"כ גם בליל הראשון לא קיים המצווה.

וי"ל דהרי הטעם למה המצטער פטור מן הסוכה היא דכיון שהוא מצטער כגון שיורד גשמים הרי אין זה כמו דירה שאין אף אחד דר בדירה כזו או

במצב כזו שמצטער מחמת איזה סיבה שיהי' וא"כ לא הוי כעין תדירו לפיכך לא קיים המצווה כלל אבל הכזית הראשון שאוכל שזה אינו מחמת כעין תדירו דהכזית הראשון היא לימוד מיוחד שיש לאוכל בליל הראשון ולא מחמת תשבו כעין תדירו א"כ יצא שפיר בסוכה זו שזה שמצטער אינו חסרון בעצם הסוכה רק בהאדם שמצטער לא הוי כעין תדירו ובכזית הראשון לא בעינן הדין של כעין תדירו.

הערה ל"ה

בענין אינו מצוה ועושה

הפמ"ג סימן תרל"ט משב"ז ס"ק י"ז כתב דהאוכל בעת הגשם בסוכה ומברך לישב בסוכה הוי ברכה לבטלה.

והקשו האחרונים דלמה לא יברך כשאר אינו מצווה ועושה וכמו שנשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא לדעת ר"ת אם כן הוא הדין הכא ולמה חשיב ברכה לבטלה.

ובספר עיון המועדים תירץ דהיא דין הבהחפצא דכל החפצא של הסוכה אינו עוד סוכה כשירוד גשמים.

אבל באמת נראה שיש לומר דאע"ג דהוי רק פסול בהגברא מ"מ כיון דאין שום מצוה כזה על האדם לא הוי דומיא דנשים שמקיימין מצוה שיש בעולם אבל הכא כיון דיורד גשמים הלא אין שום מצוה כזה עוד במקום הזה לאף אחד וא"כ לא שייך להחמיר לעשות המצוה בלי חיוב.

הערה ל"ו

בענין אכילה בסוכה כל שבעה

במשנה ברורה סי' תרל"ט ס"ק כ"ד נסתפק דבמצה לשיטת הגר"א דאיכא מצוה קיומית במצה באכילתה כל ז' א"כ הוא הדין יש לומר דאיכא מצוה לכתחילה בסוכה לאכול פת כל ז' ולברך לישב בסוכה.

והקשו האחרונים מה שמדמה מצה לסוכה דבשלמא מצה הרי לשון הכתוב היא שבעת ימים מצות תאכלו ובהכרח דאיכא קיום מצוה באכילת מצה אבל בסוכות דכתיב בסוכות תשבו מהיכי תיתי דהיינו ע"י אכילה הא איכא עוד חלקים במצוה כגון שינה טיול וכו' ומנא לי' לדמות סוכה למצה.

וי"ל דכיון דאין מברכין לישב בסוכה רק על אכילה א"כ אי איכא מצוה בודאי היא רק באכילה ולא בשינה וטיול.

הערה ל"ז

בענין ביטול סכך הפסול

במשנה במס' סוכה דף ט' ע"ב העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית ובגמ' אמר רבא דאם האילן חמתו מרובה מצלתה כשירה ומקשה הגמ' והא קמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר ומשני בשחבטן ופרש"י והא קא מצטרף מחובר סכך פסול ומהני צל האילן לצל הסכך להשלים צלתה של הסוכה ועל הא דמשני בשחבטן פ"י רש"י עירב ענפי האילן עם סכך כשר ואין נראין בעין וסכך כשר רבה עליו דמדאוריתא כל מילי בטל ברובא.

והקשו האחרונים דהרי העונג יו"ט סי' ד' כתב דדין ביטול לא מהני דהאיסור יתהפך להיתר וה"נ לא מתהפך האיסור לסכך כשר וא"כ מה מהני שביטלו.

וי"ל דהכא כל הזמן היה הסכך כשר צלתו מרובה מחמתו רק דהבעי' היה דהתערב גם סכך פסול אבל כיון דנתבטל וכמאן דליתא דמי א"כ הכל על מקומו יבוא בשלום.

הערה ל"ח

בענין קציצת סכך לסוכה

במכות דף ח' ע"א אמרו שאם הרג חברו ע"י חטיבת עצים דמצוה אינו גולה.

ומקשה הגמ' דמהיכי תיתי לומר דהקרא איירי בחטיבת עצים דרשות דלמא איירי בחטיבת עצים דסוכה ואעפ"כ קאמר רחמנא דגולה ומתרץ שא"א דאיירי בכה"ג דהא בסוכה אם מצא חטוב אינו חוטב וע"כ דהחטיבה אינה המצוה.

והקשה בספר עיון המועדים דבסוכה י"א ע"ב סבירא ל"י לרב דבהדלה עליה הגפן והדלעת וקצצן דלא הוי תעשה ולא מן העשוי דקציצתן זו היא עשייתן ונמצא דמשכח"ל עשיית הסוכה דהוי מצוה על ידי חטיבת העצים ואיירי הקרא בכה"ג.

וי"ל דהרי גם בחטיבת עצים הלא לפעמים אין לו עצים ואז צריך לבקע וע"כ דכיון שהיה אפשר לו להסתדר בלא"ה א"כ אפי' כשצריך לחטוב לא הוי מצוה וא"כ ה"נ אע"ג דעכשיו צריך לקצצן מ"מ כיון דהיה אפשר בלא"ה לא הוי מצוה ופשוט.

הערה ל"ט

בענין רובו כולו

בכל התורה כולה קי"ל דרובו ככולו ואפ"ה מבואר במתני' דחולין כ"ז דאף דסגי לשחוט רוב סימנים מכל מקום לכתחילה צריך כולו ובדיעבד סגי ברובו וכן לגבי ד' כוסות צריך לכתחילה לשתות כולו כמבואר במ"ב סי' תע"ב.

והקשו האחרונים דמ"ש מסוכה שמותר ישב בסוכה רובו ולא בעי' כולו כמבואר במתני' כ"ח ע"א מעשה בר' יוחנן בן החורנית שישב בסוכה ראשו ורובו ושולחנו בתוך הבית ומשמע דיצא כן לכתחילה.

וי"ל דשאני הכא דאינו נוטל רוב מהסוכה רק שיש לו סוכה שלימה ורק שלא משתמש בה בכל גופו והרי אין חיוב על האדם לעשות המצוה בכל גופו דהרי גם כששותה הד' כוסות עושה המצוה רק בפיו ולא בכל גופו.

הערה מ'

בענין אכילת היתר בזמן איסור

כתב הרמ"א סי' תע"א דקטן שאינו יודע לספר ביציאת מצרים מותר להאכילו מצה בערב פסח וכתב המחז"ש דאף שאסור להאכיל לקטן דבר שיש בו ביטול מצוות עשה מכל שכן איסור דרבנן מ"מ כאן מותר כיון שזה אכילת היתר בזמן איסור.

והקשו האחרונים דמ"ש ממה שכתב המג"א בסימן תר"מ ס"ק ג' שאסור להאכיל לקטן מחוץ לסוכה אע"פ שהיא אכילת היתר בזמן איסור א"כ מאי שנא.

וי"ל דשאני התם שאין איסור לאכול המצה מחמת החג רק איסור צדדי שאין לאכול קודם הלילה א"כ לא חמיר כ"כ אבל ודאי דחמץ עצמו בפסח לא נאמר דהוי אכילת היתר בזמן האיסור ה"נ האכילה חוץ לסוכה לא הוי אכילת היתר בזמן האיסור.

הערה מ"א

בענין מצוות סוכה במדבר

בספר בית אלוקים להמבי"ט שער היסודות פל"ז כתב וז"ל ואפשר כי גם שחג המצות וחג השבועות נהגו במדבר חג הסוכות לענין ישיבה בסוכה לא נהגו שהרי היו מסוככים בענני כבוד ואין יעשו שם סוכה תחת סוכה ולכך אמר הכתוב למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי כי לא נצטוו במצווה זו מיד כ"א לדורות הבאים אחרי דור המדבר.

וצ"ע מכאן על דברי האור שמח במכתב וז"ל הנה מפשיטות הכתובים ובספרי בהעלותך מוכח דהענן היה עליהם מלמעלה רק בעת נסיעתם מהמחנה אבל בחנייתם היה הענן כפול על המשכן ולכאורה לפ"ז שפיר היו יכולים לקיים מצוות סוכה במדבר בעת חנייתם.

וי"ל דלא מסתבר לי' להמבי"ט לומר סברא כזה דכל הזמן שהלכו שזה היה יכול להיות כמה ימים אי נימא שהיה שם דין סוכות לא היו יכולין לקיים מצוות סוכה ואיך לא אכלו ולא ישנו כמה ימים וע"כ שלא היה שם מצוות סוכה.

הערה מ"ב

בענין להאכיל לקטן חוץ לסוכה

כתב המג"א סי' תר"מ ס"ק ג' שאסור להאכיל לקטן חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים מהא דכתב המג"א בסימן רס"ט דאין איסור להאכיל לקטן קודם קידוש משום דהוי אכילת היתר בזמן איסור וליכא בזה משום לא תאכילום ומ"ש בסוכה דאסר המג"א הרי זו אכילת היתר.

וי"ל דהרי הכל תלוי בחינוך נמצא דאם הדבר היא אכילת היתר רק שהיא בזמן איסור אמרינן דכיון דהילד רואה מאכל היתר אז אינו זוכר באיזה זמן אכל אותו משא"כ אכילת איסור הרי רואה שאוכל דבר איסור וה"נ אם אוכל במקום איסור אז זוכר הילד שאכל חוץ לסוכה כיון שזהו במקום אחר ורק הזמן אמרינן שלאחר כמה שנים לא יזכור באיזה זמן אכל אבל החפץ והמקום זהו ודאי שיזכור לכשיתגדל.

הערה מ"ג

בענין ברכת לישיב בסוכה בנשים

בספר חתן סופר הביא מה שאמרה לו אמו בתו של החת"ס ז"ל שמעולם לא ראתה בבית אביה החת"ס שבירכו הנשים ברכת לישיב בסוכה ומשמע שישבו בסוכה רק שלא בירכו.

ובספר ישועות יעקב כתב דבמקומות שנוהגות הנשים שלא לברך לישיב בסוכה אבל על הלולב מברכין.

והקשו האחרונים דמ"ש לולב מסוכה דבסוכה לא נהגו הנשים לברך משא"כ בשאר מצוות עשה שהזמן גרמא כגון לולב שפיר ברכו.

וי"ל דהרי הברכה לישב בסוכה פ"י היא שדר בהסוכה ואע"ג שתקנו הברכה על האכילה מ"מ המצוה היא מה שדר שם וכיון שנשים אין ישנים שם רק לכל היותר אוכלים שם אין יכולין לברך לישב בסוכה.

הערה מ"ד

בענין כזית ולתיאבון

בירושלמי סוכה פ"ה ה"ז איתא בטעמא דרבנן מפרש ר' יוחנן בשם ר' ישמעאל נאמר ט"ו בחג הפסח ונאמר ט"ו בחג מה ט"ו הנאמר בפסח לילה הראשון חובה ושאר כל הימים רשות אף ט"ו שנאמר בחג לילה ראשון חובה ושאר ימים רשות חברייא בעי' אי מה להלן עד שיכנס למצוה כשהוא תאווה אף כאן עד שיכנס לסוכה בתאווה רב זעירא בעי' מה להלן עד שיאכל כזית דגן ומצה אף כאן עד שיאכל כזית דגן בסוכה.

והקשו האחרונים דמה מקשה שנצטרך אכילה לתיאבון ושיעור כזית דהרי ודאי לא ילפינן כל דיני מצה לסוכה ורק ילפינן משם עצם חובת אכילה בליל ט"ו וא"כ מדוע שנלמד משם גם לשאר הדינים כמו אכילה בתיאבון וכזית.

וי"ל דהרי זהו דבר המובן מאליו דכמו דבפסח בעי' שיאכל לתיאבון משום חביבות המצוה ובעי' שיעור כזית דבלא"ה לא נקרא אכילה הרי מהאי טעמא לבעי' נמי לתיאבון ושיעור כזית גבי האכילה.

הערה מ"ה

בענין החילוק בין זכירה לידיעה

במצוות סוכה כתיב למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל אבל גבי פסח כתיב רק הלשון למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים וצ"ע שינוי הלשון למה הכא כתיב לשון ידיעה ובפסח לשון זכירה.

ונראה דלשון ידיעה היא דבר שאדם רואה בעצמו אבל בדבר שאינו רואה בעצמו אז לא שייך לשון ידיעה רק זכירה שזוכרין שפעם היה דבר כזה ולפיכך בסוכה שאנו עושין ממש אותו סוכה כמו שהיה במדבר דבני ישראל ישבו בסוכות א"כ הדורות יודעין ממש מה היה במדבר אבל בפסח שאין יוצאין בפועל ממצרים ורק שומעין הסיפור אז הוי רק זכירה ולא ידיעה.

הערה מ"ו

בענין קנין בשינוי

קי"ל גזל עצים וסיכך בהם יצא ידי חובתו בסוכה זו משום שאין לו אלא דמי עצים וכתב רש"י בסוכה ל"א ע"א אין זו גזילה ולא שאולה דקננהו בשינוי מעשה ושינוי השם ועוד משום תקנת השבים.

והקשו האחרונים דאיך יוצאים בסוכה זו ידי חובה הרי הוי מצוה הבאה בעבירה.

וי"ל דכיון שעשו שינוי מעשה הרי נשתנה כל החפץ והוי כאילו נשתנה כל החפץ לגמרי ואינו בכלל אותו חפץ שגזל.

הערה מ"ז

בענין מצטער פטור מן הסוכה

קי"ל מצטער פטור מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה נשתנה מצוות סוכה מכל מצוות התורה שפטור בצטער ולא זו בלבד רק שנקרא הדיוט אם יושב בה כשמצטער.

וי"ל דהרי כל המצוה היא שיהי' כעין תדירו וכיון דהוא מצטער וממילא אינו כעין תדירו וא"כ הוי סתם הדיוט שמצטער את עצמו על לא כלום.

הערה מ"ח

בענין המתנה על נוי סוכה בביה"ש

ק"ל באו"ח סי' תרל"ח ס"ב דאוכלין ומשקין שתולין בסוכה כדי לנאותה אסור להסתפק מהם כל שמונה אפי' אם נפלו מאליהן אבל אם התנה עליהם ואמר איני בודל מהם כל בין השמשות הרי זה מסתפק מהם בכל עת שירצה שהרי לא הקצה אותם ולא חל עליהם קדושת הסוכה ולא נחשבו כמותה וכתב המ"ב שיש תחילת בין השמשות ויש סוף בין השמשות וכאן בענין שלא יבדול מהן כל זמן ביה"ש.

והקשו האחרונים דהרי מוקצה של נוי סוכה היא רק מדרבנן א"כ למה בעינן שיתנה קודם התחלת בין השמשות ולמה לא מהני אם מתנה בתוך בין השמשות כיון דספק דרבנן היא וספיקא דרבנן להקל ובין השמשות יום היא ונמצא שהתנה מבעוד יום שלא יחול עליו קדושת הסוכה.

וי"ל דהרי מבואר בגמ' שבת ל"ד ע"ב שיש ג' ספיקות בביה"ש חד אם היא יום וחד אם היא לילה או שהיא ברי' בפנ"ע נמצא שיש שני צדדים שאינו יום דשמא היא לילה ושמא היא ברי' בפנ"ע א"כ לא הוי ספק רק רוב שזה אינו יום ולפיכך אין לסמוך על זה אע"ג דהוי ספיקא דרבנן.

הערה מ"ט

בענין איסור הנאה בחפצי מצוה

ק"ל חפצי מצוה אסורים בהנאה כמו אתרוג לולב ונוי לסוכה כיון דהוקצו למצוותן אסורים בהנאה כל עת מצוותן.

והקשו האחרונים מהא דאמרין בגמ' שבת דף כ"ב ע"א לחד מ"ד דמותר להשתמש לאורם של נרות חנוכה ומאי שנא נר חנוכה מכל חפצי מצוה דאסורים בהנאה משום שהוקצו למצוותן.

וי"ל דשאני הכא דאינו נהנה מהנר עצמו רק מהאור שיוצא מהנר ולפיכך מותר להשתמש לאורו.

ובזה מיושב נמי מה שהקשו האחרונים מהא דאמרינן לחד מ"ד שאסור להשתמש לאורה של נר חנוכה וכתב רש"י שם הטעם לאסור נר חנוכה משום שיהי' היכר שהיא נר חנוכה וצ"ע דלמה הוצרכו לטעם זה תיפוק ל"י דהוי חפצי מצוה שהוקצו למצוותן ואסורים בהנאה.

ולפי הנ"ל מוכן דשאני בנר חנוכה שאינו משתמש בהנר עצמו רק בהאור שיוצא ממנו.

הערה נ'

בענין ששינה וטיול טפלים לאכילה

הרא"ש בסוכה פרק ד' סימן ג' מביא בשם ר"ת וז"ל טיול ושינה שעושין בסוכה טפלים לגבי האכילה והברכה שמברך על האכילה בסוכה היא הפוטרת את שאר הדברים.

והקשו האחרונים דהרי המושג של עיקר וטפל מצינו באוכלין אולם עיקר וטפל במצוות שעיקר המצווה פוטרת את הטפל לא מצינו ועוד מה שייך אצל מצוות עיקר וטפל.

וי"ל דהמצוה היא לדור בסוכה כמו בבית נמצא דטיול שהאדם בדרך כלל לא מטייל דוקא בבית לא שייך לברך עליו לישוב בסוכה וגם השינה הרי בשעה שישן אינו מקיים מצווה א"כ ע"כ דעיקר הברכה היא על האכילה.

הערה נ"א

בענין אי שינה הוי מצוה

מובא בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שהמצוה היא להכין עצמו לשינה ולא השינה עצמו ולפ"ז רצו לחדש דמותר להוציא את הישן בסוכה מן הסוכה שהרי בזמן השינה כבר ליכא מצווה.

והקשו האחרונים דהרי הרא"ש בסוכה מ"ו כתב דהטעם למה אין מברכין על השינה היא משום שחוששין לברכה לבטלה אם לא ירדם ואם המצוה היא רק בהכנה לשינה הרי אין צריך שירדם דומיא דבדיקת חמץ כשלא מצא חמץ ומוכרח דהשינה בעצמו היא המצוה.

וי"ל דהמצוה היא מה שמתחיל לישון שזה עושה בעצמו אבל לא רק ההכנה דהכנה אינו עוד המצוה.

הערה נ"ב

בענין עוסק במצוה כשיכול לקיים שתיהן

נחלקו הראשונים בסוכה כ"ה ע"א האם דין עוסק במצוה פטור מן המצוה היא דוקא היכא דאי אפשר לקיים שתיהן אבל היכא שאפשר לקיים שתיהן חייב בשתיהן או דלמא דעוסק במצוה פטור מן המצוה היא אפילו כשאפשר לקיים שתיהן ואין הוא מחויב לעשות המצוה השניה.

ושיטת רש"י והר"ן היא שאפי"ן אפשר לקיים שתיהן פטור מגזזה"כ דעוסק במצוה פטור מן המצווה ואילו שיטת התוס' בסוכה היא דעוסק במצוה פטור מן המצוה היא דוקא בשאי אפשר לקיים שתיהן והיכא שאפשר לקיים שתיהן אין פטור של עוסק במצוה.

והקשו האחרונים דלשיטת התוס' דעוסק במצוה פטור מן המצוה דוקא בשאי אפשר לקיים שתיהן א"כ למה לי קרא גבי סוכות דעוסק במצוה פטור מן המצוה תיפוק ל"י דפטור מן הסוכה מדין תשבו כעין תדורו וכמו שבביתו יוצא לצורך מצוה ה"ה מסוכתו ולא גרע מהולכי דרכים ושומרי גינות ופרדסים דשרי להו לצאת מן הסוכה הואיל ואורחיהו בהכי ובשלמא לשיטת רש"י דעוסק במצוה פטור מן המצוה אפי"ן יכול לקיים שתיהן ניחא דלהכי איצטריך קרא לאשמעינן דאפ"ה פטור אבל לשיטת תוס' הנ"ל צ"ע טובא.

וי"ל דצריך קרא בדברים שיכול לעשות בביתו אבל בסוכה שהוא מקום פתוח אינו יכול לעשותו כיון שנכנס לשם אויר או קולות וכדו' והדברים האלו

הדרך היא לעשות בביתו ואפ"ה כיון שאינו יכול לעשותו בסוכה אמרין דהעוסק במצוה פטור מן המצוה.

ועוד הקשו האחרונים על שיטת התוס' דאם הפטור היא דוקא היכן שאי אפשר לקיים שתיהן למה לי קרא לזה מהיכי תיתי שיצטרך להפסיק מן המצוה הזו מפני מצוה אחרת והרי אין אתה יודע מתן שכרן של מצוות וזה ידעין בלי פסוק משא"כ לשיטת רש"י לא קשה שצריך את הפסוק אפי' יכול לקיים שתיהן.

וי"ל דנפק"מ דאפי' אם הפסיק ועשה המצוה השני לא יצא כלל דכיון שעוסק במצוה פטור מן המצוה פטור לגמרי מכל המצוה השני ואין שום מצוה לעשותה.

הערה נ"ג

בענין דהמיעוט צל בטל ברוב

איתא במתני' בסוכה ב' ע"א ושחמתה מרובה מצלתה פסולה ופרש"י ד"ה ושחמתה דהמועט בטל ברוב והרי היא כמי שאינו ועל שם הסכך קרוי' סוכה.

והקשו האחרונים דלמאי הצריך רש"י לביטול ברוב כדי לפסול הסוכה הא אפי' אי ליכא ביטול יש לפסול כיון דהיא רק מיעוט צל ובעינן שיעורא להכשיר.

וי"ל דהכוונה היא דאפי' אם במקום שהוא יושב יש שיעור סוכה שהיא צלתה מרובה מחמתה אפ"ה כיון דבמשך כל הסוכה יש חמתה מרובה מצלתה אמרין דהסכך כאילו אינם ולא יצא.

הערה נ"ד

בענין אי הברכה היא המצוה עצמה

הרמב"ם בפ"ו מהל' סוכה הלכה ג' כתב וכן טומטום ואנדרוגינוס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי ידוע קושיות רעק"א במי שיש לו ספק אם בירך ברכה מ"ז דהדין היא שחייב לחזור ולברך דספיקא דאורייתא לחומרא והקשה הגרעק"א דהרי לומר ברכה ולהזכיר שם שמים לבטלה היא גם איסור דאורייתא וא"כ איך יכול לברך מספק הא הוי ספק ברכה לבטלה ותירץ רעק"א דכיון דספק דאורייתא לחומרא הוי לי' כודאי מחיוב ולא הוי לי' ברכה לבטלה ולפ"ז אמאי לא אמרינן בסוכה דכיון דספק דאורייתא לחומרא הוי לי' כמחויב בתורת ודאי ויברך על זה ונשאר בצ"ע.

וי"ל דשאני ברכת המזון דהברכה היא עצם המצוה ולפיכך ע"כ צריך לברך דבלא"ה אינו יכול לקיים המצוה אבל הכא הברכה היא דבר צדדי ויכולין לקיים המצוה בלי הברכה לפיכך ישב בסוכה ולא יברך.

הערה נ"ה

בענין אם שיהא בביתו

ידוע חידושו של היסוד ושורש העבודה שער האיתון פ"ב דעל כל רגע ששהה בביתו חוץ לסוכה על דבר של רשות וכו' עובר על מצוות עשה מן התורה.

והקשו האחרונים דהרי החיוב היא רק תשבו כעין תדירו ואם דרכו בכך כל ימות השנה לשהות לפעמים חוץ לביתו צ"ב למה יחשב כעובר ממש על מצוות עשה.

וי"ל דלא קאמר כל זמן שהיא חוץ לסוכה רק כל זמן שהיא בביתו שיש שני מצוות חד לעשות סוכתו קבע וחד לעשות ביתו ארעי ולפיכך אם שוהה בביתו אז עובר על עשה אבל אם שוהה סתם בחוץ אינו עובר על כלום.

הערה נ"ו

בענין ברכת שהחיינו

בגמ' בסוכה נ"ו ע"א איתמר רב אמר סוכה ואח"כ זמן רבב"ח אמר זמן ואח"כ סוכה וכו' רבב"ח אמר אמר זמן ואח"כ סוכה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ופי' רש"י דזמן תדיר לפי שנוהג בכל הרגלים.

והקשו האחרונים דלמה נקט רש"י וביאר דברכת שהחיינו היא תדירה משום שישנה בכל הרגלים והרי יש עוד דברים הרבה שמברכים עליהם שהחיינו וכגון על מצוות שהן באות מזמן לזמן ומשום כך תחשב ברכת הזמן תדירה יותר מברכת המצוות דסוכה.

וי"ל שזהו שני ברכות נפרדות דמה שמברכין על הזמנים אז מברכין שהחיינו לזמן הזה דהיינו היום הזה בחודש שאז היא החג אבל מה שמברכין שהחיינו כשיש לו פרי או בגד חדש זה הברכה היא שהחיינו לזמן הזה שיש לי הפרי אבל זה לא קאי על איזה זמן מיוחד ולפיכך הוי ברכה אחרת לגמרי ואין חשוב מכח זה תדיר יותר שיצטרך להקדים הענין שהיא תדיר.

הערה נ"ז

בענין דבר שיכול לישאל עליו

איתא בנדרים ט"ז ע"א אמר קונם סוכה זו עלי אז הישיבה בסוכה אסורה עליו והקשה הרשב"א דליתי עשה דסוכה ולדחי לא תעשה דנדרים דבל יחל דברו ותירץ הרשב"א דהוי לא תעשה ועשה דיש עשה דכל היוצא מפיו יעשה ול"ת של לא יחל דברו ואין עשה דוחה ל"ת ועשה.

והקשו האחרונים דבהד"א אמרי' בנזיר דף מ"ח דעשה דמצורע דוחה לא תעשה ועשה דנזיר ומשום דאיתי' בשאלה א"כ לידחי סוכה לל"ת ועשה של נדרים.

ואולי יש לחלק בין גברא לחפצא דאם היא חיוב גברא כמו נזיר אמרינן דלגביו לא שייך דהלא תעשה ועשה ידחו את העשה כשבידו לשאול עליו אבל כשהיא על החפצא לא שייך לומר דהחפצא לא יאסר כיון דהאדם יכול לישאל עליו.

הערה נ"ח

בענין היושב בסוכה קודם האכילה

הרא"ש מביא בפ"ד דסוכה סימן ג' מה שכתב ר"ת שברכת לישב בסוכה של הסעודה פוטרת כל טיול ושינה שמסעודה לסעודה וכתב הרא"ש הטעם לפי שעיקר הקבע דבסוכה היא האכילה והטיול והשינה שבסוכה טפלים להאכילה והיא פוטרתן.

ובמג"א סי' תרל"ט ס"ק י"ז כתב דמשמע ברא"ש דאפי' נכנס לישב בה קודם האכילה אינו מברך.

והקשה בספר עיון המועדים מהא דמבואר בשו"ע סי' ר"ב דבעיקר וטפל הא דמברך על העיקר ופותר הטפל היינו כשאכלם ביחד או העיקר תחילה אבל באוכל הטפל תחילה מברך על הטפל תחילה וא"כ אמאי לא יברך הכא על הטיול או השינה שעושה קודם האכילה אף שהיא טפל.

וי"ל דהכא מברך על כל הסעודה וזה נמשך עד לסעודה שלאחריה ולפיכך אפי' אם מטייל קודם האכילה אין צריך לברך כיון שזה נכלל בהברכה שבירך על הסעודה הקודמות ולפיכך כתב הרא"ש דוקא שבין סעודה לסעודה אבל אם ירצה לישון קודם סעודה הראשונה של ליל סוכות אה"נ יצטרך לברך וצ"ע.

הערה נ"ט

בענין הכוונה בעת הישיבה בסוכה

בבכורי יעקב כתב שאם לא כיוון טעם מצוות סוכה אפי' בדיעבד לא יצא בהיות שהכא צווי הכתוב היא שיעשה כן וכעין הא דאמרינן כל שלא אמר ג' דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ולכן אם אכל בליל ראשונה בסוכה בלא כוונה זו יש להחמיר לאכול שוב כזית זו בכוונה.

והקשה בספר עיון המועדים בשם האחרונים מהא דאמרינן בגמ' בר"ה דפריך אביי אמאן דאמר מצות אין צריכות כוונה אלא מעתה הישן בשמיני בסוכה ילקה ופרש"י אלא מעתה דשאינ מתכוין למצוה כמתכוין דמי הישן בשמיני בסוכה שלא לשם מצוה ילקה שהרי מוסיף על המצוה ועובר משום כל תוסיף והיינו דס"ל לאביי דאי מצוות צריכות כוונה גם לעבור אבל תוסיף בעי' כוונה ואי מצוות אין צריכות כוונה גם לעבור לא בעי' כוונה ואם איתא דמצוות סוכה שאני דבעי' בה כוונה פרטות של למען ידעו דורותיכם ודלא כיוון אפי' בדיעבד לא יצא א"כ מאי פריך אביי דלמא לעולם כוונה לצאת לא בעי' ואפ"ה לא לקי הישן בסוכה בשמיני הואיל ולא כוון לכוונה פרטית הנ"ל ונשאר בצ"ע.

וי"ל דהרי כוונה זו איכא רק בליל הראשון ולא בליל השמיני דאז לא בעי' לכוין הכוונה של למען ידעו דורותיכם ולפיכך יכול לעבור על כל תוסיף אפי' בלי כוונה ופשוט.

הערה ס'

בענין מצוות לאו ליהנות ניתנו

הקשה הר"ן בנדרים ט"ז ע"ב דאפי' כי אמר ישיבת סוכה עלי למה אסור בישיבה של מצווה הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו ואפי' שאין נהנה אין איסור.

חזינן מקושיות הר"ן שאמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו אפי' היכן שיש הנאת הגוף שהרי נהנה גופו מן הצל.

והקשו האחרונים דהרי הר"ן בעצמו כתב בנדרים ט"ו ע"ב דהא דאמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו היינו רק הנאת המצווה אבל הנאת הגוף ודאי נקרא הנאה.

וי"ל דסבר הר"ן דזה שגופו נהנה ממה שמגין עליו מן הצל לא הוי הנאה דהרי הנאה זו היה לו גם אם היה נשאר בביתו וכל ההנאה היא במה שיוצא המצוה וכיון דמצוה לאו ליהנות ניתנו לא הוי הנאה וצ"ע דאולי מ"מ במציאות נהנה מהסוכה.

הערה ס"א

בענין מיגו דהוי דופן לשבת (ב')

בגמ' בסוכה דף ז' ע"א אמרינן דסוכה בעי' ב' דפנות וטפח ובשבת של סוכות סגי בלחי שאין רחבו טפח דמיגו דהוי דופן לענין שבת הוי דופן לסוכה.

והקשו האחרונים דהרי הוי דופן רק לסוכה שחל בשבת ואיינה ראוי' לשאר הימים א"כ הרי הוי סוכה שאינה ראוי' לשבעה ופסולה לר' אליעזר.

וי"ל דהסוכה לא משתנה והסוכה נשאר כמות שהיא במשך כל ימי החג ורק הדין נשתנה א"כ לא נקרא סוכה שאינה ראוי' לשבעה דהרי זה כמי שנדר שמיום השלישי לא ישב בסוכה דודאי הסוכה ראוי' לשבעה רק דהדין נשתנה לגבי האדם.

הערה ס"ב

בענין היוצא מן הסוכה דלא הוי הפסק

כתב השו"ע הל' סוכה סי' תרל"ט דהיוצא מן הסוכה על דעת לחזור מיד אינו צריך לברך וכן כתב הרמ"א לגבי תפילין באו"ח סי' כ"ה ס"ק י"ב דהחולץ תפילין ע"מ ללובשם מיד א"צ לברך עליהם.

והקשו האחרונים דלגבי ציצית כתב הב"י בסי' ח' ס"ק י"ד דהפושט טליתו על דעת לחזור וללבוש צריך לחזור ולברך ומאי שנא מסוכה תפילין שכתב שאין צריך לברך ולא הזכיר מי שיחלוק בדבר.

וי"ל דלגבי סוכה ותפילין כיון דהוי מצוה שייך לומר דכיון דלא הסיח דעתו לא נפסק המצוה אבל בבגד בעלמא שלובש שזה אינו המצוה רק בגד בעלמא רק שיש על הבגד מצוה אז לא שייך שאיזה דבר יחבר ולומר דהוי כאילו הוא עדיין עסוק בלבישת הבגד כיון שדעתו על זה דדבר זה שיוכל לחבר דיהי' כאילו הוא באמצע העשי' היא רק בדבר מצוה ולא בדבר גשמי לא שייך לחבור דכיון דדעתו על זה יהי' כאילו הוא לבוש בהבגד.

הערה ס"ג

בענין אי יכול לכיזן דהברכה יפטור רק עד זמן פלוני

נחלקו האחרונים הו"ד במג"א סי' תרל"ט ס"ק י"ז באופן שבירך לישב בסוכה ושהה זמן מרובה ובא לאכול שנית אם חוזר ומברך על האכילה או דכיון שלא יצא מהסוכה יוצא בהברכה שבירך בתחילת היום ואין לו לחזור ולברך והחולקים סוברין דדעתו היה לפטור את עצמו רק עד זמן הסעודה השני' ולכן יחזור ויברך שנית ובמג"א הקשה על זה שאין אדם יכול להתנות על ברכתו שתהא עד שעה פלונית ופשיטא דלא מהני כוונה כזו כדי להתחייב בברכה שנית.

והקשו האחרונים דהמ"ב כתב בביאור הלכה הל' ציצית סי' ח' שי"א שאין מברכים על טלית קטן כשנכנס למרחץ וחזר ולבשו דלא חשיב הפסק וי"א דהוי הפסק וכתב הביה"ל דיכיון כשלושב בבוקר שלא תפטור ברכתו רק עד שיפשיטנו ואז יוכל לברך.

וצ"ע דהא המג"א כתב שאי אפשר להתנות על הברכה שתחול עד זמן פלוני ומאי שנא ציצית מסוכה.

וי"ל דשאני גבי ציצית שפשט הציצית ולפיכך מהני הכוונה לבטל הברכה אבל הכא שעדיין יושב בהסוכה ורק רוצה לעקור הברכה ע"י שמכוין שיהי' הפסק זה לא מהני.

הערה ס"ד

בענין אי עובר בל תוסיף כשיושב כשהוא פטור

בשו"ע או"ח סי' תרל"ט כתב וכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא אינו מקבל שכר ואינן אלא הדיוטות ומשמע שאין איסור בדבר רק דמקרי הדיוט כיון דטורח בלא מצוה.

והקשו האחרונים דאם פטור מן הסוכה הרי זה כיושב בשמיני בסוכה לשם מצוה דעובר על בל תוסיף ומאי שנא יושב בזמן שפטור תוך ז' מיושב

לאחר ז' דעובר על כל תוסיף דה"נ הרי הוסיף על המצוה כשהוא פטור ממנה ולמה לא נתבאר דאסור לישב בסוכה בשעת ירידת גשמים.

וי"ל דהרי התורה אמר בסוכות תשבו שבעת ימים נמצא שאם יושב יותר משבעה ימים עובר בכל תוסיף אבל בתוך שבעה ימים האין שייך לעבור על כל תוסיף הלא אינו יושב יותר ממה שצוה התורה לישב שבעה ימים ואינו מוסיף על מצוות התורה רק דהוי כאינה מחיוב בדבר ועושהו אבל אינו מוסיף על המצוה רק על החיוב שלו.

הערה ס"ה

בענין שנשים חייבות באיסור היוצא מן העשהז"ג

כתב האבני נזר באו"ח סי' תפ"ה שהסוכה רק מתיר האכילה טיול ושינה והיינו דאכילה בסוכה כל שבעה אינו מצוה רק שמציל את האדם שלא יעבור על מה שאוכל חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דלפ"ז למה אשה פטורה מלישב בסוכה והיכן מצינו שאשה פטורה מאיסור הלא אינה פטורה רק ממצוות עשה שהזמן גרמא.

וי"ל דה"נ אפי' אם יש איסור עדיין הוי האיסור מחמת מצוות עשה שהזמן גרמא ואינה מחויבת רק בל"ת שהזמן גרמא ולא באיסור היוצא מחמת עשה.

הערה ס"ו

בענין למה אין מברכין על עשיית הסוכה

מצוות סוכה הכתובה בתורה היא בשני מקומות כתוב אחד אומר בסוכות תשבו שבעת ימים והפסוק השני היא חג הסוכות תעשה לך ולכאורה יש בסוכה שתי מצוות נפרדות א' מצוות הישיבה בסוכה בשבעת ימי החג והשני היא מצוות עשייתה.

והקשו האחרונים דאם יש מצווה בעשיית הסוכה למה אין מברכים על זה.
וי"ל שאין מברכים על דבר שאין לו שיעור שיכול לעשות הסוכה במשך כמה
 ימים ואין לו זמן ואין לו קצבה על הני דברים אין מברכין.

הערה ס"ז

בענין המחמיר לאכול דבר קטן בסוכה

בגמ' סוכה כ"ו ע"ב איתא מעשה והביאו לו לר' יוחנן בן זכאי לטעום את
 התבשיל ולר' גמליאל הביאו לו ב' כותבות ודלי של מים ואמר העלוהו
 לסוכה אע"ג דבאמת זה אינה חייבת בסוכה.

והקשו האחרונים דהרי הרמ"א כתב דמי שאינו מחויב בסוכה ויושב בה אינו
 מקיים שום מצוה והוי הדיוט.

וי"ל דדוקא כשהאדם מצטער והמצטער פטור מן הסוכה דאז אפי' כשיושב
 כשהוא מצטער אינו יוצא המצוה דהרי אינו כעין תדירו ולפיכך הוי הדיוט
 אם מחמיר על עצמו אבל כשמחמיר לשתות אפי' מים בסוכה אדרבה תבוא עליו
 הברכה שיש לו עוד מצוה וכן כתב הרמב"ם דהמחמיר הרי זה משובח.

הערה ס"ח

בענין לברך על טיול ושינה

כתב הרא"ש בפ"ג דסוכה סי' ג' דהא דמברך אחר שישב היינו משום דמצוות
 סוכה היא האכילה וטיול ולכן אף אם מברך אחר שישב אכתי שפיר מקרי
 עובר לעשייתן וכדאיתא בירושלמי בברכות נתעטף אומר אקב"ו להתעטף בציצית
 אלמא אע"פ שכבר נתעטף מברך לפי שהמצוה נמשכת כל זמן שהוא מעוטף
 ועומד וכן נמי בסוכה המצוה נמשכת כל זמן אכילה וכן כתב רב צמח גאון
 ז"ל אע"פ שנכנס בה צריך לברך כיון שאין לה קבע אלא בישיבה בסוכה.

והקשו האחרונים דמאחר שדימה לציצית דמברך אחר שנתעטף לפי שהמצוה נמשכת משמע דסבירא לי' כדעת הראשונים דשפיר מברך לכתחילה אחר התחלת המצוה אם המצוה נמשכת אם כן הא סגי בהא דמברך אחר הישיבה כיון דהמצוה דישיבת סוכה נמשכת ולפ"ז אמאי הוצרך הרא"ש לטעמא דמצוות סוכה איכא בה דין נוסף באכילה וטיול הלא בלא זה סגי בהא דהמצוה נמשכת וכמו שמוכרח לומר כן לענין ציצית דליכא בה חיוב נוסף אחר העטיפה.

וי"ל דכוונתו היא דאפי' אם כבר עמד רק שעכשיו אוכל ומטייל אפ"ה המצוה נמשכת כל זמן אכילה וטיול.

הערה ס"ט

בענין היוצא מהסוכה לעשות צרכיו

במ"ב סי' כ"ה ס"ק מ"ז מבואר דבחולץ תפיליו כדי ליכנס לבית הכסא אפי' אם היה דעתו ללובשן תיכף צריך לברך דהא אינו רשאי לילך בהם לבית הכסא.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז למה היוצא מסוכתו לעשות צרכיו אין צריך לברך עוה"פ וכמש"כ במ"ב סי' תרל"ט ס"ק מ"ו דהא אסור לעשות צרכיו בסוכה וכמ"ש במ"ב שם ס"ק ט' ונשאר בצ"ע.

וי"ל דשאני בסוכה דהמצוה היא תשבו כעין תדירו וגם בדירתו כשעושה צרכיו יוצא מביתו לחוץ לעשות צרכיו בפרט בימים הקדמונים כשהיו יוצאין לשדה ליפנות וא"כ הרי זהו דרך דירה וא"כ לא הוי הפסק שכל הזמן היא ממשיך לדור שם.

הערה ע'

בענין להוסיף על אהל ארעי בסוכה

כתב במשנ"ב סי' תרל"ז ס"ק א' שאם נפלה סוכתו ביו"ט אסור להקימה ואפי' אם הרוח הפיל ממנו רק מקצת מן הסכך לבד אין להוסיף ביו"ט עצמו.

והקשה בספר עיון המועדים דהא הסכך היא רק אהל עראי כמבואר להדי' בביה"ל שם ד"ה עושה וא"כ בנפל רק מקצת מן הסכך אמאי אסור להחזירו הא בשו"ע איתא דמותר להוסיף על אהל עראי בשבת ונשאר בצ"ע.

וי"ל דבעלמא כשמוסיף על אהל עראי אין לזה שום חשיבות שבשביל זה יתחייב אבל הכא כשעושה סוכה הרי זה גופא שעושה מזה סוכה זה בעצמו מחשיב מאד המעשה שעושה שנחשב כאילו עשה מלאכה גמורה שיתחייב עליו שיש לו אותו חשיבות כמו מי שעושה דירת קבע.

הערה ע"א

בענין לעשות מחבירו דופן לסוכה

בשו"ע סי' תר"ל סי"ב נפסק שיכול לעשות מחבירו דופן לסוכה.

והקשה בספר עיון המועדים דהא קי"ל דבעינן מחיצה הראוי' לשבעה והרי אי אפשר שלא יישן ז' ימים וכדקי"ל דהנשבע שלא יישן ז' ימים מלקין אותו וישן לאלתר וא"כ ע"כ תתבטל המחיצה ולא הוי סוכה הראוי' לשבעה ונשאר בצ"ע.

וי"ל דיכול לישון מעומד או כשיושב ואז יכול להשתמש כמחיצה כ"ז שהוא גבוה עשרה טפחים.

הערה ע"ב

בענין שהישן בשמיני עובר בבל תוסיף

בגמ' ר"ה כ"ח ע"ב פריך למ"ד מצוות אין צריכות כוונה א"כ הישן בשמיני בסוכה ילקה משום בל תוסיף.

והקשה בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב בשדי חמד בשם האחרונים דישן לאו בר דעת היא לא למצוה ולא לעבירה וא"כ אמאי לוקה הרי בשעת שינה הרי הוא פטור מן המצוות ונשאר בצ"ע.

וי"ל דהרי בכל פעם שישן בסוכה צ"ע דאיך מקיים המצווה בשעת שינה הרי הישן פטור מן המצוות וע"כ דהמצווה היא לילך לישון וא"כ ה"נ כשהולך לישון עובר בבל תוסיף.

הערה ע"ג

בענין עוסק במצוה (ב')

בגמ' סוכה כ"ה ע"א אמרינן דעוסק במצוה פטור מן המצוה ולכן שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה.

והקשו האחרונים דלפ"ז מה שנפסק בשו"ע הלכות ק"ש סימן ס"ו דלקדיש וקדושה וברכו מפסיקין אפי' באמצע פסוק של ק"ש ואמאי לא אמרינן דעוסק במצוה פטור מן המצוה ובפרט להני שיטות הראשונים דעוסק במצוה אסור לו לעבור למצוה אחרת.

וי"ל דשאני התם דהכל היא כמצוה אחת דמה הנפק'מ אם אומר תפילה זו או קדיש וקדושה הלא הכל הוי חלק מן התפלה.

ועוד י"ל דדוקא כשעוסק בפועל באיזה מצוה אז פטור מן המצוה אבל כשרק מדבר בפיו אז לא נפטר עדיין מחמת עוסק במצוה.

הערה ע"ד

בענין תעשה ולא מן העשוי

תנינא במתני' בסוכה דף ט' ע"א סוכה ישנה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ואיזהו סוכה ישנה כל שעשאה קודם לחג שלושים יום אבל אם עשאה לשם חג אפי' מתחילת השנה כשירה.

וכתבו התוס' בשם הירושלמי דאף לב"ה דמכשירין צריך לחדש בה דבר.

וצ"ע להירושלמי דס"ל דצריך לחדש בה דבר א"כ הוי לי' תעשה ולא מן העשוי כיון דקודם שחידש בה דבר הסוכה פסולה ורק ע"י החידוש הסוכה נעשית כשירה.

וי"ל דרק כשחסר בהמעשה ובהבנין של הסוכה יש חסרון של תעשה ולא מן העשוי אבל אם יש דבר צדדי בזה שבעינן לשמה זה בודאי לא הוי חסרון בענין של תעשה ולא מן העשוי.

הערה ע"ה

בענין לישון בערב סוכות

בלקט יושר לבעל תרוה"ד כתב וז"ל ואינו ישן בערב סוכות בצהרים כדי שיוכל לישון לתיאבון בלילה כי שינה קובעת עיקר הדירה.

והקשו האחרונים דהרי אין לילה הראשון בסוכה חובה אלא באכילה ולא בשינה ובשינה אי בעי' לישון בסוכה ואי בעי' לא ישן כלל ומהיכית תיתי שיהי' דין בתאווה מדיני המצוה ואף אם ישן יש לו מצוה מ"מ כיון שאינה מצוה חיובית לא שייך בזה דין שלא יישן בערב סוכות משום הכי.

וי"ל דאפי' אם לא הוי מצוה חיובית מ"מ צריך שיראה חביבות המצוה ע"י שישן תיכף שבזה מראה שאוהב המצוה אבל אי אינו ישן תיכף נראה שהמצוה היא עליו כמשא והוי בזיון להמצוה קיומית.

הערה ע"ו

בענין שהנזי סוכה אסורין בהנאה

בגמ' בסוכה דף ט' ע"א אמר רב ששת משום ר"ע מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לד' ותנא ריב"ב אומר כשם שחל

שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה מה חג לד' אף סוכה לד' והרמב"ם כתב פ"ו סוכה הט"ו וז"ל עצי סוכה אסורין כל שמונה ימי החג בין עצי דפנות בין עצי סכך אין נאותין מהם לדבר אחר כל שמונת הימים וכו' וכתב הגר"ח הגדר בזה דכל דמיקיימא בי' מצוות סוכה אסור ליהנות ממנו וכתב עוד ודין מצוה שבה הוא שאוסר ליהנות ממנו.

והקשו האחרונים דלדברי הגר"ח דאיסורא דסוכה תליא בקיום מצוה דסוכה אם כן למה נוי סוכה אסורין והרי בנוי סוכה לא מתקיימות מצוות סוכה.

וי"ל דהרי ידוע מה שכתב הרשב"א בשו"ת ח"א סי' נ"ה דהנוי סוכה היא כדי שיהי' תשבו כעין תדירו נמצא דגם זה הוי חלק מהסוכה ממש דעי"ז היא כעין תדירו.

הערה ע"ז

בענין לברך על ספק חיוב (ד')

בגמ' והלכתא שמיני ספק שבעי מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן ונחלקו הרא"ש והרמב"ם דמדוע לא מברכינן דהרא"ש כתב דהטעם היא דאם מברך לישב בסוכה הרי הוי סתירה עם החג של שמיני עצרת והרמב"ם כתב דהטעם שאין מברכין בשמיני ספק שבעי משום דעל ספק מצוה אין מברכין.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי מברכין בכל יום טוב שני אע"ג דהוי ספק דהרי עושין קידוש ושאר הברכות של שמו"ע וכדו'.

וי"ל דודאי הברכות שמברכין על עצם היום זה מברכין דהרי זה היה התקנה שהחז"ל קבעו היו"ט שני ושיעשו קידוש ושיתפללו התפלה של יו"ט אבל על ברכות המצוות דעל זה לא היה תקנה מיוחד שיברכו על זה אין לברך מספק.

הערה ע"ה

בענין סכך של עצי אשירה שנחשב כאילו אינו

המנחת חינוך מצוה שכ"ה נסתפק בסכך של עצי אשירה האם הוא פוסל את הסוכה בד' טפחים ככל סכך פסול שפוסל בד' טפחים או שמא סכך אשירה כיון דלשריפה קאי נידון היא כאויר ופוסל אפי' בג' טפחים.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי הרמב"ם והראב"ד כתבו בפ"ז מהל' שבת הי"ב גבי עשה לחי וקורה מאיסורי הנאה דרק לענין דבר שצריך שיעור אמרינן באיסורי הנאה כתותי מיכתת שיעורא אבל לענין עיקר מציאתו לעולם נחשב הוא כאיתא בעינא וא"כ ודאי דסכך אשירה צריך לדונו כסכך פסול שיפסול רק בד' ולא באויר.

וי"ל דהרי הכא בעינן שיעורא שיפסול כסכך פסול בד' טפחים וכיון שלא נחשב שיש כאן סכך פסול של ד' טפחים שהרי חסר בשיעורא אינו יכול לפסול וע"כ דאינו פוסל רק כאויר שהרי ע"כ לא גרע מאויר.

הערה ע"ט

בענין ליהנות מהסוכה

בגמ' בסוכה דף ט' ע"א אמר רב ששת משום ר' עקיבא מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה תלמוד לומר חג הסוכות שבעת ימים לד' ותניא ר' יהודא בן בתירא אומר כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לד' מה חג לד' אף סוכה לד'.

והקשו האחרונים דא"כ איך מותר לישב בסוכה הלא נהנה מדבר שאסור בהנאה דהרי אפי' אי מצוות לאו ליהנות נתנו זהו דוקא כשליכא הנאת הגוף חוץ מהמצוה דהרי הנודר הנאה מן המעיין טובל בו בימות הגשמים אבל לא בימות החמה וכמבואר כל זה בר"ן בנדרים ט"ו ע"ב.

וי"ל דהכא הרי ע"כ כיון דהתורה אמר בסוכות תשבו שבעת ימים ע"כ דהתורה גילה שמותר ליהנות מהסוכה.

הערה פ'

בענין מיגו בשבועה

בשו"ע יו"ד סימן ר"ו סעיף ה' כתב שאם נשבע שלא אשב בצל סוכה לוקה וישב בצל סוכה ואין השבועה חלה דהוי שבועה לבטל את המצוה.

והקשו האחרונים דהרי בשאר הימים חוץ מן היום הראשון אין חיוב לישב בסוכה שיכול לאכול שאר דברים שאינם חייבין בסוכה וא"כ נימא מיגו דחל השבועה על שאר הימים חל נמי על היום הראשון.

וי"ל דלשיטתם תקשה נמי דמיגו דחל על כל השנה שלא ישב בסוכה שיחול נמי על היום הראשון וע"כ דלא מהני כיון דבשאר הימים אין על זה שם סוכה וא"כ ה"נ אם הקשו דבשאר הימים לא נקרא שמבטל המצוה כיון שלא הוי מצוה בשאר הימים א"כ הרי בשאר ימים של סוכות לא נקרא סוכה כלל.

הערה פ"א

בענין אי מהני שותפות כשבעינן לכם

שיטת התוס' בסוכה דף כ"ז ע"ב דבכל מקום דבעינן לכם שותפות לא מהני ובעינן שיהי' בעלים לבדו ולכן סוכת שותפין אין יוצאין ידי חובה.

והקשו האחרונים דמאי שנא מטלית דשותפין שחייבת בציצית הרי גם בטלית בעינן לכם.

וי"ל דשאני טלית שזה אינו החפץ של המצוה רק בגד בעלמא רק שיש חיוב מצוה על הבגד ורק המצוה בעינן שיהי' שלו ולא הבגד בעלמא.

הערה פ"ב

בענין שחתן פטור מן הסוכה

בש"ע סי' תט"ו סעיף א' נפסק דאין מערבין עירובי תחומין אלא לילך לדבר מצוה כגון שהיה רוצה לילך לבית המשתה של נשואין וכתב שם המג"א דבנשואי בת כהן לישראל עם הארץ או בת תלמיד חכם לעם הארץ אינה סעודת מצוה.

והקשו האחרונים דבהלכות סוכה סי' תר"מ סעיף ו' נפסק דחתן ושושביניו וכל בני החופה פטורין מן הסוכה כל ז' ימי המשתה ולא חילקו בין אם הוא בת כהן לעם הארץ או לא.

וי"ל שיש שני דברים עצם שמחת חתן וכלה שזהו לעולם מצוה ואח"כ יש הנידון אי הסעודה הוי סעודת מצוה נמצא דבסוכה הפטור היא מחמת שעוסק במצוה ובכל חתן שהוא משמח אפי' אם הוא עם הארץ לכהן נמי מקיים המצוה בזה שמשמחו אבל הסעודה לא נקרא סעודת מצוה רק בת"ח לבת כהן.

הערה פ"ג

בענין לעשות סוכה בירושלים

בגמ' בסוכה כ"ז ע"ב איתא דלדעת ר' אליעזר המסכך ברה"ר פסול משום דבעינן לכם בסוכה כמו בלולב.

והקשו האחרונים דהא קי"ל דירושלים לא נתחלקה לשבטים ואם כן לפי ר"א איך עשו סוכות בירושלים והרי הוי רה"ר ובנחמ"י מפורש שעשו סוכות בירושלים.

וי"ל דירושלים אינו דבר ששייך לרבים רק ששייך רק להקב"ה שלא נתנה לאף אחד כמו שאר המקומות שכתוב בהם והארץ נתן לבני אדם רק שנשאר קדוש לד' וצוה לעשות שם סוכות.

הערה פ"ד

בענין לעשות סוכה על קרקע גזולה

איתא בסוגיא בסוכה ל"א דהיכן שגזל קרקע תלוי בהך דינא שאם הקרקע נגזלת חשיבא סוכה גזולה ופסולה.

והקשו האחרונים דהרי הגזילה לא הוי בסכך ומאי שנא משאר פסולין כגון דבר המקבל טומאה שאינו פוסל אלא בסכך.

וי"ל דשאני הכא דהאיסור היא מחמת מצוה הבא בעבירה נמצא שאם יש לו איזה הנאה מזה כבר הוי מצוה הבא בעבירה וכמו שאם היה עושה הקרקע מדבר האסור בהנאה ודאי דלא יצא ה"נ אם עשה הקרקע מדבר עבירה הרי נעשה המצוה ע"י העבירה וממילא לא יצא.

הערה פ"ה

בענין המברך להנאתו

במג"א סי' תרל"ט ס"ק ט"ז כתב שאין יכולין לכוין בברכת לישוב בסוכה לפטור רק עד האכילה הבא אע"פ שלא יצא מן הסוכה כדי לברך שנית דאין הברכה תלוי' בדעתו לקבוע שיחול רק עד זמן מסיום.

והקשו האחרונים דהנה בשו"ע סי' קע"ד כתב בשם יש מי שאומרים דאין ברכת היין של הבדלה פוטר יין שבתוך הסעודה אלא אם כן נטל ידיו קודם הבדלה ולפיכך יכולין שלא להוציא היין שבתוך הסעודה הרי מבואר ששייך להתנות על הברכה שלא תועיל על יין שבתוך הסעודה ומאי שנא ברכת לישוב בסוכה.

וי"ל דהברכה שעושה אצל הבדלה זהו חלק מההבדלה שזה מחייבו לשתות כוס יין אבל הוא אינו מברך כיון שרוצה עכשיו לשתות יין להנאתו שנאמר שזה נמשך כל זמן שרוצה לשתות להנאתו ולפיכך מהני מחשבה להפסיק אבל

כשמתחיל לאכול בסוכה להנאתו ומברך לישיב בסוכה מוכן דכל מה שימשיך לאכול להנאתו כל זמן שיושב בסוכה נכלל בברכה זו.

הערה פ"ו

בענין סכך פסול הבטל ברוב

בשו"ע סימן תרכ"ו ס"א איתא בשם י"א שהעושה סוכה תחת אילן אף שהסוכה צלתה מרובה מחמתה ואילן חמתו מרובה מצלתו אם ענפי האילן מכוונים נגד הסכך הסוכה פסולה ובהגהת רמ"א כתב מיהו אם השפיל הענפים למטה ועירבן עם הסכך שאינם ניכרין בטלין והסוכה כשירה.

והקשו האחרונים מהא דכתב הרמ"א ביו"ד סימן צ"ח סעיף ד' בחלב שנפל לתבשיל אף אם נתבטל ברוב מ"מ אם אפשר להסירו ע"י פעולה הגם שעתה אינו ניכר יעשה כן דהוי כאילו מכירו ולפ"ז צ"ע מדוע סכך האילן בטל ברוב כשאינו ניכר הרי בפעולה פשוטה ניתן להסירו.

וי"ל דשאני התם שאין האדם רשאי לאכול איסור ולפיכך אם יכולין להבדילו חייב ליקח אותו משם אבל הכא הלא יש סכך כשר שצילתו מרובה מחמתו רק שאם יש סכך פסול יש לחוש שיבוא לישיב גם תחת קורות ביתו אבל כיון שאין האילן ניכר הרי ליכא חשש שיבואו ללמוד מזה ואין לחוש לכלום.

הערה פ"ז

בדין מחובר לקרקע כקרקע

מבואר בתוס' סוכה כ"ז ע"ב דמי שגזול סוכה המחובר לקרקע מחבירו אבל הקרקע בעצמו היא של הגזולן אע"פ שדין מחובר לקרקע כקרקע אפ"ה הוי גזול ולא אמרינן אין גזילה בקרקע כיון שעומד ברשות הגזולן.

והקשו האחרונים דהלא אמרינן יצאו עבדים שהקשו לקרקעות א"כ אם גזול עבדים והכניסם לביתו אינם נגזלים ואם שטפם הנהר אינו חייב

באחריותם הרי דאע"פ שאין קיימים ברשות הבעלים והם ברשות הגזלן אפ"ה אין נגזלים.

וי"ל דהא דאמרינן דהמחובר לקרקע כקרקע אין הכוונה דהמחובר לקרקע יש לו דין כקרקע כמו עבדים רק דהוי כמו הקרקע שהיא מחובר בה אבל לא דהוי כקרקע שיהי' לה דין כקרקע דנאמר שאינה נגזלת.

הערה פ"ח

בענין שיצא בכזית הראשון בלילה

הרמ"א באו"ח סי' תרל"ט פסק לא יאכל בלילה הראשונה בסוכה עד שיהא ודאי לילה ויאכל קודם חצות הלילה.

והקשו האחרונים דהרי רק ילפינן ממצה דבעינן שיאכל כזית בליל החג אבל מנ"ל דבעי' שיהי' הכזית הראשון למה לא די שיאכל אפי' קודם הלילה ואח"כ ישרים לאכול כזית בסוכה כשהיא לילה.

וי"ל דגם זה נכלל בהגז"ש דבעי' שיצא המצוה בכזית הראשון או דילפינן משם שאין רשאים לאכול קודם הכזית כדי שיאכל הכזית לתיאבון.

הערה פ"ט

בענין לבטל סכך פסול (ב')

במשנה במס' סוכה דף ט' ע"ב העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית ובגמ' אמר רבא דאם האילן חמתו מרובה כשירה ומקשה הגמ' והא קמצטרף סכך פסול עם סכך כשר ומשני בשחבטן ופי' רש"י עירב ענפי האילן עם סכך כשר ואין נראין בעין וסכך כשר רבה עליו דמדאוריתא כל מילי בטל ברובא.

והקשו האחרונים דהרי אין מבטלין איסור לכתחילה ועוד דהרי מחובר לא בטיל כדתנן בפ"א דערלה ועוד דהוי דבר שיש לו מתירין שיכולין לקצצו.

וי"ל דכבר כתבנו לעיל דהכא אין הכוונה ביטול ממש רק דהעיקר היא שלא יהא נראה ולא יבוא לטעות לישוב תחת קורות ביתו דהרי בלאו הסכך הפסולה יש כבר בסכך כשר צלתה מרובה מחמתה וכיון שאין ניכר עוד הסכך הפסול אין לחוש לכלום.

הערה צ'

בענין אבל שחייב בסוכה

בסוכה כ"ה ע"ב אמרינן אמר רבי אבא בר זבדא אבל חייב בסוכה פשיטא מהו דתימא הואיל ואמר רב מצטער פטור מן הסוכה האי נמי מצטער הוא קמ"ל הני מילי צערא דממילא אבל הכא איהו קמצטער נפשי' אבעי לי' ליתובי דעתי'.

והקשו האחרונים דהרי הטעם למה מצטער פטור מן הסוכה היא כיון שאז אינו דרך דירה אבל הכא באבל שגם בדירתו לא יפטר מן הצער מהו ההו"א לפטור האבל מן הסוכה.

וי"ל דהגמ' למד דהטעם למה מצטער פטור מן הסוכה אינו משום דלא הוי דרך דירה רק משום דבסוכות בעינן שיהי' בשמחה ואם אינו בשמחה אינו חייב בסוכה ולפיכך הו"א דגם האבל יפטר קמ"ל דכיון דיכול ליישב דעתי' ואז לא יהי' בצער רק בשמחה ממילא חייב בסוכה.

הערה צ"א

בענין לעשות מלאכה בעיו"ט

בפסחים ריש מקום שנהגו מבואר דבמקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בע"פ אין עושין וכתב רש"י כדי שלא יהא טרוד במלאכה וישכח חמצו ושחיטת הפסח.

והקשו האחרונים דאם כן למה לא תקנו כן בערב סוכות שלא יעשה מלאכה הרי איכא ארבעת המינים וכן סוכה ואם יהי' טרוד ישכח.

וי"ל דבפסח צריכין לעשות הקרבן פסח דוקא בע"פ אחה"צ וכן הבדיקת חמץ תקנו חז"ל שיהי' דוקא בע"פ אבל בסוכות יכול לבנות הסוכה ולקנות הד' מינים כמה שבועות לפני סוכות א"כ אין שום סיבה שלא יעשה מלאכה בעיו"ט.

הערה צ"ב

בענין סוכה הפסולה מדרבנן

בתוס' בסוכה דף ג' סוד"ה דאמר כתבו סוכה שהיא פסולה מדרבנן הרי היא פסולה גם מה"ת.

והקשו האחרונים דאי נימא דסוכה שהיא פסולה מדרבנן פסולה גם מדאוריתא א"כ אמאי לא אמרינן גם גבי שחיטה שחיטה הפסולה מדרבנן פסולה נמי מדאוריתא ומי שיאכל ילקה משום נבילה.

וי"ל דשאני הכא בסוכה דכיון דחז"ל פסלו הסוכה הרי עקרו מחפץ זה שלא יהי' עליו שם סוכה וכיון שאין לו עליו עוד שם סוכה ממילא הרי גם מדאוריתא כבר לא ישב בסוכה משא"כ גבי שחיטה הלא ליכא שום פעולה שנאמר שנטלו ממנו שם החפץ דהלא לא אמרו דהסכין ששוחט בה לא יהי' עליו שם סכין ולפיכך מהני שחיטה מדאוריתא.

הערה צ"ג

בענין אי יש לקיים מצוה בשינה

בספר סוכה השלם מביא בשם הגרש"ז אויערבאך שאיסור שינה חוץ לסוכה לא נאמר אלא בעת שהולך לישון אולם מי שישן כבר אינו בר חיובא ופטור מן המצוות ולפיכך יש לדון שמותר להוציא אותו תוך כדי שינה מן הסוכה דהרי הישן פטור מן המצוות.

והקשו האחרונים דהרי אין מברכין על טלית קטן בבוקר א"כ הרי הוי רא"י שיש קיום מצוה בזמן שינה דאל"ה היו צריכין לעשות עוד ברכה בבוקר כיון שמתחיל עכשיו עוה"פ המצווה.

וי"ל דסתם מצוה אין מקיימין בשינה אבל הרי אם לא היה לו ציצית היה עובר אפי' בעת השינה על האיסור של ללבוש ד' כנפות בלי ציצית ובשעת שינה יכולין לעבור על "איסור" אפי' אם אין יכולין לקיים "מצוה" ולפיכך כיון שזה מציל אותו מן האיסור לפיכך נמצא ממילא דהמצוה נמשך כל הלילה.

הערה צ"ד

בדברי בעל המאור בהחילוק בין פסח לסוכות

הבעל המאור בסוף ערבי פסחים כתב לחלק בין סוכה למצה וז"ל יש ששואלים באכילת מצה מה הטעם אין אנו מברכין עליה כל ז' הרי גמרינן מהדדי שלילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות בין במצה בין בסוכה ותירץ לפי שאדם יכול השאר הימים לעמוד בלי אכילת מצה משא"כ בסוכה שאין יכול לעמוד ד' ימים בלא סוכה.

והקשו האחרונים דהרי גם במזוזה אע"ג שיכול לעמוד בלא בית מ"מ אם יש לו בית מברך וכן בציצית שאפשר בלא ציצית מ"מ כשיש לו מברך על זה.

וי"ל דגם בציצית וגם במזוזה אינו מברך רק הפעם הראשון ולא יותר כמו בסוכה שמברך היום הראשון וזה מועיל לכל ימי החג.

ויש שהקשו על הבעל המאור דהרי בשבת של פסח וביום הראשון של פסח שהוא חג וכן בשבעי של פסח הרי יש מצוה לאכול פת ומדוע אין מברכין על אכילת מצה.

וי"ל דכוונת הבעל המאור היא דכיון שא"א בלי שינה ע"כ התורה חייב מחמת מצוות סוכה לישן בסוכה דהרי כיון שצריך להיות שם דרך דירתו וכל אדם

בדירתו ישן תוך השבעה ימים אבל מה שאוכל מחמת שבת זה אינו בכלל מצוות סוכה רק שזהו דבר צדדי למה הוא צריך לאכול פת שאפשר לדור בדירה שבוע ימים בלי אכילה [דהיינו דהא דצריך לישון אינו רק סימן שזהו מה שחייב התורה אבל לא שזהו הסיבה שנאמר דבכל דבר שצריכין לעשות הוי חיוב].

ובזה מיושב נמי מה שהקשו האחרונים דלכאורה הסברה היא להיפך דאם אינו יכול שבע ימים בלי שינה ע"כ שזה נכלל בהברכה שבירך ביום ראשון ואם אפשר בלא אכילה אז צריך לברך בכל פעם שמחליט לאכול שזה לא נכלל בהברכה כיון שאינו מחיוב לאכול.

ולפי הנ"ל מובן דבודאי אינו מועיל הברכה שבירך ביום ראשון רק דאם הוא צריך לישון מחמת הטבע ע"כ שזה נכלל בהמצווה שצוה התורה ולפיכך יש לברך על זה משא"כ אכילה שזה אינו בכלל המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שהקשו האחרונים דהרי הטעם היא משום דא"א ג' ימים בלי שינה א"כ יברך רק מיום השלישי ואילך ולא בשני ימים הראשונים שאפשר בלא שינה.

ולפי הנ"ל מובן דהא דכתב הבעל המאור שמברכין על השינה כיון שא"א ג' ימים בלא שינה אינו סיבה שבשביל זה מברכין דהוי רק סימן ששינה נכלל במצוות התורה של סוכה.

הערה צ"ה

בענין שמחת חתן בסוכה

בגמ' במס' סוכה כ"ה ע"ב אמר רב אבא בר זבדא אמר רב חתן והשושבינן פטורין מן הסוכה כל שבעה משום דבעי' למחדי ושואלת הגמ' ולעבדו חופה הסוכה אמר רבא משום צער חתן.

והקשו האחרונים דמ"מ יתחייב בכזית הראשון דבהכזית הראשון חייבים אע"ג שיש צער שאז ליכא הפטור של מצטער פטור מן הסוכה.

וי"ל דהא דהגמ' אומר דהחתן מצטער הכוונה היא שממילא נתבטל השמחה עי"ז וכיון שכן הרי שמחת חתן וכלה דוחה מצוות סוכה דהעוסק במצוה פטור מן המצוה.

הערה צ"ו

בענין בל תוסיף

בשואל ומשיב מהדו"ת ח"ב סי' ט' בענין בל תוסיף ביום השמיני כתב אמנם נראה שזהו דוקא אם אכל בסוכה כל השבעה ימים ואח"כ כשאוכל בשמיני יש בל תוסיף אבל אם לא אכל בהשבעה הימים לא שייך בל תוסיף.

והקשו האחרונים דהרי כתב המרדכי שאפי' מי שמקיים איזה מצוה הפעם הראשונה מספק כבר עובר מספק על בל תוסיף.

וי"ל שיש שני מיני אופנים שיש לעבור על בל תוסיף או ע"י שמוסיף מצוה חדשה שאינה מחיוב בה וזהו אפי' בפעם הראשונה ועוד יש מי שעובר על בל תוסיף ע"י שמוסיף על המספר ומובן שא"א להוסיף על המספר ולומר שישב שמונה ימים כשלא ישב שבעה ימים מקודם ופשוט.

הערה צ"ז

בענין אי פחות משו"פ הוי לכם

מבואר בברש"י בסוכה כ"ז ע"ב דבפחות משו"פ לא מקרי לכם.

והקשו האחרונים מדברי רש"י בסנהדרין נ"ז ע"א דאסור לגזול אפי' פחות משו"פ ואם נאמר דבפחות משו"פ אינו שלו למה אסור בגזילה.

וי"ל דלא שייך לקנות דבר שהיא פחות משו"פ אבל כשהיא כבר שלו לא נפקע מרשותו בזה שהיא פחות משו"פ.

הערה צ"ח

בענין דבר שלא בא לריצוי

הריטב"א הביא את קושיות התוס' בסוכה דף ט' דמדוע צריך פסוק למעט סוכה גזולה שפסולה תיפוק לי' מדין מצוה הבא בעבירה ותירץ הריטב"א שדין מצוה הבא בעבירה נאמר דוקא במצוה שבא לרצות כגון שופר קרבן ולולב אבל בסוכה שאין בה ריצוי לא שייך דין מצוה הבא בעבירה.

והקשו האחרונים מדברי הגמ' פסחים ל"ה ע"ב שאין יוצאין במצת טבל ומצה גזולה משום מצוה הבא בעבירה ובמצה הרי גם לא שייך ריצוי ואפ"ה אמרינן דהוי מצוה הבא בעבירה.

וי"ל דשאני מצה שזהו חלק מהקרבן פסח כמו שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו וכל קרבן בא לרצות.

הערה צ"ט

בענין סוכה גזולה

בתוס' בסוכה ט' ע"א ד"ה ההיא הקשה על הגמ' שאמרה דסוכה גזולה פסולה מחג הסוכות תעשה לך ותימה תיפוק לי' משום מצוה הבא בעבירה ותירץ התוס' דטעמא דמצוה הבא בעבירה לאו דאורייתא אלא מדרבנן.

והקשו האחרונים ממה שהקשו התוס' לקמן דף ל' ע"א דל"ל קרא ללולב הגזול תיפוק לי' משום המצוה הבא בעבירה והרי כתבו בעצמם בדף ט' דמצהב"ע דרבנן וע"כ בעינן קרא ומאי קשיא להו.

וי"ל דזהו שני דברים נפרדים זה שהסוכה פסולה לגמרי דהוי כאילו עבר איסור ואכל חוץ לסוכה זהו מדרבנן אבל מה שאינו יוצא ידי חובתו זהו אפי" מדאורייתא שאינו יכול לצאת המצוה אם היא בא ע"י עבירה.

הערה ק'

בענין כוונה במצות שינה

הקשו האחרונים דאיך מקיימין מצוות סוכה ע"י שינה הלא קי"ל מצוות צריכות כוונה ובשעת שישן אין לו כוונה.

וי"ל דהא דצריכות כוונה אין הפי' דכל זמן עשיית המצווה צריך לכוין לצאת המצוה רק דלפני שמתחיל לעשות המצוה צריך לכוין שהולך לעשות מצוה זו וה"נ קודם שהולך לישון מכוין שהולך לעשות המצוה לישון בסוכה ודי בזה.

הערה ק"א

בענין אי עובר על איסור דרבנן בישיבת הסוכה אי יצא מה"ת

פסק הרמב"ם בפ"ד מהל' סוכה והשו"ע סי' תרכ"ח סי' ג' כר"מ דהעושה סוכתו בראש האילן או על גבי גמל כשירה ואף שאין עולין לה ביו"ט מקרי ראוי' לשבעה דמדאוריתא מיחזי חזי וחז"ל לא עקרו הדאוריתא.

והקשו האחרונים מהא דכתבו ברמב"ם והשו"ע פ"ו ה"ח והשו"י סי' תרל"ד סעיף ד' דמי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית כאילו לא אכל בסוכה ומשמע דאף ידי דאוריתא לא יצא.

וי"ל דשאני הכא גבי סוכה דבזה שאמרו חז"ל שאינו יוצא בשולחנו בתוך הבית בזה עקרו לגמרי שם סוכה מינה אבל התם הסוכה בעצמו כשירה רק שעובר באמצע על איזה איסור דרבנן בזה לא נעקר לגמרי המצוה כיון שעבר גם על איזה איסור דרבנן.

הערה ק"ב

בענין שמיני רגל בפנ"ע

בגמ' בסוכה תניא כותי' דרב נחמן שמיני רגל בפנ"ע לענין פז"ר קש"ב ופי' רש"י רגל בפנ"ע שאין יושבין בסוכה.

והקשו האחרונים דלמה נקט דוקא שאין יושבין בסוכה ולא נקט שאין נוטלין הלולב עי"ש מה שתירץ.

וי"ל דרצה לומר דבר שנוגע מדאורייתא ומדאורייתא לולב אינו ניטל רק ביום הראשון.

הערה ק"ג

בענין החילוק בין ידיעה לזכירה

במתני' דף ב' ע"א סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה ופי' רש"י דהטעם היא דאמר קרא למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל עד עשרים אמה אדם יודע שהיא דר בסוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שהיא דר בסוכה.

והקשו האחרונים דהרי הא דכתיב למען ידעו קאי על לדורותיכם ולא על האדם שיושב בסוכה שידע שהוא דר בסוכה.

וי"ל דכוונת רבה היא דאם לא ידע האדם שהיא דר בסוכה אז ממילא במשך השנים ישתכח לגמרי מצוות סוכה.

ולא יתקיים למען ידעו דורותיכם.

הערה ק"ד

בענין אי ירד גשמים לילה הראשונה

הגר"א הביא להלכה כהתוס' והרשב"א דבלילה הראשון כשירדים גשמים אין לשבת בסוכה כיון שליכא עליה שם סוכה בשעת ירידת גשמים ומשמע שפטור לגמרי מן המצוה.

והקשה המשנה ברורה סימן תרל"ט בשער הציון ס"ק ע' דהגאון כתב דאסור ללכת לישון עד שיחכה שיפסקו הגשמים ואז יוכל לאכול את הכזית מצה ולכאורה הא איכא פטור בשעת ירידת הגשמים ופסק כהתוס' ואמאי כתב דאסור ללכת לישון הלא אין מצוה כלל ולא חל עליה שם סוכה.

וי"ל דהרי גם אם אין חיוב עכשיו לאכול בסוכה מ"מ כמו שאדם אינו רשאי ללכת לישון כמה דקות לפני השקיעה כיון שעיי"ז יפקיע עצמו מן המצוה ה"נ אסור לו ללכת לישון בשביל זה.

הערה ק"ה

בענין אי נשים פטורין במצוה שרבנן שהז"ג

ידוע שיטת רש"י בברכות כ' ע"ב דכל פטורא דנשים ממצוות עשה שהזמן גרמא היינו דוקא במצוה דאוריתא אבל מצוה דרבנן אף שהיא זמן גרמא נשים חייבות בהן.

והקשו האחרונים מהא דשנינו במס' שבת כ"ג ע"א דנשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס וכן מבואר בפסחים ק"ח ע"א גבי ד' כוסות וכן במגילה דף ד' ע"א דנשים חייבות שאף הן היו באותו הנס ואי נימא דנשים חייבות במצוה דרבנן אע"ג דהזמן גרמא למה צריכין להטעם שאף הן היו באותו נס.

וי"ל דשאני כל הני דברים שהיא מחמת הודאה ובהודאה חייבין מדאוריתא רק דחז"ל תקנו באיזה אופן יהי' ההודאה וכיון שכן הוי חיוב דאוריתא ולפיכך היו נשים פטורין אי לאו הטעם שאף הן היו באותו הנס.

הערה ק"ו

בענין אי בעינן קרקע בסוכה

יש שכתבו שאין דין קרקע בסוכה רק דבעינן הקרקע שיהי' לו על מה לישוב אבל זה אינו חלק מדין הסוכה.

והקשו האחרונים דמבואר בגמ' שאם מיעט הסוכה בכרים וכסתות לא הוי ביטול רואין דבעינן קרקע מעליא.

ועוד שמצינו בדף י' ע"א דאם העליונה אינה יכולה לקבל כרים וכסתות פסולה רואין דבעינן שיהי' להעליונה קרקע מעליא.

וי"ל דהתם אין הפסול מחמת הקרקע רק דאם לא מבטל שם הכסתות לא נתמעט החלל של הסוכה ואם אינו ראוי לקבל כסתות אינו ראוי לדור והרי בעינן סוכה הראוי' לדור.

הערה ק"ז

בענין שצריך לאכול בסוכה כל היום

הרמב"ם בהל' סוכה פ"ו הי"א כתב גמר מלאכול ביום השבעי בשחרית לא תיר את סוכתו אבל מוריד הוא את כליו ומפנה אותן מן המנחה ולמעלה ואם הוצרך לסעוד בשאר היום צריך לאכול בסוכה שמצותה כל שבעה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הרמב"ם דמה רצה לאשמעינן וכי היה הו"א שיוכל לאכול חוץ לסוכה ביום השבעי.

וי"ל דהו"א דרק בכל יום חייב לאכול בסוכה פעם אחת כמו שאמרינן גבי ולקחתם לכם ביום הראשון שאין הפי' שצריך להחזיק בידו כל יום הראשון הלולב בידו וה"נ אין הפי' דכל השבעה ימים צריך לישוב בסוכה קמ"ל.

הערה ק"ח

בענין שכל אחד חייב לישיב בסוכה

כתיב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות וכתב הרמב"ן וז"ל ואמר כל האזרח בישראל כלומר כל אשר היא מישראל מגודלם ועד קוטנם שלא יהי' די באחד מבני הבית לדור בסוכה והשאר ישבו בבתים אבל כולם ישבו בסוכות.

וצ"ע וכי מה היה ההו"א שרק אחד מבני הבית ישב בהסוכה.

וי"ל דכמו בחנוכה שאמרינן דדי בזה שאחד מדליק כיון דהוי חובת הבית ולא חובת גברא ה"נ הכא הו"א דהחייב היא לעשות ביתו עראי וסוכתו קבע והו"א שזהו דין בהבית שיהי' עראי ודי בזה שנעשה עראי ע"י שאחד מבני הבית דר שם קמ"ל.

הערה ק"ט

בענין שיהי' הסכך כשר בעת ההנחה

בגמ' בסוכה דף י"ג ע"א תניא סוכי תאנים ובהם תאנים פרכילין ובהם ענבים כולם אם פסולת מרובה מן האוכלין כשרה ואם לאו פסולה.

וכתבו התוס' שם דהפסול היא משום דבעינן שלא יקבל טומאה בשעת הסיכוך משום תעשה ולא מן העשוי והכא בשעת הסיכוך היו אלו אוכלים ועדיין מקבל טומאה ולפיכך אע"ג דלאחר שנגמר נתבטל מתורת אוכל לא מהני שיהי' הסוכה כשר ע"ז.

והקשו האחרונים מהא דמבואר לקמן ל"א ע"א שאם גזל עצים וסיכך בהן דברי הכל הסוכה כשירה ואינו חייב לסתור הסוכה מחמת תקנת השבים ולכאורה הא הוי לי' תעשה ולא מן העשוי דבשעת הסיכוך הוי סוכה גזולה ופסולה מדאוריתא ורק אח"כ כשכבר הניחו אינו חייב להחזירו מחמת תקנת השבים.

וי"ל דשאני בגזילה דבשעה שמניחו אז נעשה כשר שבעת שמניחו יש כבר תקנת השבים ואינו חייב עוד להחזירו נמצא שעל ידי המעשה שלו נעשה הסוכה כשר אבל גבי פירות מניחו ואחר שמונח שם למשך זמן נעשה בטל להסוכה ורק אחר כך היא כשר נמצא שזה נעשה מאליו ולא ע"י המעשים שלו.

הערה ק"י

בענין כופין לעשות המצוה

בגמ' בחולין קל"ב ע"ב אבל במצוות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו וברש"י עשה סוכה שאין בהן חסרון כיס כולי האי.

והקשו האחרונים דמאי בעי רש"י בזה ומה נפק"מ לנו אם יש בו חסרון כיס או לא הלא על מצוות עשה צריך לבזבז חומש מממונו.

וי"ל דצריך לבזבז אבל אין מכין אותו שיתן חומש מממונו ורק מכין אותו אם אינו רוצה לקיים המצוה בגופו בלי הפסד ממון גדול.

הערה קי"א

בענין השכר של מצוות סוכה

איתא במדרש דבזכות והשענו תחת העץ זכו למצוות סוכה.

והקשו האחרונים שזה אינו שכר רק מצוה בעלמא ואם כן מה שייך שיקבלו שכר על זה.

וי"ל דהרי שכר מצוה מצוה נמצא שזהו השכר שמקבלין.

הערה קי"ב

בענין מצוות סוכה לעתיד לבוא

אמרינן בגמ' במס' ע"ז דלעתיד לבוא יאמר הקב"ה להאומות מצוה קלה יש לי וסוכה שמה.

והקשו האחרונים דאיך אמרינן דלעתיד לבוא הקב"ה נותן לנכרים מצוות סוכה הלא מצות בטילות לעתיד לבוא.

וי"ל דהכא אין הכונה למצוות סוכה שיש לנו דאטו משיח יבוא דוקא בסוכות רק שזהו מצוה מיוחד שד' ימציא להם אז.

הערה קי"ג

בענין אי רבנן עקרו המצוה לגמרי

ידוע שיטת רעק"א שאם תקע שופר בר"ה שחל בשבת יצא המצוה דלא עקרו רבנן לגמרי המצוה.

והקשו האחרונים דבסוכה ג' ע"א אמרינן דהיושב בסוכה ראשו ורובו ושולחני בתוך הבית לא יצא אפי' מדאורייתא דרבנן עקרו לגמרי המצוה.

וי"ל דדוקא כשמשנה בצורת המצוה אז עקרו המצוה אבל אם רק שינה הזמן שתקע בשבת אז לא עקרו המצוה לגמרי.

הערה קי"ד

בענין שקודם חל קדושת היום

בשו"ע כתב דסדר הקידוש בליל סוכות היא קודם כל יין ואח"כ מברך לישב בסוכה וכתב המשנ"ב בס"ק א' דא"א לברך על הסוכה קודם שיקדש היום שהרי מתחילה נתקדש היום ואח"כ נתחייב לישבה הסוכה.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי החיוב של ישיבת סוכה וקידוש היום באים שניהם בבת אחת וא"כ אמאי כתב המשנ"ב שנתחייב בסוכה רק אחר שנתקדש היום.

וי"ל דאע"ג דשניהם באין בבת אחת מ"מ ודאי דמקודם בא קדושת היום ואח"כ בא החיוב של ישיבת סוכה.

הערה קט"ו

בענין אי מקיים מצוה בשעת השינה

ידוע חידושו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל דאין עושין מצוה של שינה בסוכה בשעת השינה ולפיכך אם ישן כבר מותר להוציאו מהסוכה.

והקשו האחרונים שק' מהא דמצינו ביו"ד סי' שע"ב דכתב הרמ"א דכהן שהיה ישן ומת עמו באהל צריכין להקיצו כדי שיצא הרי חזינן שגם בזמן שינה איכא חיובים.

וי"ל דשאני איסורים שודאי אינו מותר לעבור על איסור בעת השינה רק דלא מקיים המצוה בעת השינה דודאי אסור לכסות את האדם בעת השינה עם בגד של שעטנז.

ויש שהקשו עליו מהא דכתב הרא"ש בברכות י"א ע"ב דלכן כשנרדם אינו מברך לישב בסוכה שהרי איננו יכול לברך אז ולכאורה תיפוק ל"י שאז ליכא כלל מצוה הרי משמע שיש קיום בזמן שינה.

ולכאורה י"ל דאדרבה פשוט יותר לומר שאינו יכול בכלל לברך ממה שיאמר טעמים למה אינו צריך לברך.

הערה קט"ז

במי שבירך כשהגג היה סגור

המ"ב בסו"ס תרל"ט הביא בשם הברכ"י במי שבירך בטעות לישב בסוכה ואח"כ נודע לו שהגג שעל הסכך סגור בעת הברכה דצריך לחזור ולברך לישב בסוכה.

והקשה בספר עיון המועדים דמ"ש ממי שבירך על פרי בורא פרי העץ ואח"כ נודע לו שיש ניילון על הפרי שצריך עוד להסירו דודאי אינו חייב לחזור ולברך ולמה יצטרך הכא לחזור ולברך.

וי"ל דשאני הכא דבשעה שיש גג על הסוכה לא הוי סוכה כלל ואין יכול לברך לישב בסוכה אבל הפרי נשאר כל הזמן פרי ולפיכך יכול לברך עליו בורא פרי העץ ופשוט.

הערה קי"ז

בענין חיוב י"ד סעודות

במשנה אמר ר' אליעזר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת בלילה ואחת ביום והקשו האחרונים דהלא לעולם חל שבת במהלך שבעת ימי החג א"כ נמצא דיש ט"ו סעודות בחג שכן בשבת קיימת חובה לאכול שלש סעודות וא"כ מדוע אמר ר' אליעזר דקיימת חובה לאכול רק י"ד סעודות.

וי"ל דמ"מ מכח חיוב החג אינו מחיוב לאכול רק י"ד סעודות אבל וודאי דאם יזדמן לו סעודות ברית או פדיוה"ב יהי' עליו עוד כמה סעודות דיהי' מחיוב לאכול בהסוכה.

א"נ דסעודה שלישית יכולין לקיים גם בפירות וכדו' נמצא דאינו מחיוב כלל לאכול בסוכה.

הערה קי"ח

בענין מה שלא מברכין על השינה בסוכה

התוס' בברכות י"א ב' ד"ה שכבר הקשו וא"ת מפני מה אין אנו מברכים לישן בסוכה ותירצו משום שמא לא יישן והוי ברכה לבטלה שהרי אין בידו לישן כל שעה שירצה.

והקשו האחרונים דא"כ מדוע מברכים אנו את ברכת המפיל לפני השינה ואין אנו חוששים שמא לא יירדם ותהי' ברכתו לבטלה.

וי"ל דברכת המפיל מברכין רק בלילה לפיכך לא חששו דלא יוכל להרדם כל הלילה אבל בסוכה דיש מצווה לישן ביום כמו בלילה לפיכך לא היו יכולין לתקן דיברכו רק בלילה ולא ביום.

א"נ דברכת המפיל היא ברכה כללי דה' מפיל שינה לבני אדם והוי כמו כל ברכות השחר דיכול לברך אוזר ישראל בגבורה אע"ג דלא חבש חגורה דהיא ברכה כללית דיש הנאה כזה אבל הכא שעושה ברכה לישן בסוכה הלא הוי ברכה על מה שהולך לישון עכשיו אז חוששין שמא לא יישן.

הערה קי"ט

בענין לברך שהחיינו עובר לעשייתן

ברמב"ם (הלכות סוכה פ"ו הי"ב) כתב כל זמן שיכנס לישב בסוכה כל שבעה מברך קודם שישב אשר קדשנו במצוותיו וצונו לישב בסוכה ובליל יו"ט הראשון מברך על הסוכה ואח"כ מברך על הזמן ומסדר כל הברכות על הכוס נמצא מקדש מעומד ומברך לישב בסוכה ויושב ואח"כ מברך על הזמן וכזה היה מנהג רבותי ורבני ספרד לקדש מעומד בליל ראשון של חג הסוכות כמו שביארנו.

א"כ מבואר ברמב"ם דבליל חג הראשון של סוכות מברך שהחיינו לאחר שכבר ישב בסוכה והקשו האחרונים דהלא כל הברכות מברך עובר לעשייתן וא"כ מדוע כתב הרמב"ם דברכת שהחיינו יש לברך לאחר שכבר ישב בסוכה.

וי"ל דהא דמברך עובר לעשייתן היינו ברכות המצוות אבל ברכת שהחיינו לעולם מברך אח"כ כמו שמצינו דמברך שהחיינו על החג בתוך החג ולא לפני כניסת החג.

הערה ק"כ

בענין עוסק במצוה פטור מן המצוה

בגמ' מבואר דההולך לקבל פני רבו ברגל פטור מן הסוכה כיוון דהוי עוסק במצווה.

והקשו האחרונים דהרי המקור דחייב אדם להקביל פני רבו ברגל היא מן הקרא "לא חודש היום ולא שבת היום" (מלכים ב' ד' כ"ג) וא"כ כיון דמחויב מה"ת לישב בסוכה וכל החיוב להקביל פני רבו היא מדברי קבלה האיך דוחה מצוה מדברי קבלה מצוה שנאמרה בפירוש בתורה.

ועוד הקשו האחרונים דהרי בגמ' בסוכה דף כ"ו ע"א מובא הא דתניא אמר ר' חנניא בן עקביא כותבי תפילין ומזוזות הן ותגריהן וכו' פטורין מקריאת שמע ומתפילין ומכל מצוות האמורות בתורה לקיים דברי ר' יוסי הגלילי שהיה אומר דהעוסק במצווה פטור מן המצווה וקשה דהרי אין שום חובה על אדם לכתוב תפילין ומזוזות או לעסוק במכירתם א"כ כיצד יש בכוחם של מצוות אלו שאין אדם מחויב בהם לפטור את האדם מק"ש ומתפילין שהם מצוות דאדם מחויב בהן מה"ת.

וי"ל דכיוון דהא דעוסק במצווה פטור מן המצווה היא מן הקרא דבשבתך בביתך ובלכתך בדרך דמשמע בשבת דידך ובלכת דידך פרט לעוסק במצווה א"כ אין שום נפק"מ אם המצווה שעוסק בה היא מן התורה או מדברי קבלה או אפי' אינו מחויב כלל בהמצווה כיוון דסוכו"ס עכשיו עוסק במצווה א"כ לא הוי בשבת דידך ובלכת דידך לפיכך פטור.

הערה קכ"א

בענין אי גזרינן משום הנכנסין והיוצאין

הנה נחלקו הראשונים – מובא במחבר סימן תרל"א סעיף ב' – בסוכה דברוב ממנה צלתה מרובה בשני משהויין ובמיעוט ממנה חמתו מרובה משהוא בענין שכשנצרך יחד החמה והצל של כל הסוכה יהי' צלתה מרובה מחמתה משהוא

דלשיטת הרא"ש היא כשירה והר"ן ושאר ראשונים סוברין דאם הסוכה גדולה ויש מקום ז' על ז' שחמתו מרובה אע"פ שבצירוף כל הסוכה הוי הצל מרובה מ"מ יש להחמיר לפוסלה וצ"ב בסברת המחלוקת.

וי"ל ע"פ מה שמצינו שנחלקו הראשונים מובא במחבר בסימן הנ"ל סעיף ט' בבית המקורה בנסרים שאין עליהם מעזיבה ובא להכשירו לשם סוכה די בזה שיסיר כל המסמרים לשם עשיית סוכה או שיטול מבין שני נסרים אחד ויתן סכך כשר במקומו וכולה כשירה ולשיטת הרא"ש היא אפי' בנסרים רחבים ד' והר"ן סובר דצריך שלא יהי' הנסרים רחבים ד' והטעם למה הכא כשר בנסרים רחבים ד' לפי הרא"ש היא דכיוון דכל הטעם למה אסור בעלמא ברחבים ד' היא משום שיבוא לשבת תחת תקרת ביתו ויאמר מה לי תחת תקרה זו מה לי תחת תקרת ביתי אבל השתא דזו תקרה היתה ובא לעשות מעשה להסיר מסמרים שלה ולנענע לשם סוכה זה מוכיח שיודע שאמרה התורה תעשה ולא מן העשוי ותו ליכא למיגזר משום קורת ביתו וכנראה דטעם הר"ן האוסר היא דמ"מ גזרינן דשמא יכנס אחד לכאן שלא ידע שכבר נערו ויאמר דה"נ מותר לשבת תחת קורות ביתו אבל הרא"ש לא חשש משום גזירת הנכנסין ויוצאין.

וא"כ יש לפרש ג"כ המחלוקת בסוכה שיש באמצע ז' על ז' שחמתה מרובה מצלתה דהר"ן לשיטתו סובר שיש לגזור דמי שיכנס לסוכה ויראה השטח של ז' על ז' יסבור שאוכלין תחת שטח זה בלבד ויבוא ג"כ לשבת בסוכה שחמתה מרובה מצלתה אבל הרא"ש לשיטתו דלא חשש משום בני אדם הנכנסין ה"נ לא גזר בזה שיש באמצע הסוכה שטח של ז' על ז'.

הערה קכ"ב

בענין עד עשרים אמה שלטא ב' עינא

במתני' סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה ופי' רבה דהטעם היא דכתיב למען ידעו דורותיכם וכו' עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שהוא דר בסוכה משום דלא שלטא ב' עינא ודייקן האחרונים דהלא עיניו של האדם היא בראשו וא"ה הוי בערך כמו ג' אמות למעלה מן הקרקע וא"כ היה צריך להיות הסוכה כשר עד כ"ג אמות.

וי"ל דהא דאמרי' עד עשרים אמה אדם יודע דהוא דר בסוכה היינו דבאמת אדם רואה רק עד י"ז אמות רק דממקום עיניו עד עשרים אמה יכול לראות כיון דיכול לראות עד י"ז אמות.

א"נ דכיון דכשאדם ישן על הקרקע הוי כולו על הרצפה ואז צריך שמשם נמי יוכל לראות הסכך.

הערה קכ"ג

בענין לא מישלט בה עינא

בגמ' דף ב' ע"א מנה"מ אמר רבה דאמר קרא למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי עד עשרים אמה אדם יודע דהוא דר בסוכה למעלה מעשרים אין אדם יודע דהוא דר בסוכה משום דלא מישלט בה עינא וכו' רבא אמר אמר קרא בסוכות תשבו שבעת ימים עד עשרים אמה אדם יושב בדירת ארעי וכו' וצ"ע במה נחלקו ולמה רבא לא ניחא לי' בהלימוד של רבה.

וי"ל ע"פ מה שמצינו בב"מ כ"ב ע"ב דנחלקו רבה ורבא אי סימן העשוי למידרס הוי סימן דרבה סבר דלא הוי סימן ורבא סבר דהוי סימן הרי רואין דנחלקו בדבר שאין רואין כ"כ בהדי' דרבא לשיטתי' דסובר דעשוי למידרס לא הוי סימן דכיון דאין רואין כ"כ בהדי' אין דרך בנ"א להסתכל בו לפיכך לא הוי סימן וה"נ לא שלטא בי' עינא וליכא למען ידעו אבל רבא לשיטתי' דסימן העשוי למידרס הוי סימן רואין דדבר שאין רואין כ"כ בהדי' נמי נקרא ראי' לפיכך ליכא החסרון של למען ידעו.

הערה קכ"ד

בענין אי צריכין צל סכך או צל דפנות

איתא במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה בטבי עבדו של ר' גמליאל שהיה ישן תחת המטה ואמר ר' גמליאל לחכמים הראיתם את טבי עבדי שהוא חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה רבן גמליאל בזה שעבדו היא תלמיד חכם והלא יש עוד מצוות עשה שהזמן גרמא כגון תפילין וכדו' ובזה לא מצינו שאמר רבן גמליאל ראו טבי עבדי שהוא חכם ואם נאמר דכל מצוות עשה שהזמן גרמא קיים טבי אפי' שהוא פטור א"כ מ"ש מצוות סוכה שלא קיים.

והנראה בזה היא שיש לחקור האם המצוה לישב בסוכה היא כדי שע"ז יסככו את עצמן מן החמה ע"י הסכך וזהו עיקר המצוה שיגן על עצמו מן החמה על ידי הסכך או דהעיקר היא שיגן על עצמו אפי' בדפנות הסוכה ואין נפק"מ אי מגין על עצמו מן הסכך ובזה תלוי המחלוקת ר' מאיר ור' יודא לקמן אי הישן תחת המטה יצא ידי חובתו דמצד אחד אינו מגין על עצמו מן החמה ע"י הסכך ומצד השני מגין על עצמו מן הדפנות וזה היה החכמה של טבי דמצד אחד אינו רשאי לישב בסוכה ויש שסוברין שיש איסור בל תוסיף ומצד השני רצה מאד לישב בסוכה אז ישן תחת המטה דאז לא עבר על בל תוסיף כיון שלא הגין על עצמו ע"י הסכך ומצד השני מגין על עצמו מן הדפנות דלכמה שיטות די בזה.

הערות בעניני סוכות

סימן א'

בעינן אי סוכות היא כדי לזכור הנס או סתם כדי לעשות זכר להנס

דירת קבע ור' יהודה סובר דסוכה דירת קבע בעינן וצ"ע במה נחלקו.

בגמ' ל"ו ע"ב תניא בסוכות תשבו סוכה של כל דבר דברי ר"מ ר' יהודה אומר אין סוכה נוהגת אלא בד' מינים שבלולב בלבד וצ"ב במה נחלקו.

והנראה בזה היא ע"פ מה שיש לחקור אם הענין של סוכות היא כדי

שע"ז יזכרו הנס או שזהו רק כדי לעשות זכר להנס ויש לומר דבזה נחלקו ר"מ ור"י דר"מ סובר דהעיקר היא כדי שזכור הנס ולפיכך למעלה מכ' דאין רואין הסכך לא יזכרו הנס ממילא פסולה אבל ר"י למד דהיא כדי לעשות זכר לנס וכיון דלמעשה עושה זכר לנס די בזה ולא בעינן שגם יראה הזכר להנס.

ובזה מובן נמי המחלוקת גבי מי שעושה סוכה תחת הסוכה דלר"מ דבעינן שיזכרו הנס וכיון דיש עליו סכך אחר הרי לא מגין עליו כלל הסכך שלמטה רק הסכך שלמעלה וזה אינו רואה כלל

במתני' סוכה ב' ע"א סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה ור' יודא מכשיר וצ"ע במה נחלקו.

במתני' ט' ע"ב סוכה על גבי סוכה העליונה כשירה והתחתונה פסולה ר' יהודה אומר אם אין דיורין בעליונה התחתונה כשירה וצ"ב במה נחלקו.

במתני' י"ד ע"א מסככין בנסרים דברי ר' יהודה ור' מאיר אוסר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"ב הישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו אמר ר' יהודה נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"א ע"ב הסומך סוכתו בכרעי המטה כשירה ר' יהודה אומר אם אינה יכול לעמוד בפנ"ע פסולה דהיינו דר' מאיר סובר דלא בעינן שיהי'

תחת המטה לא יצא ידי חובתו דלא יראה בכלל הנס ולא יזכור את זה שהרי אינו רואה בכלל הסכך אבל לר"י הרי העיקר היא שיעשה זכר לנס וכבר עשה זכר להנס בעצם עשיית הסוכה.

ובזה מובן המחלוקת אי בעינן דירת קבע דלר"מ דהעיקר היא שיזכור הנס אין נפק"מ אם היא קבוע או לא אבל לר"י דהעיקר היא שיעשה זכר לנס הרי בעינן שיעשה דבר חשוב ולא דבר של ארעי.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי בעי' שיעשה מד' מינים דאם העיקר היא שיזכרו הנס הרי זוכרין בכל דבר לפיכך לר"מ כשר בכל דבר אבל אי העיקר שיעשו זכר לנס הרי עצם עשי' היא המצוה לפיכך שייך לומר מאיזה מינים צריך לעשותו.

ממילא לא יזכרו הנס שהסוכה היה מגין עליהם דהרי הוא אינו רואה הסכך שמגין עליו אבל ר"י למד דהעיקר היא שיעשה זכר לנס וכיון דעושה זכר לנס לא נפק"מ אי רואה הסכך ממש שמגין עליו או לא.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי יש לגזור בנסרים שיבוא לישב תחת קורת ביתו דלר"מ דהתקנה היא דיזכרו הנס וכיון דיראו נסרים ישתכח הנס ויבואו לישב תחת קורת ביתם אבל לר"י דהעיקר היא שיעשה זכר לנס וכיון דבמציאות עושה איזה זכר לנס לא איכפת לן מה שיבואו לטעות פעם אחרת דהעיקר היא שעכשיו יעשה זכר לנס.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי הישן תחת המטה יצא ידי חובתו דלר"מ דהעיקר היא שיזכרו הנס הרי כיון שישן

סימן ב'

בענין אי המצוה היא לאכול בתוך הסוכה או שאסור לאכול חוץ לסוכה

מהכזית בליל הראשון] רק שיש איסור על האדם לאכול חוץ לסוכה והסוכה מציל את האדם שלא יעבור על האיסור נמצא שיש ללמוד את זה מק"ו משאר מצוות שיש חיוב לעשות המצוה ואפ"ה דחה אם הוא עוסק במצוה אז כ"ש בסוכה שאין שום מצוה בקום ועשה לעשות המצוה שדוחה אפי' אם הביטול היא ע"י קום ועשה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תרל"ט כתב כל השבעת ימים עושה אדם ביתו עראי ואת סוכותו קבע שנאמר בסוכות תשבו וגו' וכ"כ הרמב"ם.

ודייק בספר עיון המועדים דאמאי הקדימו השו"ע והרמב"ם שיעשה דירתו ארעי הרי התכלית היא מצוות סוכה שיהא קבע ורק השיעור של ישיבתו בסוכה היא עד שנעשה ביתו עראי א"כ אמאי לא כתבו כלשון המשנה שכל השבעת ימים אדם עושה סוכותו קבע וביתו עראי.

ולפי הנ"ל מובן דהכא בסוכה אין המצוה לישב בסוכה רק דעיקר המצוה היא שלא יאכל בבית רק דהסוכה מציל אותו שלא יעבור על האיסור

בסוכה דף כ"ה ע"א במתני' שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה וכו' ומפרש הש"ס מאי טעמא דת"ר בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה והקשה הפנ"י דכיון דדין זה דהעוסק במצוה פטור מן המצוה היא דין בכל המצוות אמאי כתב המשנה דין זה דוקא בסוכה ותירץ דהכא בסוכה החידוש היא דאע"ג שמבטל המצוה "בקום ועשה" ע"י שאוכל חוץ לסוכה מ"מ פטור משום עוסק במצוה אבל בשאר מצוות כשעוסק במצוה ביטולו של המצוה השני' היא רק "בשב ואל תעשה" ולא בקום ועשה.

והקשו האחרונים דלפי דברי הפנ"י מנין להתנא של המשנה שעוסק במצוה פטור מן המצוה גם בכה"ג שביטולה היא בקום ועשה והרי שני המקורות של עוסק במצוה פטור מן המצוה הם מקריאת שמע והקרבת הפסח שביטולם היא בשב ואל תעשה ומנין יש לנו מקור לקום ועשה.

והנראה בזה היא ע"פ מה שכתבו כמה אחרונים עי' מנח"ח סי' שכ"ה ובאבנ"ז סי' תפ"א ובאתון דאורייתא אות י"א דהמצוה של סוכה אין הפי' דהאדם יש לו מצוה לישב בסוכה [חוץ

ולפיכך כתב המחבר קודם מה שיוצא מהבית שזהו עיקר המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה בטבי עבדו של ר' גמליאל שהיה ישן תחת המטה וברש"י שם פי' וז"ל ועבדים פטורין מן הסוכה דמצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות וכל שהאשה חייבת עבד נמי חייב.

והקשו האחרונים דרש"י היה צריך לומר להיפך כל שהאשה פטורה עבד נמי פטור ומהו שכתב רש"י כל שהאשה חייבת עבד נמי חייב הרי מדברים פה להצד של הפטור.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין שום מצוה בקום ועשה לישב בסוכה שיהי' שייך לומר דהעבד פטור מזה או לא דהשאלה היא רק אם הוא חייב על מה שאוכל חוץ לסוכה או לא.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה בטבי עבדו של ר' גמליאל שהיה ישן תחת המטה ואמר ר' גמליאל לחכמים הראיתם את טבי עבדי שהוא חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה ראה רבן גמליאל בזה שעבדו היא תלמיד חכם והלא יש עוד מצוות עשה שהזמן גרמא כגון תפילין וכדו' ובזה לא מצינו שאמר

רבן גמליאל ראו טבי עבדי שהוא חכם ואם נאמר דכל מצוות עשה שהזמן גרמא קיים טבי אפי' שהוא פטור א"כ מ"ש מצוות סוכה שלא קיים.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהוי איסור לישב חוץ לסוכה והרי הכלל היא בעלמא באיסורים שזה נוהג אפי' בנשים אפי' אם היא איסור שהזמן גרמא ולפיכך הו"א שגם עבד חייב בה ואפ"ה ידע טבי עבדו דדוקא בל"ת אמרינן שנשים חייבין אפי' אם הזמן גרמא ולא בשאר איסורים.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא בגמ' בסוכה דף מ"ו ע"א העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה חזינו בגמ' דמברכין בשעת עשיית החפצא של המצוה וכן פסק הרמב"ם בהל' ברכות פרק י"א ה"ט.

והקשו הראשונים דמה ענין עשיית החפצא של המצוה לברכת שהחיינו דבפשוטו ברכת שהחיינו היא על קיום המצוה וא"כ למה ראוי לברך בכלל שהחיינו על עשיית החפצא.

ולפי הנ"ל מובן דהכא בסוכה אין שום מצוה לישב בסוכה ורק דהסוכה מציל אותו מאיסור אכילה חוץ לסוכה נמצא דעיקר השמחה יש לו כשיש לו מקום שיוכל לינצל עי"ז מהאיסור ולא

בעת האכילה בסוכה שאז אינו עושה שום מצוה.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם פ"ו מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

והקשו האחרונים דהרי מצוה זו היא מצוה דאוריתא ובמקום ספק דאוריתא אזלינן לחומרא וחייב לעשות המצוה וא"כ למה אינו חייב לברך ככל עושה מצוה דמברך עליה ואמאי כתב דאין מברכין מפני שהן חייבין מספק.

ולפי הנ"ל מובן דהרי אין מברכין על המצוה רק על מה שניצלין מהאיסור אבל הם שרק ניצלים מספק איסור אין יכולין לברך דבשלמא אי המצוה היה על הישיבה בסוכה הרי סוכו"ס יש להם מצוה אבל אי רק מברכין על מה שניצלין מהאיסור אין לברך רק אי ודאי ניצלין מהאיסור ואין יכולין לברך דשמא ניצלו מאיסור.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם פ"ו מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

ובתשובת הרשב"א סימן ש"כ הקשה דהרמב"ם סותר א"ע ממה

שכתב בפ"ב מק"ש הל"ג וז"ל ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא חוזר וקורא ומברך לפניה ולאחריה ולכאורה מ"ש ממה שכתב בהל' סוכה שלא יחזור ויברך.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דכל הברכה היא רק על מה שניצלים מהאיסור לפיכך לא חמיר כל כך כמו שאר ברכות שמברכין על המצוה שעושים.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בברכות דף ו' ע"א איתא חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא דאמרין בגמ' בסוכה דף כ"ח ע"ב דירדו גשמים בחג הרי זה סימן קללה דהוי כאילו מראים לו משמים שהקב"ה אינו חפץ במצוה שלו משל לעבד ששפך כוס לרבו ושפך לו הקיתון על פניו ואמר לו איני חפץ בשימושך ולכאורה נאמר כן בכל מצוה שנאנס שמראים לו שאין חפצים במצוה שהיא עושה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דמראין לו שלא איכפת לן אי יכשל באיסור אכילה חוץ לסוכה ולא דמי לסתם מצוה שאם לא עלה בידו לעשותו לא נכשל בהאיסור רק שלא עלה בידו לעשות מצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבספר המבי"ט בשער היסודות פרק ל"ז כתב דבני ישראל במדבר לא קיימו מצוות סוכה.

ודייק בספר עיון המועדים דמה נשתנה מצוות סוכה שלא קיימו בני ישראל במדבר יותר משאר מצוות שכן קיימו.

טחפי הנ"ל מובן דלא עשו שם רק מצוות שהיו חייבין לעשות בקום ועשה אבל לא הני מצוות שהיא רק כדי לינצל מאיסורא.

ובזה מיושב נמי מה שהריטב"א בסוכה דף ג' ע"ב הוכיח מהגמ' שם גבי הילני המלכה שבניה הקטנים ישבו בסוכה למעלה מכ' אמה ומבואר בגמ' דמשום חינוך לא יוצאים ידי חובה ומזה הוכיח הריטב"א דגם קטן העושה מצוה צריך שתהא כשרה בכל פרטיה כמו גדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' ביומא דף פ"ב ע"א בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' וכן " מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הריטב"א שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא שהמצוה היא כדי לינצל מהאיסור אז בעינן

שיעשו בכל הפרטים דרך עי"ז ניצלין מהאיסור משא"כ היכן דמצוה היא רק בקום ועשה די אם הוא עושה איזה חלק מהמצוה שעי"ז מתחנך לעשות המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סימן תע"ב סעיף י"ד כתב נשים חייבות בד' כוסות וכתב המשנ"ב משום שאף הן היו באותו הנס אע"פ דהוי מעשהז"ג.

והקשו האחרונים דמדוע נשים פטורות מסוכה הרי אף הן היו באותו הנס של כי בסוכות הושבתי ומאי שנא מארבע כוסות דנשים חייבות מצד אף הן היו באותו הנס.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בשאר המצות שאז המצוה היא כדי לפרסם הנס אבל הכא שאין המצוה עצם הישיבה בסוכה שזה רק מציל מהאיסור שיש לאכול חוץ לסוכה אז אין נפק"מ אי היו באותו הנס דהמצוה אינו בקום ועשה לפרסם הנס.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תרל"ט ס"ג כתב אכילה בסוכה בליל יו"ט הראשון חובה וכו' מכאן ואילך רשות רצה לאכול סעודה סועד בסוכה רצה אינו אוכל כל שבעה אלא פירות וקליות חוץ לסוכה כדין אכילת מצה בפסח.

הכא דהסוכה היא רק כדי לינצל מן האיסור כשירה גם אי נעשה ע"י האשה שאינה חייבת במצוות סוכה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע שיטת ר"ת בסוכה דף ל' ע"א ד"ה הא דגזול פסול למצוות לולב אפי' אחרי יאוש.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בסוכה דף ל"א ע"ב גזל עצים וסיכך בהן אין לו אלא דמי עצים בלבד ומבואר שם דהגזלן יוצא משום שהעצים הם שלו מתקנת השבים ולשיטת ר"ת הפוסל גזול למצוות אפי' אם קונה א"כ מ"ש אחרי קנין תקנת השבים דכשר מקנין יאוש דפסול ומהו החילוק בין שני הקנינים האלו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני גבי לולב שזהו בעצמו מעשה המצוה ולפיכך פסול אם היא דבר הגזול משא"כ בסוכה שזה עצמו אינו מצוה רק שמציל מהאיסור מהני אפי' אם היא דבר הגזול.

ובזה מיושב נמי מה שהבעל המאור בסוף פסחים הקשה למה אין סופרים בחוץ לארץ ספירת העומר בחג השבועות משום ספיקא דיומא ותריץ דהוי זלזול בחג השבועות שהיא דאוריתא שבזה שסופרים הוי כאילו אומרים דעדיין אינו יו"ט.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע דברי בעל המאור מהא

והקשו האחרונים דהרי מבואר בברכות מ"ט דצריך לאכול פת בשבת וי"ט ומה"ט כששכח יעלה ויבוא בברכת המזון צריך לחזור עליו וא"כ איך אמרינן דחוץ מליל ראשון אינו מחויב לאכול בסוכה הרי עדיין צריך לאכול מדין סעודת יו"ט וכן הרי תמיד איכא סעודות שבת באמצע סוכות וחייב לאכול בו פת בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דמ"מ אפי' בסעודת שבת רק אוכל בסוכה כדי לינצל מהאיסור לאכול חוץ לסוכה וליכא חיוב קיומית לאכול בסוכה רק בלילה הראשונה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בגיטין דף מ"ה ע"ב איתא ס"ת ותפילין ומזוזות שכתבן עבד ואשה וכו' פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה מכאן אומר ר"ת שאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיון שהם לא מחויבות.

והקשו האחרונים דלפי דעת ר"ת דכל מי שאינו מחויב אינו יכול לעשות את החפצא של מצוה א"כ מדוע סוכת גנב"ך שנעשתה ע"י אשה כשירה הלא היא אינה מחויבות במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא במצוה שהמצוה היא העשי' של המצוה עצמה אבל

ובזה מיושב נמי מה שבכל התורה כולה קי"ל דרובו ככולו ואפ"ה מבואר במתני' דחולין כ"ז דאף דסגי לשחוט רוב סימנים מכל מקום לכתחילה צריך כולו ובדיעבד סגי ברובו וכן לגבי ד' כוסות צריך לכתחילה לשותות כולו כמבואר במ"ב סי' תע"ב.

והקשו האחרונים דמ"ש מסוכה שמותר ישב בסוכה רובו ולא בעי' כולו כמבואר במתני' כ"ח ע"א מעשה בר' יוחנן בן החורנית שישב בסוכה ראשו ורובו ושולחנו בתוך הבית ומשמע דיצא כן לכתחילה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דאינו מקיים שום מצוה בעצם ישיבה בסוכה לפיכך אין צריכין להחמיר שיהי' כולו ודי בזה שהיא רובו בסוכה לענין שלא יעבור על אכילה חוץ לסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בכתובות דף פ"ו ע"א איתא אומרים לו עשה סוכה ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו והקשו האחרונים דצ"ע דברי הגמ' דהרי המצוה בסוכה היא הישיבה בסוכה א"כ הו"ל לומר שב בסוכה ואינו יושב שזהו המצוה ומה זה שכתב עשה סוכה ואינו עושה.

ולפי הנ"ל מובן דעצם הישיבה בהסוכה אינו המצוה רק שזהו עצה להינצל מן האיסור והמצוה היא רק מה שמקיים הסוכה.

דאמרינן בסוכה מ"ז ע"א דבשמיני עצרת מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן ולא הוי זלזול לחג שמיני עצרת בזה שיושבים בסוכה כיון שלא מברכים ברכה על ישיבת סוכה כן מבואר בכל הראשונים ולפ"ז אמאי לא נימא דיספרו ספירת העומר בלא ברכה דאז לא הוי זלזול כדאמרינן הכא לגבי סוכה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא גבי סוכה שאם אינו יושב בסוכה עושה איסור שאוכל חוץ לסוכה משא"כ גבי ספירת העומר שרק מבטל מצוה אבל אינו עובר על שום איסור.

ובזה מיושב נמי מה שהפמ"ג סימן תרל"ט משב"ז ס"ק י"ז כתב דהאוכל בעת הגשם בסוכה ומברך לישב בסוכה הוי ברכה לבטלה.

והקשו האחרונים דלמה לא יברך כשאר אינו מצווה ועושה וכמו שנשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא לדעת ר"ת אם כן הוא הדין הכא ולמה חשיב ברכה לבטלה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא עצם האכילה בסוכה אינו מצוה בכלל והוי רק כדי להציל מהאיסור של אכילה חוץ לסוכה אבל כיון דכשירוד גשמים אין שום איסור אז מה התועלת לאכול בהסוכה [ומה"ט נשים אין מברכות כשיושבות בסוכה ורק מברכות על שאר מצוות עשה שהזמן גרמא כמובא לקמן].

ובזה מיושב נמי מה שכתב המג"א סי' תר"מ ס"ק ג' שאסור להאכיל לקטן חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים מהא דכתב המג"א בסימן רס"ט דאין איסור להאכיל לקטן קודם קידוש משום דהוי אכילת היתר בזמן איסור וליכא בזה משום לא תאכילום ומ"ש בסוכה דאסר המג"א הרי זו אכילת היתר.

ולפי הנ"ל מובן דזה לא הוי אכילת היתר רק דהוי איסור ממש שכל המאכלים אסורין בסוכות רק שיש להם היתר ע"י הסוכה והיא כמו חמץ בפסח שאסור להאכילו לקטן.

ובזה מיושב נמי מה שבספר חתן סופר הביא מה שאמרה לו אמו בתו של החת"ס ז"ל שמעולם לא ראתה בבית אביה החת"ס שבירכו הנשים ברכת לישב בסוכה ומשמע שישבו בסוכה רק שלא בירכו.

ובספר ישועות יעקב כתב דבמקומות שנוהגות הנשים שלא לברך לישב בסוכה אבל על הלולב מברכין.

והקשו האחרונים דמ"ש לולב מסוכה דבסוכה לא נהגו הנשים לברך משא"כ בשאר מצוות עשה שהזמן גרמא כגון לולב שפיר ברכו.

ולפי הנ"ל מובן דבשלמא בשאר מצוות אמרינן דכיון דסוכו"ס מקיימין

עכשיו מצוה של לולב וכדו' יכולין לברך אבל בסוכה שעצם אכילה בסוכה אינו מצוה רק שזה מציל מהאיסור וא"כ אצל הנשים שאין שום איסור אצלן אין שום ענין שישבו בסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל גזל עצים וסיכך בהם יצא ידי חובתו בסוכה זו משום שאין לו אלא דמי עצים וכתב רש"י בסוכה ל"א ע"א אין זו גזילה ולא שאולה דקננהו בשינוי מעשה ושינוי השם ועוד משום תקנת השבים.

והקשו האחרונים דאיך יוצאים בסוכה זו ידי חובה הרי הוי מצוה הבאה בעבירה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהישיבה בהסוכה אינו מצוה כלל והוי רק הצלה מהאיסור שיש לאכול חוץ לסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא בנדרים ט"ז ע"א אמר קונם סוכה זו עלי אז הישיבה בסוכה אסורה עליו והקשה הרשב"א דליתי עשה דסוכה ולדחי לא תעשה דנדרים דבל יחל דברו ותירץ הרשב"א דהוי לא תעשה ועשה דיש עשה דכל היוצא מפיו יעשה ול"ת של לא יחל דברו ואין עשה דוחה ל"ת ועשה.

והקשו האחרונים דבהד"י אמרי' בניזיר דף מ"ח דעשה דמצורע דוחה לא תעשה ועשה דנזיר ומשום דאיתי'

בשאלה א"כ לידחי סוכה לל"ת ועשה של נדרים.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא שאין שום מצוה לישב בסוכה והיא רק דרך שיוכל לינצל על ידו מהאיסור שיש לאכול חוץ לסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שהקשה הר"ן בנדרים ט"ז ע"ב דאפי' כי אמר ישיבת סוכה עלי למה אסור בשיבה של מצווה הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו ואפי' שאין נהנה אין איסור.

ולפי הנ"ל מובן דהכא הישיבה בסוכה אינו מצוה רק שזה רק מציל אותו מאיסור ולפיכך ודאי הוי הנאה מה שמציל אותו מאיסור.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו האחרונים הו"ד במג"א סי' תרל"ט ס"ק י"ז באופן שבירך לישב בסוכה ושהה זמן מרובה ובא לאכול שנית אם חוזר ומברך על האכילה או דכיון שלא יצא מהסוכה יוצא בהברכה שבירך בתחילת היום ואין לו לחזור ולברך והחולקים סוברין דדעתו היה לפטור את עצמו רק עד זמן הסעודה השני' ולכן יחזור ויברך שנית ובמג"א הקשה על זה שאין אדם יכול להתנות על ברכתו שתהא עד שעה פלונית ופשיטא דלא מהני כוונה כזו כדי להתחייב בברכה שנית.

והקשו האחרונים דהמ"ב כתב בביאור הלכה ה' ציצית סי' ח' שי"א שאין מברכים על טלית קטן כשנכנס למרחץ וחזר ולבשו דלא חשיב הפסק וי"א דהוי הפסק וכתב הביה"ל דכיון כשלוש בבוקר שלא תפטור ברכתו רק עד שיפשיטנו ואז יוכל לברך.

וצ"ע דהא המג"א כתב שאי אפשר להתנות על הברכה שתחול עד זמן פלוני ומאי שנא ציצית מסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני במצוה דיכול להתנות שהמצוה הזה יתמשך עד שעה פלוני ואח"כ יתחיל המצוה מחדש אבל בסוכה שזה אינו מצוה רק מציל אותו מן האיסור אינו יכול לכיון שיועיל עד זמן פלוני.

ובזה מיושב נמי מה שבמ"ב סי' כ"ה ס"ק מ"ז מבואר דבחולץ תפילו כדי ליכנס לבית הכסא אפי' אם היה דעתו ללובשן תיכף צריך לברך דהא אינו רשאי לילך בהם לבית הכסא.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז למה היוצא מסוכתו לעשות צרכיו אין צריך לברך עוה"פ וכמ"כ במ"ב סי' תרל"ט ס"ק מ"ו דהא אסור לעשות צרכיו בסוכה וכמ"ש במ"ב שם ס"ק ט' ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא היכן שהוי מצוה שייך לומר שכיון שפסק

המצוה צריך לחזור ולברך אבל היכן דכל הענין של הסוכה היא רק לינצל מאיסור אז אפי' אם הפסיק באמצע לא הוי הפסק דלא שייך הפסק רק כשהפסיק באמצע המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה כ"ח ע"ב פריך למ"ד מצוות אין צריכות כוונה א"כ הישן בשמיני בסוכה ילקה משום בל תוסיף.

והקשה בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב בשדי חמד בשם האחרונים דישן לאו בר דעת היא לא למצוה ולא לעבירה וא"כ אמאי לוקה הרי בשעת שינה הרי הוא פטור מן המצוות ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דבהמצוה של שינה בסוכה אינו עושה מצוה בשעת השינה רק שזה מועיל לפטור אותו משינה חוץ לסוכה ולפכך לא בעינן שיכוין לשם מצוה בעת השינה.

ובזה מיושב נמי מה שבמג"א סי' תרל"ט ס"ק ט"ז כתב שאין יכולין לכוין בברכת לישוב בסוכה לפטור רק עד האכילה הבא אע"פ שלא יצא מן הסוכה כדי לברך שנית דאין הברכה תלוי' בדעתו לקבוע שיחול רק עד זמן מסיום.

והקשו האחרונים דהנה בשו"ע סי' קע"ד כתב בשם יש מי שאומרים דאין ברכת היין של הבדלה

פוטר יין שבתוך הסעודה אלא אם כן נטל ידיו קודם הבדלה ולפיכך יכוין שלא להוציא היין שבתוך הסעודה הרי מבואר ששייך להתנות על הברכה שלא תועיל על יין שבתוך הסעודה ומאי שנא ברכת לישוב בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהרי הכא רק מברך על מה שאנו ניצלין מהאיסור ע"י הסוכה ולפיכך אין לא שייך לומר שמכוין שיהני עד זמן פלוני שזה שייך לומר רק כשמכוין לשם מצוה שרוצה דהמצוה ימשך עד זמן פלוני דלאחר מכן אינו מכוין עוד לשם מצוה אבל הכא מה שהוא ניצל מהאיסור זהו מציאות ואינו תלוי במה שהוא מכוין.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' במס' סוכה כ"ה א"ר אבא ב"ז אמר רב חתן והשושבינן פטורין מן הסוכה כל שבעה משום דבעי' למיחדי והקשו בגמ' וליעבדו חופה בסוכה אביי אמר משום יחוד דשמא יצא החתן מהסוכה ויתיחד אחר עם הכלה.

והקשו האחרונים דאיך אמרינן דמשום חשש זה של יחוד עקרינן מצוה דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דגם בסוכה ליכא מצוה לישוב בסוכה רק שזה מציל מן האיסור וכיון שיש חשש שעי"ז יבוא לידי איסור אחר אז מה יועיל לו הישיבה בסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בסוכה דף ג' סוד"ה דאמר כתבו סוכה שהיא פסולה מדרבנן הרי היא פסולה גם מה"ת.

והקשו האחרונים דאי נימא דסוכה שהיא פסולה מדרבנן פסולה גם מדאוריתא א"כ אמאי לא אמרינן גם גבי שחיטה שחיטה הפסולה מדרבנן פסולה נמי מדאוריתא ומי שיאכל ילקה משום נבילה.

ולפי הנ"ל מובן דהיכן שיש מצוה דאוריתא ודרבנן הוסיפו עוד מצוה מדרבנן על המצוה דאוריתא י"ל דאע"ג שלא קיים המצוה דרבנן אבל עכ"פ קיים המצוה דאוריתא אבל היכן דכל המצוה היא רק שע"ז ינצל מן האיסור אז כשהרבנן הוסיפו מצוה הפי' היא שאמרו שרק באופן זה ינצל מן האיסור ולפיכך אי לא קיים כהלכתה בכל החומרות מדרבנן אינו ניצל מן האיסור.

ובזה מיושב נמי מה שבספר סוכה השלם מביא בשם הגרש"ז אויערבאך שאיסור שינה חוץ לסוכה לא נאמר אלא בעת שהולך לישון אולם מי שישן כבר אינו בר חיובא ופטור מן המצוות ולפיכך יש לדון שמותר להוציא אותו תוך כדי שינה מן הסוכה דהרי הישן פטור מן המצוות.

והקשו האחרונים דהרי אין מברכין על טלית קטן בבוקר א"כ הרי הרי

ראי' שיש קיום מצוה בזמן שינה דאל"ה היו צריכין לעשות עוד ברכה בבוקר כיון שמתחיל עכשיו עוה"פ המצווה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דכל הטעם למה הוא ישן הסוכה היא כדי לינצל מן האיסור וכיון שהוא ישן בסוכה והרי אז הוי אונס ובלא"ה לא הוי איסור לישון חוץ לסוכה יכולין להוציאו אבל בשאר מצוות שמקיים המצוה בכל רגע שלובש ציצית מובן דמצוה זה נמשך גם בעת השינה ורק בסוכה שלא בעי' דבר שיצילנו מן האיסור דבלא"ה פטור מחמת אונס לפיכך יכולין להוציאו מן הסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בסוכה ט' ע"א ד"ה ההיא הקשה על הגמ' שאמרה דסוכה גזולה פסולה מחג הסוכות תעשה לך ותימה תיפוק לי' משום מצוה הבא בעבירה ותירץ התוס' דטעמא דמצוה הבא בעבירה לאו דאוריתא אלא מדרבנן.

והקשו האחרונים ממה שהקשו התוס' לקמן דף ל' ע"א דל"ל קרא ללולב הגזול תיפוק לי' משום המצוה הבא בעבירה והרי כתבו בעצמם בדף ט' דמצהב"ע דרבנן וע"כ בעינן קרא ומאי קשיא להו.

ולפי הנ"ל מובן דבסוכה שהעיקר היא רק שלא יעשה איסור אבל אינו מקיים מצוה בעצם הישיבה בסוכה

לפיכך יוצא מדאורייתא אע"ג שהיא בא ע"י עבירה אבל הכא בלולב דעצם נטילת הלולב הוי מצוה אז פסול אפי' מדאורייתא אי בא ע"י עבירה.

ובזה מיושב נמי מה שהקשו האחרונים דאיך מקיימין מצוות סוכה ע"י שינה הלא קי"ל מצוות צריכות כוונה ובשעת שישן אין לו כוונה.

ולפי הנ"ל מובן דאין צריכין כוונה שזה לא הוי מצוה רק שמצילו מן האיסור.

ובזה מיושב נמי מה שפסק הרמב"ם בפ"ד מהל' סוכה והשו"ע סי' תרכ"ח סי' ג' כר"מ דהעושה סוכתו בראש האילן או על גבי גמל כשירה ואף שאין עולין לה ביו"ט מקרי ראוי לשבעה דמדאורייתא מיחזי חזי וחז"ל לא עקרו הדאורייתא.

והקשו האחרונים מהא דכתבו ברמב"ם והשו"ע פ"ו ה"ח והשו"י סי' תרל"ד סעיף ד' דמי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית כאילו לא אכל בסוכה ומשמע דאף ידי דאורייתא לא יצא.

ולפי הנ"ל מובן דבסוכה כיון שכל הישיבה בסוכה היא כדי להציל מהאיסור אז כשחז"ל גזרו שלא יהי' שולחנו בתוך הבית הפי' היא שאמרו

שבאופן כזה אינו מציל את עצמו מן האיסור ולפיכך לא יצא אפי' מדאורייתא דמה הועיל אם אינו מציל את עצמו מן האיסור אבל כשעובר סתם על איזה איסור בזה אינו בטל עדיין המצוה דאורייתא דהרי לא גזרו חז"ל בהדי' שאין יוצאין בסוכה שעל האילן.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה תניא כותי' דרב נחמן שמיני רגל בפנ"ע לענין פז"ר קש"ב ופי' רש"י רגל בפנ"ע שאין יושבין בסוכה.

והקשו האחרונים דלמה נקט דוקא שאין יושבין בסוכה ולא נקט שאין נוטלין הלולב ע"ש מה שתירץ.

ולפי הנ"ל מובן דהרי יש הרבה מצוות שיש רק ביום הראשון של החג ולא ביום השני כגון כזית מצה וכדו' ובודאי לא נאמר דבשביל זה הוי היום השני רגל בפנ"ע ורק כשרואין דבכל ימי החג יש איסור לאכול חוץ לסוכה ובשמיני עצרת ליכא עוד האיסור אז יש לראות דהוי חג בפנ"ע כיון שנשתנו האיסורים.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בחולין קל"ב ע"ב אבל במצוות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו וברש"י עשה סוכה שאין בהן חסרון כיס כולי האי.

והקשו האחרונים דהלא אותם דינים נאמרו גם לגבי חג הפסח דרך בליל ראשון של פסח קיימת חובה לאכול מצה ואילו בשאר ימי החג אין חובה לאכול מצה אלא שאם אוכלים פת קיימת חובה לאכול מצה ולא חמץ ואם כן מדוע כשאוכלים מצות בשאר ימי החג אין מברכין על אכילת מצה כשם שמברכים על אכילת פת בסוכה בשאר ימי החג את ברכת לישב בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דבשלמא התם דהברכה היא על אכילת מצה ואין שום מצוה לאכול מצה אין יכולין לברך אבל הכא דהברכה היא על מה שאין עושין האיסור והרי יש האיסור שלא לאכול חוץ לסוכה לכל ימי החג.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם (הלכות סוכה פ"ו ה"ב) כתב כל זמן שיכנס לישב בסוכה כל שבעה מברך קודם שיישב אשר קדשנו במצוותיו וצונו לישב בסוכה ובליל יו"ט הראשון מברך על הסוכה ואח"כ מברך על הזמן ומסדר כל הברכות על הכוס נמצא מקדש מעומד ומברך לישב בסוכה ויושב ואח"כ מברך על הזמן וכזה היה מנהג רבותי ורבני ספרד לקדש מעומד בליל ראשון של חג הסוכות כמו שביארנו.

א"כ מבואר ברמב"ם דבליל חג הראשון של סוכות מברך שהחיינו לאחר שכבר ישב בסוכה והקשו האחרונים

והקשו האחרונים דמאי בעי' רש"י בזה ומה נפק"מ לנו אם יש בו חסרון כיס או לא הלא על מצוות עשה צריך לבזבז חומש מממונו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני מצוות סוכה שאין הישיבה בעצמו מצוה רק שזה מציל מן האיסור ולפיכך אי לאו שאין בו חסרון כיס לא היו כופין אותו על זה.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא במדרש דבזכות והשענו תחת העץ זכו למצוות סוכה.

והקשו האחרונים שזה אינו שכר רק מצוה בעלמא וא"כ מה שיך שיקבלו שכר ע"ז.

ולפי הנ"ל מובן שזהו השכר מה שניצל מן האיסור שיש לאכול חוץ לסוכה אע"ג שזה עצמו אינו מצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע (או"ח סי' תרל"ט) מובא דרך בליל יו"ט ראשון של חג הסוכות קיימת חובה לאכול כזית פת בסוכה ואילו בשאר ימי החג אין חובה לאכול פת אלא שאם אוכלים פת קיימת חובה לאכלה בסוכה ולפני האכילה צריך לברך את ברכת לישב בסוכה לפי שבאכילה זו מקיימים מצוות עשה של בסוכות תשבו שבעת ימים.

והקשו האחרונים דהרי המקור דחייב אדם להקביל פני רבו ברגל היא מן הקרא "לא חודש היום ולא שבת היום" (מלכים ב' ד' כ"ג) וא"כ כיון דמחויב מה"ת לישב בסוכה וכל החיוב להקביל פני רבו היא מדברי קבלה האיך דוחה מצוה מדברי קבלה מצוה שנאמרה בפירוש בתורה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא בסוכה אין שום מצוה חיובית לישב הסוכה ורק צריכין לישב בסוכה כדי לינצל מן האיסור לאכול חוץ לסוכה.

דהלא כל הברכות מברך עובר לעשייתן וא"כ מדוע כתב הרמב"ם דברכת שהחיינו יש לברך לאחר שכבר ישב בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בסוכה דהמצוה אינו הישיבה בסוכה רק שע"ז ניצול מאיסור כשאוכל אח"כ נמצא דעיקר המצוה היא כשאוכל שאז ניצל מהאיסור אבל לא כשיושב בסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' מבואר דההולך לקבל פני רבו ברגל פטור מן הסוכה כיון דהוי עוסק במצווה.

סימן ג'

בעינן אי צריכין צל סכך או צל דפנות

בזה דהדפנות מגינין עליו מן החמה וי"ל דבזה נחלקו ר"מ ור"י דלר"מ בעי דווקא דהדפנות יגינן עליו מן החמה לפיכך פסול למעלה מכ' דאז אינו יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות אבל ר"י סובר דדי בזה שיושב בצל דפנות.

ובזה מובן המחלוקת בסוכה ע"ג סוכה דלר"מ בעי דהסכך שרואה יגין עליו לפיכך פסול כשיש עליו סכך אחר משא"כ לר"י דדי בזה דהדפנות מגינין עליו רק כשיש עליו סוכה אחר ממש פסול משום דאז ליכא עליו שם סוכה כלל כיון שיש עליו בית אחר הוי כאילו עשאו תחת הבית.

ובזה מובן נמי המחלוקת לגבי מי שמסכך בנסרים רחבין ד' דר"מ חייש משום גזירת תקרה ור"י לא חייש לזה דלר"מ דבעינן שיגן עליו ע"י הסכך אז כיון דרואה האדם דכשר בזה שהנסרים מגינין עליו חושב דה"נ יהי טוב בתוך הבית אבל לר"י דכל הענין של הסוכה היא שיהי בין דפנות של הסוכה ולא של הבית אז מה הנפק"מ היא לו באיזה נסרים מסכך הלא הסכך אינו מעלה ומוריד דהרי עיקר נקודה

במתני' סוכה ב' ע"א סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה ור' יודא מכשיר וצ"ע במה נחלקו.

במתני' ט' ע"ב סוכה על גבי סוכה העליונה כשירה והתחתונה פסולה ר' יהודה אומר אם אין דיורין בעליונה התחתונה כשירה וצ"ב במה נחלקו.

במתני' י"ד ע"א מסככין בנסרים דברי ר' יהודה ור' מאיר אוסר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"ב הישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו אמר ר' יהודה נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"א ע"ב הסומך סוכתו בכרעי המטה כשירה ר' יהודה אומר אם אינה יכול לעמוד בפנ"ע פסולה דהיינו דר' מאיר סובר דלא בעינן שיהי דירת קבע ור' יהודה סובר דסוכה דירת קבע בעינן וצ"ע במה נחלקו.

והנראה בזה היא ע"פ מה שמסתפק הקהילת יעקב האם המצווה היא שהסכך יגן עליו מן החמה או דדי

היא שיהי' בתוך דפנות של סוכה ולא של הבית של כל השנה.
ובזה מובן המחלוקת דלר"י בעי' שיהי' דירת קבע ולר"מ לא בעינן.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי הישן תחת המטה יצא ידי חובתו דלר"מ דבעי' שיתגונן ע"י צל הסוכה ממילא לא יצא בזה כיון שבזה היא מתגונן רק מחמת המטה אבל לר"י דדי בזה שיושב בצל דפנות ה"נ כשהיא תחת המטה עדיין היא בצל דפנות.
דהרי הא דבעי קבע היא רק דין בדפנות ולפיכך לר"י דהעיקר היא הדפנות שייך שיהי' בו דינים שצריך להיות קבע משא"כ לר"מ דהדפנות אין בו שום קשר להסוכה לא שייך לומר בו דינים דבעי' שיהי' קבוע וכדו'.

סימן ד'

בענין אי למען ידעו דורותיכם קאי על האדם
היושב בסוכה או לאחרים הרואין

ודייק בספר עיון המועדים דאמאי הקדימו השו"ע והרמב"ם שיעשה דירתו ארעי הרי התכלית היא מצוות סוכה שיהא קבע ורק השיעור של ישיבתו בסוכה היא עד שנעשה ביתו עראי א"כ אמאי לא כתבו כלשון המשנה שכל השבעת ימים אדם עושה סוכותו קבע וביתו עראי.

ולפי הנ"ל מובן דהרי עיקר פרסום הנס היא לאחרים ולגבי אחרים עיקר הפרסום היא בזה שהאדם אינו בביתו כשבאין לביתו דמה שהוא בסוכה זה אין רואין כ"כ הרבה אנשים כמו שרואין חלק זה שהוא אינו בביתו.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה בטבי עבדו של ר' גמליאל שהיה ישן תחת המטה ואמר ר' גמליאל לחכמים הראיתם את טבי עבדי שהוא חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה ראה רבן גמליאל בזה שעבדו היא חכם והלא יש עוד מצוות עשה שהזמן גרמא כגון תפילין וכדו' ובזה לא מצינו שאמר רבן גמליאל ראו טבי עבדי שהוא חכם

בסוכה דף כ"ה ע"א במתני' שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה וכו' ומפרש הש"ס מאי טעמא דת"ר בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה והקשה הפנ"י דכיון דדין זה דהעוסק במצוה פטור מן המצוה היא דין בכל המצוות אמאי כתב המשנה דין זה דוקא בסוכה.

והנראה בזה היא שיש לחקור האם הא דצוה התורה למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל האם הפי' היא דהיושב בסוכה הוא ידע הנס או דהכוונה היא דע"ז מפרסם הנס לאחרים שרואין איך שהוא יושב בסוכה.

ולפ"ז מובן דהחידוש היא דהו"א דכיון שהמצוה נוגע גם לאנשים אחרים יתחייב בזה קמ"ל דאע"ג שע"ז לא יהי' פרסום הנס לאחרים אפ"ה אמרינן דכיון דהוא עוסק במצוה פטור מן המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תרל"ט כתב כל השבעת ימים עושה אדם ביתו עראי ואת סוכותו קבע שנאמר בסוכות תשבו וגו' וכ"כ הרמב"ם.

ואם נאמר דכל מצוות עשה שהזמן גרמא קיים טבי אפי' שהוא פטור א"כ מ"ש מצוות סוכה שלא קיים.

שהחיינו דבפשוטו ברכת שהחיינו היא על קיום המצוה וא"כ למה ראוי לברך בכלל שהחיינו על עשיית החפצא.

ולפי הנ"ל מובן דהחכמה של טבי היה שהרי כיון שהמצוה היא לפרסם לאחרים אבל הוא בעצמו פטור מסוכה ומ"מ היה לו חשק לעשות עיקר המצוה שהיא לפרסם הנס לאחרים לפיכך עשה דבר חכמה שנכנס לתוך הסוכה ועי"ז פרסם לאחרים שנכנס לתוך הסוכה אבל בתוך הסוכה עצמו השכיב את עצמו תחת המטה כך שכל אחד מהאנשים האחרים שרואין מחוץ לסוכה לא ידעו שהוא לא יישן בתוך הסוכה ועי"ז עשה שני הדברים שלא ישן בתוך הסוכה כיון שלכמה דעות יש איסור כל תוסף אם ישן בתוך הסוכה כשאנו מחויב כידוע שיטת רש"י ב"ה ל"ג ע"א שיש כל תוסף אם אשה עושה מעשהז"ג אבל מצד השני פרסם הנס.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא בגמ' בסוכה דף מ"ו ע"א העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה חזינן בגמ' דמברכין בשעת עשיית החפצא של המצוה וכן פסק הרמב"ם בהל' ברכות פרק י"א ה"ט.

והקשו הראשונים דמה ענין עשיית החפצא של המצוה לברכת

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא לפרסם הנס לאחרים נמצא שכבר מתחיל המצוה משעה שעושה הסוכה שאז רואין האנשים שעושין הסוכה ומתפרסם הנס אצלם.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בברכות דף ו' ע"א איתא חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא דאמרינן בגמ' בסוכה דף כ"ח ע"ב דירדו גשמים בחג הרי זה סימן קללה דהוי כאילו מראים לו משמים שהקב"ה אינו חפץ במצוה שלו משל לעבד ששפך כוס לרבו ושפך לו הקיתון על פניו ואמר לו איני חפץ בשימושך ולכאורה נאמר כן בכל מצוה שנאנס שמראים לו שאין חפצים במצוה שהיא עושה.

ולפי הנ"ל מובן דבשלמא בשאר מצוות שייך לומר דהוי כאילו עשאה אבל גבי סוכה דהמצוה היא להראות לאחרים מה מהני לן הא דהוי כאילו עשאה סוכו"ס לא ראו אחרים שהוא יושב בסוכה וע"כ שאין רוצין בהפרסום הנס שלו.

ובזה מיושב נמי מה שבספר המבי"ט בשער היסודות פרק ל"ז כתב דבני ישראל במדבר לא קיימו מצוות סוכה.

ודייק בספר עיון המועדים דמה נשתנה מצוות סוכה שלא קיימו בני ישראל במדבר יותר משאר מצוות שכן קיימו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא לפרסם לאחרים שידעו הנס ולא דהאדם בעצמו יזכור הנס א"כ כיון דבמדבר כולם ידעו הנס לא היה שייך לפרסם הנס לאחרים.

ובזה מיושב נמי מה שהריטב"א בסוכה דף ג' ע"ב הוכיח מהגמ' שם גבי הילני המלכה שבניה הקטנים ישבו בסוכה למעלה מכ' אמה ומבואר בגמ' דמשום חינוך לא יוצאים ידי חובה ומזה הוכיח הריטב"א דגם קטן העושה מצוה צריך שתהא כשרה בכל פרטיה כמו גדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' ביומא דף פ"ב ע"א בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן י" מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הריטב"א שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

ולפי הנ"ל מובן דשאני התם דהמצוה של חינוך היא בשביל הילד בעצמו ולפיכך די אם מתענה כמה שעות אבל הכא דהמצוה היא לפרסם הנס לאחרים לפיכך אם אין הסוכה פחות מעשרים לא יוכלו אחרים לראות את הסכך דלא שלטא ב"י עינא ולא יראו בכלל שהם יושבין בסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סימן תע"ב סעיף י"ד כתב נשים חייבות בד' כוסות וכתב המשנ"ב משום שאף הן היו באותו הנס אע"פ דהוי מעשהז"ג.

והקשו האחרונים דמדוע נשים פטורות מסוכה הרי אף הן היו באותו הנס של כי בסוכות הושבתי ומאי שנא מארבע כוסות דנשים חייבות מצד אף הן היו באותו הנס.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהמצוה היא כדי שיזכרו הנס בעצמן אז נשים חייבות אבל הכא דכל המצוה היא לפרסם הנס לאחרים בזה אין נשים חייבות כמו שאינן חייבין בסיפור יציאת מצרים וכדו'.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל שיש חיוב לאכול כזית בליל הראשון של סוכות בהסוכה דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות והקשו האחרונים דא"כ אמאי ליכא איסור לאכול לחם בערב סוכות

כמו שיש איסור לאכול מצה בערב פסח משום דהוי כבועל ארוסתו בבית חמיו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני התם דהמצוה היא על האדם שיזכור הנס לפיכך כשמתאווה להמצה יותר נכנס בלבו זכרון הנס אבל בסוכה דכל המצוה היא לפרסם לאחרים אין שום ענין שהוא יצטרך לאכול לתיאבון.

ובזה מיושב נמי מה שתוס' בברכות מ"ט ע"ב ד"ה אי בעי אכיל כתב דאף דבכל יו"ט צריך לאכול פת היינו מדין יו"ט מ"מ בליל יו"ט הראשון של סוכות יש חיוב נוסף לאכול פת משום דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות והקשו שם מאי נפק"מ אם צריך לאכול משום יו"ט או משום ט"ו ותיירצו דנפק"מ היכן שירדו גשמים ואכל חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דלפי המבואר בתוס' פסחים צ"ט ע"ב ד"ה עד שתחשך שאי אפשר לצאת ידי חובת אכילת כזית מצה של ליל פסח בתוס' יו"ט רק משתחשך וא"כ יש נפק"מ בליל יו"ט הראשון של סוכות דאי חייב לאכול פת משום יו"ט יכול לאכול ולצאת ידי חובה גם בשעת תוס' יו"ט ואי משום דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות א"כ לא יהי אפשר לצאת את אכילת כזית פת בתוס' יו"ט רק בליל יו"ט ממש כמו בליל חג הפסח.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא לפרסם הנס לאחרים א"כ אפי' אי אוכל מחמת יו"ט נמי אינו יכול לאכול מבעוד יום דהרי לגבי אחרים עדיין לא התחיל היום טוב אע"ג דהאוכל כבר קיבל יו"ט.

ובזה מיושב נמי מה שהפמ"ג סימן תרל"ט משב"ז ס"ק י"ז כתב דהאוכל בעת הגשם בסוכה ומברך לישב בסוכה הוי ברכה לבטלה.

והקשו האחרונים דלמה לא יברך כשאר אינו מצווה ועושה וכמו שנשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא לדעת ר"ת אם כן הוא הדין הכא ולמה חשיב ברכה לבטלה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא בשביל אחרים אז כשיורד גשמים אין הרואה חושב שאחד יושב בהסוכה שהרי רואה שגשם יורד לתוכו.

ובזה מיושב נמי מה שבכל התורה כולה קי"ל דרובו ככולו ואפ"ה מבואר במתני' דחולין כ"ז דאף דסגי לשחוט רוב סימנים מכל מקום לכתחילה צריך כולו ובדיעבד סגי ברובו וכן לגבי ד' כוסות צריך לכתחילה לשתות כולו כמבואר במ"ב סי' תע"ב.

והקשו האחרונים דמ"ש מסוכה שמותר ישב בסוכה רובו ולא בעי כולו כמבואר במתני' כ"ח ע"א מעשה בר

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז למה היוצא מסוכתו לעשות צרכיו אין צריך לברך עוה"פ וכמ"כ במ"ב סי' תרל"ט ס"ק מ"ו דהא אסור לעשות צרכיו בסוכה וכמ"ש במ"ב שם ס"ק ט' ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דאין הסוכה בשביל מי שיושב בה דנאמר דהוי כמי שפשט את התפילין מעליו רק שזהו כדי להראות לאחרים וא"כ אינו תלוי בהאדם אם היה יכול ליכנס להסוכה באותו עת.

ובזה מיושב נמי מה שבמג"א סי' תרל"ט ס"ק ט"ז כתב שאין יכולין לכוין בברכת לישיב בסוכה לפטור רק עד האכילה הבא אע"פ שלא יצא מן הסוכה כדי לברך שנית דאין הברכה תלוי בדעתו לקבוע שיחול רק עד זמן מסיום.

והקשו האחרונים דהנה בשו"ע סי' קע"ד כתב בשם יש מי שאומרים דאין ברכת היין של הבדלה פוטר יין שבתוך הסעודה אלא אם כן נטל ידיו קודם הבדלה ולפיכך יכולין שלא להוציא היין שבתוך הסעודה הרי מבואר ששייך להתנות על הברכה שלא תועיל על יין שבתוך הסעודה ומאי שנא ברכת לישיב בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין המצוה בשביל מי שיושב בסוכה שיהי

יוחנן בן החורנית שישב בסוכה ראשו ורובו ושולחנו בתוך הבית ומשמע דיצא כן לכתחילה.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה מצוה על גופו של האדם היה חייב להכניס כולו אבל כיון שהמצוה היא להראות לאחרים הרי אחרים רואין דהוא יושב בסוכה אע"ג שאינו שם כולו רק רובו דלגבי אחרים זה לא מעלה ומוריד.

ובזה מיושב נמי מה שבמצוות סוכה כתיב למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל אבל גבי פסח כתיב רק הלשון למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים וצ"ע שינוי הלשון למה הכא כתיב לשון ידיעה ובפסח לשון זכירה.

ולפי הנ"ל מובן דבמצוה המצוה היא דהאדם האוכל יזכור הנס לעצמו ולא שיודיעו אותו מהנס דהרי האדם האוכל כבר יודע מהנס רק דהעיקר היא שיזכור הנס ולפיכך כתיב ב"י לשון זכירה אבל בסוכות המצוה היא דשאר אנשים ידעו מהנס לפיכך כתיב לשון ידיעה דשאר אנשים שלא יודעין מהנס ידעו מהנס.

ובזה מיושב נמי מה שבמ"ב סי' כ"ה ס"ק מ"ז מבואר דבחולץ תפיליו כדי ליכנס לבית הכסא אפי' אם היה דעתו ללובשן תיכף צריך לברך דהא אינו רשאי לילך בהם לבית הכסא.

משום מצוה הבא בעבירה ותיירץ התוס' דטעמא דמצוה הבא בעבירה לאו דאורייתא אלא מדרבנן.

והקשו האחרונים ממה שהקשו התוס' לקמן דף ל' ע"א דל"ל קרא ללולב הגזול תיפוק ל' משום המצוה הבא בעבירה והרי כתבו בעצמם בדרך ט' דמצהב"ע דרבנן וע"כ בעינן קרא ומאי קשיא להו.

ולפי הנ"ל מובן דבסוכה דהמצוה היא רק בשביל אחרים לפיכך מהני מה"ת אפי' כשהיא מצוה הבא בעבירה אבל בלולב דהמצוה היא בשביל האדם עצמו בעינן גם מה"ת שלא יהי' בה שום עבירה.

ובזה מיושב נמי מה שהקשו האחרונים דאיך מקיימין מצוות סוכה ע"י שינה הלא אין לו דעת בכלל ואיך מקיים למען ידעו דורותיכם.

ולפי הנ"ל מובן דמ"מ מהני המצוה שאחרים יראו בשעה שהיא ישן שהוא ישן בסוכה ועי"ז יתפרסם המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שפסק הרמב"ם בפ"ד מהל' סוכה והשו"ע סי' תרכ"ח סי' ג' כר"מ דהעושה סוכתו בראש האילן או על גבי גמל כשירה ואף שאין עולין לה ביו"ט מקרי ראוי' לשבעה דמדאורייתא מיחזי חזי וחז"ל לא עקרו הדאורייתא.

תלוי מה הוא מכוין רק דהמצוה היא בשביל אחרים ולפיכך לא דמי ליינ שתלוי בכוונתו אם מכוין לשתות אותו או לא.

ובזה מיושב נמי מה שהריטב"א הביא את קושיות התוס' בסוכה דף ט' דמדוע צריך פסוק למעט סוכה גזולה שפסולה תיפוק ל' מדין מצוה הבא בעבירה ותיירץ הריטב"א שדין מצוה הבא בעבירה נאמר דוקא במצוה שבא לרצות כגון שופר קרבן ולולב אבל בסוכה שאין בה ריצוי לא שייך דין מצוה הבא בעבירה.

והקשו האחרונים מדברי הגמ' פסחים ל"ה ע"ב שאין יוצאין במצת טבל ומצה גזולה משום מצוה הבא בעבירה ובמצה הרי גם לא שייך ריצוי ואפ"ה אמרינן דהוי מצוה הבא בעבירה.

ולפי הנ"ל מובן דודאי אין הכוונה דבעינן ריצוי ממש שהרי גם בלולב אין שום ריצוי רק דהכוונה היא דהמצוה מועיל להאיש עצמו אבל בסוכה המצוה היא רק בשביל אחרים אבל במצה דבמצוה היא גם בשביל האדם עצמו בודאי בעינן שלא יהי' מצוה הבא בעבירה.

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בסוכה ט' ע"א ד"ה ההיא הקשה על הגמ' שאמרה דסוכה גזולה פסולה מחג הסוכות תעשה לך ותימה תיפוק ל'.

להם הנס ולפיכך בעינן שלא יהי' יותר מכ' אמה דאז לא יראו האנשים האחרים את הסכך.

ובזה מיושב נמי מה שכתב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות וכתב הרמב"ן וז"ל ואמר כל האזרח בישראל כלומר כל אשר היא מישראל מגודלם ועד קוטנם שלא יהי' די באחד מבני הבית לדור בסוכה והשאר ישבו בבתיים אבל כולם ישבו בסוכות.

וצ"ע וכי מה היה ההו"א שרק אחד מבני הבית ישב בהסוכה.

טחפי הנ"ל מובן דכיון שאין החיוב על האדם עצמו היושב בסוכה רק דאנשים אחרים יראו הסוכה וכיון שהכח הלא לאנשים אחרים אין נפק"מ אי אדם אחד יושב בסוכה או הרבה אנשים יושבין בסוכה ולפיכך הו"א דדי בזה שאחד אחד יושב בסוכה קמ"ל.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בחולין קל"ב ע"ב אבל במצוות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו וברש"י עשה סוכה שאין בהן חסרון כיס כולי האי.

והקשו האחרונים דמאי בעי' רש"י בזה ומה נפק"מ לנו אם יש בו חסרון כיס או לא הלא על מצוות עשה צריך לבזבז חומש מממונו.

והקשו האחרונים מהא דכתבו ברמב"ם והשו"ע פ"ו ה"ח והשו"י סי' תרל"ד סעיף ד' דמי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית כאילו לא אכל בסוכה ומשמע דאף ידי דאוריתא לא יצא.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בשולחנו בתוך הבית שאז חסר בהצורה של המצוה ואחרים לא יבינו שהוא אוכל בתוך הסוכה ולפיכך עקרו חז"ל המצוה לגמרי אבל היכן דסוכתו היא על האילן דעושה המצוה בשלימותו וכל אחד רואה שהוא אוכל בתוך הסוכה אז שפיר יוצא ולא מעכב אם עשה שם איזה איסור דרבנן.

ובזה מיושב נמי מה שבמתני' דף ב' ע"א סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה ופי' רש"י דהטעם היא דאמר קרא למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל עד עשרים אמה אדם יודע שהיא דר בסוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שהיא דר בסוכה.

והקשו האחרונים דהרי הא דכתיב למען ידעו קאי על לדורותיכם ולא על האדם שיושב בסוכה שידע שהוא דר בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דלמען ידעו דורותיכם קאי על האנשים אחרים הרואין הסוכה במשך כל הדורות וכך נודע

בליל ראשון של פסח קיימת חובה לאכול מצה ואילו בשאר ימי החג אין חובה לאכול מצה אלא שאם אוכלים פת קיימת חובה לאכול מצה ולא חמץ ואם כן מדוע כשאוכלים מצות בשאר ימי החג אין מברכין על אכילת מצה כשם שמברכים על אכילת פת בסוכה בשאר ימי החג את ברכת לישב בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דאע"ג שאין מצוה לאכול בסוכה מ"מ הרי בכל פעם שאוכל בסוכה מפרסם את הנס ע"י אבל במצה מה התועלת לאכול עוה"פ מצה הרי הוא כבר יודע הנס מיום הראשון של פסח ואינו מפרסם הנס עוד לאחרים וא"כ אינו מצוה רק ביום הראשון.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם (הלכות סוכה פ"ו ה"ב) כתב כל זמן שיכנס לישב בסוכה כל שבעה מברך קודם שישב אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה ובליל יו"ט הראשון מברך על הסוכה ואח"כ מברך על הזמן ומסדר כל הברכות על הכוס נמצא מקדש מעומד ומברך לישב בסוכה ויושב ואח"כ מברך על הזמן וכזה היה מנהג רבותי ורבני ספרד לקדש מעומד בליל ראשון של חג הסוכות כמו שביארנו.

א"כ מבואר ברמב"ם דבליל חג הראשון של סוכות מברך שהחיינו לאחר שכבר ישב בסוכה והקשו האחרונים

ולפי הנ"ל מובן דדוקא במצוה שצריך לעשות בשביל עצמו אבל מה שעושה רק כדי לפרסם הנס לאחרים זה אינו חמיר כ"כ שיצטרך לבזבז עליו חומש מממונו.

ובזה מיושב נמי מה שידוע שיטת רעק"א שאם תקע שופר בר"ה שחל בשבת יצא המצוה דלא עקרו רבנן לגמרי המצוה.

והקשו האחרונים דבסוכה ג' ע"א אמרינן דהיושב בסוכה ראשו ורובו ושולחני בתוך הבית לא יצא אפי' מדאוריתא דרבנן עקרו לגמרי המצוה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשמשנה בצורת המצוה אז עקרו המצוה דאז אינו מתפרסם הנס לאחרים אבל אם רק שינה הזמן שתקע בשבת אז לא עקרו המצוה לגמרי.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע (או"ח סי' תרל"ט) מובא דרק בליל יו"ט ראשון של חג הסוכות קיימת חובה לאכול כזית פת בסוכה ואילו בשאר ימי החג אין חובה לאכול פת אלא שאם אוכלים פת קיימת חובה לאכלה בסוכה ולפני האכילה צריך לברך את ברכת לישב בסוכה לפי שבאכילה זו מקיימים מצוות עשה של בסוכות תשבו שבעת ימים.

והקשו האחרונים דהלא אותם דינים נאמרו גם לגבי חג הפסח דרק

דהלא כל הברכות מברך עובר לעשייתן   ולפי הנ"ל מובן דהמצוה אינו רק
וא"כ מדוע כתב הרמב"ם דברכת   הישיבה בסוכה רק כל זמן שהוא
שהחיינו יש לברך לאחר שכבר ישב   בסוכה נתפרסם הנס כל הזמן שאנשים
בסוכה.   רואין שהוא בסוכה.

סימן ה'

בענין הפסול של סוכה תחת הסוכה

לא איכפת לן כלל במה שהאדם מגין על עצמו מן החמה ע"י דבר אחר אבל שיטת הר"ן היא דאפי' אם הסכך בעצמו כבר יהי' צלתה מרובה מחמתה מ"מ כיון דהאדם נמי נהנה נמי מן הסודר שמגין עליו הווי פסול.

ולפ"ז מובן המחלוקת שהתחלנו בו באילן שחמתה מרובה מצלתה שמגין על סוכה שצלתה מרובה מחמתה דלתוס' לשיטתו דהתורה לא הקפיד רק שלא יהי' דבר אחר המועיל להסכך שיהי' צלתה מרובה מחמתה לפיכך הכא כיוון דהסוכה היא ממילא צלתה מרובה מחמתה לא איכפת לן מה שהאילן היא עליו אבל הר"ן לשיטתו דהקפידה התורה שלא יהי' דבר אחר המגין עליו חוץ מן הסכך לפיכך הכא נמי אע"ג דהסוכה מצד עצמו היא כבר צלתו מרובה מחמתו כיוון דסוכו"ס נהנה נמי מן האילן הווי הסוכה פסולה.

ולפ"ז יש להבין נמי שיטת הר"ן מה שכתב לגבי כילה בסוכה – הובא במחבר סימן תרכ"ז סעיף ג' במטה שיוצא עץ אחד באמצע המטה בראשה והשני במרגלותי' כנגדו ונותנים כלונסות מזה לזה מותר לפרוס סדין עליו ולישן תחתיו משום דאין לה גג רחב טפח

הנה ידוע המחלוקת בין התוס' והר"ן (מובא במחבר סימן תרכ"ו סעיף א') בסוכה שהיא מסוככת באופן שצלתה מרובה מחמתה ויש על גביו אילן שהיא חמתו מרובה מצלתו דלשיטת התוס' היא כשר כיון דהסוכה בעצמה היא צילתו מרובה מחמתו ממילא לא איכפת לן מה שיש מהאילן עליו אבל שיטת הר"ן היא דאפי' באופן כזה נמי הוי הסוכה פסול וצ"ע מהו נקודת המחלוקת.

וי"ל ע"פ מה שמצינו שנחלקו עוד הר"ן והתוס' (הובא במחבר סימן תרכ"ט סעיף י"ט) במי שפרס סודר על הסוכה להגן מפני החמה דלשיטת הר"ן היא לעולם פסול אבל שיטת התוס' בדף י' ד"ה פירס עלי' סדין היא דרק אם פירסו כדאי שיגין הסודר על הסכך שלא יפלו העלין או שלא תתייבש ועי"ז יהי' חמתה מרובה מצלתה דאז כיון דהסודר מועיל להסכך הוי פסול אבל אם לא כיוון בפריסת הסדין אלא להגין מפני החמה כשרה רואין כאן דלפי שיטת התוס' לא איכפת לן כלל במה שיש דבר אחר המגין נמי על האדם חוץ מן הסכך דלא הקפיד התורה רק שלא הי' דבר אחר העושה דהסכך יהי' צלתה מרובה מחמתה אבל אם הסוכה היא כבר ממילא צלתה מרובה מחמתה

חובתו כיון דמגין עליו דבר אחר ולא הסוכה שיושב בה.

ובזה מובן מחלוקתן היכן דהסוכה היא צלתה מרובה מחמתה והאילן היא חמתה מרובה מצלתה דלפי התוס' דהפסול היא בזה דהוי סוכה תחת הסוכה דמגין א"ע בדבר אחר מובן דהכא כיון דהוי תחת האילן שחמתה מרובה מצלתה ואינו מגין עליו לפיכך הוא כשר אבל ר"ן למד דטעם הפסולה היא כיון דאבד צורת הסוכה וא"כ הכא כיון דיש עליו אילן אחר נמי אבד הצורה אע"ג דאינו צלתה מרובה מחמתה ובה מובן נמי המחלוקת לגבי הסדן דלפי התוס' דהפסול היא מחמת דמגין עליו א"כ הכא דאינו להגן רק לנוי אינו פוסל רק אם זה מחזיק הסוכה אבל לפי הר"ן דהפסול היא דהוי צורה אחרת וא"כ אין משגיחין אם היא לנוי דמ"מ אבד צורת הסוכה ובה מובן נמי המחלוקת לגבי הנקליטין דלפי התוס' דהחסרון היא בזה דמגין עליו מובן דאם אין בו טפח אינו מגין כלום אבל אם היא משום דמאבד צורתו הרי ה"נ הרי אין בו צורת סוכה אפי' בפחות מטפח.

למעלה והיא שלא יהי' גבוהים י' טפחים אבל שיטת התוס' היא בדף י' ע"ב ד"ה ובלבד שלא יהי' נקליטין גבוה י' דמן הדין אפי' גבוה י' שרי כיוון דאינו רחב טפח אינו אהל ואינו מפסיק וא"כ צ"ע איפוא על שיטת הר"ן דסובר דפוסל דהרי אינו רחב טפח ולמה לא יהי' מותר כשגבוה י'.

ולפי הנ"ל מובן דהר"ן לשיטתי' דהקפידה התורה שלא יהי' שום דבר אחר המגין עליו מן החמה ולפיכך פוסל הכא אע"ג דאינו אהל כיוון דהוא מגין עליו אבל התוס' לשיטתי' דסובר דאינו אסור שיהי' דבר אחר המגין עליו מפני החמה לפיכך אינו פוסל כ"ז שאינו רחב טפח דאז הוי הפסק משום אהל.

ובאופן אחר י"ל ע"פ מה שיש לחקור אי הא דסוכה תחת הסוכה היא פסול היא מחמת דאז ליכא להסוכה בכלל צורת סוכה כיון דהוי תחת דבר אחר וממילא לא הוי כיושב בסוכה דהרי כבר אבד צורת הסוכה.

ומאידך י"ל דהסוכה הוי סוכה כשירה רק דמ"מ לא שייך לצאת ידי

סימן ו'

בענין אי צריכין להגן מן החמה ע"י הסכך או דהעיקר שיהי' בדירת ארעי

השני רצה מאד לישב בסוכה אז הלך תחת המטה דאז לא עבר על בל תוסיף כיון שלא הגין על עצמו ע"י הסכך ומצד השני ישב בדירת ארעי דלכמה שיטות די בזה.

ובזה מיושב נמי מה שבספר המבי"ט בשער היסודות פרק ל"ז כתב דבני ישראל במדבר לא קיימו מצוות סוכה.

ודייק בספר עיון המועדים דמה נשתנה מצוות סוכה שלא קיימו בני ישראל במדבר יותר משאר מצוות שכן קיימו.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה היא שיצא מדירת קבע לדירת ארעי ואין נפק"מ אי מגין על עצמו ע"י הסכך או לא נמצא דבני ישראל במדבר שכל הזמן היו בדירת ארעי שהיו באהלים לא היה שייך שיקיימו המצוה לצאת מדירת קבע לדירת ארעי לפיכך לא עשו המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שהריטב"א בסוכה דף ג' ע"ב הוכיח מהגמ' שם גבי הילני המלכה שבניה הקטנים ישבו בסוכה למעלה מכ' אמה ומבואר בגמ' דמשום חינוך לא יוצאים ידי חובה

איתא במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה בטבי עבדו של ר' גמליאל שהיה ישן תחת המטה ואמר ר' גמליאל לחכמים הראיתם את טבי עבדי שהוא חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה ראה רבן גמליאל בזה שעבדו היא תלמיד חכם והלא יש עוד מצוות עשה שהזמן גרמא כגון תפילין וכדו' ובה לא מצינו שאמר רבן גמליאל ראו טבי עבדי שהוא חכם ואם נאמר דכל מצוות עשה שהזמן גרמא קיים טבי אפי' שהוא פטור א"כ מ"ש מצוות סוכה שלא קיים.

והנראה בזה היא שיש לחקור האם המצוה לישב בסוכה היא כדי שע"ז יסככו את עצמן מן החמה ע"י הסכך וזהו עיקר המצוה שיגן על עצמו מן החמה על ידי הסכך או דהעיקר היא רק שישב בדירת ארעי ואין נפק"מ אי מגין על עצמו מן הסכך ובה תלוי המחלוקת ר' מאיר ור' יודא לקמן אי הישן תחת המטה יצא ידי חובתו דמצד אחד אינו מגין על עצמו מן החמה ע"י הסכך ומצד השני יושב בדירת ארעי וזה היה החכמה של טבי דמצד אחד אינו רשאי לישב בסוכה ויש שסוברין שיש איסור בל תוסיף ומצד

ומזה הוכיח הריטב"א דגם קטן העושה מצוה צריך שתהא כשרה בכל פרטיה כמו גדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' ביומא דף פ"ב ע"א בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן י" מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הריטב"א שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

ולפי הנ"ל מובן דהכא עיקר המצוה היא שיצא מדירת קבע לדירת ארעי וכיון דלמעלה מכ' א"א לעשות דירת ארעי רק דירת קבע כמו שאמר רבא בסוכה ב' ע"א נמצא דלא התחיל בכלל לקיים המצוה לילך לדירת ארעי ולא רק דלא עשה בכל הדקדוקים ולפיכך לא יצא.

ובזה מיושב נמי מה שבסוכה ל"א ת"ר סוכה גזולה והמסכך ברה"ר ר"א פוסל וחכמים מכשירין א"ר נחמן מחלוקת בשתקף את חבירו והוציאו מסוכתו ור"א לטעמי' דאמר אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכה של חבירו אי קרקע נגזלת סוכה גזולה היא וא"נ קרקע אינה נגזלת סוכה שאולה היא.

והקשו האחרונים דהרי על שם סכך קרוי סוכה כמש"כ רש"י בדף ב' ע"א ובקרקע של סוכה לא מצינו

פסול של דברים המקבלים טומאה או שאינם גידולי קרקע כי הקרקע אינו חלק מהסוכה וא"כ אם הסוכה והסכך שלו מה איכפת לי אם קרקע שלו היא או לא אטו מי שנוטל לולב בחצירו של חבירו לא יצא דנעשה לולב הגזול.

ולפי הנ"ל מובן דמ"מ כל הענין של הסוכה היא שילך לדירת ארעי נמצא דכל הדפנות והקרקע הוי חלק מהמצוה דרק ע"י כולם ביחד נכנס לדירת ארעי.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בגיטין דף מ"ה ע"ב איתא ס"ת ותפילין ומזוזות שכתבן עבד ואשה וכו' פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה מכאן אומר ר"ת שאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיון שהם לא מחויבות.

והקשו האחרונים דלפי דעת ר"ת דכל מי שאינו מחויב אינו יכול לעשות את החפצא של מצוה א"כ מדוע סוכת גנב"ך שנעשתה ע"י אשה כשירה הלא היא אינה מחויבות במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה בעינן דהסכך יגין על האדם היה בעינן דהסכך יהי' מונח שם ע"י בר חיובא אבל כיון דהמצוה היא רק ע"י ההעדר שלא יהי'

שם דירה קבוע ולפיכך לא בעינן דהסכך
יהי ע"י בר חיובא.

ובזה מיושב נמי מה שהמשנה ברורה
בסו"ס תרל"ט פסק בשם הבכור"י
במי שבירך ברכת שהחיינו ולישב בסוכה
ואח"כ נודע לו שהגג שעל הסכך היה
סגור בעת הברכה וכתב שאינו מברך
שהחיינו שנית אבל לישב בסוכה מברך
שנית.

והקשו האחרונים דלמה אין צריך לברך
שהחיינו שנית הלא ודאי לא
יצא בשעה שבירך.

ולפי הנ"ל מובן דמ"מ כיון שעיקר
הסוכה היא דירת קבע לא איכפת
לן אי יש עליו גג דהעיקר אינו תלוי
אי הסכך מגין עליו מהחמה או לא רק
שאם יש גג זהו גזירה משום תקרה
אבל זה אינו פסול בעצם הסוכה לפיכך
יש לו כבר השמחה שיוכל לברך עליו
שהחיינו.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנה במס'
סוכה דף ט' ע"ב העושה סוכתו
תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית
ובגמ' אמר רבא דאם האילן חמתו
מרובה כשירה ומקשה הגמ' והא
קמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר
ומשני בשחבטן ופרש"י והא קא מצטרף
מחובר סכך פסול ומהני צל האילן לצל
הסכך להשלים צלתה של הסוכה ועל

הא דמשני בשחבטן פי' רש"י עירב
ענפי האילן עם סכך כשר ואין נראין
בעין וסכך כשר רבה עליו דמדאוריתא
כל מילי בטל ברובא.

והקשו האחרונים דהרי העונג יו"ט סי'
ד' כתב דדין ביטול לא מהני
דהאיסור יתהפך להיתר וה"נ לא מתהפך
האיסור לסכך כשר וא"כ מה מהני
שביטלו.

ולפי הנ"ל מובן דהכא לא בעינן שיסכך
את עצמו בסכך כשר רק שיהי'
בדירת ארעי וכיון דרוב היא סכך כשר
הרי הוי דירת ארעי ובטל.

ובזה מיושב נמי מה שבכל התורה
כולה קי"ל דרובו ככולו ואפ"ה
מבואר במתני' דחולין כ"ז דאף דסגי
לשחוט רוב סימנים מכל מקום לכתחילה
צריך כולו ובדיעבד סגי ברובו וכן לגבי
ד' כוסות צריך לכתחילה לשותות כולו
כמבואר במ"ב סי' תע"ב.

והקשו האחרונים דמ"ש מסוכה שמותר
ישב בסוכה רובו ולא בעי' כולו
כמבואר במתני' כ"ח ע"א מעשה בר'
יוחנן בן החורנית שישב בסוכה ראשו
ורובו ושולחנו בתוך הבית ומשמע דיצא
כן לכתחילה.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה המצוה
שהגוף שלו יהי' מסוכך ע"י
הסכך אז היה בעינן כולו אבל כיון

והקשו האחרונים דאם יש מצווה בעשיית הסוכה למה אין מברכים על זה.

ולפי הנ"ל מובן דודאי הוי מצווה מה שעושה הסוכה אבל מ"מ אין לברך על זה דהרי המצווה אינו לעשות הסכך רק שלא לעשות התקרה כדי שיהי' דירת ארעי דהרי אין ענין שיתגונן דוקא תחת הסכך.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרא"ש בפ"ג דסוכה סי' ג' דהא דמברך אחר שישב היינו משום דמצוות סוכה היא האכילה וטיוול ולכן אף אם מברך אחר שישב אכתי שפיר מקרי עובר לעשייתן וכדאיתא בירושלמי בברכות נתעטף אומר אקב"ו להתעטף בציצית אלמא אע"פ שכבר נתעטף מברך לפי שהמצווה נמשכת כל זמן שהוא מעוטף ועומד וכן נמי בסוכה המצווה נמשכת כל זמן אכילה וכן כתב רב צמח גאון ז"ל אע"פ שנכנס בה צריך לברך כיון שאין לה קבע אלא בישיבה בסוכה.

והקשו האחרונים דמאחר שדימה לציצית דמברך אחר שנתעטף לפי שהמצווה נמשכת משמע דסבירא ל"י כדעת הראשונים דשפיר מברך לכתחילה אחר התחלת המצווה אם המצווה נמשכת אם כן הא סגי בהא דמברך אחר הישיבה כיון דהמצווה דישיבת סוכה נמשכת ולפ"ז אמאי

שזה אינו דין על גופו שיהי' מסוכך רק שיאכל בדירת ארעי הרי כיון שאוכל בדירת ארעי די בזה ולא בעינן שכל גופו שיהי' שם שזה אינו דין בגופו רק בהאכילה.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא במתני' בסוכה ב' ע"א ושחמתה מרובה מצלתה פסולה ופרש"י ד"ה ושחמתה דהמועט בטל ברוב והרי היא כמי שאינו ועל שם הסכך קרוי' סוכה.

והקשו האחרונים דלמאי הצריך רש"י לביטול ברוב כדי לפסול הסוכה הא אפי' אי ליכא ביטול יש לפסול כיון דהיא רק מיעוט צל ובעינן שיעורא להכשיר.

ולפי הנ"ל מובן דאין צריכין שיהי' מהסכך הכשר צלתה צרובה דאין צריכין להתגונן בהסכך הכשר רק שיהי' דירת ארעי ורק כשליכא כלל סכך כשר אז היא פסול שאז אין עליו שם דירת ארעי כלל.

ובזה מיושב נמי מה שמצוות סוכה הכתובה בתורה היא בשני מקומות כתוב אחד אומר בסוכות תשבו שבעת ימים והפסוק השני היא חג הסוכות תעשה לך ולכאורה יש בסוכה שתי מצוות נפרדות א' מצוות הישיבה בסוכה בשבעת ימי החג והשני היא מצוות עשייתה.

אם נכנס לתוך הבית הרי הוא לא היה מוכרח ליכנס להבית נמצא שהפסיק המצוה שלא בהכרח ואז לא הוי הפסק.

ובזה מיושב נמי מה שתנינא במתני' בסוכה דף ט' ע"א סוכה ישנה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ואיזהו סוכה ישנה כל שעשאה קודם לחג שלוש יום אבל אם עשאה לשם חג אפי' מתחילת השנה כשירה.

וכתבו התוס' בשם הירושלמי דאף לב"ה דמכשירין צריך לחדש בה דבר.

וצ"ע להירושלמי דס"ל דצריך לחדש בה דבר א"כ הוי לי' תעשה ולא מן העשוי כיון דקודם שחידש בה דבר הסוכה פסולה ורק ע"י החידוש הסוכה נעשית כשירה.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה העיקר שישבו בסוכה כדי שיתגוננו על ידי הסכך אז אם היה חסר הסכך היה חסרון של תעשה ולא מן העשוי אבל כיון דהעיקר היא רק שיהיה אהל ארעי נמצא דאם היה אהל ארעי הרי כבר הסוכה עשוי ורק היה דבר צדדי דבעינן שיתן הסכך לשמה בזה לא הוי חסרון של תעשה ולא העשוי.

ובזה מיושב נמי מה שבמתני' ב' ע"א סוכה שהיא גבוה וכו' ושחמתה מרובה מצלתה פסולה ופרש"י ד"ה

הוצרך הרא"ש לטעמא דמצוות סוכה איכא בה דין נוסף באכילה וטיול הלא בלא זה סגי בהא דהמצוה נמשכת וכמו שמוכרח לומר כן לענין ציצית דליכא בה חיוב נוסף אחר העטיפה.

ולפי הנ"ל מובן דאם המצוה היה להתגונן תחת הסכך כמו שהמצוה היא להתגונן תחת הטלית היה יכול לברך כל זמן שיושב בסוכה אבל כיון דהמצוה היא רק דהאכילה והטיול יהי' בדירת ארעי לפיכך אין לברך רק כיון דהוא עדיין מטייל ואוכל שם.

ובזה מיושב נמי מה שבמ"ב סי' כ"ה ס"ק מ"ז מבואר דבחולץ תפיליו כדי ליכנס לבית הכסא אפי' אם היה דעתו ללובשן תיכף צריך לברך דהא אינו רשאי לילך בהם לבית הכסא.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז למה היוצא מסוכתו לעשות צרכיו אין צריך לברך עוה"פ וכמש"כ במ"ב סי' תרל"ט ס"ק מ"ו דהא אסור לעשות צרכיו בסוכה וכמ"ש במ"ב שם ס"ק ט' ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה המצוה להתגונן מהחמה נכד הסכך היה הפסק אם יצאו משם בהכרח אבל כיון דכל המצוה היא לצאת מדירת ארעי לדירת קבע נמצא דאפי' כשיוצא מהסוכה הרי עדיין הוא מחוץ לדירת קבע נמצא דהמצוה נמשך עדיין דאפי'

מצוות סוכה אסור ליהנות ממנו וכתב עוד ודין מצוה שבה הוא שאוסר ליהנות ממנו.

והקשו האחרונים דלדברי הגר"ח דאיסורא דסוכה תליא בקיום מצוה דסוכה א"כ למה נוי סוכה אסורין והרי בנוי סוכה לא מתקיימות מצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה להתגונן ע"י הסכך רק שיהי' עיקר דירתו בדירת ארעי וכיון שהנוי סוכה עושה שיהי' עיקר דירתו שם הוי זה חלק מהסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף ט' ע"א אמר רב ששת משום ר' עקיבא מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה תלמוד לומר חג הסוכות שבעת ימים לד' ותניא ר' יהודא בן בתירא אומר כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לד' מה חג לד' אף סוכה לד'.

וצ"ע דלמה חל שם שמים על עצי הסוכה הלא הקדושה אינו אלא הסכך שזהו המצוה ולמה חל שם שמים על עצי הסוכה.

לפי הנ"ל מובן דאח"כ שאין המצוה רק בהסכך רק דהמצוה היא שישב

ושחמתה וז"ל המועט בטל ברוב והרי היא כמי שאינו ועל שם הסכך קרוי' סוכה והיינו דאיכא דין ביטול ברוב על הסכך ומטעם זה ליכא סכך להכשיר הסוכה.

והקשו האחרונים דמה זה שהוסיף רש"י דעל שם הסכך קרוי' סוכה הלא אפי' אי ליכא דין זה נמי הרי ע"כ בעינן שיהי' שם סכך וכיון דהסכך בטל במיעוטו והוי כמי שאינו הרי ליכא סכך כלל וא"כ משום זה גופי' לא מהני ולמה היה צריך להסברא של על שם הסכך קרוי' סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דלא היו צריכין להסכך כיון דלא צריכין להתגונן דוקא בהסכך דהעיקר היא רק שיהי' בדירת ארעי ולפיכך צריך להטעם דעל שם הסכך קרוי' סוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף ט' ע"א אמר רב ששת משום ר' ע' מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לד' ותנא ריב"ב אומר כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה מה חג לד' אף סוכה לד' והרמב"ם כתב פ"ו סוכה ה"ו וז"ל עצי סוכה אסורין כל שמונה ימי החג בין עצי דפנות בין עצי סכך אין נאותין מהם לדבר אחר כל שמונת הימים וכו' וכתב הגר"ח הגדר בזה דכל דמיקיימא בי'

בדירת ארעי נמצא דגם הדפנות הוי חלק מהמצוה.

האילן בטל ברוב כשאינו ניכר הרי בפעולה פשוטה ניתן להסירו.

ובזה מיושב נמי מה שמצינו בסוגיא בסוכה ל"א דהיכן שגזל קרקע תלוי בהך דינא שאם הקרקע נגזלת חשיבא סוכה גזולה ופסולה.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה להתגונן תחת הסכך הכשר אז הוי חסרון אם יש גם הסכך פסול אבל כיון דכל המצוה היא רק שיהי' בדירת ארעי נמצא דהעיקר היא שיהי' רוב סכך כשר שע"ז הוי דירת ארעי ולא איכפת לן שהוא גם מתגונן תחת סכך פסול.

והקשו האחרונים דהרי הגזילה לא הוי בסכך והרי המצוה היא רק בהסכך.

ולפי הנ"ל מובן שאין המצוה להתגונן תחת הסכך רק שישב בדירת ארעי נמצא דכל הדפנות הם גם חלק מהמצוה דהמצוה היא שישב בדירה זה.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנה במס' סוכה דף ט' ע"ב העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית ובגמ' אמר רבא דאם האילן חמתו מרובה כשירה ומקשה הגמ' והא קמצטרף סכך פסול עם סכך כשר ומשני בשחבטן ופי' רש"י עירב ענפי האילן עם סכך כשר ואין נראין בעין וסכך כשר רבה עליו דמדאוריתא כל מילי בטל ברובא.

ובזה מיושב נמי מה שבש"ע סימן תרכ"ו ס"א איתא בשם י"א שהעושה סוכה תחת אילן אף שהסוכה צלתה מרובה מחמתה ואילן חמתו מרובה מצלתו אם ענפי האילן מכוונים נגד הסכך הסוכה פסולה ובהגהת רמ"א כתב מיהו אם השפיל הענפים למטה ועירבן עם הסכך שאינם ניכרין בטלין והסוכה כשירה.

והקשו האחרונים דהרי אין מבטלין איסור לכתחילה ועוד דהרי מחובר לא בטיל כדתנן בפ"א דערלה ועוד דהוי דבר שיש לו מתירין שיכולין לקצצו.

והקשו האחרונים מהא דכתב הרמ"א ביו"ד סימן צ"ח סעיף ד' בחלב שנפל לתבשיל אף אם נתבטל ברוב מ"מ אם אפשר להסירו ע"י פעולה הגם שעתה אינו ניכר יעשה כן דהוי כאילו מכירו ולפ"ז צ"ע מדוע סכך

ולפי הנ"ל מובן דלא בעינן ביטול ממש דהעיקר היא שיהי' רוב כשרים דאז הוי דירת ארעי ולא בעינן שיתגונן מהחמה תחת סכך כשר.

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בסוכה דף ג' סוד"ה דאמר כתבו סוכה שהיא פסולה מדרבנן הרי היא פסולה גם מה"ת.

והקשו האחרונים דאי נימא דסוכה שהיא פסולה מדרבנן פסולה גם מדאוריתא א"כ אמאי לא אמרינן גם גבי שחיטה שחיטה הפסולה מדרבנן פסולה נמי מדאוריתא ומי שיאכל ילקה משום נבילה.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה דין שצריך להתגונן תחת הסכך ורבנן פסלו הסכך מחמת איזה סיבה אז י"ל דמן התורה הרי ישב תחת סכך כשר אבל כיון דכל הדין של הסוכה היא שיהי' דירת ארעי נמצא דכשאמרו חז"ל שזה אינו דירת עראי מאיזה סיבה שיהי' ודאי שאינו יוצא אפי' מדאוריתא שהרי במציאות זה אינו דירת ארעי אבל בשאר מצוות דרבנן כגון כשגזרו שאינו יוצא בהשחיטה מחמת איזה סיבה הרי במציאות היה כאן שחיטה דהרי זהו דבר התלוי בהדין ולא במציאות דבמציאות ודאי שהבהמה שחוטה לפנינו.

ובזה מיושב נמי מה שהריטב"א הביא את קושיות התוס' בסוכה דף ט' דמדוע צריך פסוק למעט סוכה גזולה שפסולה תיפוק לי' מדין מצוה הבא בעבירה ותיירץ הריטב"א שדין מצוה הבא בעבירה נאמר דוקא במצוה שבא

לרצות כגון שופר קרבן ולולב אבל בסוכה שאין בה ריצוי לא שייך דין מצוה הבא בעבירה.

והקשו האחרונים מדברי הגמ' פסחים ל"ה ע"ב שאין יוצאין במצת טבל ומצה גזולה משום מצוה הבא בעבירה ובמצה הרי גם לא שייך ריצוי ואפ"ה אמרינן דהוי מצוה הבא בעבירה.

ולפי הנ"ל מובן דכוונת הריטב"א היא דבשאר המצוות בעינן שיהי' איזה חלות של מצוה כגון שופר וקרבן דבעינן לצאת החובה לאכול המצה ולתקוע השופר אבל הכא אין הענין שיש איזה מצוה להתגונן תחת הסכך רק שזהו מציאות בעלמא שצריך לדור בדירת ארעי אבל זה אינו כאלו איזה חפץ של מצוה שצריכין לעשות רק שזהו דבר של מציאות שלא ישב בדירת קבע רק דירת ארעי וא"כ מה שייך לומר שיצא או לא יצא.

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בסוכה ט' ע"א ד"ה ההיא הקשה על הגמ' שאמרה דסוכה גזולה פסולה מחג הסוכות תעשה לך ותימה תיפוק לי' משום מצוה הבא בעבירה ותיירץ התוס' דטעמא דמצוה הבא בעבירה לאו דאוריתא אלא מדרבנן.

והקשו האחרונים ממה שהקשו התוס' לקמן דף ל' ע"א דל"ל קרא ללולב הגזול תיפוק לי' משום המצוה

הבא בעבירה והרי כתבו בעצמם בדף ט' דמצהב"ע דרבנן וע"כ בעינן קרא ומאי קשיא להו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בלולב שצריכין לצאת המצוה של לולב הוי מצוה הבא בעבירה מדאורייתא אבל בסוכה דהוי רק מציאות שישב בדירת ארעי ולא ענין שצריכין להתגונן תחת הסכך לפיכך ליכא מה"ת עיכוב של מצוה הבא בעבירה.

ובזה מיושב נמי מה שהקשו האחרונים דאיך מקיימין מצוות סוכה ע"י שינה הלא קי"ל מצוות צריכות כוונה ובשעת שישן אין לו כוונה.

ולפי הנ"ל מובן שזה אינו מצוה שצריכין לכיין דהוא מתגונן תחת הסכך רק דהמצוה היא שלילי שלא ישב בבית קבוע רק בדירת ארעי וא"כ לא שייך כוונה כזה דמה יכין שהוא אינו יושב בבית קבוע הלא ליכא כוונה כזה.

ובזה מיושב נמי מה שכתוב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות וכתב הרמב"ן וז"ל ואמר כל האזרח בישראל כלומר כל אשר היא מישאל מגודלם ועד קוטנם שלא יהי די באחד מבני הבית לדור בסוכה והשאר ישבו בבתיים אבל כולם ישבו סוכות.

וצ"ע וכי מה היה ההו"א שרק אחד מבני הבית ישב בהסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל הענין של סוכות היא שיהי בדירת ארעי ולא שיתגונן תחת הסכך נמצא דכמו בחנוכה אמרין דדי בזה שאחד מדליק כיון דהוי חובת הבית ולא חובת גברא ה"נ הכא הו"א דהחויב היא לעשות ביתו עראי וסוכתו קבע וא"כ ה"נ דכיון שאין חיוב כל האדם להתגונן תחת הסכך הו"א שזהו דין בהבית שיהי עראי ודי בזה שנעשה עראי ע"י שאחד מבני הבית דר שם קמ"ל שהיא חובת גברא.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בחולין קל"ב ע"ב אבל במצוות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו וברש"י עשה סוכה שאין בהן חסרון כיס כולי האי.

והקשו האחרונים דמאי בעי רש"י בזה ומה נפק"מ לנו אם יש בו חסרון כיס או לא הלא על מצוות עשה צריך לבזבז חומש מממונו.

ולפי הנ"ל מובן דרש"י סובר דכיון אין המצוה שיתגונן תחת הסכך רק דהעיקר היא שיצא מדירת קבע ויהי בדירת ארעי א"כ הרי המצוה היא רק השלילי שלא יהי בדירת קבע אבל אין שום מצוה ממש בעשיית הסוכה לפיכך סבר רש"י שאינו חייב לבזבז על זה חומש מממונו.

שאם אוכלים פת קיימת חובה לאכלה בסוכה ולפני האכילה צריך לברך את ברכת לישב בסוכה לפי שבאכילה זו מקיימים מצוות עשה של בסוכות תשבו שבעת ימים.

והקשו האחרונים דהלא אותם דינים נאמרו גם לגבי חג הפסח דרך בליל ראשון של פסח קיימת חובה לאכול מצה ואילו בשאר ימי החג אין חובה לאכול מצה אלא שאם אוכלים פת קיימת חובה לאכול מצה ולא חמץ ואם כן מדוע כשאוכלים מצות בשאר ימי החג אין מברכין על אכילת מצה כשם שמברכים על אכילת פת בסוכה. בשאר ימי החג את ברכת לישב בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהרי בסוכות המצוה אינו דוקא לישב תחת הסכך ואפ"ה מברכין עליו לישב בסוכה ולפיכך אפי' אם אין חיוב ממש לישב בסוכה מברך שהרי כך היא המצוה דאף פעם ליכא מצוה חיובית לישב תחת הסכך רק שהעיקר היא שלא יאכל בדירת קבע ורק אם רוצה לאכול יאכל בדירת ארעי.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע כתב דסדר הקידוש בליל סוכות היא קודם כל יין ואח"כ מברך לישב בסוכה וכתב המשנ"ב בס"ק א' דא"א לברך על הסוכה קודם שיקדש היום שהרי מתחילה נתקדש היום ואח"כ נתחייב לישבה הסוכה.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי החיוב של ישיבת סוכה וקידוש היום באים שניהם בבת אחת וא"כ אמאי כתב המשנ"ב שנתחייב בסוכה רק אחר שנתקדש היום.

ולפי הנ"ל מובן דבקדושת היום בא רק החיוב שלא לאכול בבית ורק כתוצאה מזה ממילא יכול לאכול בסוכה כיון שזהו דירת ארעי שהרי ליכא חיוב לאכול דוקא תחת הסכך ולהתגונן תחתיו.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע (או"ח סי' תרל"ט) מובא דרך בליל יו"ט ראשון של חג הסוכות קיימת חובה לאכול כזית פת בסוכה ואילו בשאר ימי החג אין חובה לאכול פת אלא

סימן ז'

בעינן למען ידעו האם קאי על היושב בסוכה או לדורות

יהודה אומר אין סוכה נוהגת אלא בד' מינים שבלולב בלבד וצ"ב במה נחלקו.

והנראה בכל זה היא דהרי בגמ' ב' ע"ב אמרי' כולהו כרבה לא אמרי' ההיא ידיעה לדורות היא דכתיב א"כ י"ל דבהא גופי' נחלקו ג"כ ר"מ ור"י דר"מ סבר דהאדם בעצמו צריך לראות הסכך כדאי שידע דהיא יושב בסוכה זכר לנס אבל ר"י סבר דהעיקר היא רק דלדורות ידעו הנס וא"כ לא איכפת לן אי האדם עצמו רואה הסכך או לא.

ובזה מיושב נמי מה דפליגי בסוכה על גבי סוכה דלפי ר"מ דהעיקר היא שיראה הסכך שמגין עליו והכא כיון דיש כמה סככות זה על זה ממילא אינו רואה הסכך שמגין עליו א"כ אינו מקיים למען ידעו אבל לר"י דהעיקר היא שידעו הדורות וא"כ אפי' אי לא רואין העצם הסכך שמגין עליו כיון דסוכו"ס רואין איזה סכך הרי זה כבר ידיעה לדורות שיזכרו הנס.

ובזה מובן נמי המחלוקת במסכת בנשרים שיש בהן ד' דלר"מ כיון דהעיקר היא דהאדם עצמו ידע הנס הרי חושב האדם דכיון דזוכר הנס בנשרים שיש

במתני' סוכה ב' ע"א סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ור' יודא מכשיר וצ"ע במה נחלקו.

במתני' ט' ע"ב סוכה על גבי סוכה העליונה כשירה והתחתונה פסולה ר' יהודה אומר אם אין דיוורין בעליונה התחתונה כשירה וצ"ב במה נחלקו.

במתני' י"ד ע"א מסככין בנשרים דברי ר' יהודה ור' מאיר אוסר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"ב הישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו אמר ר' יהודה נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"א ע"ב הסומך סוכתו בכרעי המטה כשירה ר' יהודה אומר אם אינה יכול לעמוד בפנ"ע פסולה דהיינו דר' מאיר סובר דלא בעינן שיהי' דירת קבע ור' יהודה סובר דסוכה דירת קבע בעינן וצ"ע במה נחלקו.

בגמ' ל"ו ע"ב תניא בסוכות תשבו סוכה של כל דבר דברי ר"מ ר'

בהן ד' הרי ה"נ רואה ויודע הנס ביושב בביתו אבל אי העיקר היא שיפרסם להדורות הבאין אחריו הלא ודאי דלא מהני כשיושב בביתו דהרי אף אחד לא ידע עוד מהנס.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי הישן תחת המטה יצא ידי חובתו דר"מ סובר דהאדם בעצמו צריך לראות ולידע הנס וא"כ בישן תחת המטה הרי אינו רואה הסכך לפיכך לא מהני אבל ר"י סבר דהעיקר שידעו הדורות הבאין אחריו וכיון דרואין דישן בסוכה אע"ג דהיא תחת המטה מ"מ מעצם הדבר שיישן בסוכה רואין דהוא זכר להנס ועי"ז מתפרסם הנס.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי בעי' דהסוכה יהי' דבר קבוע דלר"מ דהעיקר היא דהאדם בעצמו יראה הסכך די בסוכה ארעית אבל אם היא דבר שצריכין שיהי' מזכרת לדורות מובן דבעינן דבר קבוע שיוציא קול ושיתפרסם הדבר.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי בעי' דהסכך יהי' מהני ד' מינים דלר' מאיר דהעיקר היא דהאדם עצמו יזכור כל הזמן שהוא יושב בסוכה די בזה שרואה איזה סכך שיהי' אבל לר"י דבעי' שיתפרסם הדבר לדורות מובן דבעי' שיהי' מד' מינים דאל"ה יסברו בנ"א שסתם יושב בחוץ מפני האויר וכדו'.

סימן ה'

בענין אי מצוות סוכה הוי חיוב גברא או חיוב הפצא

מצוות סוכה שיהא קבע ורק השיעור של ישיבתו בסוכה היא עד שנעשה ביתו עראי א"כ אמאי לא כתבו שכל השבעת ימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה החיוב על האדם היה אפשר לומר דהחיוב היא שהוא יעשה עיקר דירתו בהסוכה אבל כיון שהחיוב היא על האכילה והשינה אז המצוה היא דהאכילה והשינה לא יהי' בבית ועי"ז נעשה ביתו עראי ורק אח"כ נעשה סוכתו קבע.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה בטבי עבדו של ר' גמליאל שהיה ישן תחת המטה ואמר ר' גמליאל לחכמים הראיתם את טבי עבדי שהוא חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה ראה רבן גמליאל בזה שעבדו היא תלמיד חכם והלא יש עוד מצוות עשה שהזמן גרמא כגון תפילין וכדו' ובזה לא מצינו שאמר רבן גמליאל ראו טבי עבדי שהוא חכם ואם נאמר דכל מצוות עשה שהזמן גרמא קיים טבי אפי' שהוא פטור א"כ מ"ש מצוות סוכה שלא קיים.

בסוכה דף כ"ה ע"א במתני' שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה וכו' ומפרש הש"ס מאי טעמא דת"ר בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה והקשה הפנ"י דכיון דדין זה דהעוסק במצוה פטור מן המצוה היא דין בכל המצוות אמאי כתב המשנה דין זה דוקא בסוכה.

והנראה בזה היא שמצוות סוכה אינו חיוב גברא על האדם שישב בסוכה רק על החפצא של אכילה ושינה שזה יהי' בסוכה ובזה מובן שזהו החידוש שהרי בעלמא הכלל דהעוסק במצוה פטור מן המצוה היא שהאדם כיון שהוא עוסק במצוה אחרת ממילא אין חיוב אחר על גופו אבל הכא דהחיוב אינו על הגברא רק על האכילה והשינה שיהי' בסוכה הו"א דלא אמרינן עוסק במצוה פטור מן המצוה קמ"ל.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תרל"ט כתב כל השבעת ימים עושה אדם ביתו עראי ואת סוכתו קבע שנאמר בסוכות תשבו וגו' וכ"כ הרמב"ם.

ודייק בספר עיון המועדים דאמאי הקדימו השו"ע והרמב"ם שיעשה דירתו ארעי הרי התכלית היא

ובתשובת הרשב"א סימן ש"כ הקשה
 דהרמב"ם סותר א"ע ממה
 שכתב בפ"ב מק"ש הל"ג וז"ל ספק
 קרא קריאת שמע ספק לא קרא חוזר
 וקורא ומברך לפניה ולאחריה ולכאורה
 מ"ש ממה שכתב בהל' סוכה שלא
 יחזור ויברך.

ולפי הנ"ל מובן דשאני גבי ק"ש דמ"מ
 חייב לברך עכשיו מחמת ספק
 נמצא דלמעשה חייב האדם לקרות ק"ש
 אבל הכא אין החיוב על האדם רק על
 האכילה ושינה לא שייך לומר דמ"מ
 חייב האדם מחמת ספק.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם פ"ו
 מהל' סוכה הלכה ו' ז' כתב
 אוכלין ושותין וישנים בסוכה כל שבעה
 בין ביום ובין בלילה ואסור לאכול
 סעודה חוץ לסוכה כל שבעה אלא א"כ
 אכל אכילת ארעי כביצה או פחות או
 יותר מעט וכו' אכילה בליל יו"ט
 הראשון בסוכה חובה אפי' אכל כזית
 פת יצא ידי חובתו מכאן ואילך רשות
 וכו' כדין אכילת מצה בפסח.

והקשו האחרונים דלמה רק אם אכל
 כביצה חוץ לסוכה עובר ואם
 אוכל כזית מצה יוצא המצוה הלא
 האיסור חוץ לסוכה היא מה שדינו
 להיות בסוכה ואם השיעור שחייב לאכול
 בסוכה היא כזית אז למה לא נאסר
 לאכול כשיעור הזה חוץ לסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהחידוש היא דאע"ג
 דאין החיוב על הגברא א"כ הו"א
 דלא שייך לומר בזה שהעבד פטור מן
 המצות כיון שאין החיוב על האדם רק
 על האכילה והשינה ואפ"ה ידע טבי
 דהשינה שלו אינו צריך להיות בסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם פ"ו
 מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן
 טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין
 לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק
 ואין מברכין מספק.

והקשו האחרונים דהרי מצוה זו היא
 מצוה דאוריתא ובמקום ספק
 דאוריתא אזלינן לחומרא וחייב לעשות
 המצוה וא"כ למה אינו חייב לברך ככל
 עושה מצוה דמברך עליה ואמאי כתב
 דאין מברכין מפני שהן חייבין מספק.

ולפי הנ"ל מובן דאם החיוב היא על
 האדם שייך לומר דמ"מ האדם
 חייב מספק ולפיכך יש לברך על החיוב
 שלו אבל כיון שהחיוב היא על האכילה
 והשינה שיהי' בסוכה וכיון שיש ספק
 אי השינה הזה חייב להיות בסוכה או
 לא לא שייך לברך על זה.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם פ"ו
 מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן
 טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין
 לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק
 ואין מברכין מספק.

דבני ישראל במדבר לא קיימו מצוות סוכה.

ודי"ק בספר עיון המועדים דמה נשתנה מצוות סוכה שלא קיימו בני ישראל במדבר יותר משאר מצוות שכן קיימו.

ולפי הנ"ל מובן דלא קיימו רק הני מצוות שהיא על גופן ולא מה שהיא על החפץ של אכילה ושינה.

ובזה מיושב נמי מה שהריטב"א בסוכה דף ג' ע"ב הוכיח מהגמ' שם גבי הילני המלכה שבניה הקטנים ישבו בסוכה למעלה מכ' אמה ומבואר בגמ' דמשום חינוך לא יוצאים ידי חובה ומזה הוכיח הריטב"א דגם קטן העושה מצוה צריך שתהא כשרה בכל פרטיה כמו גדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרין בגמ' ביומא דף פ"ב ע"א בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן י" מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הריטב"א שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

ולפי הנ"ל מובן דבמצוה שהיא על גופו של אדם שייך לומר שיעשה חלק ממנה משום חינוך אבל מה שהיא על האכילה שיהי' בסוכה מה שייך

ולפי הנ"ל מובן דהאדם אינו עובר רק כשאוכל כביצה אבל המצוה שזה אינו על האדם רק על המאכל שיאכל בסוכה אז זה היא אפי' בכזית דבכזית כבר נקרא מאכל.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בברכות דף ו' ע"א איתא חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא דאמרין בגמ' בסוכה דף כ"ח ע"ב דירדו גשמים בחג הרי זה סימן קללה דהוי כאילו מראים לו משמים שהקב"ה אינו חפץ במצוה שלו משל לעבד ששפך כוס לרבו ושפך לו הקיתון על פניו ואמר לו איני חפץ בשימושך ולכאורה נאמר כן בכל מצוה שנאנס שמראים לו שאין חפצים במצוה שהיא עושה.

ולפי הנ"ל מובן דבעלמא דהמצוה היא על האדם לעשות המצוה ואז אפי' אם לא עשאו מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו וא"כ אין לומר דאין הקב"ה רוצה המצוה שלו דהרי אפי' אם לא עשאו הרי נחשב כאילו עשאו ורק בסוכה דהמצוה היא על האכילה שיהי' בסוכה אז אם לא נותנים מן השמים שזה יבוצע אז הוי ראי' שאין הקב"ה רוצה המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבספר המבי"ט בשער היסודות פרק ל"ז כתב

לומר דלגבי האכילה שעושה רק מקצת המצוה הלא דבר זה שייך רק באדם שעושה במקצת משום חינוך.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סימן תע"ב סעיף י"ד כתב נשים חייבות בד' כוסות וכתב המשנ"ב משום שאף הן היו באותו הנס אע"פ דהוי מעשהז"ג.

והקשו האחרונים דמדוע נשים פטורות מסוכה הרי אף הן היו באותו הנס של כי בסוכות הושבתי ומאי שנא מארבע כוסות דנשים חייבות מצד אף הן היו באותו הנס.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהחיוב היא על האדם בעצמו אז שייך לומר שגם הנשים חייבין כיון שהיו באותו הנס ולפיכך צריכין גם הם ליתן שבח והודאה ע"י המצוה אבל הכא דהמצוה היא על השינה והאכילה אין שום ענין לחייב הנשים.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תרל"ט ס"ג כתב אכילה בסוכה בליל יו"ט הראשון חובה וכו' מכאן ואילך רשות רצה לאכול סעודה סועד בסוכה רצה אינו אוכל כל שבעה אלא פירות וקליות חוץ לסוכה כדין אכילת מצה בפסח.

והקשו האחרונים דהרי מבואר בברכות מ"ט דצריך לאכול פת בשבת

ויו"ט ומה"ט כששכח יעלה ויבוא בברכת המזון צריך לחזור עליו וא"כ איך אמרינן דחוץ מליל ראשון אינו מחויב לאכול בסוכה הרי עדיין צריך לאכול מדין סעודת יו"ט וכן הרי תמיד איכא סעודות שבת באמצע סוכות וחייב לאכול בו פת בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דאין חיוב על האדם רק ביום הראשון דילפינן ט"ו ט"ו ממצה אבל השאר הימים אינו חיוב על האדם רק על האכילה ושינה שאם אוכל וישן יהי' בסוכה אבל אם רוצה אינו חייב לאכול ולישון.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בגיטין דף מ"ה ע"ב איתא ס"ת ותפילין ומזוזות שכתבן עבד ואשה וכו' פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה מכאן אומר ר"ת שאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיון שהם לא מחויבות.

והקשו האחרונים דלפי דעת ר"ת דכל מי שאינו מחויב אינו יכול לעשות את החפצא של מצוה א"כ מדוע סוכת גנב"ך שנעשתה ע"י אשה כשירה הלא היא אינה מחויבות במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בסוכה שאין אף אחד שמחויב בזה שהרי כל החיוב היא על השינה והאכילה ולפיכך

לא שייך לומר דרך בר חיובא יבנה הסוכה שאין אף אחד בר חיובא בזה.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל שיש חיוב לאכול כזית בליל הראשון של סוכות בהסוכה דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות והקשו האחרונים דא"כ אמאי ליכא איסור לאכול לחם בערב סוכות כמו שיש איסור לאכול מצה בערב פסח משום דהוי כבועל ארוסתו בבית חמיו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהיא על גופו אמרינן דצריך להכין גופו שיוכל לאכול לתיאבון אבל בסוכה שאין מצוה על גופו אין מצוה להכין גופו שיאכל לתיאבון.

ובזה מיושב נמי מה שבסוכה דף נ"ו ע"א אמר רב בליל חג הסוכות מקדים לברך לישב בסוכה ואח"כ שהחיינו אע"פ שברכת שהחיינו תדירה יותר מברכת לישב בסוכה מ"מ חובת היום קודמת לתדיר.

והקשו האחרונים דהרי כתב המ"ב בסימן תרע"ב שצריך להקדים ולהתפלל תפלת ערבית קודם הדלקת נר חנוכה משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם הרי מוכח מהגמ' בסוכה דחובת היום קודמת לתדיר וא"כ לפ"ז צריך להקדים הדלקת נר חנוכה לפני תפלת ערבית מכיון שהדלקת נר חנוכה הוא חובת היום וקודמת לתדיר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כששני החיובים היא על גופו אז אמרינן שתדיר קודם אבל בסוכה דהחיוב של סוכה אינו על האדם רק הוי חובת היום על האכילה ושינה אז חובת היום קודם.

ובזה מיושב נמי מה שהבעל המאור בסוף פסחים הקשה למה אין סופרים בחוץ לארץ ספירת העומר בחג השבועות משום ספיקא דיומא ותריץ דהוי זלזול בחג השבועות שהיא דאוריתא שבזה שסופרים הוי כאילו אומרים דעדיין אינו יו"ט.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע דברי בעל המאור מהא דאמרינן בסוכה מ"ז ע"א דבשמיני עצרת מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן ולא הוי זלזול לחג שמיני עצרת בזה שיושבים בסוכה כיון שלא מברכים ברכה על ישיבת סוכה כן מבואר בכל הראשונים ולפ"ז אמאי לא נימא דיספרו ספירת העומר בלא ברכה דאז לא הוי זלזול כדאמרינן הכא לגבי סוכה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהאדם סופר ספירה מחמת חיוב שלו אז הוי זלזול בהחג אבל מה שיושב רק משום שזהו חיוב על האכילה והשינה זה אינו זלזול בהחג.

ובזה מיושב נמי מה שכתב המהרש"ל בת' ס"ח שראה בשם מה"ר

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בברכות מ"ט ע"ב ד"ה אי בעי אכיל כתב דאף דבכל יו"ט צריך לאכול פת היינו מדין יו"ט מ"מ בליל יו"ט הראשון של סוכות יש חיוב נוסף לאכול פת משום דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות והקשו שם מאי נפק"מ אם צריך לאכול משום יו"ט או משום ט"ו ותיירו דנפק"מ היכן שירדו גשמים ואכל חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דלפי המבואר בתוס' פסחים צ"ט ע"ב ד"ה עד שתחשך שאי אפשר לצאת ידי חובת אכילת כזית מצה של ליל פסח בתוס' יו"ט רק משתחשך וא"כ יש נפק"מ בליל יו"ט הראשון של סוכות דאי חייב לאכול פת משום יו"ט יכול לאכול ולצאת ידי חובה גם בשעת תוס' יו"ט ואי משום דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות א"כ לא יהי' אפשר לצאת את אכילת כזית פת בתוס' יו"ט רק בליל יו"ט ממש כמו בליל חג הפסח.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דגבי סוכות כל החיוב היא רק על האוכל לפיכך לא מהני התוס' יו"ט שיוכל לאכול מבעוד יום דהתוס' יו"ט מהני רק להוסיף חיוב על האדם ולא על האכילה ושינה ולפיכך היה צריך לאכול בלילה ממש אפי' מחמת חיוב של יו"ט.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך מצוה שכ"ה כתב שיש בסוכה

טעביל שלא היה אוכל בכניסת יום שמיני עצרת עד הלילה דא"כ מספק היה צריך לברך לישב בסוכה שמא עדיין היא יום ולאכול בלא ברכה היא עוון גדול.

ובט"ז סי' תרס"ח כתב לחלוק דכיון דתוספת מחול על הקודש היא דאוריתא וכיון שמי שמוסיף מחול על הקודש עושה ע"פ ציוי תורתנו כבר חלף והלך ממנו חובת היום מה שהיה עליו קודם זה והוא כמו בלילה ומחר ממש.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הט"ז מהמבואר בגמ' סוכה מ"ו ע"ב שסוכה הוי מוקצה כל יום השמיני מאחר דהוקצה לביה"ש אילו מיתרמי לי' סעודה ואי נימא שכל שקיבל תוס' יום השמיני פסק ממנו חובת הסוכה א"כ מדוע כל סוכה הוי מוקצה בשמיני לדברי הט"ז שמזמן תוספת פסק ממנו מצוות הסוכה כיון שמוסיף מחול על הקודש.

ולפי הנ"ל מובן דהתוס' יו"ט מהני רק שיפקע החיוב מעל האדם אבל החיוב שיש על האכילה והשינה ע"ז לא מהני מה שקיבל עליו תוס' יו"ט ולפיכך אי מתרמי לי' סעודה עדיין היה צריך לאכול הסוכה מחמת החיוב שיש על האכילה להיות בסוכה אבל ודאי דלא מברך עוד לישב בסוכה כיון דהחיוב שלו כבר נפקע.

רק חיוב על האוכל אז יש שיעור אחר שתלוי אי צריך לאמו.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך בסי' שכ"ה כתב לחדש בהלכות סוכה שני דינים א' דבליל הראשון יש מצוה חיובית לאכול כזית בסוכה דילפינן מחג המצות ט"ו ט"ו ב' דבשאר הימים דסוכה אינו חייב לישב בסוכה רק אסור לאכול מחוץ לסוכה ולפיכך בשאר הימים ליכא חסרון של מצוה הבא בעבירה.

וצ"ע במה שכתב שאין באכילה גופה בסוכה מצוה כלל בשאר הימים מהא דאיתא בראש השנה כ"ח ע"ב אלא מעתה הישן בשמיני בסוכה ילקה משום בל תוסיף ואם ביתר הימים אין בישיבה בסוכה משום מצוה כלל רק מניעה ואיסור שלא לישב חוץ לסוכה הרי בל תוסיף שייך רק בהוספה בקיום מצוה ולא במניעה מאיסור.

ועוד קשה דהא כתב המנחת חינוך שם דאם רואים אדם שרוצה לאכול מחוץ לסוכה בשאר הימים כופין אותו כדין כפיה על המצוות ואם האכילה רק כדי שלא יעבור איסור באכילתו בחוץ לא מצינו כפי' שלא לעבור איסורין רק כפי' היא לקיים מ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דכוונת המנחת חינוך היא דליכא מצוה על האדם ולפיכך ליכא חסרון של מצוה הבא בעבירה שזה אינו רק כשהמצוה היא

איסור עשה לאכול חוץ לסוכה בשאר הימים וכך כתב האבני נזר סימן תפ"א דסוכה לא מקרי חפצא דמצוה אלא רק מתיר שלא יהא איסור אכילה חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דצ"ע לפי סברתם אמאי מצינו עוסק במצוה פטור מהסוכה הרי על איסורים לא נאמר הכלל של העוסק במצוה פטור דמצינו דאונן שעסוק במצוה ופטור מכל המצוות אינו רשאי לעבור אפי' על איסור דרבנן כמו שכתב הביאור הלכה סימן ע"א.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא איסורים שהיא על גופו של האדם לא מהני עוסק במצוה לפוטרו אבל היכן דכל האיסור היא על האכילה ושינה להיות חוץ לסוכה אז באופן כזה פקע האיסור מעל האכילה והשינה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף כ"ח ע"א אמרינן קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה.

והקשו האחרונים דמהו תנאי זה לענין חיוב קטן בסוכה והרי אם קטן חייב בחינוך האין זה קשור במה שהוא צריך לאמו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא חיובים שתלוי בהאדם אמרינן דברגע שהגיע לחינוך חייב בזה אבל בהני דברים שהם

מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא לדעת ר"ת אם כן הוא הדין הכא ולמה חשיב ברכה לבטלה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בחיוב שהיא על האדם יכול האדם על עצמו אבל הכא דעל החיוב היא על האכילה והשינה אז כיון דיורד גשם ממילא מيفקע המצוה מהאכילה וא"כ מה שייך שיחמיר על עצמו בזה הלא אין החיוב עליו אלא על האכילה וכבר נפקע מהם המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבכל התורה כולה קי"ל דרובו ככולו ואפ"ה מבואר במתני' דחולין כ"ז דאף דסגי לשחוט רוב סימנים מכל מקום לכתחילה צריך כולו ובדיעבד סגי ברובו וכן לגבי ד' כוסות צריך לכתחילה לשותות כולו כמבואר במ"ב סי' תע"ב.

והקשו האחרונים דמ"ש מסוכה שמותר יושב בסוכה רובו ולא בעי' כולו כמבואר במתני' כ"ח ע"א מעשה בר' יוחנן בן החורנית שישב בסוכה ראשו ורובו ושולחנו בתוך הבית ומשמע דיצא כן לכתחילה.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה החיוב על האדם אז היה חייב להכניס כל גופו לגמרי אבל כיון שאין החיוב על גופו רק על האכילה אז העיקר היא דהאכילה יהי' לגמרי בסוכה ואינו תלוי כלל אי מכניס רוב גופו לשם או לא.

על האדם העושה העבירה אבל ודאי דכל האכילה ושינה יש מצוה שיהי' בסוכה ולפיכך יש חסרון של כל תוס'.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת הר"ן והרא"ש וכן פסק הרמ"א דכלילה הראשונה אף אם גשמים יורדים חייב לאכול כזית בסוכה ומטעם דכיון דגמרינן ט"ו ט"ו מחג המצות לגמרי גמרינן מה התם בכל גוני חייב אף בסוכה כן.

והקשו האחרונים דלכאורה דין מצטער דפטור מסוכה אין זה רק פטור מחיוב הגברא אלא שאינו מעשה מצוה כלל דהא המצטער שהחמיר נקרא הדיוט ואין לו שכר א"כ מאי שנא ליל יו"ט ראשון דחשיב שקיים מצוות סוכה הא המצטער הוי הפקעה מעצם הקיום א"כ גם בליל הראשון לא קיים המצווה.

ולפי הנ"ל מובן שמצטער פוטר מהחיוב שיש על האכילה ושינה אבל החיוב שיש ביום הראשון זהו חיוב נפרד שיש על האדם גופי' ולגבי האדם גופי' ליכא פטור של מצטער.

ובזה מיושב נמי מה שהפמ"ג סימן תרל"ט משב"ז ס"ק י"ז כתב דהאוכל בעת הגשם בסוכה ומברך לישב בסוכה הוי ברכה לבטלה.

והקשו האחרונים דלמה לא יברך כשאר אינו מצווה ועושה וכמו שנשים

ובזה מיושב נמי מה שכתב המג"א סי' תר"מ ס"ק ג' שאסור להאכיל לקטן חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים מהא דכתב המג"א בסימן רס"ט דאין איסור להאכיל לקטן קודם קידוש משום דהוי אכילת היתר בזמן איסור וליכא בזה משום לא תאכילום ומ"ש בסוכה דאסר המג"א הרי זו אכילת היתר.

ולפי הנ"ל מובן דהאיסור היא על האכילה ולא על האדם נמצא דהוי אכילת איסור.

ובזה מיושב נמי מה שבספר חתן סופר הביא מה שאמרה לו אמו בתו של החת"ס ז"ל שמעולם לא ראתה בבית אביה החת"ס שבירכו הנשים ברכת לישיב בסוכה ומשמע שישבו בסוכה רק שלא בירכו.

ובספר ישועות יעקב כתב דבמקומות שנוהגות הנשים שלא לברך לישיב בסוכה אבל על הלולב מברכין.

והקשו האחרונים דמ"ש לולב מסוכה דבסוכה לא נהגו הנשים לברך משא"כ בשאר מצוות עשה שהזמן גרמא כגון לולב שפיר ברכו.

ולפי הנ"ל מובן דרק במצוה שהיא על גופו של אדם יכול האדם להתחייב בעצמו ולפיכך יכולין הנשים לחייב את

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמ"א סי' תע"א דקטן שאינו יודע לספר ביציאת מצרים מותר להאכילו מצה בערב פסח וכתב המחז"ש דאף שאסור להאכיל לקטן דבר שיש בו ביטול מצוות עשה מכל שכן איסור דרבנן מ"מ כאן מותר כיון שזה אכילת היתר בזמן איסור.

והקשו האחרונים דמ"ש ממה שכתב המג"א בסימן תר"מ ס"ק ג' שאסור להאכיל לקטן מחוץ לסוכה אע"פ שהיא אכילת היתר בזמן איסור א"כ מאי שנא.

ולפי הנ"ל מובן דהכא האיסור היא על האכילה א"כ לא הוי אכילת היתר רק דהאיסור היא על האכילה גופי'.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בכתובות דף פ"ו ע"א איתא אומרים לו עשה סוכה ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו והקשו האחרונים דצ"ע דברי הגמ' דהרי המצוה בסוכה היא הישיבה בסוכה א"כ הו"ל לומר שב בסוכה ואינו יושב שזהו המצוה ומה זה שכתב עשה סוכה ואינו עושה.

לפי הנ"ל מובן שאין המצוה על האדם לישיב בסוכה רק דהמצוה היא על האכילה שיהי' בסוכה ולפיכך אין לכופו לישיב בסוכה ואין לכופו לאכול דאפשר אינו רוצה לאכול וע"כ אין יכולין לכופו רק לעשות הסוכה.

עצמן הלולב אבל בסוכה שאין המצוה על האדם לא שייך להחמיר על עצמו בדבר שאינן חייבין כיון שאין החיוב עליהן רק על האכילה והשינה.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל גזל עצים וסיכך בהם יצא ידי חובתו בסוכה זו משום שאין לו אלא דמי עצים וכתב רש"י בסוכה ל"א ע"א אין זו גזילה ולא שאולה דקננהו בשינו מעשה ושינוי השם ועוד משום תקנת השבים.

והקשו האחרונים דאיך יוצאים בסוכה זו ידי חובה הרי הוי מצוה הבאה בעבירה.

ולפי הנ"ל מובן דלא שייך המצוה הבא בעבירה רק כשהאדם עושה המצוה וגם העבירה אבל הכא המצוה היא על האכילה והעבירה היא על האדם.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף ב' ע"ב בסוגיא דהילני המלכה כל מעשיה לא עשתה אלא ע"פ חכמים והגרעק"א בגליון הש"ס הקשה על התו"י ביומא פ"ב דס"ל דאם פטורה מחינוך בניה הקטנים ומוכח מסוגיון דמחיובת והנידון בדברי רעק"א בזה היא רק מדין חינוך דהוי מצוה דרבנן.

והקשו האחרונים דצ"ע לפ"ז דברי הגמ' בסוכה מדוע הוצרכה לומר דהיה בבנים בן החייב בחינוך והרי גם בקטנים יתור איכא איסור

לספות להם איסורים כדאיתא ברמב"ם פי"ז מהל' מאכלות אסורות הכ"ז וכן היא בשו"ע סי' שמ"ג וזה ודאי דאם מוזהרת כשאר אינשי והוי איסור דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דהגמ' שם סובר דלא הוי איסור ספי' בידים רק אם נותנים להם איסור שאסור על גופן אבל לא היכן דהאיסור היא על האוכל.

ובזה מיושב נמי מה שהרא"ש בסוכה פרק ד' סימן ג' מביא בשם ר"ת וז"ל טיול ושינה שעושין בסוכה טפלים לגבי האכילה והברכה שמברך על האכילה בסוכה היא הפוטרת את שאר הדברים.

והקשו האחרונים דהרי המושג של עיקר וטפל מצינו באוכלין אולם עיקר וטפל במצוות שעיקר המצווה פוטרת את הטפל לא מצינו ועוד מה שייך אצל מצוות עיקר וטפל.

ולפי הנ"ל מובן דודאי מצוה התלוי בגופו של אדם לא שייך עיקר וטפל דהאדם בעצמו מחיוב לשמור כל המצוות בשוה אבל היכן דכל המצוה היא על האכילה והשינה שפיר שייך טפל ועיקר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ז מהל' סוכה הלכה ג' כתב וכן טומטום ואנדרוגינוס לעולם אין מברכין

לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

של מצווה הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו ואפי' שאין נהנה אין איסור.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי ידוע קושיות רעק"א במי שיש לו ספק אם בירך ברכה מ"ז דהדין היא שחייב לחזור ולברך דספיקא דאורייתא לחומרא והקשה הגרעק"א דהרי לומר ברכה ולהזכיר שם שמים לבטלה היא גם איסור דאורייתא וא"כ איך יכול לברך מספק הא הוי ספק ברכה לבטלה ותירץ רעק"א דכיון דספק דאורייתא לחומרא הוי ל' כודאי מחויב ולא הוי ל' ברכה לבטלה ולפ"ז אמאי לא אמרינן בסוכה דכיון דספק דאורייתא לחומרא הוי ל' כמחויב בתורת ודאי ויברך על זה ונשאר בצ"ע.

חזינן מקושיות הר"ן שאמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו אפי' היכן שיש הנאת הגוף שהרי נהנה גופו מן הצל.

והקשו האחרונים דהרי הר"ן בעצמו כתב בנדרים ט"ו ע"ב דהא דאמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו היינו רק הנאת המצווה אבל הנאת הגוף ודאי נקרא הנאה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא היכן דהמצווה היא על גופו של אדם אז אמרינן שאם יש לו הנאת הגוף לא שייך לומר מצוות לאו ליהנות ניתנו דבמציאות יש לו הנאה כשהגוף עושה המצווה ולפיכך לא שייך אז כל הכלל של מצוות לאו ליהנות ניתנו אבל היכן דהמצווה היא על החפצא גופא אז אמרינן דמצוות לאו ליהנות ניתנו וזה לא נחשב הנאה.

ובזה מיושב נמי מה שכתב השו"ע הל' סוכה סי' תרל"ט דהיוצא מן הסוכה על דעת לחזור מיד אינו צריך לברך.

והקשו האחרונים דלגבי ציצית כתב הב"י בסי' ח' ס"ק י"ד דהפושט טליתו על דעת לחזור וללבוש צריך לחזור ולברך ומאי שנא מסוכה

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בחיוב שהיא על גופו של אדם יש לומר דכיון דלמעשה חייב במצווה מחמת הספק לפיכך יכול לברך אבל היכן שאין המצווה בכלל על האדם רק על האכילה והשינה הלא כיון שלא יודעין אם יש חיוב על האכילה ושינה שלהם לא שייך לברך מספק שלא שייך לומר דלמעשה הם חייבים מחמת ספק דהרי אין החיוב בכלל עליהם.

ובזה מיושב נמי מה שהקשה הר"ן בנדרים ט"ז ע"ב דאפי' כי אמר ישיבת סוכה עלי למה אסור בישיבה

שכתב שאין צריך לברך ולא הזכיר מי שיחלוק בדבר.

ולפי הנ"ל מובן דגבי ציצית דהמצוה תלוי בגופו וכיון דבגופו הפסיק נאבד ממנו המצוה אבל בסוכה דהמצוה היא על האכילה אז כל זמן שממשיך האכילה נמשך המצוה ולא משגיחין על מה שבאמצע יצא בגופו מן הסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו האחרונים הו"ד במג"א סי' תרל"ט ס"ק י"ז באופן שבירך לישב בסוכה ושהה זמן מרובה ובא לאכול שנית אם חוזר ומברך על האכילה או דכיון שלא יצא מהסוכה יוצא בהברכה שבירך בתחילת היום ואין לו לחזור ולברך והחולקים סוברין דדעתו היה לפטור את עצמו רק עד זמן הסעודה השני' ולכן יחזור ויברך שנית ובמג"א הקשה על זה שאין אדם יכול להתנות על ברכתו שתהא עד שעה פלונית ופשיטא דלא מהני כוונה כזו כדי להתחייב בברכה שנית.

והקשו האחרונים דהמ"ב כתב בביאור הלכה הל' ציצית סי' ח' ש"א שאין מברכים על טלית קטן כשנכנס למרחץ וחזר ולבשו דלא חשיב הפסק וי"א דהוי הפסק וכתב הביה"ל דיכיון כששובש בבוקר שלא תפטור ברכתו רק עד שיפשיטנו ואז יוכל לברך.

ולפי הנ"ל מובן דהיכן דהמצוה היא על גופו של אדם כגון דציצית

יכול להתנות שלא יפטר בברכתו רק עד שעה פלוני אבל היכן דהמצוה היא על האכילה והשינה והוא מברל על האכילה והשינה אז לא מהני הכוונה שלו להפסיק הברכה כיון שאין המצוה עליו רק על האכילה והשינה.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך במצוה שכ"ה כתב ליישב את קושיות התוס' בסוכה דף ט' שהקשו למה ל"י קרא דלך למפסל סוכה גזולה והרי בלאו הכי היא פסולה משום דהרי מצוה הבא בעבירה וכתב המנחת חינוך ליישב דאף דבלילה הראשון אין צריך לילפותא זה מ"מ נפק"מ לשאר ימי החג שאם היה הפסול מצד מצוה הבא בעבירה הרי דאם אכל בסוכה זו אף שמצוה לא קיים מ"מ גם עבירה אין בידו דסוף סוף סוכה היא ולא אכל מחוץ לסוכה ולכן איצטריך קרא דלך לפסול סוכה גזולה דלא חשיבא סוכה ודינו כאוכל חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דהרי מהא דמברכים ברכה על ישיבת סוכה כל ימי החג ע"כ דאיכא מצוות ישיבה בסוכה כל ז' ולא רק מניעה מאיסור.

ולפי הנ"ל מובן דהכוונה היא דבשאר הימים יש מצוה על האכילה ולפיכך ליכא חסרון של מצוה הבא בעבירה דליכא דין זה רק כשהמצוה והעבירה שנים הם בגוף האדם אבל

לא כשהמצוה היא על האכילה ומ"מ מברכין לישב בסוכה כיון שלמעשה יש מצוה על האכילה.

ולפי הנ"ל מובן שאין המצוה על גופו לישב בסוכה רק שצריך להיות בסוכה כיון שיש מצוה על האכילה והשינה ולפיכך לא שייך לומר דהמצוה נמשך בזה שהוא יושב בסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבמ"ב סי' כ"ה ס"ק מ"ז מבואר דבחולץ תפילין כדי ליכנס לבית הכסא אפי' אם היה דעתו ללובשן תיכף צריך לברך דהא אינו רשאי לילך בהם לבית הכסא.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז למה היוצא מסוכתו לעשות צרכיו אין צריך לברך עוה"פ וכמ"כ במ"ב סי' תרל"ט ס"ק מ"ו דהא אסור לעשות צרכיו בסוכה וכמ"ש במ"ב שם ס"ק ט' ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין המצוה תלוי בגופו אין היציאה שלו מהסוכה מחשב כהפסק.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה כ"ה ע"ב פריך למ"ד מצוות אין צריכות כוונה א"כ הישן בשמיני בסוכה ילקה משום בל תוסיף.

והקשה בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב בשדי חמד בשם האחרונים דישן לאו בר דעת היא לא למצוה ולא לעבירה וא"כ אמאי לוקה הרי בשעת שינה הרי הוא פטור מן המצוות ונשאר בצ"ע.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרא"ש בפ"ג דסוכה סי' ג' דהא דמברך אחר שישב היינו משום דמצוות סוכה היא האכילה וטיול ולכן אף אם מברך אחר שישב אכתי שפיר מקרי עובר לעשייתן וכדאיתא בירושלמי בברכות נתעטף אומר אקב"ו להתעטף בציצית אלמא אע"פ שכבר נתעטף מברך לפי שהמצוה נמשכת כל זמן שהוא מעוטף ועומד וכן נמי בסוכה המצוה נמשכת כל זמן אכילה וכן כתב רב צמח גאון ז"ל אע"פ שנכנס בה צריך לברך כיון שאין לה קבע אלא בישיבה בסוכה.

והקשו האחרונים דמאחר שדימה לציצית דמברך אחר שנתעטף לפי שהמצוה נמשכת משמע דסבירא ל"י כדעת הראשונים דשפיר מברך לכתחילה אחר התחלת המצוה אם המצוה נמשכת אם כן הא סגי בהא דמברך אחר הישיבה כיון דהמצוה דישיבת סוכה נמשכת ולפ"ז אמאי הוצרך הרא"ש לטעמא דמצוות סוכה איכא בה דין נוסף באכילה וטיול הלא בלא זה סגי בהא דהמצוה נמשכת וכמו שמוכרח לומר כן לענין ציצית דליכא בה חיוב נוסף אחר העטיפה.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה על האדם לישון רק דהשינה יהי בסוכה ולפיכך מקיים המצוה אפי' כשישן שאין המצוה עליו שיצטרך כוונה לזה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' והלכתא שמיני ספק שבעי מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן ונחלקו הרא"ש והרמב"ם דמדוע לא מברכינן דהרא"ש כתב דהטעם היא דאם מברך לישב בסוכה הרי הוי סתירה עם החג של שמיני עצרת והרמב"ם כתב דהטעם שאין מברכין בשמיני ספק שבעי משום דעל ספק מצוה אין מברכין.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי מברכין בכל יום טוב שני אע"ג דהוי ספק דהרי עושין קידוש ושאר הברכות של שמו"ע וכדו'.

ולפי הנ"ל מובן דאם החיוב היא על האדם י"ל דכיון דמ"מ מחמת ספק חייב צריך לברך ולפיכך יש לקדש וכן לומר שאר הברכות אבל בסוכה שאין החיוב על האדם אין לברך מספק שאין לומר דמ"מ חייב במחמת ספק דהרי אין החיוב כלל על האדם.

ובזה מיושב נמי מה שבמג"א סי' תרל"ט ס"ק ט"ז כתב שאין יכולין לכוין בברכת לישב בסוכה לפטור רק עד האכילה הבא אע"פ שלא יצא מן הסוכה כדי לברך שנית דאין הברכה

תלוי בדעתו לקבוע שיחול רק עד זמן מסיום.

והקשו האחרונים דהנה בשו"ע סי' קע"ד כתב בשם יש מי שאומרים דאין ברכת היין של הבדלה פוטר יין שבתוך הסעודה אלא אם כן נטל ידיו קודם הבדלה ולפיכך יכולין שלא להוציא היין שבתוך הסעודה הרי מבואר ששייך להתנות על הברכה שלא תועיל על יין שבתוך הסעודה ומאי שנא ברכת לישב בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דלא מהני דוקא במצוה התלוי בגופו אבל בסוכות שאין החיוב על האדם לא מהני מחשבתו לבטל הברכה שלא ימשך עוד.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א באו"ח סי' תרל"ט פסק לא יאכל בלילה הראשונה בסוכה עד שיהא ודאי לילה ויאכל קודם חצות הלילה.

והקשו האחרונים דהרי רק ילפינן ממצה דבעינן שיאכל כזית בליל החג אבל מנ"ל דבעי' שיהי' הכזית הראשון למה לא די שיאכל אפי' קודם הלילה ואח"כ ישלים לאכול כזית בסוכה כשהיא לילה.

ולפי הנ"ל מובן דלא מהני שיוכל להשלים אח"כ רק כשהמצוה היא עליו אבל כיון שכל המצוה היא על

בזה דכל הפטור מדבר ועושהו אינו אלא הדיוט.

ולפי הנ"ל מובן דבשאר המצוות דהמצוה היא על האדם שייך שיחמיר על עצמו אבל בסוכה דהמצוה אינו על האדם לא שייך שיחמיר על עצמו.

ובזה מיושב נמי מה שבפסחים ריש מקום שנהגו מבואר דבמקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בע"פ אין עושין וכתב רש"י כדי שלא יהא טרוד במלאכה וישכח חמצו ושחיטת הפסח.

והקשו האחרונים דאם כן למה לא תקנו כן בערב סוכות שלא יעשה מלאכה הרי איכא סוכה ואם יהי' טרוד ישכח.

ולפי הנ"ל מובן דלא חששו רק בדבר שיש החיוב על גופו של האדם אבל בסוכה אין החיוב עליו רק על האכילה ושינה לפיכך לא חששו בזה.

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בסוכה דף ג' סוד"ה דאמר כתבו סוכה שהיא פסולה מדרבנן הרי היא פסולה גם מה"ת.

והקשו האחרונים דאי נימא דסוכה שהיא פסולה מדרבנן פסולה גם מדאוריתא א"כ אמאי לא אמרינן גם גבי שחיטה שחיטה הפסולה מדרבנן

האכילה עצמה אינו יכול להשלים המצוה כרצונו רק דהמצוה היא על האכילה הראשונה ולא תלוי בדעתו להחליט באיזה כזית רוצה לצאת.

ובזה מיושב נמי מה שהגמ' במס' סוכה כ"ה א"ר אבא ב"ז אמר רב חתן והשושבינן פטורין מן הסוכה כל שבעה משום דבעי' למיחדי והקשו בגמ' וליעבדו חופה בסוכה אביי אמר משום יחוד דשמא יצא החתן מהסוכה ויתיחד אחר עם הכלה.

והקשו האחרונים דאיך אמרינן דמשום חשש זה של יחוד עקרינן מצוה דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין המצוה על גופו רק על השינה עצמה לפיכך חוששין לאיסור שעל גופו אפי' נגד מצוה דאוריתא כיון שאין המצוה על גופו.

ובזה מיושב נמי מה שבהגהות מימוני פ"ו מהל' סוכה אות ב' כתב וז"ל כתב ר' שמחה סבורני כל מצטער שפטור מן הסוכה ואינו יוצא אינו מקבל שכר אלא הדיוט היא כדאיתא בירושלמי שכל הפטור מן הדבר ואינו עושהו נקרא הדיוט.

והקשו האחרונים דא"כ איך נהגו נשים לקיים מצוות עשה שהזמן גרמא ולברך על המצווה ואמאי לא אמרינן

פסולה נמי מדאוריתא ומי שיאכל ילקה משום נבילה.

היו צריכין לעשות עוד ברכה בבוקר כיון שמתחיל עכשיו עוה"פ המצווה.

ולפי הנ"ל מובן דבשחיטה דהמצוה היא על האדם אז כשגזרו חז"ל שיעשה עוד כמה הידורים הוסיפו עוד כמה דינים על האדם ואם לא עשה ההידורים אז לא קיים האדם תקנת חז"ל אבל מ"מ השחיטה נשאר שחיטה מה"ת אבל גבי סוכה דהמצוה אינו על האדם רק על האכילה שיהי' בסוכה וא"כ כי גזרו חז"ל על האכילה שלא יוכל לאכול רק בסוכה כזה הרי אמרו שמי שלא אכל בסוכה כזה לא קיים המצוה שלא שייך שיוסיפו רק הידור על האכילה דלא שייך להוסיף הידור רק על האדם רק שיכולין לומר באיזה אופן מותר האכילה ובלא"ה לא נקרא אכילה בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דבציצית דהמצוה היא על האדם אז ודאי מקיים המצוה אפי' כשישן אבל בסוכה שאין המצוה על האדם רק דאכילה ושינה זו צריך להיות הסוכה וממילא כתוצאה מזה צריך האדם לישון הסוכה כדי שלא יעבור על האיסור שיש על השינה שיהי' רק בסוכה אבל כשישן שאונס רחמנא פטרי' וליכא אצלו החשש לעבור על איסור שהשינה היא חוץ לסוכה אז אינו מכוין עוד לשם מצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבספר סוכה השלם מביא בשם הגרש"ז אויערבאך שאיסור שינה חוץ לסוכה לא נאמר אלא בעת שהולך לישון אולם מי שישן כבר אינו בר חיובא ופטור מן המצוות ולפיכך יש לדון שמותר להוציא אותו תוך כדי שינה מן הסוכה דהרי הישן פטור מן המצוות.

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בסוכה ט' ע"א ד"ה ההיא הקשה על הגמ' שאמרה דסוכה גזולה פסולה מחג הסוכות תעשה לך ותימה תיפוק לי' משום מצוה הבא בעבירה ותירץ התוס' דטעמא דמצוה הבא בעבירה לאו דאוריתא אלא מדרבנן.

והקשו האחרונים דהרי אין מברכין על טלית קטן בבוקר א"כ הרי הוי ראי' שיש קיום מצוה בזמן שינה דאל"ה

והקשו האחרונים ממה שהקשו התוס' לקמן דף ל' ע"א דל"ל קרא ללולב הגזול תיפוק לי' משום המצוה הבא בעבירה והרי כתבו בעצמם בדף ט' דמצהב"ע דרבנן וע"כ בעינן קרא ומאי קשיא להו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בלולב דהמצוה היא על גופו של אדם אז הוי מצוה הבא בעבירה דגם העבירה היא

על גופו של האדם אבל בסוכה דהמצוה היא על השינה שיהי' בסוכה והעבירה היא על גופו של אדם לא הוי מצוה הבא בעבירה.

ובזה מיושב נמי מה שהקשו האחרונים דאיך מקיימין מצוות סוכה ע"י שינה הלא קי"ל מצוות צריכות כוונה ובשעת שישן אין לו כוונה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא במצווה שהיא על גופו של אדם צריך כוונה אבל לא בסוכה שהמצוה היא על השינה שיהי' בסוכה אז לא צריך כוונה.

ובזה מיושב נמי מה שפסק הרמב"ם בפ"ד מהל' סוכה והשו"ע סי' תרכ"ח סי' ג' כר"מ דהעושה סוכתו בראש האילן או על גבי גמל כשירה ואף שאין עולין לה ביו"ט מקרי ראוי לשבעה דמדאוריתא מיחזי חזי וחז"ל לא עקרו הדאוריתא.

והקשו האחרונים מהא דכתבו ברמב"ם והשו"ע פ"ו ה"ח והשו"י סי' תרל"ד סעיף ד' דמי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית כאילו לא אכל בסוכה ומשמע דאף ידי דאוריתא לא יצא.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא לענין מצוה הבא בעבירה לא הוי חסרון בסוכה כיון דאין המצוה על גופו של אדם והעבירה היא על גופו של אדם

אבל לענין הצורה של הסוכה ודאי דאפי' תקנה דרבנן מעכב הדאוריתא.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה תניא כותי' דרב נחמן שמיני רגל בפנ"ע לענין פז"ר קש"ב ופי' רש"י רגל בפנ"ע שאין יושבין בסוכה.

והקשו האחרונים דלמה נקט דוקא הא שאינו יושב בסוכה ולא מה שאינו נוטל לולב.

ולפי הנ"ל מובן דהרי הרבה מצוות יש ביום אחד מן החג ולא השאר הימים כמו אכילת מצה ובשביל זה לא אמרינן דשאר הימים הוי רגל בפנ"ע ורק מזה שהשינה והאכילה בשאר הימים אינו רשאי להיות חוץ לסוכה ובשמיני עצרת יכול להיות חוץ לסוכה ע"כ דהוי רגל בפנ"ע.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בהל' סוכה פ"ו ה"א כתב גמר מלאכול ביום השבעי בשחרית לא יתיר את סוכתו אבל מוריד הוא את כליו ומפנה אותן מן המנחה ולמעלה ואם הוצרך לסעוד בשאר היום צריך לאכול בסוכה שמצותה כל שבעה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הרמב"ם דמה רצה לאשמעינן וכי היה הו"א שיוכל לאכול חוץ לסוכה ביום השבעי.

חסרון כיס או לא הלא על מצוות עשה צריך לבזבז חומש מממונו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא על המצוה דגופו צריכין לבזבז חומש מממונו.

ובזה מיושב נמי מה שאמרינן בגמ' במס' ע"ז דלעתיד לבוא יאמר הקב"ה להאומות מצוה קלה יש לי וסוכה שמה.

והקשו האחרונים דאיך אמרינן דלעתיד לבוא הקב"ה נותן לנכרים מצוות סוכה הלא מצות בטילות לעתיד לבוא.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא המצוות שבגופן בטילות.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנה אמר ר' אליעזר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת בלילה ואחת ביום והקשו האחרונים דהלא לעולם חל שבת במהלך שבעת ימי החג א"כ נמצא דיש ט"ו סעודות בחג שכן בשבת קיימת חובה לאכול שלש סעודות וא"כ מדוע אמר ר' אליעזר דקיימת חובה לאכול רק י"ד סעודות.

ולפי הנ"ל מובן דהתם קאמר החיוב של כל האכילה ולא מה שעל גופו של אדם שעליו יש גם חיוב של סעודות שבת ויו"ט.

וי"ל דהו"א דכיון שאין החיוב על האדם רק על האכילה והשינה א"כ הו"א דרק בכל יום חייב לאכול בסוכה פעם אחת קמ"ל.

ובזה מיושב נמי מה שכתוב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות וכתב הרמב"ן וז"ל ואמר כל האזרח בישראל כלומר כל אשר היא מישאל מגודלם ועד קוטנם שלא יהי' די באחד מבני הבית לדור בסוכה והשאר ישבו בבתיים אבל כולם ישבו בסוכות.

וצ"ע וכי מה היה ההו"א שרק אחד מבני הבית ישב בהסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה החיוב על האדם ודאי היה כל אחד חייב לישב בסוכה ולא מהני שליחות דהוי מצוה שהגופו אבל כיון שאין החיוב רק על האכילה והשינה א"כ הו"א דדי בזה דאחד אוכל וישן בשביל כולם קמ"ל.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בחולין קל"ב ע"ב אבל במצוות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו וברש"י עשה סוכה שאין בהן חסרון כיס כולי האי.

והקשו האחרונים דמאי בעי' רש"י בזה ומה מפק"מ לנו אם יש בו

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' מבואר
דההולך לקבל פני רבו ברגל
פטור מן הסוכה כיוון דהוי עוסק
במצווה.

והקשו האחרונים דהרי המקור דחייב
אדם להקביל פני רבו ברגל
היא מן הקרא "לא חודש היום ולא
שבת היום" (מלכים ב' ד' כ"ג) וא"כ
כיון דמחויב מה"ת לישב בסוכה וכל
החויב להקביל פני רבו היא מדברי
קבלה האיך דוחה מצוה מדברי קבלה
מצוה שנאמרה בפירוש בתורה.

ועוד הקשו האחרונים דהרי בגמ' בסוכה
דף כ"ו ע"א מובא הא דתניא אמר
ר' חנניא בן עקיבא כותבי תפילין
ומזוזות הן ותגריהן וכו' פטורין מקריאת
שמע ומתפילין ומכל מצוות האמורות

בתורה לקיים דברי ר' יוסי הגלילי שהיה
אומר דהעוסק במצווה פטור מן המצווה
וקשה דהרי אין שום חובה על אדם
לכתוב תפילין ומזוזות או לעסוק
במכירתם א"כ כיצד יש בכוחם של
מצוות אלו שאין אדם מחויב בהם
לפטור את האדם מק"ש ומתפילין שהם
מצוות דאדם מחויב בהן מה"ת.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה להקביל פני
רבו היא מצוה שעל גופו לפיכך
דוחה המצוה דאורייתא כיון דהמצוה
ההיא אינו על גופו.

ולפיכך נמי נדחה מפני כתיבת תפילין
אע"ג שזה אינו חיוב על האדם
שהרי גם לישב בסוכה אינו חיוב על
האדם.

סימן ט'

בעינן אי למען ידעו דורותיכם היא להאדם היושב בסוכה או לאחרים

דהיינו דר' מאיר סובר דלא בעינן שיהי' דירת קבע ור' יהודה סובר דסוכה דירת קבע בעינן וצ"ע במה נחלקו.

וי"ל ע"פ מה שיש לחקור האם מצוות סוכה היא כדאי שיזכור האדם עצמו הנס של הסוכות וזהו ע"י מה שיצא מביתו לדירת ארעי ורואה הסכך בעצמו עי"ז זוכר הנס ומאידך י"ל דאין הסיבה למה צריך לצאת מביתו משום שיזכור בעצמו הנס רק דזהו כמו נר חנוכה דהיא כדאי לפרסם הנס ה"נ צריך לצאת מביתו ולישב בסוכה שע"יז יתפרסם הנס לאחרים.

ובזה מובן המחלוקת בין ר"מ לר"י דהת"ק דהיינו ר"מ דסתם מתני' ר"מ סובר דהעיקר היא דהיושב בעצמו בסוכה צריך שיזכור הנס ולפיכך סובר דאם הסכך היא למעלה מכ' אמות דהיושב בסוכה אינו יכול לראות הסכך לפיכך הוי פסול אבל ר"י סובר דהעיקר היא לפרסם הנס לאחרים וכין די' הרבה אנשים שדרין בהרים וגבעות סביב ורואין הסוכה מחלון ביתם הוי כשר כיון דזה מפרסם הנס לאחרים.

וכמו כן לר' זירא דהטעם היא משום שישב בצל סוכה ולא בצל דפנות או לרבא דבעי' שיהי' ראוי לדירת ארעי

במתני' סוכה ב' ע"א סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה ור' יודא מכשיר וצ"ע במה נחלקו.

במתני' ט' ע"ב סוכה על גבי סוכה העליונה כשירה והתחתונה פסולה ר' יהודה אומר אם אין דירורין בעליונה התחתונה כשירה וצ"ב במה נחלקו.

במתני' י"ד ע"א מסככין בנסרים דברי ר' יהודה ור' מאיר אוסר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' ט"ו ע"א תקרה שאין עליה מעזיבה ר' יהודה אומר ב"ש אומרים מפקפק ונוטל אחת מבינתים וב"ה מפקפק או נוטל אחת מבינתים ר' מאיר אומר נוטל אחת מבינתים ואינו מפקפק וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"ב הישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו אמר ר' יהודה נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"א ע"ב הסומך סוכתו בכרעי המטה כשירה ר' יהודה אומר אם אינה יכול לעמוד בפנ"ע פסולה

מובן דזהו רק לת"ק דבעי' שיהי' הסוכה בשביל האדם היושב בה דבעי' שיהי' לו צל סוכה או שישב בדירת ארעי משא"כ אי העיקר היא שאחרים יראו אותו אז לא איכפת לן אי יושב בצל סוכה או בצל דפנות או בדירת קבע.

ובזה מובן נמי המחלוקת לגבי סוכה תחת הסוכה דלת"ק כל סוכה תחת הסוכה פסול ולר"י אינו פסול רק כשיש דיורין בסוכה שלמעלה הימנו.

ולפי הנ"ל מובן דהרי לת"ק דהיינו ר"מ דהעיקר היא דהיושב בסוכה ישב בצל סוכה ולא בצל סוכות אבל לפי ר"י דהעיקר היא דאחרים יראו אותו ובהאדם עצמו לא איכפת לן אפילו אי ישב בצל דפנות לפיכך אינו אסור רק אי יש עליו סוכה הראוי לאחרים דאז אין יודעין בכלל דיש עוד סוכה תחתיו אבל כל זמן שלכא עליה סוכה אחר שראוי לאחרים לישב בה הרי עדיין יודעין דכל הסכך היא בשביל הסוכה שלו וכיון שכן הרי מפרסם הנס ע"י הסוכה שלו.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי יכולין לסכך בנסרים שהן רחבין ד' דר"י מתיר ור"מ אוסר.

ולפי הנ"ל מובן דהרי לר"מ הסוכה היא כדאי דהאדם יצא לדירת ארעי ויזכור ע"י הנס וכיון דבנסרים יש חשש דע"י יבוא לומר דגם ביתו היא דירת אראי וישב בה דהרי כל

הזכרון היא רק בשבילו לפיכך אסור אבל לר"י דכל הענין של הסוכה היא שלא ישב כמו כל השנה רק שיצא ויפרק גגו כדאי לפרסם הנס א"כ אין לחוש שיבוא לישב תחת קורת ביתו דהרי אז אינו מפרסם כלל הנס.

ובזה מובן נמי המחלוקת בדף ט"ו ע"א גבי סוכה ישנה דלר"י מפקפק או נוטל אחת מבינתים ולר"מ נוטל אחת מבינתים ואינו מפקפק.

דהרי לר' יודא דהעיקר היא מה שעושה הסוכה וע"י מפרסם הנס נמצא דהא דסוכה ישנה היא פסול היא מחמת דחסר בעשיית הסוכה דלא עשה כלום א"כ די בזה דמפקפק בהסכך אבל לר"מ דסוכה ישנה פסול מחמת דאין שום היכר להאדם כיון דיושב בה כל השנה באותו דירת ארעי לפיכך צריך לשנות פני הסוכה ולא מהני מה שמפקפק דלדידי לא צריכין כלל עשיית הסוכה וא"כ מה מהני הפקפוק.

ואין לומר דלא מהני פקפוק כפי' רש"י דהרי גם בקנים לא מהני פקפוק לדידי.

ובזה מובן נמי המחלוקת בין ר"מ לר"י אי בעי' דהסכך יהי' של ד' מינים לר"י ולר"מ יכול לכסות בכל דבר.

דהפי' היא דלר"י דהסוכה בעצמו יש לו איזה תועלת שמפרסם הנס

דלר' יודא אינו כשר רק כשיכול לעמוד
 בעצמו דלר' יודא דהדין של סוכה היא
 דהסוכה צריך לפרסם הנס ממילא מובן
 דשייך שיהי' בו דין איך שצריך להיות
 שצריך להיות בו קבע אבל לפי ר'
 מאיר דאין שום דין דצריך לעשות איזה
 סוכה רק דממילא כיון דצריך לישב
 בדירת ארעי יש לעשות סוכה שיהי' לו
 איפה לישב ממילא מובן דלא שייך
 לומר דבעי' שיהי' בנין קבע.

שייך לומר שיהי' בה דינים מאיזה מין
 צריך להיות הסכך אבל לר"מ דאין שום
 קדושה בהסוכה עצמו רק דהדין דסוכה
 היא דהאדם ישב בדירת ארעי כדי שיהי'
 זכרון להאדם עצמו שהלך מביתו לדירת
 ארעי לפיכך לא שייך שיהי' דין מיוחד
 מאיזה מין יהי' הסכך.

ובזה מובן נמי המחלוקת בדף כ"א
 ע"ב במסכך על כרעי המטה

סימן י'

בענין אי הוי חיוב גברא או חובת הבית

מצוות סוכה שיהא קבע ורק השיעור של ישיבתו בסוכה היא עד שנעשה ביתו עראי א"כ אמאי לא כתבו שכל השבעת ימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה החיוב על האדם היה אפשר לומר דהחיוב היא שהוא יעשה עיקר דירתו בהסוכה אבל כיון שהחיוב היא על הבית וזהו עיקר המצוה שלא יהי בבית ועי"ז נעשה ביתו עראי ורק אח"כ נעשה סוכתו קבע.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה בטבי עבדו של ר' גמליאל שהיה ישן תחת המטה ואמר ר' גמליאל לחכמים הראיתם את טבי עבדי שהוא חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה ראה רבן גמליאל בזה שעבדו היא תלמיד חכם והלא יש עוד מצוות עשה שהזמן גרמא כגון תפילין וכדו' ובזה לא מצינו שאמר רבן גמליאל ראו טבי עבדי שהוא חכם ואם נאמר דכל מצוות עשה שהזמן גרמא קיים טבי אפי' שהוא פטור א"כ מ"ש מצוות סוכה שלא קיים.

בסוכה דף כ"ה ע"א במתני' שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה וכו' ומפרש הש"ס מאי טעמא דת"ר בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה והקשה הפנ"י דכיון דדין זה דהעוסק במצוה פטור מן המצוה היא דין בכל המצוות אמאי כתב המשנה דין זה דוקא בסוכה.

והנראה בזה היא שמצוות סוכה אינו חיוב גברא על האדם שישב בסוכה רק על הבית שלו שישתנה מבית קבע לדירת ארעי ובזה מובן שזהו החידוש שהרי בעלמא הכלל דהעוסק במצוה פטור מן המצוה היא שהאדם כיון שהוא עוסק במצוה אחרת ממילא אין חיוב אחר על גופו אבל הכא דהחיוב אינו על הגברא רק על הבית הו"א דלא אמרינן עוסק במצוה פטור מן המצוה קמ"ל.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תרל"ט כתב כל השבעת ימים עושה אדם ביתו עראי ואת סוכתו קבע שנאמר בסוכות תשבו וגו' וכ"כ הרמב"ם.

ודייק בספר עיון המועדים דאמאי הקדימו השו"ע והרמב"ם שיעשה דירתו ארעי הרי התכלית היא

ובתשובת הרשב"א סימן ש"כ הקשה דהרמב"ם סותר א"ע ממה שכתב בפ"ב מק"ש הל"ג וז"ל ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא חוזר וקורא ומברך לפניו ולאחריה ולכאורה מ"ש ממה שכתב בהל' סוכה שלא יחזור ויברך.

ולפי הנ"ל מובן דשאני גבי ק"ש דמ"מ חייב לברך עכשיו מחמת ספק נמצא דלמעשה חייב האדם לקרות ק"ש אבל הכא אין החיוב על האדם רק על הבית לא שייך לומר דמ"מ חייב האדם מחמת ספק.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם פ"ו מהל' סוכה הלכה ו' ז' כתב אוכלין ושותין וישנים בסוכה כל שבעה בין ביום ובין בלילה ואסור לאכול סעודה חוץ לסוכה כל שבעה אלא א"כ אכל אכילת ארעי כביצה או פחות או יותר מעט וכו' אכילה בליל יו"ט הראשון בסוכה חובה אפי' אכל כזית פת יצא ידי חובתו מכאן ואילך רשות וכו' כדין אכילת מצה בפסח.

והקשו האחרונים דלמה רק אם אכל כביצה חוץ לסוכה עובר ואם אוכל כזית מצה יוצא המצוה הלא האיסור חוץ לסוכה היא מה שדינו להיות בסוכה ואם השיעור שחייב לאכול בסוכה היא כזית אז למה לא נאסר לאכול כשיעור הזה חוץ לסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהחידוש היא דאע"ג דאין החיוב על הגברא א"כ הו"א דלא שייך לומר בזה שהעבד פטור מן המצות כיון שאין החיוב על האדם רק על הבית ואפ"ה ידע טבי דהשינה שלו אינו צריך להיות בסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם פ"ו מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

והקשו האחרונים דהרי מצוה זו היא מצוה דאוריתא ובמקום ספק דאוריתא אזלינן לחומרא וחייב לעשות המצוה וא"כ למה אינו חייב לברך ככל עושה מצוה דמברך עליה ואמאי כתב דאין מברכין מפני שהן חייבין מספק.

ולפי הנ"ל מובן דאם החיוב היא על האדם שייך לומר דמ"מ האדם חייב מספק ולפיכך יש לברך על החיוב שלו אבל כיון שהחיוב היא על הבית שיהפך לסוכה וכיון שיש ספק אי לגבי השינה הזה חייב להיות סוכה או לא לא שייך לברך על זה.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם פ"ו מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

ולפי הנ"ל מובן דהאדם אינו עובר רק כשאוכל כביצה אבל המצוה שזה אינו על האדם רק על הבית שיהפך לסוכה ורק שם יהי' האכילה אז זה היא אפי' בכזית דבכזית כבר נקרא מאכל.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בברכות דף ו' ע"א איתא חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא דאמרינן בגמ' בסוכה דף כ"ח ע"ב דירדו גשמים בחג הרי זה סימן קללה דהוי כאילו מראים לו משמים שהקב"ה אינו חפץ במצוה שלו משל לעבד ששפך כוס לרבו ושפך לו הקיתון על פניו ואמר לו איני חפץ בשימושך ולכאורה נאמר כן בכל מצוה שנאנס שמראים לו שאין חפצים במצוה שהיא עושה.

ולפי הנ"ל מובן דבעלמא דהמצוה היא על האדם לעשות המצוה ואז אפי' אם לא עשאו מעלה עליו הכתוב באילו עשאו וא"כ אין לומר דאין הקב"ה רוצה המצוה שלו דהרי אפי' אם לא עשאו הרי נחשב כאילו עשאו ורק בסוכה דהמצוה היא על הבית שיהי' סוכה אז אם לא נותנים מן השמים שזה יבוצע אז הוי ראי' שאין הקב"ה רוצה המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבספר המבי"ט בשער היסודות פרק ל"ז כתב דבני ישראל במדבר לא קיימו מצוות סוכה.

ודייק בספר עיון המועדים דמה נשתנה מצוות סוכה שלא קיימו בני ישראל במדבר יותר משאר מצוות שכן קיימו.

ולפי הנ"ל מובן דלא קיימו רק הני מצוות שהיא על גופן ולא מה שהיא על הבית שלהם.

ובזה מיושב נמי מה שהריטב"א בסוכה דף ג' ע"ב הוכיח מהגמ' שם גבי הילני המלכה שבניה הקטנים ישבו בסוכה למעלה מכ' אמה ומבואר בגמ' דמשום חינוך לא יוצאים ידי חובה ומזה הוכיח הריטב"א דגם קטן העושה מצוה צריך שתהא כשרה בכל פרטיה כמו גדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' ביומא דף פ"ב ע"א בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן י" מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הריטב"א שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

ולפי הנ"ל מובן דבמצוה שהיא על גופו של אדם שייך לומר שיעשה

חלק ממנה משום חינוך אבל מה שהיא על הבית שיהי' סוכה מה שייך לומר דלגבי האכילה שעושה רק מקצת המצוה הלא דבר זה שייך רק באדם שעושה במקצת משום חינוך.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סימן תע"ב סעיף י"ד כתב נשים חייבות בד' כוסות וכתב המשנ"ב משום שאף הן היו באותו הנס אע"פ דהוי מעשהז"ג.

והקשו האחרונים דמדוע נשים פטורות מסוכה הרי אף הן היו באותו הנס של כי בסוכות הושבתי ומאי שנא מארבע כוסות דנשים חייבות מצד אף הן היו באותו הנס.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהחיוב היא על האדם בעצמו אז שייך לומר שגם הנשים חייבין כיון שהיו באותו הנס ולפיכך צריכין גם הם ליתן שבח והודאה ע"י המצוה אבל הכא דהמצוה היא על הבית אין שום ענין לחייב הנשים.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תרל"ט ס"ג כתב אכילה בסוכה בליל יו"ט הראשון חובה וכו' מכאן ואילך רשות רצה לאכול סעודה סועד בסוכה רצה אינו אוכל כל שבעה אלא פירות וקליות חוץ לסוכה כדין אכילת מצה בפסח.

והקשו האחרונים דהרי מבואר בברכות מ"ט דצריך לאכול פת בשבת ויו"ט ומה"ט כששכח יעלה ויבוא בברכת המזון צריך לחזור עליו וא"כ איך אמרין דחוץ מליל ראשון אינו מחויב לאכול בסוכה הרי עדיין צריך לאכול מדין סעודת יו"ט וכן הרי תמיד איכא סעודות שבת באמצע סוכות וחייב לאכול בו פת בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דאין חיוב על האדם רק ביום הראשון שילפינן ט"ו ט"ו ממצה אבל בהשאר הימים אינו חיוב על האדם רק על הבית שיהי' סוכה אבל אם רוצה אינו חייב לאכול ולישון.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בגיטין דף מ"ה ע"ב איתא ס"ת ותפילין ומזוזות שכתבן עבד ואשה וכו' פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה מכאן אומר ר"ת שאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיון שהם לא מחויבות.

והקשו האחרונים דלפי דעת ר"ת דכל מי שאינו מחויב אינו יכול לעשות את החפצא של מצוה א"כ מדוע סוכת גנב"ך שנעשתה ע"י אשה כשירה הלא היא אינה מחויבות במצוות סוכה.

תפלת ערבית מכיון שהדלקת נר חנוכה הוא חובת היום וקודמת לתדיר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כששני החיובים היא על גופו אז אמרינן שתדיר קודם אבל בסוכה דהחיוב של סוכה אינו על האדם רק הוי חובת היום על הבית אז חובת היום קודם.

ובזה מיושב נמי מה שהבעל המאור בסוף פסחים הקשה למה אין סופרים בחוץ לארץ ספירת העומר בחג השבועות משום ספיקא דיומא ותרין דהוי זלזול בחג השבועות שהיא דאוריתא שבזה שסופרים הוי כאילו אומרים דעדיין אינו יו"ט.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע דברי בעל המאור מהא דאמרינן בסוכה מ"ז ע"א דבשמיני עצרת מיתב יתבינן ברוכי לא מברכין ולא הוי זלזול לחג שמיני עצרת בזה שיושבים בסוכה כיון שלא מברכים ברכה על ישיבת סוכה כן מבואר בכל הראשונים ולפ"ז אמאי לא נימא דיספרו ספירת העומר בלא ברכה דאז לא הוי זלזול כדאמרינן הכא לגבי סוכה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהאדם סופר ספירה מחמת חיוב שלו אז הוי זלזול בהחג אבל מה שיושב רק משום שזהו חיוב על הבית שיהי' סוכה זה אינו זלזול בהחג.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בסוכה שאין אף אחד שמחויב בזה שהרי כל החיוב היא על הבית ולפיכך לא שייך לומר דרק בר חיובא יבנה הסוכה שאין אף אחד בר חיובא בזה.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל שיש חיוב לאכול כזית בליל הראשון של סוכות בהסוכה דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות והקשו האחרונים דא"כ אמאי ליכא איסור לאכול לחם בערב סוכות כמו שיש איסור לאכול מצה בערב פסח משום דהוי כבועל ארוסתו בבית חמיו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהיא על גופו אמרינן דצריך להכין גופו שיוול לאכול לתיאבון אבל בסוכה שאין מצוה על גופו רק על הבית אין מצוה להכין גופו שיאכל לתיאבון.

ובזה מיושב נמי מה שבסוכה דף נ"ו ע"א אמר רב בליל חג הסוכות מקדים לברך לישב בסוכה ואח"כ שהחיינו אע"פ שברכת שהחיינו תדירה יותר מברכת לישב בסוכה מ"מ חובת היום קודמת לתדיר.

והקשו האחרונים דהרי כתב המ"ב בסימן תרע"ב שצריך להקדים ולהתפלל תפלת ערבית קודם הדלקת נר חנוכה משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם הרי מוכח מהגמ' בסוכה דחובת היום קודמת לתדיר וא"כ לפ"ז צריך להקדים הדלקת נר חנוכה לפני

שיש על הבית להיות סוכה אבל ודאי דלא מברך עוד לישוב בסוכה כיון דהחיוב שלו כבר נפקע.

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בברכות מ"ט ע"ב ד"ה אי בעי אכיל כתב דאף דבכל יו"ט צריך לאכול פת היינו מדין יו"ט מ"מ בליל יו"ט הראשון של סוכות יש חיוב נוסף לאכול פת משום דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות והקשו שם מאי נפק"מ אם צריך לאכול משום יו"ט או משום ט"ו ותיירו דנפק"מ היכן שירדו גשמים ואכל חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דלפי המבואר בתוס' פסחים צ"ט ע"ב ד"ה עד שתחשך שאי אפשר לצאת ידי חובת אכילת כזית מצה של ליל פסח בתוס' יו"ט רק משתחשך וא"כ יש נפק"מ בליל יו"ט הראשון של סוכות דאי חייב לאכול פת משום יו"ט יכול לאכול ולצאת ידי חובה גם בשעת תוס' יו"ט ואי משום דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות א"כ לא יהי אפשר לצאת את אכילת כזית פת בתוס' יו"ט רק בליל יו"ט ממש כמו בליל חג הפסח.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דגבי סוכות כל החיוב היא רק על הבית לפיכך לא מהני התוס' יו"ט שיוכל לאכול מבעוד יום דהתוס' יו"ט מהני רק להוסיף חיוב על האדם ולא על הבית

ובזה מיושב נמי מה שכתב המהרש"ל בת' ס"ח שראה בשם מה"ר טעביל שלא היה אוכל בכניסת יום שמיני עצרת עד הלילה דא"כ מספק היה צריך לברך לישוב בסוכה שמא עדיין היא יום ולאכול בלא ברכה היא עוון גדול.

ובט"ז סי' תרס"ח כתב לחלוק דכיון דתוספת מחול על הקודש היא דאורייתא וכיון שמי שמוסיף מחול על הקודש עושה ע"פ ציוי תורתנו כבר חלף והלך ממנו חובת היום מה שהיה עליו קודם זה והוה כמו בלילה ומחר ממש.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הט"ז מהמבואר בגמ' סוכה מ"ו ע"ב שסוכה הוי מוקצה כל יום השמיני מאחר דהוקצה לביה"ש אילו מיתרמי לי' סעודה ואי נימא שכל שקיבל תוס' יום השמיני פסק ממנו חובת הסוכה א"כ מדוע כל סוכה הוי מוקצה בשמיני לדברי הט"ז שמזמן תוספת פסק ממנו מצוות הסוכה כיון שמוסיף מחול על הקודש.

ולפי הנ"ל מובן דהתוס' יו"ט מהני רק שיפקע החיוב מעל האדם אבל החיוב שיש על הבית שיהי' סוכה ע"ז לא מהני מה שקיבל עליו תוס' יו"ט ולפיכך אי מתרמי לי' סעודה עדיין היה צריך לאכול הסוכה מחמת החיוב

ולפיכך היה צריך לאכול בלילה ממש אפי' מחמת חיוב של יו"ט.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך מצוה שכ"ה כתב שיש בסוכה איסור עשה לאכול חוץ לסוכה בשאר הימים וכך כתב האבני נזר סימן תפ"א דסוכה לא מקרי חפצא דמצוה אלא רק מתיר שלא יהא איסור אכילה חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דצ"ע לפי סברתם אמאי מצינו עוסק במצוה פטור מהסוכה הרי על איסורים לא נאמר הכלל של העוסק במצוה פטור דמצינו דאונן שעסוק במצוה ופטור מכל המצוות אינו רשאי לעבור אפי' על איסור דרבנן כמו שכתב הביאור הלכה סימן ע"א.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא איסורים שהיא על גופו של האדם לא מהני עוסק במצוה לפוטרו אבל היכן דכל האיסור היא על הבית שיהי' סוכה ולא בית אז באופן כזה פקע האיסור מעל הבית.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף כ"ח ע"א אמרינן קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה.

והקשו האחרונים דמהו תנאי זה לענין חיוב קטן בסוכה והרי אם קטן חייב בחינוך האין זה קשור במה שהוא צריך לאמו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא חיובים שתלוי בהאדם אמרינן דברגע שהגיע לחינוך חייב בזה אבל בהני דברים שהם רק חיוב על הבית אז יש שיעור אחר שתלוי אי צריך לאמו.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך בסי' שכ"ה כתב לחדש בהלכות סוכה שני דינים א' דבליל הראשון יש מצוה חיובית לאכול כזית בסוכה דילפינן מחג המצות ט"ו ט"ו ב' דבשאר הימים דסוכה אינו חייב לישב בסוכה רק אסור לאכול מחוץ לסוכה ולפיכך בשאר הימין ליכא חסרון של מצוה הבא בעבירה.

וצ"ע במה שכתב שאין באכילה גופה בסוכה מצוה כלל בשאר הימים מהא דאיתא בראש השנה כ"ח ע"ב אלא מעתה הישן בשמיני בסוכה ילקה משום בל תוסיף ואם ביתר הימים אין בישיבה בסוכה משום מצוה כלל רק מניעה ואיסור שלא לישב חוץ לסוכה הרי בל תוסיף שייך רק בהוספה בקיום מצוה ולא במניעה מאיסור.

ועוד קשה דהא כתב המנחת חינוך שם דאם רואים אדם שרוצה לאכול מחוץ לסוכה בשאר הימים כופין אותו כדין כפיה על המצוות ואם האכילה רק כדי שלא יעבור איסור באכילתו בחוץ לא מצינו כפי' שלא לעבור איסורין רק כפי' היא לקיים מ"ע.

דהאוכל בעת הגשם בסוכה ומברך לישב בסוכה הוי ברכה לבטלה.

והקשו האחרונים דלמה לא יברך כשאר אינו מצווה ועושה וכמו שנשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא לדעת ר"ת אם כן הוא הדין הכא ולמה חשיב ברכה לבטלה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בחיוב שהיא על האדם יכול האדם להחמיר על עצמו אבל הכא דעל החיוב היא על הבית להיות סוכה אז כיון דיורד גשם ממילא מיפקע המצוה מהבית וא"כ מה שייך שיחמיר על עצמו בזה הלא אין החיוב עליו אלא על הבית וכבר נפקע ממנו המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבכל התורה כולה קי"ל דרובו ככולו ואפ"ה מבואר במתני' דחולין כ"ז דאף דסגי לשחוט רוב סימנים מכל מקום לכתחילה צריך כולו ובדיעבד סגי ברובו וכן לגבי ד' כוסות צריך לכתחילה לשותות כולו כמבואר במ"ב סי' תע"ב.

והקשו האחרונים דמ"ש מסוכה שמותר ישב בסוכה רובו ולא בעי' כולו כמבואר במתני' כ"ח ע"א מעשה בר' יוחנן בן החורנית שישב בסוכה ראשו ורובו ושולחנו בתוך הבית ומשמע דיצא כן לכתחילה.

ולפי הנ"ל מובן דכוונת המנחת חינוך היא דליכא מצוה על האדם ולפיכך ליכא חסרון של מצוה הבא בעבירה שזה אינו רק כשהמצוה היא על האדם העושה העבירה אבל ודאי דהמצוה היא על הבית שיהי' סוכה ולפיכך יש חסרון של כל תוסית.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת הר"ן והרא"ש וכן פסק הרמ"א דבלילה הראשונה אף אם גשמים יורדים חייב לאכול כזית בסוכה ומטעם דכיון דגמרינן ט"ו ט"ו מחג המצות לגמרי גמרינן מה התם בכל גוני חייב אף בסוכה כן.

והקשו האחרונים דלכאורה דין מצטער דפטור מסוכה אין זה רק פטור מחיוב הגברא אלא שאינו מעשה מצוה כלל דהא המצטער שהחמיר נקרא הדיוט ואין לו שכר א"כ מאי שנא ליל יו"ט ראשון דחשיב שקיים מצוות סוכה הא המצטער הוי הפקעה מעצם הקיום א"כ גם בליל הראשון לא קיים המצווה.

ולפי הנ"ל מובן שמצטער פוטר מהחיוב שיש על הבית להיות סוכה אבל החיוב שיש ביום הראשון זהו חיוב נפרד שיש על האדם גופי' ולגבי האדם גופי' ליכא פטור של מצטער.

ובזה מיושב נמי מה שהפמ"ג סימן תרל"ט משב"ז ס"ק י"ז כתב

ולפי הנ"ל מובן דאי היה החיוב על האדם אז היה חייב להכניס כל גופו לגמרי אבל כיון שאין החיוב על גופו רק על הבית שיהי' סוכה אז העיקר היא דהבית יהי' לגמרי סוכה ואינו תלוי כלל אי מכניס רוב גופו לשם או לא.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בכתובות דף פ"ו ע"א איתא אומרים לו עשה סוכה ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו והקשו האחרונים דצ"ע דברי הגמ' דהרי המצוה בסוכה היא הישיבה בסוכה א"כ הו"ל לומר שב בסוכה ואינו יושב שזהו המצוה ומה זה שכתב עשה סוכה ואינו עושה.

לפי הנ"ל מובן שאין המצוה על האדם לישב בסוכה רק דהמצוה היא על הבית שיהי' סוכה ולפיכך אין לכופו לישב בסוכה ואין לכופו לאכול ואין יכולין לכופו רק לעשות מהבית סוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבספר חתן סופר הביא מה שאמרה לו אמו בתו של החת"ס ז"ל שמעולם לא ראתה בבית אביה החת"ס שבירכו הנשים ברכת לישב בסוכה ומשמע שישבו בסוכה רק שלא בירכו.

ובספר ישועות יעקב כתב דבמקומות שנוהגות הנשים שלא לברך לישב בסוכה אבל על הלולב מברכין.

והקשו האחרונים דמ"ש לולב מסוכה דבסוכה לא נהגו הנשים לברך משא"כ בשאר מצוות עשה שהזמן גרמא כגון לולב שפיר ברכו.

ולפי הנ"ל מובן דרק במצוה שהיא על גופו של אדם יכול האדם להתחייב בעצמו ולפיכך יכולין הנשים לחייב את עצמן הלולב אבל בסוכה שאין המצוה על האדם רק על הבית שיהי' דירת עראי לא שייך להחמיר על עצמו בדבר שאינן חייבין כיון שאין החיוב עליהן רק על הבית שיהי' סוכה.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל גזל עצים וסיכך בהם יצא ידי חובתו בסוכה זו משום שאין לו אלא דמי עצים וכתב רש"י בסוכה ל"א ע"א אין זו גזילה ולא שאולה דקננהו בשינו מעשה ושינוי השם ועוד משום תקנת השבים.

והקשו האחרונים דאיך יוצאים בסוכה זו ידי חובה הרי הוי מצוה הבאה בעבירה.

ולפי הנ"ל מובן דלא שייך המצוה הבא בעבירה רק כשהאדם עושה המצוה וגם העבירה אבל הכא המצוה היא על הבית והעבירה היא על האדם.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף ב' ע"ב בסוגיא דהילני המלכה כל מעשיה לא עשתה אלא ע"פ חכמים

ולפי הנ"ל מובן דודאי מצוה התלוי בגופו של אדם לא שייך עיקר וטפל דהאדם בעצמו מחיוב לשמור כל המצוות בשוה אבל היכן דכל המצוה היא על הבית שיהי' סוכה שפיר שייך טפל ועיקר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ו מהל' סוכה הלכה ג' כתב וכן טומטום ואנדרוגינוס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי ידוע קושיות רעק"א במי שיש לו ספק אם בירך ברכה מ"ז דהדין היא שחייב לחזור ולברך דספיקא דאוריתא לחומרא והקשה הגרעק"א דהרי לומר ברכה ולהזכיר שם שמים לבטלה היא גם איסור דאוריתא וא"כ איך יכול לברך מספק הא הוא ספק ברכה לבטלה ותירץ רעק"א דכיון דספק דאוריתא לחומרא הוי לי' כודאי מחיוב ולא הוי לי' ברכה לבטלה ולפ"ז אמאי לא אמרינן בסוכה דכיון דספק דאוריתא לחומרא הוי לי' כמחויב בתורת ודאי ויברך על זה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בחיוב שהיא על גופו של אדם יש לומר דכיון דלמעשה חייב במצוה מחמת הספק לפיכך יכול לברך אבל היכן שאין המצוה בכלל על האדם רק על הבית

והגרעק"א בגליון הש"ס הקשה על התו"י ביומא פ"ב דס"ל דאם פטורה מחינוך בניה הקטנים ומוכח מסוגיון דמחויבת והנידון בדברי רעק"א בזה היא רק מדין חינוך דהוי מצוה דרבנן.

והקשו האחרונים דצ"ע לפ"ז דברי הגמ' בסוכה מדוע הוצרכה לומר דהיה בבנים בן החייב בחינוך והרי גם בקטנים יתור איכא איסור לספות להם איסורים כדאיתא ברמב"ם פ"ז מהל' מאכלות אסורות הכ"ז וכן היא בשו"ע סי' שמ"ג וזה ודאי דאם מוזהרת כשאר אינשי והוי איסור דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דהגמ' שם סובר דלא הוי איסור ספי' בידיים רק אם נותנים להם איסור שאסור על גופן אבל לא היכן דהאיסור היא על הבית.

ובזה מיושב נמי מה שהרא"ש בסוכה פרק ד' סימן ג' מביא בשם ר"ת וז"ל טיול ושינה שעושין בסוכה טפלים לגבי האכילה והברכה שמברך על האכילה בסוכה היא הפוטרת את שאר הדברים.

והקשו האחרונים דהרי המושג של עיקר וטפל מצינו באוכלין אולם עיקר וטפל במצוות שעיקר המצווה פוטרת את הטפל לא מצינו ועוד מה שייך אצל מצוות עיקר וטפל.

מן הסוכה על דעת לחזור מיד אינו צריך לברך.

והקשו האחרונים דלגבי ציצית כתב הב"י בס"י ח' ס"ק י"ד דהפושט טליתו על דעת לחזור וללבוש צריך לחזור ולברך ומאי שנא מסוכה שכתב שאין צריך לברך ולא הזכיר מי שיחלוק בדבר.

ולפי הנ"ל מובן דגבי ציצית דהמצוה תלוי בגופו וכיון דבגופו הפסיק נאבד ממנו המצוה אבל בסוכה דהמצוה היא על הבית אז כל זמן שממשיך האכילה נמשך המצוה ולא משגיחין על מה שבאמצע יצא בגופו מן הסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו האחרונים הו"ד במג"א סי' תרל"ט ס"ק י"ז באופן שבירך לישב בסוכה ושהה זמן מרובה ובא לאכול שנית אם חוזר ומברך על האכילה או דכיון שלא יצא מהסוכה יוצא בהברכה שבירך בתחילת היום ואין לו לחזור ולברך והחולקים סוברים דדעתו היה לפטור את עצמו רק עד זמן הסעודה השני' ולכן יחזור ויברך שנית ובמג"א הקשה על זה שאין אדם יכול להתנות על ברכתו שתהא עד שעה פלונית ופשיטא דלא מהני כוונה כזו כדי להתחייב בברכה שנית.

והקשו האחרונים דהמ"ב כתב בביאור הלכה הל' ציצית סי' ח' שי"א שאין מברכים על טלית קטן כשנכנס

שיהי' סוכה הלא כיון שלא יודעין אם יש חיוב על הבית לא שייך לברך מספק שלא שייך לומר דלמעשה הם חייבים מחמת ספק דהרי אין החיוב בכלל עליהם.

ובזה מיושב נמי מה שהקשה הר"ן בנדרים ט"ז ע"ב דאפי' כי אמר ישיבת סוכה עלי למה אסור בישיבה של מצווה הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו ואפי' שאין נהנה אין איסור.

חזינן מקושיות הר"ן שאמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו אפי' היכן שיש הנאת הגוף שהרי נהנה גופו מן הצל.

והקשו האחרונים דהרי הר"ן בעצמו כתב בנדרים ט"ו ע"ב דהא דאמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו היינו רק הנאת המצווה אבל הנאת הגוף ודאי נקרא הנאה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא היכן דהמצוה היא על גופו של אדם אז אמרינן שאם יש לו הנאת הגוף לא שייך לומר מצוות לאו ליהנות ניתנו דבמציאות יש לו הנאה כשהגוף עושה המצוה ולפיכך לא שייך אז כל הכלל של מצוות לאו ליהנות ניתנו אבל היכן דהמצוה היא על הבית שיהי' סוכה אז אמרינן דמצוות לאו ליהנות ניתנו וזה לא נחשב הנאה.

ובזה מיושב נמי מה שכתב השו"ע הל' סוכה סי' תרל"ט דהיוצא

ולפי הנ"ל מובן דהכוונה היא דבשאר הימים יש מצוה על הבית ולפיכך ליכא חסרון של מצוה הבא בעבירה דליכא דין זה רק כשהמצוה והעבירה שנים הם בגוף האדם אבל לא כשהמצוה היא על הבית ומ"מ מברכין לישב בסוכה כיון שלמעשה יש מצוה על הבית.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרא"ש בפ"ג דסוכה סי' ג' דהא דמברך אחר שישב היינו משום דמצוות סוכה היא האכילה וטיול ולכן אף אם מברך אחר שישב אכתי שפיר מקרי עובר לעשייתן וכדאיתא בירושלמי בברכות נתעטף אומר אקב"ו להתעטף בציצית אלמא אע"פ שכבר נתעטף מברך לפי שהמצוה נמשכת כל זמן שהוא מעוטף ועומד וכן נמי בסוכה המצוה נמשכת כל זמן אכילה וכן כתב רב צמח גאון ז"ל אע"פ שנכנס בה צריך לברך כיון שאין לה קבע אלא בישיבה בסוכה.

והקשו האחרונים דמאחר שדימה לציצית דמברך אחר שנתעטף לפי שהמצוה נמשכת משמע דסבירא ל"י כדעת הראשונים דשפיר מברך לכתחילה אחר התחלת המצוה אם המצוה נמשכת אם כן הא סגי בהא דמברך אחר הישיבה כיון דהמצוה דישיבת סוכה נמשכת ולפ"ז אמאי הוצרך הרא"ש לטעמא דמצוות סוכה איכא בה דין נוסף באכילה וטיול הלא בלא זה סגי בהא דהמצוה נמשכת וכמו

למרחץ וחזר ולבשו דלא חשיב הפסק וי"א דהוי הפסק וכתב הביה"ל דיכיון כשלושב בבוקר שלא תפטור ברכתו רק עד שיפשיטנו ואז יוכל לברך.

ולפי הנ"ל מובן דהיכן דהמצוה היא על גופו של אדם כגון דציצית יכול להתנות שלא יפטור בברכתו רק עד שעה פלוני אבל היכן דהמצוה היא על הבית והוא מברך על הבית אז לא מהני הכוונה שלו להפסיק הברכה כיון שאין המצוה עליו רק על הבית.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך במצוה שכ"ה כתב ליישב את קושיות התוס' בסוכה דף ט' שהקשו למה ל"י קרא דלך למפסל סוכה גזולה והרי בלאו הכי היא פסולה משום דהוי מצוה הבא בעבירה וכתב המנחת חינוך ליישב דאף דבליילה הראשון אין צריך לילפותא זה מ"מ נפק"מ לשאר ימי החג שאם היה הפסול מצד מצוה הבא בעבירה הרי דאם אכל בסוכה זו אף שמצוה לא קיים מ"מ גם עבירה אין בידו דסוף סוף סוכה היא ולא אכל מחוץ לסוכה ולכן איצטריך קרא דלך לפסול סוכה גזולה דלא חשיבא סוכה ודינו כאוכל חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דהרי מהא דמברכים ברכה על ישיבת סוכה כל ימי החג ע"כ דאיכא מצוות ישיבה בסוכה כל ז' ולא רק מניעה מאיסור.

למצוה ולא לעבירה וא"כ אמאי לוקה הרי בשעת שינה הרי הוא פטור מן המצוות ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה על האדם לישון רק דהמצוה היא על הבית דהשינה יהי' בסוכה ולא בבית קבע ולפיכך מקיים המצוה אפי' כשישן שאין המצוה עליו שיצטרך כוונה לזה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' והלכתא שמיני ספק שבעי מיתב יתבינן ברוכי לא מברכין ונחלקו הרא"ש והרמב"ם דמדוע לא מברכין דהרא"ש כתב דהטעם היא דאם מברך לישב בסוכה הרי הוי סתירה עם החג של שמיני עצרת והרמב"ם כתב דהטעם שאין מברכין בשמיני ספק שבעי משום דעל ספק מצוה אין מברכין.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי מברכין בכל יום טוב שני אע"ג דהוי ספק דהרי עושין קידוש ושאר הברכות של שמו"ע וכדו'.

ולפי הנ"ל מובן דאם החיוב היא על האדם י"ל דכיון דמ"מ מחמת ספק חייב צריך לברך ולפיכך יש לקדש וכן לומר שאר הברכות אבל בסוכה שאין החיוב על האדם אין לברך מספק שאין לומר דמ"מ חייב במחמת ספק דהרי אין החיוב כלל על האדם רק על הבית.

שמוכרח לומר כן לענין ציצית דליכא בה חיוב נוסף אחר העטיפה.

ולפי הנ"ל מובן שאין המצוה על גופו לישב בסוכה רק שצריך להיות בסוכה כיון שיש מצוה על הבית שיהי' סוכה ולפיכך לא שייך לומר דהמצוה נמשך בזה שהוא יושב בסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבמ"ב סי' כ"ה ס"ק מ"ז מבואר דבחולץ תפיליו כדי ליכנס לבית הכסא אפי' אם היה דעתו ללובשן תיכף צריך לברך דהא אינו רשאי לילך בהם לבית הכסא.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז למה היוצא מסוכתו לעשות צרכיו אין צריך לברך עוה"פ וכמש"כ במ"ב סי' תרל"ט ס"ק מ"ו דהא אסור לעשות צרכיו בסוכה וכמ"ש במ"ב שם ס"ק ט' ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין המצוה תלוי בגופו רק בהבית אין היציאה שלו מהסוכה מחשב כהפסק.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה כ"ח ע"ב פריך למ"ד מצוות אין צריכות כוונה א"כ הישן בשמיני בסוכה ילקה משום כל תוסף.

והקשה בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב בשדי חמד בשם האחרונים דישן לאו בר דעת היא לא

ולפי הנ"ל מובן דלא מהני שיוכל להשלים אח"כ רק כשהמצוה היא עליו אבל כיון שכל המצוה היא על הבית אינו יכול להשלים המצוה כרצונו רק דהמצוה היא על האכילה הראשונה שאינו אוכל בבית ולא תלוי בדעתו להחליט באיזה כזית רוצה לצאת.

ובזה מיושב נמי מה שהגמ' במס' סוכה כ"ה א"ר אבא ב"ז אמר רב חתן והשושבינן פטורין מן הסוכה כל שבעה משום דבעי' למיחדי והקשו בגמ' וליעבדו חופה בסוכה אביי אמר משום יחוד דשמא יצא החתן מהסוכה ויתיחד אחר עם הכלה.

והקשו האחרונים דאיך אמרינן דמשום חשש זה של יחוד עקרינן מצוה דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין המצוה על גופו רק על הבית לפיכך חוששין לאיסור שעל גופו אפי' נגד מצוה דאוריתא כיון שאין המצוה על גופו.

ובזה מיושב נמי מה שבהגהות מימוני פ"ו מהל' סוכה אות ב' כתב וז"ל כתב ר' שמחה סבורני כל מצטער שפטור מן הסוכה ואינו יוצא אינו מקבל שכר אלא הדיוט היא כדאיתא בירושלמי שכל הפטור מן הדבר ואינו עושהו נקרא הדיוט.

ובזה מיושב נמי מה שבמג"א סי' תרל"ט ס"ק ט"ז כתב שאין יכולין לכוין בברכת לישב בסוכה לפטור רק עד האכילה הבא אע"פ שלא יצא מן הסוכה כדי לברך שנית דאין הברכה תלוי' בדעתו לקבוע שיחול רק עד זמן מסיום.

והקשו האחרונים דהנה בשו"ע סי' קע"ד כתב בשם יש מי שאומרים דאין ברכת היין של הבדלה פוטר יין שבתוך הסעודה אלא אם כן נטל ידיו קודם הבדלה ולפיכך יכוין שלא להוציא היין שבתוך הסעודה הרי מבואר ששייך להתנות על הברכה שלא תועיל על יין שבתוך הסעודה ומאי שנא ברכת לישב בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דלא מהני דוקא במצוה התלוי בגופו אבל בסוכות שאין החיוב על האדם רק על הבית לא מהני מחשבתו לבטל הברכה שלא ימשך עוד.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א באו"ח סי' תרל"ט פסק לא יאכל בלילה הראשונה בסוכה עד שיהא ודאי לילה ויאכל קודם חצות הלילה.

והקשו האחרונים דהרי רק ילפינן ממצה דבעינן שיאכל כזית בליל החג אבל מנ"ל דבעי' שיהי' הכזית הראשון למה לא די שיאכל אפי' קודם הלילה ואח"כ ישלים לאכול כזית בסוכה כשהיא לילה.

גם מדאוריתא א"כ אמאי לא אמרינן גבי שחיטה שחיטה הפסולה מדרבנן פסולה נמי מדאוריתא ומי שיאכל ילקה משום נבילה.

ולפי הנ"ל מובן דבשחיטה דהמצוה היא על האדם אז כשגזרו חז"ל שיעשה עוד כמה הידורים הוסיפו עוד כמה דינים על האדם ואם לא עשה ההידורים אז לא קיים האדם תקנת חז"ל אבל מ"מ השחיטה נשאר שחיטה מה"ת אבל גבי סוכה דהמצוה אינו על האדם רק על הבית שיהי' בסוכה וא"כ כי גזרו חז"ל על האכילה שלא יוכל לאכול רק בסוכה כזה הרי אמרו שמי שלא אכל בסוכה כזה לא קיים המצוה וכאילו אכל בתוך הבית שלא שייך שיוסיפו רק הידור על הבית דלא שייך להוסיף הידור רק על האדם רק שיכולין לומר באיזה אופן מותר האכילה ובלא"ה לא נקרא אכילה בסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבספר סוכה השלם מביא בשם הגרש"ז אויערבאך שאיסור שינה חוץ לסוכה לא נאמר אלא בעת שהולך לישון אולם מי שישן כבר אינו בר חיובא ופטור מן המצוות ולפיכך יש לדון שמותר להוציא אותו תוך כדי שינה מן הסוכה דהרי הישן פטור מן המצוות.

והקשו האחרונים דהרי אין מברכין על טלית קטן בבוקר א"כ הרי הוי

והקשו האחרונים דא"כ איך נהגו נשים לקיים מצוות עשה שהזמן גרמא ולברך על המצווה ואמאי לא אמרינן בזה דכל הפטור מדבר ועושהו אינו אלא הדיוט.

ולפי הנ"ל מובן דבשאר המצוות דהמצוה היא על האדם שייך שיחמיר על עצמו אבל בסוכה דהמצוה אינו על האדם רק על הבית לא שייך שיחמיר על עצמו.

ובזה מיושב נמי מה שבפסחים ריש מקום שנהגו מבואר דבמקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בע"פ אין עושין וכתב רש"י כדי שלא יהא טרוד במלאכה וישכח חמצו ושחיתת הפסח.

והקשו האחרונים דאם כן למה לא תקנו כן בערב סוכות שלא יעשה מלאכה הרי איכא סוכה ואם יהי' טרוד ישכח.

ולפי הנ"ל מובן דלא חששו רק בדבר שיש החיוב על גופו של האדם אבל בסוכה אין החיוב עליו רק על הבית לפיכך לא חששו בזה.

ובזה מיושב נמי מה שכתוס' בסוכה דף ג' סוד"ה דאמר כתבו סוכה שהיא פסולה מדרבנן הרי היא פסולה גם מה"ת.

והקשו האחרונים דאי נימא דסוכה שהיא פסולה מדרבנן פסולה

על גופו של האדם אבל בסוכה דהמצוה היא על הבית שיהי' סוכה והעבירה היא על גופו של אדם לא הוי מצוה הבא בעבירה.

ובזה מיושב נמי מה שהקשו האחרונים דאיך מקיימין מצוות סוכה ע"י שינה הלא קי"ל מצוות צריכות כוונה ובשעת שישן אין לו כוונה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא במצווה שהיא על גופו של אדם צריך כוונה אבל לא בסוכה שהמצוה היא על הבית אז לא צריך כוונה.

ובזה מיושב נמי מה שפסק הרמב"ם בפ"ד מהל' סוכה והשו"ע סי' תרכ"ח סי' ג' כר"מ דהעושה סוכתו בראש האילן או על גבי גמל כשירה ואף שאין עולין לה ביו"ט מקרי ראוי לשבעה דמדאוריתא מיחזי חזי וחז"ל לא עקרו הדאוריתא.

והקשו האחרונים מהא דכתבו ברמב"ם והשו"ע פ"ו ה"ח והשו"י סי' תרל"ד סעיף ד' דמי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית כאילו לא אכל בסוכה ומשמע דאף ידי דאוריתא לא יצא.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא לענין מצוה הבא בעבירה לא הוי חסרון בסוכה כיון דאין המצוה על גופו של אדם רק על הבית והעבירה היא על

ראי' שיש קיום מצוה בזמן שינה דאל"ה היו צריכין לעשות עוד ברכה בבוקר כיון שמתחיל עכשיו עוה"פ המצווה.

ולפי הנ"ל מובן דבציצית דהמצוה היא על האדם אז ודאי מקיים המצוה אפי' כשישן אבל בסוכה שאין המצוה על האדם רק שהבית צריך להיות סוכה וממילא כתוצאה מזה צריך האדם לישון בהסוכה כדי שלא יעבור על האיסור שיש על השינה שיהי' רק בסוכה ולא בבית אבל כשישן שאונס רחמנא פטרי' וליכא אצלו החשש לעבור על איסור שהשינה היא חוץ לסוכה אז אינו מכוי' עוד לשם מצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בסוכה ט' ע"א ד"ה ההיא הקשה על הגמ' שאמרה דסוכה גזולה פסולה מחג הסוכות תעשה לך ותימה תיפוק לי' משום מצוה הבא בעבירה ותירץ התוס' דטעמא דמצוה הבא בעבירה לאו דאוריתא אלא מדרבנן.

והקשו האחרונים ממה שהקשו התוס' לקמן דף ל' ע"א דל"ל קרא ללולב הגזול תיפוק לי' משום המצוה הבא בעבירה והרי כתבו בעצמם בדף ט' דמצהב"ע דרבנן וע"כ בעינן קרא ומאי קשיא להו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בלולב דהמצוה היא על גופו של אדם אז הוי מצוה הבא בעבירה דגם העבירה היא

גופו של אדם אבל לענין הצורה של הסוכה ודאי דאפי' תקנה דרבנן מעכב הדאורייתא.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בהל' סוכה פ"ו ה"א כתב גמר מלאכול ביום השבעי בשחרית לא יתיר את סוכותו אבל מוריד הוא את כליו ומפנה אותן מן המנחה ולמעלה ואם הוצרך לסעוד בשאר היום צריך לאכול בסוכה שמצותה כל שבעה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הרמב"ם דמה רצה לאשמענין וכי היה ה"א שיוכל לאכול חוץ לסוכה ביום השבעי.

וי"ל דהו"א דכיון שאין החיוב על האדם רק על הבית א"כ הו"א דרק בכל יום חייב לאכול בסוכה פעם אחת דבזה כבר נתבטל הקביעות מהבית דהרי אוכל גם בסוכה קמ"ל.

ובזה מיושב נמי מה שכתוב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות וכתב הרמב"ן וז"ל ואמר כל האזרח בישראל כלומר כל אשר היא מישראל מגודלם ועד קוטנם שלא יהי' די באחד מבני הבית לדור בסוכה והשאר ישבו בבתיים אבל כולם ישבו בסוכות.

וצ"ע וכי מה היה ההו"א שרק אחד מבני הבית ישב בהסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה החיוב על האדם ודאי היה כל אחד חייב לישב בסוכה ולא מהני שליחות דהוי מצוה שהגופו אבל כיון שאין החיוב רק על הבית א"כ הו"א דדי בזה דאחד אוכל וישן בסוכה בשביל כולם כמו בחנוכה דדי בנר איש וביתו קמ"ל.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בחולין קל"ב ע"ב אבל במצוות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו וברש"י עשה סוכה שאין בהן חסרון כיס כולי האי.

והקשו האחרונים דמאי בעי' רש"י בזה ומה נפק"מ לנו אם יש בו חסרון כיס או לא הלא על מצוות עשה צריך לבזבז חומש מממונו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא על המצוה דגופו צריכין לבזבז חומש מממונו ולא היכן דהמצוה היא על הבית.

ובזה מיושב נמי מה שאמרינן בגמ' במס' ע"ז דלעתיד לבוא יאמר הקב"ה להאומות מצוה קלה יש לי וסוכה שמה.

והקשו האחרונים דאיך אמרינן דלעתיד לבוא הקב"ה נותן לנכרים מצוות סוכה הלא מצות בטילות לעתיד לבוא.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא המצוות שבגופן בטילות אבל לא המצוות שהיא על הבית.

כיון דמחויב מה"ת לישב בסוכה וכל החיוב להקביל פני רבו היא מדברי קבלה האיך דוחה מצוה מדברי קבלה מצוה שנאמרה בפירוש בתורה.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנה אמר ר' אליעזר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת בלילה ואחת ביום והקשו האחרונים דהלא לעולם חל שבת במהלך שבועת ימי החג א"כ נמצא דיש ט"ו סעודות בחג שכן בשבת קיימת חובה לאכול שלש סעודות וא"כ מדוע אמר ר' אליעזר דקיימת חובה לאכול רק י"ד סעודות.

ולפי הנ"ל מובן דהתם קאמר החיוב שיש על הבית מחמת מצוות סוכה ולא מה שעל גופו של אדם שעליו יש גם חיוב של סעודות שבת וי"ט.

ועוד הקשו האחרונים דהרי בגמ' בסוכה דף כ"ו ע"א מובא הא דתניא אמר ר' חנניא בן עקביא כותבי תפילין ומזוזות הן ותגריהן וכו' פטורין מקריאת שמע ומתפילין ומכל מצוות האמורות בתורה לקיים דברי ר' יוסי הגלילי שהיה אומר דהעוסק במצווה פטור מן המצווה וקשה דהרי אין שום חובה על אדם לכתוב תפילין ומזוזות או לעסוק במכירתם א"כ כיצד יש בכוחם של מצוות אלו שאין אדם מחויב בהם לפטור את האדם מק"ש ומתפילין שהם מצוות דאדם מחויב בהן מה"ת.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' מבואר דההולך לקבל פני רבו ברגל פטור מן הסוכה כיוון דהוי עוסק במצווה.

ולפי הנ"ל מובן דהמצווה להקביל פני רבו היא מצווה שעל גופו לפיכך דוחה המצווה דאורייתא כיון דהמצווה ההיא אינו על גופו רק על הבית.

והקשו האחרונים דהרי המקור דחייב אדם להקביל פני רבו ברגל היא מן הקרא "לא חודש היום ולא שבת היום" (מלכים ב' ד' כ"ג) וא"כ

ולפיכך נמי נדחה מפני כתיבת תפילין אע"ג שזה אינו חיוב על האדם שהרי גם לישב בסוכה אינו חיוב על האדם רק על הבית.

סימן י"א

בענין אי יש מצווה לבנות הסוכה

יהודה אומר אין סוכה נוהגת אלא בד' מינים שבלולב בלבד וצ"ב במה נחלקו.

וי"ל ע"פ מה שיש לחקור בהא דקאמר התורה בסוכות תשבו שבעת ימים אי הכוונה היא דהתורה חייב את האדם לבנות סוכה כדאי שיוכל לישב בה דאע"ג דלא בעינן שיהי' לשם מצוות סוכה מ"מ הלא בעינן שיהי' לשם סוכה ולא לשם בית או שאין שום מצווה לבנות הסוכה רק לישב בה.

ונראה דבזה פליגי דר"מ סבר דליכא שום מצווה לבנות סוכה רק דהעיקר היא דהאדם ישב בסוכה ויראה הסכך ויתגונן מהחמה ע"י הסכך ועי"ז יזכור הנס ולפיכך סובר דלמעלה מכ' שאינו יכול לראות הסכך ולהתגונן מהחמה ע"י הסכך לא יצא אבל ר' יודא סובר דעיקר המצווה היא רק לבנות הסוכה ועי"ז זוכר הנס רק כדי שירצה האדם לבנות הסוכה הוצרך התורה לומר שיישב בה דאלי"ה לא יבנה אותו אבל באמת לא צריך להסתכל על הסכך או לישב בצל הסכך ולפיכך אפי"ה היא למעלה מכ' היא כשרה.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי בסכך ע"ג סכך פסול דלר"מ פסול ולר"י

במתני' סוכה ב' ע"א סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה ור' יודא מכשיר וצ"ע במה נחלקו.

במתני' ט' ע"ב סוכה על גבי סוכה העליונה כשירה והתחתונה פסולה ר' יהודה אומר אם אין דיורין בעליונה התחתונה כשירה וצ"ב במה נחלקו.

במתני' י"ד ע"א מסככין בנסרים דברי ר' יהודה ור' מאיר אוסר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"ב הישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו אמר ר' יהודה נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"א ע"ב הסומך סוכתו בכרעי המטה כשירה ר' יהודה אומר אם אינה יכול לעמוד בפנ"ע פסולה דהיינו דר' מאיר סובר דלא בעינן שיהי' דירת קבע ור' יהודה סובר דסוכה דירת קבע בעינן וצ"ע במה נחלקו.

בגמ' ל"ו ע"ב תניא בסוכות תשבו סוכה של כל דבר דברי ר"מ ר'

אינו פסול עד שיהא דיורין בעליונה דלר"מ דבעי' שהאדם יהי' לו צל מהסכך לפיכך סובר דפסול אם יש עליו סכך אחר אבל ר"י סובר דהעיקר היא לבנות הסוכה ולפיכך אינו פסול רק עד שיהא עליו סוכה אחרת שראוי לדור בה שאז מאבד הסוכה התחתונה כל צורה של סוכה.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי גזרינן בנסרים רחבין ד' משום גזירת תקרה דלר"מ דכל הענין היא רק שישב בסוכה א"כ ה"נ יבוא לישב בתוך ביתו דגם יושב תחת הנסרים אבל אי עיקר המצווה היא לבנות הסוכה אז ודאי לא יבוא לישב תוך ביתו דהרי עיקר המצווה היא לבנות הסוכה.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי הישן תחת המטה יצא ידי חובתו דלר"מ

בעינן שיישן תחת הסכך שיראה הסכך ושיהי' לו לצל אבל לר"י העיקר היא רק שיבנה הסוכה ואח"כ לא איכפת לן כלל אי מתגונן או רואה הסכך כלל.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי בעינן דהסוכה יהי' דבר קבע דאי המצווה היא לבנות הסוכה לפיכך סובר ר"י דבעי' דבר קבע אבל אי העיקר היא כמו לר"מ שיזכור הנס ע"י הסכך וישב תחתיו א"כ לא בעינן דבר קבע.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי בעינן דהסכך יהי' מד' מינים דלר"י דהעיקר היא שיבנה הסוכה א"כ בעינן שיבנה אותו מד' מינים.

אבל לר' מאיר דאין שום ענין לבנות הסוכה לא שייך לומר באיזה סחורה יצטרך לבנות הסוכה.

סימן י"ב

בענין אי ישיבת סוכה הוי סיבה או סימן

זה מצוה שהזמן גרמא אפ"ה הבין טבי דכיון דלמעשה מעשה זה הוי זמן גרמא לפיכך פטור העבד.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם פ"ו מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

והקשו האחרונים דהרי מצוה זו היא מצוה דאורייתא ובמקום ספק דאורייתא אזלינן לחומרא וחייב לעשות המצוה וא"כ למה אינו חייב לברך ככל עושה מצוה דמברך עליה ואמאי כתב דאין מברכין מפני שהן חייבין מספק.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהעשי' עצמה היא המצוה חייב מספק ולא במצוה כזה דהוי רק סימן בעלמא שע"ז יזכרו הנס.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם פ"ו מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

ובתשובת הרשב"א סימן ש"כ הקשה דהרמב"ם סותר א"ע ממה

איתא במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה בטבי עבדו של ר' גמליאל שהיה ישן תחת המטה ואמר ר' גמליאל לחכמים הראיתם את טבי עבדי שהוא חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה ראה רבן גמליאל בזה שעבדו היא תלמיד חכם והלא יש עוד מצוות עשה שהזמן גרמא כגון תפילין וכדו' ובה לא מצינו שאמר רבן גמליאל ראו טבי עבדי שהוא חכם ואם נאמר דכל מצוות עשה שהזמן גרמא קיים טבי אפי' שהוא פטור א"כ מ"ש מצוות סוכה שלא קיים.

והנראה בזה היא שיש לחקור האדם הא שצוה התורה לישב בסוכה הפי' היא דהתורה רוצה זה גופי' שנישב בסוכה או שזה רק סימן שע"ז נזכור הנס שהיה לבני ישראל כשיצאו ממצרים כי בסוכות הושבתי את בני ישראל אבל עצם הישיבה בהסוכה אינו המצוה רק הפועל יוצא מזה מה שזכור הנס ע"ז שזהו עיקר המצוה והישיבה בסוכה אינו רק סימן בעלמא שע"ז יזכרו הנס.

ולפ"ז מובן דהיינו אומרים דכיון דכל הענין היא שיזכור הנס והרי זכירת הנס זהו מצוה לכל השנה ואין

שכתב בפ"ב מק"ש הל"ג וז"ל ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא חוזר וקורא ומברך לפניה ולאחריה ולכאורה מ"ש ממה שכתב בהל' סוכה שלא יחזור ויברך.

ולפי הנ"ל מובן דשאני מצות סוכה דהוי רק סימן שע"ז ידעו הנס לפיכך לא חמיר כ"כ שיצטרכו לברך עליה מספק.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בברכות דף ר' ע"א איתא חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא דאמרין בגמ' בסוכה דף כ"ח ע"ב דירדו גשמים בחג הרי זה סימן קללה דהוי כאילו מראים לו משמים שהקב"ה אינו חפץ במצוה שלו משל לעבד ששפך כוס לרבו ושפך לו הקיתון על פניו ואמר לו איני חפץ בשימושך ולכאורה נאמר כן בכל מצוה שנאנס שמראים לו שאין חפצים במצוה שהיא עושה.

ולפי הנ"ל מובן דבעלמא דהמצוה היא על האדם לעשות המצוה ואז אפי' אם לא עשאו מעלה עליו הכתוב באילו עשאו וא"כ אין לומר דאין הקב"ה רוצה המצוה שלו דהרי אפי' אם לא עשאו הרי נחשב כאילו עשאו ורק בסוכה דהמצוה היא רק שע"ז יזכור

הנס ולפיכך לא מהני מה שנחשב כאילו נעשה המצוה רק שצריכין שתיעשה בפועל ואם לא נותנים מן השמים שזה יבוצע אז הוי ראי' שאין הקב"ה רוצה הזכירה והידיעה שלו של הנס.

ובזה מיושב נמי מה שבספר המבי"ט בשער היסודות פרק ל"ז כתב דבני ישראל במדבר לא קיימו מצוות סוכה.

ודייק בספר עיון המועדים דמה נשתנה מצוות סוכה שלא קיימו בני ישראל במדבר יותר משאר מצוות שכן קיימו.

ולפי הנ"ל מובן דכל המצוה הוי רק משום סימן שע"ז ידעו הנס וכיון שדור המדבר ראוי הנס בעיניהם אין שום סיבה שיצטרכו לעשות מצוה זו שהרי המצוה אינו עצם הישיבה בסוכה רק התוצאה שע"ז ידעו הנס.

ובזה מיושב נמי מה שהריטב"א בסוכה דף ג' ע"ב הוכיח מהגמ' שם גבי הילני המלכה שבניה הקטנים ישבו בסוכה למעלה מכ' אמה ומבואר בגמ' דמשום חינוך לא יוצאים ידי חובה ומזה הוכיח הריטב"א דגם קטן העושה מצוה צריך שתהא כשרה בכל פרטיה כמו גדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרין בגמ' ביומא דף פ"ב ע"א בענין חיוב

ולפי הנ"ל מובן דהכוונה היא דבליל הראשון יש חיוב שע"י האכילה יתבונן ויכיר הנס אבל בשאר הימים אין חיוב כזה לאכול בסוכה כדי להזכיר הנס אבל ודאי סתם אכילה בלי שום תוצאה זה יש הרבה פעמים באמצע החג.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל שיש חיוב לאכול כזית בליל הראשון של סוכות בהסוכה דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות והקשו האחרונים דא"כ אמאי ליכא איסור לאכול לחם בערב סוכות כמו שיש איסור לאכול מצה בערב פסח משום דהוי כבועל ארוסתו בבית חמיו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא שאין האכילה עיקר המצוה רק התוצאה שיזכור הנס עי"ז וכיון שכן לא בעינן דהאכילה יהי בתיאבון כיון שאין זה עיקר המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבסוכה דף נ"ו ע"א אמר רב בליל חג הסוכות מקדים לברך לישב בסוכה ואח"כ שהחיינו אע"פ שברכת שהחיינו תדירה יותר מברכת לישב בסוכה מ"מ חובת היום קודמת לתדיר.

והקשו האחרונים דהרי כתב המ"ב בסמך תרע"ב שצריך להקדים ולהתפלל תפלת ערבית קודם הדלקת נר חנוכה משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם הרי מוכח מהגמ' בסוכה

קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן י' מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הריטב"א שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

ולפי הנ"ל מובן דהרי הכא כל המטרה של המצוה היא שע"י ידעו הנס וכיון שהסכך היא למעלה מעשרים ואין רואין הסכך אין יודעין הנס א"כ לא הועיל כל המצוה דהרי המצוה אינו עצם הישיבה בסוכה רק הפועל יוצא מזה משא"כ בשאר המצוות כמה שמקיים מהמצוה די בזה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תרל"ט ס"ג כתב אכילה בסוכה בליל יו"ט הראשון חובה וכו' מכאן ואילך רשות רצה לאכול סעודה סועד בסוכה רצה אינו אוכל כל שבעה אלא פירות וקליות חוץ לסוכה כדין אכילת מצה בפסח.

והקשו האחרונים דהרי מבואר בברכות מ"ט דצריך לאכול פת בשבת ויו"ט ומה"ט כששכח יעלה ויבוא בברכת המזון צריך לחזור עליו וא"כ איך אמרינן דחוץ מליל ראשון אינו מחיוב לאכול בסוכה הרי עדיין צריך לאכול מדין סעודת יו"ט וכן הרי תמיד איכא סעודות שבת באמצע סוכות וחייב לאכול בו פת בסוכה.

דחובת היום קודמת לתדיר וא"כ לפ"ז צריך להקדים הדלקת נר חנוכה לפני תפלת ערבית מכיון שהדלקת נר חנוכה הוא חובת היום וקודמת לתדיר.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהעיקר היא הברכה שע"ז מפרסם שאינו אוכל בסוכה משום אויר רק משום מצוה כדי לזכור הנס ולפיכך ברכה זה חשוב יותר שזהו עיקר המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שהבעל המאור בסוף פסחים הקשה למה אין סופרים בחוץ לארץ ספירת העומר בחג השבועות משום ספיקא דיומא ותריץ דהוי זלזול בחג השבועות שהיא דאורייתא שבזה שסופרים הוי כאילו אומרים דעדיין אינו יו"ט.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע דברי בעל המאור מהא דאמרינן בסוכה מ"ז ע"א דבשמיני עצרת מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן ולא הוי זלזול לחג שמיני עצרת בזה שיושבים בסוכה כיון שלא מברכים ברכה על ישיבת סוכה כן מבואר בכל הראשונים ולפ"ז אמאי לא נימא דיספרו ספירת העומר בלא ברכה דאז לא הוי זלזול כדאמרינן הכא לגבי סוכה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשסופר ספירה שזה גופי' היא המצוה אז הוי זלזול אבל כשרק יושב בסוכה שזה גופי' אינו המצוה לא הוי זלזול כ"כ.

ובזה מיושב נמי מה שכתב המהרש"ל בת' ס"ח שראה בשם מה"ר טעביל שלא היה אוכל בכניסת יום שמיני עצרת עד הלילה דא"כ מספק היה צריך לברך לישב בסוכה שמא עדיין היא יום ולאכול בלא ברכה היא עוון גדול.

ובט"ז סי' תרס"ח כתב לחלוק דכיון דתוספת מחול על הקודש היא דאורייתא וכיון שמי שמוסיף מחול על הקודש עושה ע"פ ציוי תורתנו כבר חלף והלך ממנו חובת היום מה שהיה עליו קודם זה והוה כמו בלילה ומחר ממש.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הט"ז מהמבואר בגמ' סוכה מ"ו ע"ב שסוכה הוי מוקצה כל יום השמיני מאחר דהוקצה לביה"ש אילו מיתרמי ל"י סעודה ואי נימא שכל שקיבל תוס' יום השמיני פסק ממנו חובת הסוכה א"כ מדוע כל סוכה הוי מוקצה בשמיני לדברי הט"ז שמזמן תוספת פסק ממנו מצוות הסוכה כיון שמוסיף מחול על הקודש.

ולפי הנ"ל מובן דהתוס' יו"ט של שמיני עצרת מהני שאינו יכול לזכור הנס ע"י הישיבה בסוכה ולפיכך אינו צריך לברך עוד לישב בסוכה אבל ודאי דעצם הפעולה של ישיבה בסוכה עדיין צריך לעשות דהכי יעלה על הדעת

והקשו האחרונים דמהו תנאי זה לענין חיוב קטן בסוכה והרי אם קטן חייב בחינוך האיך זה קשור במה שהוא צריך לאמו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא הני מצוות שתלויין במעשה תלוי אם חייב בחינוך אבל בדברים התלויין במחשבה שיזכור הנס אמרינן שאינו מבין עדיין עד שיהי' גדול כ"כ שאינו צריך לאמו.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת הר"ן והרא"ש וכן פסק הרמ"א דבלילה הראשונה אף אם גשמים יורדים חייב לאכול כזית בסוכה ומטעם דכיון דגמרינן ט"ו ט"ו מחג המצות לגמרי גמרינן מה התם בכל גוני חייב אף בסוכה כן.

והקשו האחרונים דלכאורה דין מצטער פטור מסוכה אין זה רק פטור מחיוב הגברא אלא שאינו מעשה מצוה כלל דהא המצטער שהחמיר נקרא הדיוט ואין לו שכר א"כ מאי שנא ליל יו"ט ראשון דחשיב שקיים מצוות סוכה הא המצטער הוי הפקעה מעצם הקיום א"כ גם בליל הראשון לא קיים המצווה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא המצוה שיש בכל השבעת ימים שעיי"ז יזכור הנס אבל עצם האכילה אינו המצוה זה נדחה כשמצטער אבל בליל הראשון שיש חיוב על האכילה גופי' מחמת

שאם נפל אחרון של פסח ביום השישי שאם יקבל עליו שבת מוקדם יוכל לאכול חמץ הלא ודאי דלא וא"כ ה"נ הכא אינו רשאי לאכול חוץ לסוכה אבל אינו חייב לזכור הנס ולברך לישב בסוכה וכיון דבמציאות עדיין אוכל בסוכה ממילא הוי מוקצה.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך מצוה שכ"ה כתב שיש בסוכה איסור עשה לאכול חוץ לסוכה בשאר הימים וכך כתב האבני נזר סימן תפ"א דסוכה לא מקרי חפצא דמצוה אלא רק מתיר שלא יהא איסור אכילה חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דצ"ע לפי סברתם אמאי מצינו עוסק במצוה פטור מהסוכה הרי על איסורים לא נאמר הכלל של העוסק במצוה פטור דמצינו דאונן שעסוק במצוה ופטור מכל המצוות אינו רשאי לעבור אפי' על איסור דרבנן כמו שכתב הביאור הלכה סימן ע"א.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא איסורים שזה גופי' הוי המצוה אמרינן שאינו נדחה משום שעוסק במצוה אבל הכא דהאכילה גופי' אינו המצוה דהעיקר היא רק התוצאה מזה ולפיכך שפיר נדחה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף כ"ח ע"א אמרינן קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה.

הגז"ש של ט"ו ט"ו זה אינו נדחה
מחמת מצטער.

ורובו ושולחנו בתוך הבית ומשמע דיצא
כן לכתחילה.

ובזה מיושב נמי מה שהפמ"ג סימן
תרל"ט משב"ז ס"ק י"ז כתב
דהאוכל בעת הגשם בסוכה ומברך לישוב
בסוכה הוי ברכה לבטלה.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה עצם
האכילה בסוכה ודאי היה צריך
לכתחילה שיכניס כל גופו לשם אבל
כיון דעיקר המצוה אינו רק התוצאה
מה שעיי"ז נזכר בהנס לפיכך אין נפק"מ
אי כל גופו היא בהסוכה או לא.

והקשו האחרונים דלמה לא יברך כשאר
אינו מצווה ועושה וכמו שנשים
מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא
לדעת ר"ת אם כן הוא הדין הכא ולמה
חשיב ברכה לבטלה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בכתובות
דף פ"ו ע"א איתא אומרים לו
עשה סוכה ואינו עושה מכין אותו עד
שתצא נפשו והקשו האחרונים דצ"ע
דברי הגמ' דהרי המצוה בסוכה היא
הישיבה בסוכה א"כ הו"ל לומר שב
בסוכה ואינו יושב שזהו המצוה ומה
זה שכתב עשה סוכה ואינו עושה.

ולפי הנ"ל מובן דהרי המצוה אינו
עצם האכילה רק מה שזוכר עיי"ז
הנס דהסוכה היה למחסה מזרם וממטר
אבל כיון שיורד גשם להסוכה שלו אין
זה מזכיר לו הנס שהרי עכשיו יורד
גשם לסוכתו ולפיכך הוי ברכה לבטלה.

ולפי הנ"ל מובן דהרי העיקר היא רק
התוצאה מה שעיי"ז נזכר הנס
שהיה לאבותינו שהיה להם סוכות נמצא
דהעיקר היא העשי' של הסוכה שבזה
זוכרין מה שהנס היה שהיה להם סוכות
אבל האכילה אינו כ"כ עיקר המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבכל התורה
כולה קי"ל דרובו ככולו ואפ"ה
מבואר במתני' דחולין כ"ז דאף דסגי
לשחוט רוב סימנים מכל מקום לכתחילה
צריך כולו ובדיעבד סגי ברובו וכן לגבי
ד' כוסות צריך לכתחילה לשתות כולו
כמבואר במ"ב סי' תע"ב.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל גזל עצים
וסיכך בהם יצא ידי חובתו בסוכה
זו משום שאין לו אלא דמי עצים וכתב
רש"י בסוכה ל"א ע"א אין זו גזילה
ולא שאולה דקננהו בשינו מעשה ושינוי
השם ועוד משום תקנת השבים.

והקשו האחרונים דמ"ש מסוכה שמותר
ישב בסוכה רובו ולא בעי' כולו
כמבואר במתני' כ"ח ע"א מעשה בר'
יוחנן בן החורנית שישב בסוכה ראשו

והקשו האחרונים דאיך יוצאים בסוכה זו ידי חובה הרי הוי מצוה הבאה בעבירה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא הוי המצוה בדבר אחד והעבירה בדבר אחר דהמצוה היא מה שזוכר הנס והעבירה היא רק בהשיבה בהסוכה שזהו רק ההכנה שע"ז יקיים המצוה של זכירת הנס.

ובזה מיושב נמי מה שהרא"ש בסוכה פרק ד' סימן ג' מביא בשם ר"ת וז"ל טיול ושינה שעושין בסוכה טפלים לגבי האכילה והברכה שמברך על האכילה בסוכה היא הפוטרת את שאר הדברים.

והקשו האחרונים דהרי המושג של עיקר וטפל מצינו באוכלין אולם עיקר וטפל במצוות שעיקר המצווה פוטרת את הטפל לא מצינו ולמה באמת הוי טיול ושינה יותר טפל מאכילה.

ולפי הנ"ל מובן דזה גופי' אינו המצוה רק ההכנה שע"ז יקיים המצוה ע"י שיזכור הנס נמצא שהכל תלוי באיזה דבר זוכר יותר הנס וכיון שזוכר יותר ע"י האכילה בסוכה כיון שהדרך היא לאכול בבית אבל טיול שהרבה פעמים מטייל חוץ לביתו ושינה שבעת שישנים אין יכולין להתבונן אין בזה עיקר המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שהקשה הר"ן בנדרים ט"ז ע"ב דאפי' כי אמר ישיבת סוכה עלי למה אסור בישיבה של מצווה הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו ואפי' שאין נהנה אין איסור.

ולפי הנ"ל מובן דהישיבה בעצמה אינה המצוה רק התוצאה מזה מה שזוכר הנס ולפיכך לא אמרינן בזה מצוות לאו ליהנות ניתנו.

ובזה מיושב נמי מה שכתב השו"ע הל' סוכה סי' תרל"ט דהיוצא מן הסוכה על דעת לחזור מיד אינו צריך לברך.

והקשו האחרונים דלגבי ציצית כתב הב"י בסי' ח' ס"ק י"ד דהפושט טליתו על דעת לחזור וללבוש צריך לחזור ולברך ומאי שנא מסוכה שכתב שאין צריך לברך ולא הזכיר מי שיחלוק בדבר.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה אינו עצם הישיבה בסוכה רק מה שזוכר ע"ז הנס וזה שזוכר הנס נמשך אפי' כשיוצא מהסוכה כל זמן שדעתו לחזור להסוכה אבל בציצית ברגע שפשט הציצית מעליו אין לו עוד שייכות עם המצוה לפיכך הוי הפסק.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו האחרונים הו"ד במג"א סי' תרל"ט ס"ק י"ז באופן שבירך לישב בסוכה ושהה זמן

ליישוב דאף דבלילה הראשון אין צריך לילפותא זה מ"מ נפק"מ לשאר ימי החג שאם היה הפסול מצד מצוה הבא בעבירה הרי דאם אכל בסוכה זו אף שמצוה לא קיים מ"מ גם עבירה אין בידו דסוף סוף סוכה היא ולא אכל מחוץ לסוכה ולכן איצטריך קרא דלך לפסול סוכה גזולה דלא חשיבא סוכה ודינו כאוכל חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דהרי מהא דמברכים ברכה על ישיבת סוכה כל ימי החג ע"כ דאיכא מצוות ישיבה בסוכה כל ז' ולא רק מניעה מאיסור.

ולפי הנ"ל מובן דהכוונה היא דבשאר הימים יש מצוה על המחשבה לידע הנס ולפיכך ליכא חסרון של מצוה הבא בעבירה דליכא דין זה רק כשהמצוה והעבירה שנים הם בגוף האדם אבל לא כשהמצוה היא על המחשבה ומ"מ מברכין לישב בסוכה כיון שלמעשה יש מצוה על המחשבה והידיעה.

ובזה מיושב נמי מה שבמ"ב סי' כ"ה ס"ק מ"ז מבואר דבחולץ תפיליו כדי ליכנס לבית הכסא אפי' אם היה דעתו ללובשן תיכף צריך לברך דהא אינו רשאי לילך בהם לבית הכסא.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז למה היוצא מסוכתו לעשות

מרוכה ובא לאכול שנית אם חוזר ומברך על האכילה או דכיון שלא יצא מהסוכה יוצא בהברכה שבירך בתחילת היום ואין לו לחזור ולברך והחולקים סוברין דדעתו היה לפטור את עצמו רק עד זמן הסעודה השני' ולכן יחזור ויברך שנית ובמג"א הקשה על זה שאין אדם יכול להתנות על ברכתו שתהא עד שעה פלונית ופשיטא דלא מהני כוונה כזו כדי להתחייב בברכה שנית.

והקשו האחרונים דהמ"ב כתב בביאור הלכה הל' ציצית סי' ח' שי"א שאין מברכים על טלית קטן כשנכנס למרחץ וחוזר ולבשו דלא חשיב הפסק וי"א דהוי הפסק וכתב הביה"ל דיכיון כשלושב בבוקר שלא תפטור ברכתו רק עד שיפשיטנו ואז יוכל לברך.

ולפי הנ"ל מובן דהיכן דהמצוה היא על גופו של אדם כגון בציצית יכול להתנות שלא יפטור בברכתו רק עד שעה פלוני אבל היכן דהמצוה היא על המחשבה שלו שידע מהנס אינו יכול להתנות שרק עד שעה פלוני ידע ויזכור מהנס ולא אח"כ.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך במצוה שכ"ה כתב ליישב את קושיות התוס' בסוכה דף ט' שהקשו למה ל' קרא דלך למפסל סוכה גזולה והרי בלאו הכי היא פסולה משום דהוי מצוה הבא בעבירה וכתב המנחת חינוך

צרכיו אין צריך לברך עוה"פ וכמ"פ
במ"ב סי' תרל"ט ס"ק מ"ו דהא אסור
לעשות צרכיו בסוכה וכמ"ש במ"ב שם
ס"ק ט' ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין המצוה
תלוי בגופו רק במחשבה שידע
הנס וזה לא נפסק ממנו כל הזמן אין
היציאה שלו מהסוכה נחשב כהפסק.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א באר"ח
סי' תרל"ט פסק לא יאכל בלילה
הראשונה בסוכה עד שיהא ודאי לילה
ויאכל קודם חצות הלילה.

והקשו האחרונים דהרי רק ילפינן ממצה
דבעינן שיאכל כזית בליל החג
אבל מנ"ל דבעי' שיהי' הכזית הראשון
למה לא די שיאכל אפי' קודם הלילה
ואח"כ ישרים לאכול כזית בסוכה
כשהיא לילה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דעיקר המצוה
היא שעיי"ז יזכור הנס הרי
במציאות כבר זוכר הנס בכזית הראשון
ומה שייך שיאכל הכזית אח"כ הלא
המצוה היא בכזית הראשון שאז נודע
לו ועיי"ז זוכר הנס.

ובזה מיושב נמי מה שבספר סוכה
השלם מביא בשם הגרש"ז
אויערבאך שאיסור שינה חוץ לסוכה
לא נאמר אלא בעת שהולך לישון אולם

מי שישן כבר אינו בר חיובא ופטור
מן המצוות ולפיכך יש לדון שמותר
להוציא אותו תוך כדי שינה מן הסוכה
דהרי הישן פטור מן המצוות.

והקשו האחרונים דהרי אין מברכין על
טלית קטן בבוקר א"כ הרי הוי
ראי' שיש קיום מצוה בזמן שינה דאל"ה
היו צריכין לעשות עוד ברכה בבוקר
כיון שמתחיל עכשיו עוה"פ המצווה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בסוכה דהמצוה
היא שעיי' הישיבה בסוכה יתבונן
ויזכור הנס אבל בעת שישן אינו יכול
לעשות כלום שאינו יכול לחשוב על
הנס אבל בציצית הרי כל מה שהוא
לובש הציצית מקיים המצוה ואין נפק"מ
אם הוא יכול להתבונן ולחשוב על
המצוה או לא ולפיכך מקיים המצוה
אפי' כשהוא ישן.

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בסוכה
ט' ע"א ד"ה ההיא הקשה על
הגמ' שאמרה דסוכה גזולה פסולה מחג
הסוכות תעשה לך ותימה תיפוק לי'
משום מצוה הבא בעבירה ותירץ התוס'
דטעמא דמצוה הבא בעבירה לאו
דאורייתא אלא מדרבנן.

והקשו האחרונים ממה שהקשו התוס'
לקמן דף ל' ע"א דל"ל קרא
ללולב הגזול תיפוק לי' משום המצוה

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בהל' סוכה פ"ו הי"א כתב גמר מלאכול ביום השבעי בשחרית לא יתיר את סוכתו אבל מוריד הוא את כליו ומפנה אותן מן המנחה ולמעלה ואם הוצרך לסעוד בשאר היום צריך לאכול בסוכה שמצותה כל שבעה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הרמב"ם דמה רצה לאשמעינן וכי היה הו"א שיוכל לאכול חוץ לסוכה ביום השבעי.

וי"ל דהו"א דכיון שאין החיוב על האדם לישב בסוכה רק שע"ז יתבונן ויכיר הנס א"כ הו"א דרק בכל יום חייב לאכול בסוכה פעם אחת דע"ז כבר זוכר ויודע הנס קמ"ל.

ובזה מיושב נמי מה שכתב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות וכתב הרמב"ן וז"ל ואמר כל האזרח בישראל כלומר כל אשר היא מישאל מגודלם ועד קוטנם שלא יהי' די באחד מבני הבית לדור בסוכה והשאר ישבו בבתיים אבל כולם ישבו בסוכות.

וצ"ע וכי מה היה ההו"א שרק אחד מבני הבית ישב בהסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה החיוב על האדם לישב בסוכה ודאי היה כל אחד חייב לישב בסוכה אבל כיון שאין החיוב רק לזכור ע"ז הנס א"כ הו"א

הבא בעבירה והרי כתבו בעצמם בדף ט' דמצהב"ע דרבנן וע"כ בעינן קרא ומאי קשיא להו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בסוכה לא הוי מצוה הבא בעבירה כיון דהמצוה היא ע"י המחשבה והעבירה היא ע"י הישיבה בסוכה אבל בשאר מצוות דעיקר המצוה היא העשי' אז שפיר נחשב למצוה הבא בעבירה גם מדאוריתא.

ובזה מיושב נמי מה שפסק הרמב"ם בפ"ד מהל' סוכה והשו"ע סי' תרכ"ח סי' ג' כר"מ דהעושה סוכתו בראש האילן או על גבי גמל כשירה ואף שאין עולין לה ביו"ט מקרי ראוי לשבעה דמדאוריתא מיחזי חזי וחז"ל לא עקרו הדאוריתא.

והקשו האחרונים מהא דכתבו ברמב"ם והשו"ע פ"ו ה"ח והשו"י סי' תרל"ד סעיף ד' דמי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית כאילו לא אכל בסוכה ומשמע דאף ידי דאוריתא לא יצא.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא לענין מצוה הבא בעבירה לא הוי חסרון בסוכה כיון דאין המצוה על גופו של אדם רק במחשבה שיחשוב מהנס והעבירה היא על גופו של אדם אבל לענין הצורה של הסוכה ודאי דאפי' תקנה דרבנן מעכב הדאוריתא.

דרי בזה דאחד אוכל וישן בשביל כולם
דעי"ז כולם כבר רואין וזוכרין הנס קמ"ל.

שמתבונן בזה וזוכר הנס עי"ז ולפיכך
אין לבזבז על זה כל ממונו.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בחולין
קל"ב ע"ב אבל במצוות עשה
כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו
עושה מכין אותו עד שתצא נפשו
וברש"י עשה סוכה שאין בהן חסרון
כיס כולי האי.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנה אמר
ר' אליעזר י"ד סעודות חייב אדם
לאכול בסוכה אחת בלילה ואחת ביום
והקשו האחרונים דהלא לעולם חל שבת
במהלך שבעת ימי החג א"כ נמצא די
ט"ו סעודות בחג שכן בשבת קיימת
חובה לאכול שלש סעודות וא"כ מדוע
אמר ר' אליעזר דקיימת חובה לאכול
רק י"ד סעודות.

והקשו האחרונים דמאי בעי' רש"י בזה
ומה נפק"מ לנו אם יש בו
חסרון כיס או לא הלא על מצוות עשה
צריך לבזבז חומש ממונו.

ולפי הנ"ל מובן דבהי"ד סעודות יש
לזכור הנס אבל סתם אכילה יש
הרבה.

ולפי הנ"ל מובן דהרי המצוה אינו
העשי' של הסוכה רק מה

סימן י"ג

בענין אי יש קדושה בהסוכה עצמה או דמקיים המצווה
ע"ז שיושב בדירת ארעי

דבזה נחלקו ר"מ ור"י דר"מ סובר דעצי סוכה אין בה שום קדושה רק דהתורה הזהיר את האדם שלא יאכל רק בדירת ארעי וממילא מכח זה צריך לאכול רק בסוכה כיון דצריך לאכול ולהתגונן תחת דירת ארעי כדאי שיראה הסכך ויזכור הנס בדירת ארעי אבל ר"י סובר דהסוכה יש בה קדושה ורק מקיים המצווה כיון דאוכל במקום קדוש זה של הסוכה וכיון שכן הרי לא בעינן שיראה הסכך או שיהי' לו לצל דבעיקר היא מה שהוא אוכל במקום קדוש.

ובזה מובן נמי המחלוקת בין ר"מ לר"י בדף ט' ע"ב לגבי מי שהיה לו סוכה תחת הסוכה דלר"י אינו פסול רק בשיש דיורין על העליונה דלר"מ דהעיקר היא שישב בצל הסכך בעינן שיראה הסכך שמגין עליו דבזה זוכר הנס אבל לר"י דמקיים המצווה ע"י שיושב במקום קדוש וגם הדפנות יש לו קדושה לא איכפת לן כלל אי זה הסכך שרואה מגין עליו או לא לפיכך אינו פסול רק כשיש עליו דירה אחרת דמאבד כלל הצורה של הסוכה דהוי כאילו עשאו תחת הבית.

במתני' סוכה ב' ע"א סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה ור' יודא מכשיר וצ"ע במה נחלקו.

במתני' ט' ע"ב סוכה על גבי סוכה העליונה כשירה והתחתונה פסולה ר' יהודה אומר אם אין דיורין בעליונה התחתונה כשירה וצ"ב במה נחלקו.

במתני' י"ד ע"א מסככין בנסרים דברי ר' יהודה ור' מאיר אוסר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"ב הישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו אמר ר' יהודה נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"א ע"ב הסומך סוכתו בכרעי המטה כשירה ר' יהודה אומר אם אינה יכול לעמוד בפנ"ע פסולה דהיינו דר' מאיר סובר דלא בעינן שיהי' דירת קבע ור' יהודה סובר דסוכה דירת קבע בעינן וצ"ע במה נחלקו.

וי"ל ע"פ מה שמצינו בגמ' דעצי סוכה יש בה קדושה וא"כ י"ל

תחת המטה יש בו קדושת הסוכה שפיר יצא.

ובזה מובן נמי המחלוקת אם בעינן שהסוכה יהי' דירת קבע דלר"מ דהעיקר היא שהאדם יהי' תחת הסכך לא איכפת לן כלל בהדפנות הסוכה אבל לר"י דגם הדפנות יש בה קדושה ממילא שייך לומר דינים דבעי' דהדפנות יהי' דבר קבוע.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי גזרינן משום גזירת תקרה דלר"מ דהעיקר היא שיהי' תחת הסכך הרי ה"נ בביתו נמי הוי כמו נסרים והוי סכך אבל לר"י דהדפנות יש בו קדושה א"כ לא גזרינן דישב בתוך ביתו שאין בו שום קדושה.

ובזה מובן נמי המחלוקת בישן תחת המטה דלר"מ לא יצא כיון דבעי' שיהי' לו צל הסכך אבל לר"י כיון דגם

סימן י"ד

בענין שהישיבה בסוכה היא ענין של שבה והודאה

לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה
עליו הכתוב כאילו עשה.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע
מהא דאמרינן בגמ' בסוכה
דף כ"ח ע"ב דירדו גשמים בחג הרי
זה סימן קללה דהוי כאילו מראים לו
משמים שהקב"ה אינו חפץ במצוה שלו
משל לעבד ששפך כוס לרבו ושפך לו
הקיתון על פניו ואמר לו איני חפץ
בשימושך ולכאורה נאמר כן בכל מצוה
שנאנס שמראים לו שאין חפצים במצוה
שהיא עושה.

ולפי הנ"ל מובן דבמצוה בעלמא לא
שייך לומר שאין רוצין המצוה
שלו דאפי' רשע אם עושה מצוה היא
רצו' דסוכו"ס עשה מצוה אבל ליתן
שבת והודאה לד' לזה צריכין להיות
ראוי ואם יורד גשמים יש להבין שהוא
אינו ראוי לזה.

ובזה מיושב נמי מה שבספר המבי"ט
בשער היסודות פרק ל"ז כתב דבני
ישראל במדבר לא קיימו מצוות סוכה.

ודייק בספר עיון המועדים דמה נשתנה
מצוות סוכה שלא קיימו בני
ישראל במדבר יותר משאר מצוות שכן
קיימו.

במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה בטבי
עבדו של ר' גמליאל שהיה
ישן תחת המטה ואמר ר' גמליאל
לחכמים הראיתם את טבי עבדי שהוא
חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה ראה רבן
גמליאל בזה שעבדו היא
תלמיד חכם והלא יש עוד מצוות עשה
שהזמן גרמא כגון תפילין וכדו' ובזה
לא מצינו שאמר רבן גמליאל ראו טבי
עבדי שהוא חכם ואם נאמר דכל מצוות
עשה שהזמן גרמא קיים טבי אפי'
שהוא פטור א"כ מ"ש מצוות סוכה
שלא קיים.

והנראה בזה היא שמצוות סוכה היא
ענין של שבה והודאה שע"ז
שיושב בסוכה בזה מודה לד' על הניסים
שעשה.

ולפ"ז מובן שזהו החידוש דהו"א שהרי
עצם הדבר ליתן שבת והודאה
על הנס אינו מצוה שהזמן גרמא וא"כ
לתחייב גם העבד בזה ואפ"ה הבין טבי
דכיון דמ"מ הודאה זו נתקן באופן כזה
הוא פטור.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בברכות
דף ר' ע"א איתא חשב אדם

פירות וקליות חוץ לסוכה כדין אכילת מצה בפסח.

והקשו האחרונים דהרי מבואר בברכות מ"ט דצריך לאכול פת בשבת

ויו"ט ומה"ט כששכח יעלה ויבוא בברכת המזון צריך לחזור עליו וא"כ איך אמרין דחוץ מליל ראשון אינו מחויב לאכול בסוכה הרי עדיין צריך לאכול מדין סעודת יו"ט וכן הרי תמיד איכא סעודות שבת באמצע סוכות וחייב לאכול בו פת בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהכוונה היא דלעשות סעודה שהיא מחמת שבח והודאה כמו סעודת הודאה דבר זה ליכא רק בליל הראשון אבל סתם סעודות ודאי שיש הרבה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בגיטין דף מ"ה ע"ב איתא ס"ת ותפילין ומזוזות שכתבן עבד ואשה וכו' פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה מכאן אומר ר"ת שאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיון שהם לא מחויבות.

והקשו האחרונים דלפי דעת ר"ת דכל מי שאינו מחויב אינו יכול לעשות את החפצא של מצוה א"כ מדוע סוכת גנב"ך שנעשתה ע"י אשה כשירה הלא היא אינה מחויבות במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בני ישראל במדבר שכבר נתנו שבח והודאה לד' בשאר מקומות כגון בשירת הים ושירת הבאר ולא היו צריכין להודאה זו.

ובזה מיושב נמי מה שהריטב"א בסוכה דף ג' ע"ב הוכיח מהגמ' שם גבי הילני המלכה שבניה הקטנים ישבו בסוכה למעלה מכ' אמה ומבואר בגמ' דמשום חינוך לא יוצאים ידי חובה ומזה הוכיח הריטב"א דגם קטן העושה מצוה צריך שתהא כשרה בכל פרטיה כמו גדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרין בגמ' ביומא דף פ"ב ע"א בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן י" מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הריטב"א שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

ולפי הנ"ל מובן דבשירה ותשבחות מצינו שיש ענין של כל עצמותי תאמרנה שהאדם יתן שבח והודאה בכל השלימות מה שאין כן בשאר המצוות לא צריכין את זה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תרל"ט ס"ג כתב אכילה בסוכה בליל יו"ט הראשון חובה וכו' מכאן ואילך רשות רצה לאכול סעודה סועד בסוכה רצה אינו אוכל כל שבעה אלא

צריך להקדים הדלקת נר חנוכה לפני תפלת ערבית מכיון שהדלקת נר חנוכה הוא חובת היום וקודמת לתדיר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כששני החיובים היא מחמת שבח והודאה בין לישב בסוכה ובין שהחיינו יש להקדים החובת היום אבל במעריב והדלקת הנר תפלת מעריב אינו מחמת שבח והודאה רק תפלה ובקשה אין להקדימו בשביל זה.

ובזה מיושב נמי מה שהבעל המאור בסוף פסחים הקשה למה אין סופרים בחוץ לארץ ספירת העומר בחג השבועות משום ספיקא דיומא ותריץ דהוי זלזול בחג השבועות שהיא דאוריתא שבזה שסופרים הוי כאילו אומרים דעדיין אינו יו"ט.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע דברי בעל המאור מהא

דאמרינן בסוכה מ"ז ע"א דבשמיני עצרת מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן ולא הוי זלזול לחג שמיני עצרת בזה שיושבים בסוכה כיון שלא מברכים ברכה על ישיבת סוכה כן מבואר בכל הראשונים ולפ"ז אמאי לא נימא דיספרו ספירת העומר בלא ברכה דאז לא הוי זלזול כדאמרינן הכא לגבי סוכה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דהרי כל הענין של יום טוב היא ליתן שבח והודאה על כל הניסים שנעשו לנו ולפיכך מובן

ולפי הנ"ל מובן דהרי כל הענין של סוכה היא ענין של שבח והודאה והרי גסה האשה חייבת בשבח והודאה רק שאינה חייבת בהודאה זו אבל בעצם המצוה היא חייבת.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל שיש חיוב לאכול כזית בליל הראשון של סוכות בהסוכה דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות והקשו האחרונים דא"כ אמאי ליכא איסור לאכול לחם בערב סוכות כמו שיש איסור לאכול מצה בערב פסח משום דהוי כבועל ארוסתו בבית חמיו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהסעודה בסוכה היא ענין של שבח והודאה אין לחשוש שיאכל שלא בשמחה שהרי זהו כל הענין של הסעודה להראות שאנו שמחים בהנסים שעשה לנו ד' ואנו מודים על זה.

ובזה מיושב נמי מה שבסוכה דף נ"ו ע"א אמר רב בליל חג הסוכות מקדים לברך לישב בסוכה ואח"כ שהחיינו אע"פ שברכת שהחיינו תדירה יותר מברכת לישב בסוכה מ"מ חובת היום קודמת לתדיר.

והקשו האחרונים דהרי כתב המ"ב בסימן תרע"ב שצריך להקדים ולהתפלל תפלת ערבית קודם הדלקת נר חנוכה משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם הרי מוכח מהגמ' בסוכה דחובת היום קודמת לתדיר וא"כ לפ"ז

שיש לישב בסוכה כדי ליתן שבח והודאה על הנס אבל לספור ספירת העומר בשבועות שאין לזה שום שייכות לחג השבועות נראה כזלזול.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף כ"ח ע"א אמרינן קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה.

והקשו האחרונים דמהו תנאי זה לענין חיוב קטן בסוכה והרי אם קטן חייב בחינוך האין זה קשור במה שהוא צריך לאמו.

ולפי הנ"ל דדוקא בדברים התלויין במעשה אמרינן שגם הקטן חייב אבל שבח והודאה שהיא דבר התלוי בדעת התינוק שיהי' לו דעת ליתן שבח והודאה לזה צריכין שיהי' גדול כ"כ שאינו צריך לאמו.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת הר"ן והרא"ש וכן פסק הרמ"א דבלילה הראשונה אף אם גשמים יורדים חייב לאכול כזית בסוכה ומטעם דכיון דגמרינן ט"ו ט"ו מחג המצות לגמרי גמרינן מה התם בכל גוני חייב אף בסוכה כן.

והקשו האחרונים דלכאורה דין מצטער דפטור מסוכה אין זה רק פטור מחיוב הגברא אלא שאינו מעשה מצוה כלל דהא המצטער שהחמיר נקרא הדיוט ואין לו שכר א"כ מאי שנא ליל יו"ט

ראשון דחשיב שקיים מצוות סוכה הא המצטער הוי הפקעה מעצם הקיום א"כ גם בליל הראשון לא קיים המצווה.

ולפי הנ"ל מובן דהרי הטעם למה מצטער פטור מן הסוכה היא כיון שמי שאין לו שמחה רק צער אינו יכול יתן שבח והודאה כראוי אבל בליל הראשון שיש לימוד מיוחד שחייב לאכול כזית בלי קשר להשבח והודאה לפיכך חייב לאכול אפי' אם מצטער.

ובזה מיושב נמי מה שהפמ"ג סימן תרל"ט משב"ז ס"ק י"ז כתב דהאוכל בעת הגשם בסוכה ומברך לישב בסוכה הוי ברכה לבטלה.

והקשו האחרונים דלמה לא יברך כשאר אינו מצווה ועושה וכמו שנשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא לדעת ר"ת אם כן הוא הדין הכא ולמה חשיב ברכה לבטלה.

ולפי הנ"ל מובן דהברכה היא חלק מהמצוה שנותן שבח והודאה על הנס אבל אם יורד גשם והוא בצער מובן שאינו יכול ליתן שבח והודאה.

ובזה מיושב נמי מה שבכל התורה כולה קי"ל דרובו ככולו ואפ"ה מבואר במתני' דחולין כ"ז דאף דסגי לשחוט רוב סימנים מכל מקום לכתחילה צריך כולו ובדיעבד סגי ברובו וכן לגבי

של החת"ס ז"ל שמעולם לא ראתה בבית אביה החת"ס שבירכו הנשים ברכת לישיב בסוכה ומשמע שישבו בסוכה רק שלא בירכו.

ובספר ישועות יעקב כתב בדמקומות שנוהגות הנשים שלא לברך לישיב בסוכה אבל על הלולב מברכין.

והקשו האחרונים דמ"ש לולב מסוכה דבסוכה לא נהגו הנשים לברך משא"כ בשאר מצוות עשה שהזמן גרמא כגון לולב שפיר ברכו.

ולפי הנ"ל מובן דהרי בסוכה אין המצוה הסוכה רק מה שע"ז נותנין שבח והודאה נמצא דבזה שיושבין בסוכה עדיין לא יודעין אי עושין עיקר המצוה שהיא ליתן שבח והודאה כיון שאינם חייבין בזה אבל לולב מברכין על זה גופי שנוטלין הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל גזל עצים וסיכך בהם יצא ידי חובתו בסוכה זו משום שאין לו אלא דמי עצים וכתב רש"י בסוכה ל"א ע"א אין זו גזילה ולא שאולה דקננהו בשינו מעשה ושינוי השם ועוד משום תקנת השבים.

והקשו האחרונים דאיך יוצאים בסוכה זו ידי חובה הרי הוי מצוה הבאה בעבירה.

ולפי הנ"ל מובן דלא שייך המצוה הבאה בעבירה רק כשבבת אחת

ד' כוסות צריך לכתחילה לשתות כולו כמבואר במ"ב סי' תע"ב.

והקשו האחרונים דמ"ש מסוכה שמותר ישב בסוכה רובו ולא בעי' כולו כמבואר במתני' כ"ח ע"א מעשה בר' יוחנן בן החורנית שישב בסוכה ראשו ורובו ושולחנו בתוך הבית ומשמע דיצא כן לכתחילה.

ולפי הנ"ל מובן דהעיקר היא השבח והודאה שיתן בעבור זה וכיון שראשו ורובו בסוכה כבר נותן שבח והודאה ואינו מעלה ומוריד אצל האדם אי כל גופו הוא בסוכה או רובו.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בכתובות דף פ"ו ע"א איתא אומרים לו עשה סוכה ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו והקשו האחרונים דצ"ע דברי הגמ' דהרי המצוה בסוכה היא הישיבה בסוכה א"כ הו"ל לומר שב בסוכה ואינו יושב שזהו המצוה ומה זה שכתב עשה סוכה ואינו עושה.

ולפי הנ"ל מובן דהרי העיקר היא מה שע"ז נותן שבח והודאה נמצא דהודאה זו נותן גם ע"י עשיית הסוכה דהרי אז נזכר הנס שהיה שהקב"ה הקיפן בסוכות נמצא דיותר נזכר בהנס כשעושה הסוכה ולפיכך כופין אותו גם על זה.

ובזה מיושב נמי מה שבספר חתן סופר הביא מה שאמרה לו אמו בתו

ולפי הנ"ל מובן דהשיבה בעצמה אינה המצוה רק התוצאה מזה מה שנותן שבח והודאה ולפיכך לא אמרין בזה מצוות לאו ליהנות ניתנו.

ובזה מיושב נמי מה שכתב השו"ע הל' סוכה סי' תרל"ט דהיוצא מן הסוכה על דעת לחזור מיד אינו צריך לברך.

והקשו האחרונים דלגבי ציצית כתב הב"י בסי' ח' ס"ק י"ד דהפושט טליתו על דעת לחזור וללבוש צריך לחזור ולברך ומאי שנא מסוכה שכתב שאין צריך לברך ולא הזכיר מי שיחלוק בברך.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה אינו עצם הישיבה בסוכה רק מה שנותן שבח והודאה וזה נמשך אפי' כשיוצא מהסוכה כל זמן שדעתו לחזור להסוכה אבל בציצית ברגע שפשט הציצית מעליו אין לו עוד שייכות עם המצוה לפיכך הוא הפסק.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך במצוה שכ"ה כתב ליישב את קושיות התוס' בסוכה דף ט' שהקשו למה לי' קרא דלך למפסל סוכה גזולה והרי בלאו הכי היא פסולה משום דהוי מצוה הבא בעבירה וכתב המנחת חינוך ליישב דאף דבליילה הראשון אין צריך לילפותא זה מ"מ נפק"מ לשאר ימי החג שאם היה הפסול מצד מצוה הבא

עושה המצוה וגם העבירה אבל הכא המצוה היא על השבח והודאה שנותן והעבירה היא מה שיושב בסוכה גזולה.

ובזה מיושב נמי מה שהרא"ש בסוכה פרק ד' סימן ג' מביא בשם ר"ת וז"ל טיול ושינה שעושין בסוכה טפלים לגבי האכילה והברכה שמברך על האכילה בסוכה היא הפוטרת את שאר הדברים.

והקשו האחרונים דהרי המושג של עיקר וטפל מצינו באוכלין אולם עיקר וטפל במצוות שעיקר המצווה פוטרת את הטפל לא מצינו ולמה באמת הוי טיול ושינה יותר טפל מאכילה.

ולפי הנ"ל מובן דזה גופי' אינו המצוה רק ההכנה שע"ז יקיים המצוה ע"י שיתן שבח והודאה נמצא שהכל תלוי באיזה דבר מכיר יותר הנס שאז נותן שבח והודאה וכיון שזוכר יותר ע"י האכילה בסוכה כיון שהדרך היא לאכול בבית אבל טיול שהרבה פעמים מטייל חוץ לביתו ושינה שבעת שישנים אין יכולין להתבונן אין בזה עיקר המצוה כיון שאין נותנים שבח והודאה ע"ז.

ובזה מיושב נמי מה שהקשה הר"ן בנדרים ט"ז ע"ב דאפי' כי אמר ישיבת סוכה עלי למה אסור בישיבה של מצווה הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו ואפי' שאין נהנה אין איסור.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין המצוה תלוי בשיבה שלו בסוכה רק במה שנותן שבח והודאה וזה לא נפסק ממנו כל הזמן אין היציאה שלו מהסוכה נחשב כהפסק.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א באו"ח סי' תרל"ט פסק לא יאכל בלילה הראשונה בסוכה עד שיהא ודאי לילה ויאכל קודם חצות הלילה.

והקשו האחרונים דהרי רק ילפינן ממצה דבעינן שיאכל כזית בליל החג אבל מנ"ל דבעי' שיהי' הכזית הראשון למה לא די שיאכל אפי' קודם הלילה ואח"כ ישלים לאכול כזית בסוכה כשהיא לילה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דעיקר המצוה היא שעיי"ז יתן שבח והודאה הרי במציאות כבר מכיר הנס בכזית הראשון ומה שייך שיאכל הכזית אח"כ הלא המצוה היא בכזית הראשון שאז נודע לו הנס ואז נותן שבח והודאה.

ובזה מיושב נמי מה שבספר סוכה השלם מביא בשם הגרש"ז אויערבאך שאיסור שינה חוץ לסוכה לא נאמר אלא בעת שהולך לישון אולם מי שישן כבר אינו בר חיובא ופטור מן המצוות ולפיכך יש לדון שמותר להוציא אותו תוך כדי שינה מן הסוכה דהרי הישן פטור מן המצוות.

בעבירה הרי דאם אכל בסוכה זו אף שמצוה לא קיים מ"מ גם עבירה אין בידו דסוף סוף סוכה היא ולא אכל מחוץ לסוכה ולכן איצטריך קרא דלך לפסול סוכה גזולה דלא חשיבא סוכה ודינו כאוכל חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דהרי מהא דמברכים ברכה על ישיבת סוכה כל ימי החג ע"כ דאיכא מצוות ישיבה בסוכה כל ז' ולא רק מניעה מאיסור.

ולפי הנ"ל מובן דהכוונה היא דבשאר הימים יש מצוה ליתן שבח והודאה על הנס ולפיכך ליכא חסרון של מצוה הבא בעבירה דליכא דין זה רק כשהמצוה והעבירה שנים הם בבת אחת אבל לא כשהמצוה היא ליתן שבח והודאה והעבירה היא מה שיושב בסוכה ומ"מ מברכין לישב בסוכה כיון שלמעשה יש מצוה ליתן שבח והודאה.

ובזה מיושב נמי מה שבמ"ב סי' כ"ה ס"ק מ"ז מבואר דבחולץ תפיליו כדי ליכנס לבית הכסא אפי' אם היה דעתו ללובשן תיכף צריך לברך דהא אינו רשאי לילך בהם לבית הכסא.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז למה היוצא מסוכתו לעשות צרכיו אין צריך לברך עוה"פ וכמש"כ במ"ב סי' תרל"ט ס"ק מ"ו דהא אסור לעשות צרכיו בסוכה וכמ"ש במ"ב שם ס"ק ט' ונשאר בצ"ע.

מצוות דעיקר המצוה היא העשי' או שפיר נחשב למצוה הבא בעבירה גם מדאוריתא.

ובזה מיושב נמי מה שפסק הרמב"ם בפ"ד מהל' סוכה והשו"ע סי' תרכ"ח סי' ג' כר"מ דהעושה סוכתו בראש האילן או על גבי גמל כשירה ואף שאין עולין לה ביו"ט מקרי ראוי לשבעה דמדאוריתא מיחזי חזי וחז"ל לא עקרו הדאוריתא.

והקשו האחרונים מהא דכתבו ברמב"ם והשו"ע פ"ו ה"ח והשו"י סי' תרל"ד סעיף ד' דמי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית כאילו לא אכל בסוכה ומשמע דאף ידי דאוריתא לא יצא.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא לענין מצוה הבא בעבירה לא הוי חסרון בסוכה כיון דאין המצוה הישיבה בהסוכה רק מה שנותן שבח והודאה אבל לענין הצורה של הסוכה ודאי דאפי' תקנה דרבנן מעכב הדאוריתא.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בהל' סוכה פ"ו ה"א כתב גמר מלאכול ביום השבעי בשחרית לא יתיר את סוכתו אבל מוריד הוא את כליו ומפנה אותן מן המנחה ולמעלה ואם הוצרך לסעוד בשאר היום צריך לאכול בסוכה שמצותה כל שבעה.

והקשו האחרונים דהרי אין מברכין על טלית קטן בבוקר א"כ הרי הוי ראי' שיש קיום מצוה בזמן שינה דאל"ה הוי צריכין לעשות עוד ברכה בבוקר כיון שמתחיל עכשיו עוה"פ המצווה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בסוכה דהמצוה היא שע"י הישיבה בסוכה יתבונן בהנס ויתן שבח והודאה אבל בעת שישן אינו יכול לעשות כלום שאינו יכול ליתן שבח והודאה אבל בציצית הרי כל מה שהוא לובש הציצית מקיים המצוה ולפיכך מקיים המצוה אפי' כשהוא ישן.

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בסוכה ט' ע"א ד"ה ההיא הקשה על הגמ' שאמרה דסוכה גזולה פסולה מחג הסוכות תעשה לך ותימה תיפוק לי' משום מצוה הבא בעבירה ותירץ התוס' דטעמא דמצוה הבא בעבירה לאו דאוריתא אלא מדרבנן.

והקשו האחרונים ממה שהקשו התוס' לקמן דף ל' ע"א דל"ל קרא ללולב הגזול תיפוק לי' משום המצוה הבא בעבירה והרי כתבו בעצמם בדף ט' דמצהב"ע דרבנן וע"כ בעינן קרא ומאי קשיא להו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בסוכה לא הוי מצוה הבא בעבירה כיון דהמצוה היא ע"י שנותן שבח והודאה והעבירה היא ע"י הישיבה בסוכה אבל בשאר

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הרמב"ם דמה רצה לאשמענין וכי היה הו"א שיוכל לאכול חוץ לסוכה ביום השבעי.

וי"ל דהו"א דכיון שאין החיוב על האדם לישב בסוכה רק שע"ז יתן שבח והודאה א"כ הו"א דרק בכל יום חייב לאכול בסוכה פעם אחת דע"ז כבר נותן שבח והודאה על הנס קמ"ל.

ובזה מיושב נמי מה שכתוב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות וכתב הרמב"ן וז"ל ואמר כל האזרח בישראל כלומר כל אשר היא מישאל מגודלם ועד קוטנם שלא יהי' די באחד מבני הבית לדור בסוכה והשאר ישבו בבתיים אבל כולם ישבו בסוכות.

וצ"ע וכי מה היה ההו"א שרק אחד מבני הבית ישב בהסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה החיוב על האדם לישב בסוכה ודאי היה כל אחד חייב לישב בסוכה אבל כיון שאין החיוב רק שע"ז יתנו שבח והודאה א"כ הו"א דדי בזה דאחד אוכל וישן בשביל כולם דע"ז כולם כבר רואין וזוכרין הנס ונותנין שבח והודאה קמ"ל.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בחולין קל"ב ע"ב אבל במצוות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו וברש"י עשה סוכה שאין בהן חסרון כיס כולי האי.

והקשו האחרונים דמאי בעי' רש"י בזה ומה נפק"מ לנו אם יש בו חסרון כיס או לא הלא על מצוות עשה צריך לבזבז חומש מממונו.

ולפי הנ"ל מובן דהרי המצוה אינו העשי' של הסוכה רק מה שנותן שבח והודאה ע"ז ולפיכך אין לבזבז על זה כל ממנו.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנה אמר ר' אליעזר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת בלילה ואחת ביום והקשו האחרונים דהלא לעולם חל שבת במהלך שבעת ימי החג א"כ נמצא די ש"ו סעודות בחג שכן בשבת קיימת חובה לאכול שלש סעודות וא"כ מדוע אמר ר' אליעזר דקיימת חובה לאכול רק י"ד סעודות.

ולפי הנ"ל מובן דבה"י"ד סעודות יש ליתן שבח והודאה אבל סתם אכילה יש הרבה.

סימן ט"ז

בעינן אי הנס של ענני הכבוד היה להגן מן חצים או בשביל דירה

דהיינו דר' מאיר סובר דלא בעינן שיהי' דירת קבע ור' יהודה סובר דסוכה דירת קבע בעינן וצ"ע במה נחלקו.

והנראה בזה היא ע"פ מה שיש לחקור האם הנס של הענני הכבוד היה שזה הגן עליהם מפני חצים ובליסטראות של האויבים או דהעננים היה להם כמו בית דירה לדור בהם.

ונראה דבזה נחלקו ר"מ ור"י דר"מ סובר דזה היה להם כעין בית דירה וא"כ מובן דהעיקר של הדירה היא מה שיש הגג לחסות מזרם וממטר לפיכך בעינן שיראו את הסכך שזהו עיקר הבית ולפיכך למעלה מכ' דלא שלטא בה עינא פסולה דאז לא רואין עיקר הנס שהיא מה שהקב"ה עשה להם תקרה ובית לדור שם אבל ר"י למד דהעיקר היה רק להגן מן החצים ובליסטראות ועיקר הנס היא מה שהיה להנ"י כותלים ודפנות שהגן עליהם וא"כ אפי' אם אינו רואה הסכך כל זמן שרואה הדפנות הרי כבר נזכר בהנס שהיה להם דפנות להגן מהחצים ובליסטראות.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי סוכה ע"ג סוכה פסולה דלר"מ דהעיקר היא

במתני' סוכה ב' ע"א סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ור' יודא מכשיר וצ"ע במה נחלקו.

במתני' ט' ע"ב סוכה על גבי סוכה העליונה כשירה והתחתונה פסולה ר' יהודה אומר אם אין דיורין בעליונה התחתונה כשירה וצ"ב במה נחלקו.

במתני' י"ד ע"א מסככין בנסרים דברי ר' יהודה ור' מאיר אוסר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' ט"ו ע"א תקרה שאין עליה מעזיבה ר' יהודה אומר ב"ש אומרים מפקפק ונוטל אחת מבינתים וב"ה מפקפק או נוטל אחת מבינתים ר' מאיר אומר נוטל אחת מבינתים ואינו מפקפק וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"ב הישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו אמר ר' יהודה נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר וצ"ב במה נחלקו.

במתני' כ"א ע"ב הסומך סוכתו בכרעי המטה כשירה ר' יהודה אומר אם אינה יכול לעמוד בפנ"ע פסולה

שהיה לנו בית אחר וא"כ לא שייך החשש שיבוא לאכול בביתו של כל השנה דהרי כל הענין של סוכה היא להראות שהיה לנו בית אחר ע"י הענני הכבוד.

ובזה מובן נמי המחלוקת גבי מי שישן תחת המטה דלר' מאיר לא יצא ולר' יודא יצא דהרי לר' מאיר העיקר היא שייגונן את עצמו מהסכך וכיון שהוא ישן תחת המטה הרי לא עשה לו הסכך שום כיסוי מהצל אבל לר"י העיקר היא רק שהדפנות יגונו עליו וה"נ הרי היא בתוך דפנות הסוכה.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי בעינן דהסוכה יהי' דבר קבע דלר"מ דהעיקר היא הסכך לא בעינן דהדפנות יהי' דבר קבע אבל לר"י דהיא רק זכר למה שהדפנות הגינו עליהם מן חצים ובליסטראות ממילא צריך שיהי' הדפנות קבועין כעין מה שהעננים הגינו עליהם.

לעשות הזכר על מה שהיה להם העננים למחסה למסתור מזרם וממטר הרי בעינן דהסכך יגן על האדם מן הצל ומן הזרם ומטר אבל אם יש סוכה אחר על גביו הרי אין הסוכה מגין כלל על האדם אבל ר"י סבר דהעיקר היא מה שהדפנות הגינו עליהם מן חצים ובליסטראות ולא בעינן דהסכך ממש יגן עליהם רק דמ"מ אם יש עליו סוכה אחרת שאחרת דרים עליו הרי אבד לגמרי צורת הסוכה.

ובזה מובן נמי המחלוקת גבי מי שעושה סכותו עם נסרים רחבין ד' דר"מ חייש משום גזירת תקרה דיבוא לאכול בביתו ור"י לא חייש לזה דלר"מ דהנס היה מה שהיה להם גג שסיכך עליהם מחמת זרם ומטר הרי בעינן שבהגג יהי' ניכר שהוא סכך דאל"ה לא מינכר כלל הנס אבל לר"י העיקר היא הדפנות שהגין עליהם וכיון שכן הרי העיקר היא מה שיוצא לבית אחר להראות

סימן ט"ז

בענין שהסוכה היא כדי להרבות שמחה

ואפ"ה הבין טבי דכיון דלמעשה במצוות סוכה נשים פטורין לפיכך פטור העבד.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם פ"ו מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

והקשו האחרונים דהרי מצוה זו היא מצוה דאורייתא ובמקום ספק דאורייתא אזלינן לחומרא וחייב לעשות המצוה וא"כ למה אינו חייב לברך ככל עושה מצוה דמברך עליה ואמאי כתב דאין מברכין מפני שהן חייבין מספק.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהעשי' עצמה היא המצוה חייב מספק ולא במצוה כזה דהוי רק להרבות השמחה.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם פ"ו מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

ובתשובת הרשב"א סימן ש"כ הקשה דהרמב"ם סותר א"ע ממה שכתב בפ"ב מק"ש הל"ג וז"ל ספק

ובזה מיושב נמי מה שאיתא במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה בטבי עבדו של ר' גמליאל שהיה ישן תחת המטה ואמר ר' גמליאל לחכמים הראיתם את טבי עבדי שהוא חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה ראה רבן גמליאל בזה שעבדו היא תלמיד חכם והלא יש עוד מצוות עשה שהזמן גרמא כגון תפילין וכדו' ובזה לא מצינו שאמר רבן גמליאל ראו טבי עבדי שהוא חכם ואם נאמר דכל מצוות עשה שהזמן גרמא קיים טבי אפי' שהוא פטור א"כ מ"ש מצוות סוכה שלא קיים.

והנראה בזה היא שיש לחקור האדם הא שצוה התורה לישב בסוכה הפי' היא דהתורה רוצה זה גופי' שנישב בסוכה או שזה רק כדי להרבות שמחה אצל האדם בזה שכולו יושב בתוך המצוה אבל עצם הישיבה בהסוכה אינו המצוה רק הפועל יוצא מזה מה שזה מביא לו שמחה שזהו עיקר המצוה והישיבה בסוכה אינו רק להרבות הנס.

ולפ"ז מובן דהיינו אומרים דכיון דכל הענין היא שירבה בשמחה והרי גם העבדים חייבין להרבות בשמחה

הילני המלכה שבניה הקטנים ישבו בסוכה למעלה מכ' אמה ומבואר בגמ' דמשום חינוך לא יוצאים ידי חובה ומזה הוכיח הריטב"א דגם קטן העושה מצוה צריך שתהא כשרה בכל פרטיה כמו גדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' ביומא דף פ"ב ע"ב בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן י" מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הריטב"א שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

ולפי הנ"ל מובן דהרי הכא כל המטרה של המצוה היא שע"ז יתרבה השמחה וכיון שהסכך היא למעלה מעשרים ואין רואין הסכך אינו מתרבה השמחה א"כ לא הועיל כל המצוה דהרי המצוה אינו עצם הישיבה בסוכה רק הפועל יוצא מזה משא"כ בשאר המצוות כמה שמקיים מהמצוה די בזה.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל שיש חיוב לאכול כזית בליל הראשון של סוכות בהסוכה דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות והקשו האחרונים דא"כ אמאי ליכא איסור לאכול לחם בערב סוכות כמו שיש איסור לאכול מצה בערב פסח משום דהוי כבועל ארוסתו בבית חמיו.

קרא קריאת שמע ספק לא קרא חוזר וקורא ומברך לפניו ולאחריה ולכאורה מ"ש ממה שכתב בהל' סוכה שלא יחזור ויברך.

ולפי הנ"ל מובן דשאני מצות סוכה דהוי רק מטרה שע"ז ירבה בשמחה לפיכך לא חמיר כ"כ שיצטרכו לברך עליה מספק.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בברכות דף ו' ע"א איתא חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא דאמרינן בגמ' בסוכה דף כ"ח ע"ב דירדו גשמים בחג הרי זה סימן קללה דהוי כאילו מראים לו משמים שהקב"ה אינו חפץ במצוה שלו משל לעבד ששפך כוס לרבו ושפך לו הקיתון על פניו ואמר לו איני חפץ בשימושך ולכאורה נאמר כן בכל מצוה שנאנס שמראים לו שאין חפצים במצוה שהיא עושה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא גבי סוכה דהמצוה היא להרבות בשמחה אז הוי סימן של כעס שאין הקב"ה רוצה שיהי' בשמחה אבל בשאר המצוות אין בזה ענין של כעס שלא שייך דבר זה.

ובזה מיושב נמי מה שהריטב"א בסוכה דף ג' ע"ב הוכיח מהגמ' שם גבי

דהוי זלזול בחג השבועות שהיא דאורייתא שבזה שסופרים הוי כאילו אומרים דעדיין אינו יו"ט.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע דברי בעל המאור מהא דאמרינן בסוכה מ"ז ע"א דבשמיני עצרת מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן ולא הוי זלזול לחג שמיני עצרת בזה שיושבים בסוכה כיון שלא מברכים ברכה על ישיבת סוכה כן מבואר בכל הראשונים ולפ"ז אמאי לא נימא דיספרו ספירת העומר בלא ברכה דאז לא הוי זלזול כדאמרינן הכא לגבי סוכה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשסופר ספירה שזה גופי' היא המצוה אז הוי זלזול אבל כשרק יושב בסוכה שזה גופי' אינו המצוה רק מה שמביא לידי שמחה לא הוי זלזול כ"כ.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך מצוה שכ"ה כתב שיש בסוכה איסור עשה לאכול חוץ לסוכה בשאר הימים וכך כתב האבני נזר סימן תפ"א דסוכה לא מקרי חפצא דמצוה אלא רק מתיר שלא יהא איסור אכילה חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דצ"ע לפי סברתם אמאי מצינו עוסק במצוה פטור מהסוכה הרי על איסורים לא נאמר

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא שאין האכילה עיקר המצוה רק התוצאה שיתרבה השמחה עי"ז וכיון שכן לא בעינן דהאכילה יהי' בתיאבון כיון שאין זה עיקר המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבסוכה דף נ"ו ע"א אמר רב בליל חג הסוכות מקדים לברך לישב בסוכה ואח"כ שהחיינו אע"פ שברכת שהחיינו תדירה יותר מברכת לישב בסוכה מ"מ חובת היום קודמת לתדיר.

והקשו האחרונים דהרי כתב המ"ב בסימן תרע"ב שצריך להקדים ולהתפלל תפלת ערבית קודם הדלקת נר חנוכה משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם הרי מוכח מהגמ' בסוכה דחובת היום קודמת לתדיר וא"כ לפ"ז צריך להקדים הדלקת נר חנוכה לפני תפלת ערבית מכיון שהדלקת נר חנוכה הוא חובת היום וקודמת לתדיר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כששניהם באין מחמת שמחה בין הלישב בסוכה ובין ברכת שהחיינו דשניהם הם להרבות שמחה לפיכך יש להקדים הברכה שהיא מחמת חובת היום אבל בעלמא אין להקדים רק מה שתדיר.

ובזה מיושב נמי מה שהבעל המאור בסוף פסחים הקשה למה אין סופרים בחוץ לארץ ספירת העומר בחג השבועות משום ספיקא דיומא ותריץ

גמרינן מה התם בכל גוני חייב אף בסוכה כן.

והקשו האחרונים דלכאורה דין מצטער דפטור מסוכה אין זה רק פטור מחיוב הגברא אלא שאינו מעשה מצוה כלל דהא המצטער שהחמיר נקרא הדיוט ואין לו שכר א"כ מאי שנא ליל יו"ט ראשון דחשיב שקיים מצוות סוכה הא המצטער הוא הפקעה מעצם הקיום א"כ גם בליל הראשון לא קיים המצווה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא המצוה שיש בכל השבעת ימים שעיי"ז יתרבה השמחה אבל עצם האכילה אינו המצוה זה נדחה כשמצטער אבל בליל הראשון שיש חיוב על האכילה גופי' מחמת הגז"ש של ט"ו ט"ו זה אינו נדחה מחמת מצטער.

ובזה מיושב נמי מה שהפמ"ג סימן תרל"ט משב"ז ס"ק י"ז כתב דהאוכל בעת הגשם בסוכה ומברך לישב בסוכה הוא ברכה לבטלה.

והקשו האחרונים דלמה לא יברך כשאר אינו מצווה ועושה וכמו שנשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא לדעת ר"ת אם כן הוא הדין הכא ולמה חשיב ברכה לבטלה.

ולפי הנ"ל מובן דהרי המצוה אינו עצם האכילה רק מה דמתרבה

הכלל של העוסק במצוה פטור דמצינו דאונן שעסוק במצוה ופטור מכל המצוות אינו רשאי לעבור אפי' על איסור דרבנן כמו שכתב הביאור הלכה סימן ע"א.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא איסורים שזה גופי' הוי המצוה אמרינן שאינו נדחה משום שעוסק במצוה אבל הכא דהאכילה גופי' בסוכה אינו המצוה דהעיקר היא רק התוצאה מזה שמתרבה השמחה ולפיכך שפיר נדחה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף כ"ח ע"א אמרינן קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה.

והקשו האחרונים דמהו תנאי זה לענין חיוב קטן בסוכה והרי אם קטן חייב בחינוך האין זה קשור במה שהוא צריך לאמו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא הני מצוות שתלויין במעשה תלוי אם חייב בחינוך אבל בדברים התלויין בהתוצאה אמרינן שאינו מביאו לידי שמחה עדיין עד שיהי' גדול כ"כ שאינו צריך לאמו.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת הר"ן והרא"ש וכן פסק הרמ"א דבלילה הראשונה אף אם גשמים יורדים חייב לאכול כזית בסוכה ומטעם דכיון דגמרינן ט"ו ט"ו מחג המצות לגמרי

השמחה אבל כיון שיורד גשם להסוכה שלו אין זה שמחה אצלו שהרי עכשיו יורד גשם לסוכתו ולפיכך הוי ברכה לבטלה.

והקשו האחרונים דאיך יוצאים בסוכה זו ידי חובה הרי הוי מצוה הבאה בעבירה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא הוי המצוה בדבר אחד והעבירה בדבר אחר דהמצוה היא מה שמתרבה השמחה והעבירה היא רק בהשיבה בהסוכה שזהו רק ההכנה שע"ז יקיים המצוה של שמחה.

ובזה מיושב נמי מה שהקשה הר"ן בנדרים ט"ז ע"ב דאפי' כי אמר ישיבת סוכה עלי למה אסור בישיבה של מצווה הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו ואפי' שאין נהנה אין איסור.

ולפי הנ"ל מובן דהישיבה בעצמה אינה המצוה רק התוצאה מזה מה שמתרבה השמחה ולפיכך לא אמרינן בזה מצוות לאו ליהנות ניתנו.

ובזה מיושב נמי מה שכתב השו"ע הל' סוכה סי' תרל"ט דהיוצא מן הסוכה על דעת לחזור מיד אינו צריך לברך.

והקשו האחרונים דלגבי ציצית כתב הב"י בסי' ח' ס"ק י"ד דהפושט טליתו על דעת לחזור וללבוש צריך לחזור ולברך ומאי שנא מסוכה שכתב שאין צריך לברך ולא הזכיר מי שיחלוק בדבר.

ובזה מיושב נמי מה שבכל התורה כולה קי"ל דרובו ככולו ואפ"ה מבואר במתני' דחולין כ"ז דאף דסגי לשחוט רוב סימנים מכל מקום לכתחילה צריך כולו ובדיעבד סגי ברובו וכן לגבי ד' כוסות צריך לכתחילה לשתות כולו כמבואר במ"ב סי' תע"ב.

והקשו האחרונים דמ"ש מסוכה שמותר ישב בסוכה רובו ולא בעי' כולו כמבואר במתני' כ"ח ע"א מעשה בר' יוחנן בן החורנית שישב בסוכה ראשו ורובו ושולחנו בתוך הבית ומשמע דיצא כן לכתחילה.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה עצם האכילה בסוכה ודאי היה צריך לכתחילה שיכניס כל גופו לשם אבל כיון דעיקר המצוה אינו רק התוצאה מה שע"ז מתרבה השמחה לפיכך אין נפק"מ אי כל גופו היא בהסוכה או לא.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל גזל עצים וסיכך בהם יצא ידי חובתו בסוכה זו משום שאין לו אלא דמי עצים וכתב רש"י בסוכה ל"א ע"א אין זו גזילה ולא שאולה דקננהו בשינו מעשה ושינוי השם ועוד משום תקנת השבים.

עד שעה פלוני אבל היכן דהמצוה היא שיתרבה השמחה אינו יכול להתנות שרק עד שעה פלוני יתרבה השמחה ולא אח"כ.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך במצוה שכ"ה כתב ליישב את קושיות התוס' בסוכה דף ט' שהקשו למה לי' קרא דלך למפסל סוכה גזולה והרי בלאו הכי היא פסולה משום דהוי מצוה הבא בעבירה וכתב המנחת חינוך ליישב דאף דבלילה הראשון אין צריך לילפותא זה מ"מ נפק"מ לשאר ימי החג שאם היה הפסול מצד מצוה הבא בעבירה הרי דאם אכל בסוכה זו אף שמצוה לא קיים מ"מ גם עבירה אין בידו דסוף סוף סוכה היא ולא אכל מחוץ לסוכה ולכן איצטריך קרא דלך לפסול סוכה גזולה דלא חשיבא סוכה ודינו כאוכל חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דהרי מהא דמברכים ברכה על ישיבת סוכה כל ימי החג ע"כ דאיכא מצוות ישיבה בסוכה כל ז' ולא רק מניעה מאיסור.

ולפי הנ"ל מובן דהכוונה היא דבשאר הימים יש מצוה שיתרבה השמחה ולפיכך ליכא חסרון של מצוה הבא בעבירה דליכא דין זה רק כשהמצוה והעבירה שנים באים בבת אחת אבל לא כשהמצוה היא שיתרבה השמחה והעבירה היא כשישוב בסוכה גזולה

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה אינו עצם הישיבה בסוכה רק מה שמתרבה השמחה וזה שמתרבה השמחה נמשך אפי' כשיוצא מהסוכה כל זמן שדעתו לחזור להסוכה אבל בציצית ברגע שפשט הציצית מעליו אין לו עוד שייכות עם המצוה לפיכך הוי הפסק.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו האחרונים הו"ד במג"א סי' תרל"ט ס"ק י"ז באופן שבירך לישב בסוכה ושהה זמן מרובה ובא לאכול שנית אם חוזר ומברך על האכילה או דכיון שלא יצא מהסוכה יוצא בהברכה שבירך בתחילת היום ואין לו לחזור ולברך והחולקים סוברין דדעתו היה לפטור את עצמו רק עד זמן הסעודה השני' ולכן יחזור ויברך שנית ובמג"א הקשה על זה שאין אדם יכול להתנות על ברכתו שתהא עד שעה פלונית ופשיטא דלא מהני כוונה כזו כדי להתחייב בברכה שנית.

והקשו האחרונים דהמ"ב כתב בביאור הלכה הל' ציצית סי' ח' שי"א שאין מברכים על טלית קטן כשנכנס למרחץ וחזר ולבשו דלא חשיב הפסק וי"א דהוי הפסק וכתב הביה"ל דיכיון כשלוש בבוקר שלא תפטור ברכתו רק עד שיפשיטנו ואז יוכל לברך.

ולפי הנ"ל מובן דהיכן דהמצוה היא על גופו של אדם כגון ציצית יכול להתנות שלא יפטור ברכתו רק

משא"כ בליל הראשון דהמצוה היא האכילה גופי' בסוכה דילפינן מחג המצות.

ובזה מיושב נמי מה שבמ"ב סי' כ"ה ס"ק מ"ז מבואר דבחולץ תפיליו כדי ליכנס לבית הכסא אפי' אם היה דעתו ללובשן תיכף צריך לברך דהא אינו רשאי לילך בהם לבית הכסא.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז למה היוצא מסוכתו לעשות צרכיו אין צריך לברך עוה"פ וכמש"כ במ"ב סי' תרל"ט ס"ק מ"ו דהא אסור לעשות צרכיו בסוכה וכמ"ש במ"ב שם ס"ק ט' ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין המצוה רק שיתרבה השמחה וזה לא נפסק ממנו כל הזמן אין היציאה שלו מהסוכה נחשב כהפסק.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א באו"ח סי' תרל"ט פסק לא יאכל בלילה הראשונה בסוכה עד שיהא ודאי לילה ויאכל קודם חצות הלילה.

והקשו האחרונים דהרי רק ילפינן ממצה דבעינן שיאכל כזית בליל החג אבל מנ"ל דבעי' שיהי' הכזית הראשון למה לא די שיאכל אפי' קודם הלילה ואח"כ ישלים לאכול כזית בסוכה כשהיא לילה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דעיקר המצוה היא שע"ז יתרבה השמחה והרי במציאות כבר נתרבה השמחה בכזית הראשון ומה שייך שיאכל הכזית אח"כ הלא המצוה היא בכזית הראשון שאז יתרבה אצלו השמחה.

ובזה מיושב נמי מה שבספר סוכה השלם מביא בשם הגרש"ז אויערבאך שאיסור שינה חוץ לסוכה לא נאמר אלא בעת שהולך לישון אולם מי שישן כבר אינו בר חיובא ופטור מן המצוות ולפיכך יש לדון שמותר להוציא אותו תוך כדי שינה מן הסוכה דהרי הישן פטור מן המצוות.

והקשו האחרונים דהרי אין מברכין על טלית קטן בבוקר א"כ הרי הוי ראי' שיש קיום מצוה בזמן שינה דאל"ה היו צריכין לעשות עוד ברכה בבוקר כיון שמתחיל עכשיו עוה"פ המצווה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בסוכה דהמצוה היא שע"י הישיבה בסוכה יתרבה השמחה אבל בעת שישן אינו יכול לעשות כלום שאינו יכול להתרבות בשמחה אבל בציצית הרי כל מה שהוא לובש הציצית מקיים המצוה ולפיכך מקיים המצוה אפי' כשהוא ישן.

ובזה מיושב נמי מה שבתוס' בסוכה ט' ע"א ד"ה ההיא הקשה על הגמ' שאמרה דסוכה גזולה פסולה מחג הסוכות תעשה לך ותימה תיפוק לי'

משום מצוה הבא בעבירה ותירץ התוס' דטעמא דמצוה הבא בעבירה לאו דאוריתא אלא מדרבנן.

והקשו האחרונים ממה שהקשו התוס' לקמן דף ל' ע"א דל"ל קרא ללולב הגזול תיפוק ל' משום המצוה הבא בעבירה והרי כתבו בעצמם בדף ט' דמצהב"ע דרבנן וע"כ בעינן קרא ומאי קשיא להו.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בסוכה לא הוי מצוה הבא בעבירה כיון דהמצוה היא ע"י שמתרבה השמחה והעבירה היא ע"י הישיבה בסוכה אבל בשאר מצוות דעיקר המצוה היא העשי' אז שפיר נחשב למצוה הבא בעבירה גם מדאוריתא.

ובזה מיושב נמי מה שפסק הרמב"ם בפ"ד מהל' סוכה והשו"ע סי' תרכ"ח סי' ג' כר"מ דהעושה סוכתו בראש האילן או על גבי גמל כשירה ואף שאין עולין לה ביו"ט מקרי ראוי לשבעה דמדאוריתא מיחזי חזי וחז"ל לא עקרו הדאוריתא.

והקשו האחרונים מהא דכתבו ברמב"ם והשו"ע פ"ו ה"ח והשו"י סי' תרל"ד סעיף ד' דמי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית כאילו לא אכל בסוכה ומשמע דאף ידי דאוריתא לא יצא.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא לענין מצוה הבא בעבירה לא הוי חסרון בסוכה כיון דאין המצוה רק במה שמתרבה השמחה והעבירה היא במה שיושב בסוכה אבל לענין הצורה של הסוכה ודאי דאפי' תקנה דרבנן מעכב הדאוריתא.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בהל' סוכה פ"ו הי"א כתב גמר מלאכול ביום השבעי בשחרית לא יתיר את סוכתו אבל מוריד הוא את כליו ומפנה אותן מן המנחה ולמעלה ואם הוצרך לסעוד בשאר היום צריך לאכול בסוכה שמצותה כל שבעה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הרמב"ם דמה רצה לאשמעינן וכי היה הו"א שיוכל לאכול חוץ לסוכה ביום השבעי.

וי"ל דהו"א דכיון שאין החיוב על האדם לישב בסוכה רק שיתרבה השמחה א"כ הו"א דרק בכל יום חייב לאכול בסוכה פעם אחת דעיי"ז כבר נתרבה אצלו השמחה קמ"ל.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בחולין קל"ב ע"ב אבל במצוות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו וברש"י עשה סוכה שאין בהן חסרון כיס כולי האי.

והקשו האחרונים דמאי בעי' רש"י בזה ומה נפק"מ לנו אם יש בו חסרון כיס או לא הלא על מצוות עשה צריך לבזבז חומש מממונו.

ולפי הנ"ל מובן דהרי המצוה אינו העשי' של הסוכה רק מה שמתרבה השמחה עי"ז ולפיכך אין לבזבז על זה כל ממנו.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנה אמר ר' אליעזר י"ד סעודות חייב אדם

לאכול בסוכה אחת בלילה ואחת ביום והקשו האחרונים דהלא לעולם חל שבת במהלך שבעת ימי החג א"כ נמצא די ש"ו סעודות בחג שכן בשבת קיימת חובה לאכול שלש סעודות וא"כ מדוע אמר ר' אליעזר דקיימת חובה לאכול רק י"ד סעודות.

ולפי הנ"ל מובן דבה"ד סעודות היא להרבות השמחה אבל סתם אכילה יש הרבה.

סימן י"ז

בעינן אי בעינן שהסכך יגן עליו מהחמה או דדי בישיבה בסוכה סתם

יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות א"כ
י"ל דבהא פליגי דלר"מ דהוא הת"ק
המצווה של סוכה היא דהאדם יגן על
עצמו בהצל של הסוכה ולפיכך למעלה
מכ' דהדפנות מסככין עליו מהחמה אינו
כשר אבל לר' יודא המצווה היא רק
שיצא מדירת קבע וישב בדירת ארעי
ואין נפק"מ אי הסכך מגין עליו או
הדפנות העיקר היא רק שיהי' בדירת
ארעי.

ובזה נמי מוכן המחלוקת בסוכה תחת
הסוכה אם היא פסול או לא
דלר"מ פסול אם יש עליו סכך שני
ולר"י אינו פסול רק אם יש עליו סוכה
שלימה דהפ"י היא דלר"מ בעינן דהסכך
יגין עליו מן הצל וכיון שיש סכך אחר
עליו דאז אין הסכך מגין עליו אז אינו
כשר הסוכה אבל לר"י דאין נפק"מ אי
סכך זה מגין עליו או לא לפיכך כשר
אפילו אי יש עליו סכך אחר רק דאי
יש עליו סוכה אחרת אז אינו כלל דירת
ארעי דהרי יש עליו מקום מגורים והוי
כאילו עשאו בתוך הבית.

ובזה מוכן נמי המחלוקת אי יש לישב
בסוכה שיש עליו נסרים רחבין
ד' דלר"מ אסור כיון דגזרינן משום
גזירת תקרה שיאמר מה לי תחת קורת

במתני' סוכה ב' ע"א סוכה שהיא גבוה
למעלה מעשרים אמה פסולה
ור' יודא מכשיר וצ"ע במה נחלקו.

במתני' ט' ע"ב סוכה על גבי סוכה
העליונה כשירה והתחתונה
פסולה ר' יהודה אומר אם אין דיוורין
בעליונה התחתונה כשירה וצ"ב במה
נחלקו.

במתני' י"ד ע"א מסככין בנסרים דברי
ר' יהודה ור' מאיר אסור וצ"ב
במה נחלקו.

במתני' כ"ב הישן תחת המטה לא יצא
ידי חובתו אמר ר' יהודה נוהגין
היינו שהיינו ישנים תחת המטה בפני
הזקנים ולא אמרו לנו דבר וצ"ב במה
נחלקו.

במתני' כ"א ע"ב הסומך סוכתו בכרעי
המטה כשירה ר' יהודה אומר
אם אינה יכול לעמוד בפנ"ע פסולה
דהיינו דר' מאיר סובר דלא בעינן שיהי'
דירת קבע ור' יהודה סובר דסוכה דירת
קבע בעינן וצ"ע במה נחלקו.

וי"ל ע"פ מה שמצינו בגמ' דלר' זירא
הטעם דהיא פסול למעלה מעשרים
היא משום דלמעלה מעשרים אין אדם

קבע או ארעי אבל לר"י דהעיקר היא שיצא לדירת ארעי אז בעינן שיהי' עליו צורה של דירה ולא שיהי' דבר העתיד ליפול.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי הישן תחת המטה יצא ידי חובתו דלר"מ לא יצא ולר"י יצא דהרי לר"מ דהעיקר היא דהצל יגין עליו ממילא אי ישן תחת המטה לא יצא דאז אין הסכך מגין עליו מן הצל רק המטה אבל לר"י דהעיקר היא שיהי' בדירת ארעי אז לא איכפת לן אי ישן תחת המטה או לא דהרי העיקר היא רק שיהי' בדירת ארעי.

סוכה מה לי לישב תחת קורת ביתי אבל לר"י לא גזרינן דהפי' היא דלר"מ דהעיקר שישב תחת צל סוכה ממילא יחשוב האדם דכיון דדי בזה שיושב תחת צל הקורה ה"נ די בצל תקרת הבית אבל לר"י דהעיקר היא שיצא לדירת עראי א"כ לא שייך לגזור דודאי יבין האדם דהעיקר היא לצאת לדירת עראי.

ובזה מובן נמי המחלוקת אי בעי' דירת קבע או דירת ארעי דלר"מ דבעיקר היא היא דהסכך יגין עליו לא איכפת לן כלל בהסוכה עצמו אי הוא דירת

סימן י"ה

**בענין אי הוי החג משום מצוות סוכה או דמצות סוכה היא מצוה
בתוך החג אבל לא דכל החג ע"ש זה**

היא על שם הסוכה ואפ"ה הבין טבי
דעבד פטור מן הסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא בגמ'
בסוכה דף מ"ו ע"א העושה סוכה
לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו
והגיענו לזמן הזה חזינן בגמ' דמברכין
בשעת עשיית החפצא של המצוה וכן
פסק הרמב"ם בהל' ברכות פרק י"א
ה"ט.

והקשו הראשונים דמה ענין עשיית
החפצא של המצוה לברכת
שהחיינו דבפשוטו ברכת שהחיינו היא
על קיום המצוה וא"כ למה ראוי לברך
בכלל שהחיינו על עשיית החפצא.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דכל החג
היא ע"ש הסוכה נמצא דכשעושה
הסוכה אז יש השמחה של החג ולפיכך
שפיר שייך לברך עכשיו שהחיינו
משא"כ בשאר מצוות שאין החג תלוי
בהחפצא אז אין לברך על החפצא שאין
שום שמחה בהחפצא.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם פ"ו
מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן
טומטום ואנדרוגינס לעולם אין מברכין

איתא במשנה בסוכה כ' ע"ב מעשה
בטבי עבדו של ר' גמליאל שהיה
ישן תחת המטה ואמר ר' גמליאל
לחכמים הראיתם את טבי עבדי שהוא
חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה ראה רבן גמליאל
בזה שעבדו היא תלמיד חכם
והלא יש עוד מצוות עשה שהזמן גרמא
כגון תפילין וכדו' ובה לא מצינו שאמר
רבן גמליאל ראו טבי עבדי שהוא חכם
ואם נאמר דכל מצוות עשה שהזמן
גרמא קיים טבי אפי' שהוא פטור א"כ
מ"ש מצוות סוכה שלא קיים.

והנראה בזה היא שיש לחקור האם
חג הסוכות הוי רק חג משום
המצוה של הסוכה או דהוי חג בכל
אופן רק דבתוך החג יש מצוה אחד
לישב בסוכה אבל לא דכל החג תלוי
בהשיבה בהסוכה.

ולפ"ז מובן שזהו החידוש דהו"א דכיון
דכל החג היא על שם מצוות
סוכה וכיון שהעבד חייב לשמור היום
טוב שלא לעשות מלאכה הרי ממילא
הוא חייב גם בסוכה כיון דכל החג

לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

והקשו האחרונים דהרי מצוה זו היא מצוה דאורייתא ובמקום ספק דאורייתא אזלינן לחומרא וחייב לעשות המצוה וא"כ למה אינו חייב לברך ככל עושה מצוה דמברך עליה ואמאי כתב דאין מברכין מפני שהן חייבין מספק.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג היא משום הסוכות נמצא דכמתפלל ועושה קידוש ומזכיר חג הסוכות הזה ממילא כבר מברך על הסוכה ולפיכך אינו חייב לברך עוה"פ לישב בסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שברמב"ם פ"ו מהל' סוכה הל' ג' כתב וז"ל וכן טומטום ואנדרוגינוס לעולם אין מברכין לישב בסוכה מפני שהן חייבין מספק ואין מברכין מספק.

ובתשובת הרשב"א סימן ש"כ הקשה דהרמב"ם סותר א"ע ממה שכתב בפ"ב מק"ש הל"ג וז"ל ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא חוזר וקורא ומברך לפניה ולאחריה ולכאורה מ"ש ממה שכתב בהל' סוכה שלא יחזור ויברך.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דכבר מברך על הסוכה כשמברך אצל התפלה ואצל קידוש כשאומר חג הסוכות הזה כיון דכל החג היא רק ע"ש הסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בברכות דף ו' ע"א איתא חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא דאמרין בגמ' בסוכה דף כ"ח ע"ב דירדו גשמים בחג הרי זה סימן קללה דהוי כאילו מראים לו משמים שהקב"ה אינו חפץ במצוה שלו משל לעבד ששפך כוס לרבו ושפך לו הקיתון על פניו ואמר לו איני חפץ בשימושך ולכאורה נאמר כן בכל מצוה שנאנס שמראים לו שאין חפצים במצוה שהיא עושה.

ולפי הנ"ל מובן דבמצוה בעלמא לא שייך דבר זה ורק הכא דכל החג תלוי בהסוכה אז הוי סימן שאין הקב"ה רוצה בחג שלו כמ"ש חגיכם ומועדיכם שנאה נפשי.

ובזה מיושב נמי מה שהריטב"א בסוכה דף ג' ע"ב הוכיח מהגמ' שם גבי הילני המלכה שבניה הקטנים ישבו בסוכה למעלה מכ' אמה ומבואר בגמ' דמשום חינוך לא יוצאים ידי חובה ומזה הוכיח הריטב"א דגם קטן העושה מצוה צריך שתהא כשרה בכל פרטיה כמו גדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרין בגמ' ביומא דף פ"ב ע"א בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן

שאינן אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיון שהם לא מחויבות.

והקשו האחרונים דלפי דעת ר"ת דכל מי שאינו מחויב אינו יכול לעשות את החפצא של מצוה א"כ מדוע סוכת גנב"ך שנעשתה ע"י אשה כשירה הלא היא אינה מחויבות במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שחייבת לשמור את חג הסוכות והרי כל החג היא בשביל הסוכה נמצא דגם אשה ישנה במצוה זו ולפיכך כשרה הסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שהמשנה ברורה בסו"ס תרל"ט פסק בשם הבכור"י במי שבירך ברכת שהחיינו ולישב בסוכה ואח"כ נודע לו שהגג שעל הסכך היה סגור בעת הברכה וכתב שאינו מברך שהחיינו שנית אבל לישב בסוכה מברך שנית.

והקשו האחרונים דהרי נסתפק בקבא דקושייתא סי' צ"ט במי שתקע בר"ה שחל בשבת ובירך שהחיינו האם צריך לברך למחר עוה"פ שהחיינו והשאלה בזה היא אם חז"ל עקרו את המצוה לגמרי או לא דאם יצא ידי חובתו א"צ לברך שנית ואם לא יצא כלל צריך לברך שנית וא"כ מאי שנא מגג סגור שאין צריך לברך שנית בכל ענין הגם שבדאי לא יצא בשעה שבירך.

י' מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הריטב"א שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

ולפי הנ"ל מובן דשאני מצוה זו דכל החג תלוי בזה לפיכך יש להחמיר יותר מבשאר מצוות.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סימן תע"ב סעיף י"ד כתב נשים חייבות בד' כוסות וכתב המשנ"ב משום שאף הן היו באותו הנס אע"פ דהרי מעשהז"ג.

והקשו האחרונים דמדוע נשים פטורות מסוכה הרי אף הן היו באותו הנס של כי בסוכות הושבתי ומאי שנא מארבע כוסות דנשים חייבות מצד אף הן היו באותו הנס.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דדי בזה שהם חייבין בעצם החג שלא לעשות מלאכות והרי כל החג היא רק מחמת מצוות סוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בגיטין דף מ"ה ע"ב איתא ס"ת ותפילין ומזוזות שכתבן עבד ואשה וכו' פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתובה וכל שאינו בקשירה אינו בכתובה מכאן אומר ר"ת

ולפי הנ"ל מובן דהכא מברך שהחיינו שהגיענו להזמן שעושין בו מצוות סוכה אבל אין הברכה על סוכה זה גופי'.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל שיש חיוב לאכול כזית בליל הראשון של סוכות בהסוכה דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות והקשו האחרונים דא"כ אמאי ליכא איסור לאכול לחם בערב סוכות כמו שיש איסור לאכול מצה בערב פסח משום דהוי כבועל ארוסתו בבית חמיו.

ולפי הנ"ל מובן דבמצה דהמצוה היא רק כשאוכל מצה ואז יש להראות שעושה בחביבות לפיכך אסור לאכול בע"פ כדי שיאכל לתיאבון בלילה אבל בסוכות הרי בזה ששמח בכל החג כבר מראה השמחה שיש לו מהסוכה דהרי כל החג היא בשביל הסוכה ולפיכך לא צריכין שיראה התיאבון בעת אכילה בסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבסוכה דף נ"ו ע"א אמר רב בליל חג הסוכות מקדים לברך לישב בסוכה ואח"כ שהחיינו אע"פ שברכת שהחיינו תדירה יותר מברכת לישב בסוכה מ"מ חובת היום קודמת לתדיר.

והקשו האחרונים דהרי כתב המ"ב בסימן תרע"ב שצריך להקדים ולהתפלל תפלת ערבית קודם הדלקת נר חנוכה משום דתדיר ושאינו תדיר

תדיר קודם הרי מוכח מהגמ' בסוכה דחובת היום קודמת לתדיר וא"כ לפ"ז צריך להקדים הדלקת נר חנוכה לפני תפלת ערבית מכיון שהדלקת נר חנוכה הוא חובת היום וקודמת לתדיר.

ולפי הנ"ל מובן דכל החג היא בשביל הסוכה לפיכך זה קודם משא"כ בחנוכה דהנר חנוכה הוי רק חד מהמצוות שיש בחנוכה בנוסף להחיוב שיש להלל ולהודות.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך בסי' שכ"ה כתב לחדש בהלכות סוכה שני דינים א' דבליל הראשון יש מצוה חיובית לאכול כזית בסוכה דילפינן מחג המצות ט"ו ט"ו ב' דבשאר הימים דסוכה אינו חייב לישב בסוכה רק אסור לאכול מחוץ לסוכה.

ובספר אתון דאורייתא כלל י"א פ"י דברי המנחת חינוך דהמצוה היא רק בשלילה שכשיאכל האדם לא יאכל חוץ לסוכה והאכילה חוץ לסוכה היא הבלתי נרצה אבל האכילה העצמותה בסוכה בעצמותה אינה נרצית ומבוקשת כלל.

וצ"ע במה שכתב שאין באכילה גופה בסוכה מצוה כלל בשאר הימים מהא דאיתא בראש השנה כ"ח ע"ב אלא מעתה הישן בשמיני בסוכה ילקה משום בל תוסיף ואם ביתר הימים אין בשיבה בסוכה משום מצוה כלל רק

מניעה ואיסור שלא לישב חוץ לסוכה
הרי כל תוסיף שייך רק בהוספה בקיום
מצוה ולא במניעה מאיסור.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג היא
על שם האכילה בסוכה לפיכך
חמיר יותר.

ועוד קשה דהא כתב המנחת חינוך שם
דאם רואים אדם שרוצה לאכול
מחוץ לסוכה בשאר הימים כופין אותו
כדין כפיה על המצוות ואם האכילה
רק כדי שלא יעבור איסור באכילתו
בחוץ לא מצינו כפי' שלא לעבור איסורין
רק כפי' היא לקיים מ"ע.

ובזה מיושב נמי מה שבספר חתן סופר
הביא מה שאמרה לו אמו בתו
של החת"ס ז"ל שמעולם לא ראתה
בבית אביה החת"ס שבירכו הנשים
ברכת לישב בסוכה ומשמע שישבו
בסוכה רק שלא בירכו.

ולפי הנ"ל מובן דאז אם ישן בשמיני
בסוכה הוי כמוסיף יום אחד של
חג שיהי' החג שמונה ימים דהרי החג
תלוי בהסוכה ואם יש איסור לישן חוץ
לסוכה עדיין נמשך החג ולפיכך כופין
כיון דהחג תלוי בזה וכופין על המצוה
לעשות החג.

ובספר ישועות יעקב כתב דבמקומות
שנוהגות הנשים שלא לברך
לישב בסוכה אבל על הלולב מברכין.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמ"א
סי' תע"א דקטן שאינו יודע לספר
ביציאת מצרים מותר להאכילו מצה
בערב פסח וכתב המחז"ש דאף שאסור
להאכיל לקטן דבר שיש בו ביטול מצוות
עשה מכל שכן איסור דרבנן מ"מ כאן
מותר כיון שזה אכילת היתר בזמן איסור.

והקשו האחרונים דמ"ש לולב מסוכה
דבסוכה לא נהגו הנשים לברך
משא"כ בשאר מצוות עשה שהזמן גרמא
כגון לולב שפיר ברכו.

והקשו האחרונים דמ"ש ממה שכתב
המג"א בסימן תר"מ ס"ק ג'
שאסור להאכיל לקטן מחוץ לסוכה
אע"פ שהיא אכילת היתר בזמן איסור
א"כ מאי שנא.

ולפי הנ"ל מובן דיצאו במה שבירכו
בתפילה וק"ש כיון שגם הברכה
על החג היא מחמת מצוות סוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבמצוות סוכה
כתיב למען ידעו דורותיכם כי
בסוכות הושבתי את בני ישראל אבל
גבי פסח כתיב רק הלשון למען תזכור
את יום צאתך מארץ מצרים וצ"ע שינוי
הלשון למה הכא כתיב לשון ידיעה
ובפסח לשון זכירה.

ולפי הנ"ל מובן דבשאר המצוות עושין
רק המצוה בעצמה לזכירה להנס

אבל בסוכות עושין את כל החג הסוכות ושמחין ממש כאילו היה עכשיו הנס של סוכות לפיכך יודעין הנס ממש כאילו היה עכשיו ולא רק זכירה בעלמא.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל מצטער פטור מן הסוכה.

והקשו האחרונים דמה נשתנה מצוות סוכה מכל מצוות התורה שפטור בצטער ולא זו בלבד רק שנקרא הדיוט אם יושב בה כשמצטער.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל המצוה של סוכה היא שיהי' חג של סוכות שיהי' שמחין בה א"כ אם יש צער בהסוכה אין שום ענין לשבת בה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה נ"ו ע"א איתמר רב אמר סוכה ואח"כ זמן רבב"ח אמר זמן ואח"כ סוכה וכו' רבב"ח אמר אמר זמן ואח"כ סוכה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ופי' רש"י דזמן תדיר לפי שנוהג בכל הרגלים.

והקשו האחרונים דלמה נקט רש"י וביאר דברכת שהחיינו היא תדירה משום שישנה בכל הרגלים והרי יש עוד דברים הרבה שמברכים עליהם שהחיינו וכגון על מצוות שהן באות מזמן לזמן ומשום כך תחשב ברכת הזמן תדירה יותר מברכת המצוות דסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהשהחיינו שמברכין אין מברכין על הסוכה שנאמר דהוי תדיר כיון שמברכין על שאר מצוות רק דהסוכה הוי חלק מהרגל נמצא דכשמברכין על הסוכה מברכין על הרגל לפיכך קאמר שהיא תדירה משום שישנה בשאר הרגלים.

ובזה מיושב נמי מה שכתב השו"ע הל' סוכה סי' תרל"ט דהיוצא מן הסוכה על דעת לחזור מיד אינו צריך לברך.

והקשו האחרונים דלגבי ציצית כתב הב"י בסי' ח' ס"ק י"ד דהפושט טליתו על דעת לחזור וללבוש צריך לחזור ולברך ומאי שנא מסוכה תפילין שכתב שאין צריך לברך ולא הזכיר מי שיחלוק בדבר.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בסוכה דאפי' כשיוצא הרי עדיין נשאר עליו החיוב של היו"ט שאסור במלאכה מחמת החג והרי כל החג היא בשביל הסוכה שהוא עדיין מקושר עם הסוכה לפיכך לא הוי הפסק מה שיצא מהסוכה משא"כ בציצית דברגע שפשט הציצית אין לו עוד שום שייכות עם הציצית.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו האחרונים הו"ד במג"א סי' תרל"ט ס"ק י"ז באופן שבירך לישב בסוכה ושהה זמן מרובה ובא לאכול שנית אם חוזר ומברך על האכילה או דכיון שלא יצא מהסוכה

יוצא בהברכה שבירך בתחילת היום ואין לו לחזור ולברך והחולקים סוברין דדעתו היה לפטור את עצמו רק עד זמן הסעודה השני' ולכן יחזור ויברך שנית ובמג"א הקשה על זה שאין אדם יכול להתנות על ברכתו שתהא עד שעה פלונית ופשיטא דלא מהני כוונה כזו כדי להתחייב בברכה שנית.

והקשו האחרונים דהמ"ב כתב בביאור הלכה הל' ציצית סי' ח' שי"א שאין מברכים על טלית קטן כשנכנס למרחץ וחזר ולבשו דלא חשיב הפסק וי"א דהוי הפסק וכתב הביה"ל דיכוין כשלושב בבוקר שלא תפטור ברכתו רק עד שיפשיטנו ואז יוכל לברך.

וצ"ע דהא המג"א כתב שאי אפשר להתנות על הברכה שתחול עד זמן פלוני ומאי שנא ציצית מסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בסוכה דכיון דהחג נמשך וכל החג היא מכח הסוכה לא שייך להתנות שמכוין לקיים המצוה עד זמן פלוני דע"כ נמשך המצוה גם לאחר מכן.

ובזה מיושב נמי מה שהמנחת חינוך במצוה שכ"ה כתב ליישב את קושיות התוס' בסוכה דף ט' שהקשו למה לי' קרא דלך למפסל סוכה גזולה והרי בלאו הכי היא פסולה משום דהוי מצוה הבא בעבירה וכתב המנחת חינוך ליישב דאף דבלילה הראשון אין צריך

לילפותא זה מ"מ נפק"מ לשאר ימי החג שאם היה הפסול מצד מצוה הבא בעבירה הרי דאם אכל בסוכה זו אף שמצוה לא קיים מ"מ גם עבירה אין בידו דסוף סוף סוכה היא ולא אכל מחוץ לסוכה ולכן איצטריך קרא דלך לפסול סוכה גזולה דלא חשיבא סוכה ודינו כאוכל חוץ לסוכה.

והקשו האחרונים דהרי מהא דמברכים ברכה על ישיבת סוכה כל ימי החג ע"כ דאיכא מצוות ישיבה בסוכה כל ז' ולא רק מניעה מאיסור.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה היא על החג שניתן לנו ע"י מצות סוכה אבל לא דהמצוה היא לישב בסוכה עצמה.

ובזה מיושב נמי מה שבמ"ב סי' כ"ה ס"ק מ"ז מבואר דבחולץ תפיליו כדי ליכנס לבית הכסא אפי' אם היה דעתו ללובשן תיכף צריך לברך דהא אינו רשאי לילך בהם לבית הכסא.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז למה היוצא מסוכתו לעשות צרכיו אין צריך לברך עוה"פ וכמ"כ במ"ב סי' תרל"ט ס"ק מ"ו דהא אסור לעשות צרכיו בסוכה וכמ"ש במ"ב שם ס"ק ט' ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה של חג הסוכות נמשך אפי' כשיוצא לצרכיו שגם שם אסור לעשות מלאכות בחג הסוכות

שכל החג היא משום מצוות סוכה נמצא
דהמצוה נמשך כל הזמן ולפיכך אין
לברך.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף
ט' ע"א אמר רב ששת משום
ר"ע מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה
ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לד' ותנא
ריב"ב אומר כשם שחל שם שמים על
החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה
מה חג לד' אף סוכה לד' והרמב"ם
כתב פ"ו סוכה ה"ו וז"ל עצי סוכה
אסורין כל שמונה ימי החג בין עצי
דפנות בין עצי סכך אין נאותין מהם
לדבר אחר כל שמונת הימים וכו' וכתב
הגר"ח הגדר בזה דכל דמיקיימא ב"י
מצוות סוכה אסור ליהנות ממנו וכתב
עוד ודין מצוה שבה הוא שאוסר ליהנות
ממנו.

והקשו האחרונים דלדברי הגר"ח
דאיסורא דסוכה תליא בקיום
מצוה דסוכה א"כ למה נוי סוכה אסורין
והרי בנוי סוכה לא מתקיימות מצוות
סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שזה מרבה
שמחת יו"ט וכל היו"ט היא רק
מפני חג הסוכות נמצא שגם זה הוי
חלק ממצוות סוכה.

ובזה מיושב נמי מה שבסוכה כ"ה ע"ב
אמרינן אמר רבי אבא בר זבדא
אבל חייב בסוכה פשיטא מהו דתימא

הואיל ואמר רב מצטער פטור מן הסוכה
האי נמי מצטער הוא קמ"ל הני מילי
צערא דממילא אבל הכא איהו קמצטער
נפשי אבעי לי' ליתובי דעתי'.

והקשו האחרונים דהרי הטעם למה
מצטער פטור מן הסוכה היא
כיון שאז אינו דרך דירה אבל הכא
באבל שגם בדירתו לא יפטר מן הצער
מהו ההו"א לפטור האבל מן הסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דסוכות נתקנה
כדי שעיי"ז יהיו בשמחה כל ימי
החג הרי מובן דאם הוא בצער לא
שייך שיקיים מצוות סוכה ואין נפק"מ
אי מצטער מחמת הסוכה או לא.

ובזה מיושב נמי מה שבפסחים ריש
מקום שנהגו מבואר דבמקום
שנהגו שלא לעשות מלאכה בע"פ אין
עושין וכתב רש"י כדי שלא יהא טרוד
במלאכה וישכח חמצו ושחיטת הפסח.

והקשו האחרונים דאם כן למה לא
תקנו כן בערב סוכות שלא
יעשה מלאכה הרי איכא סוכה ואם יהי'
טרוד ישכח.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג תלוי
בזה אין לחוש שישכח מזה.

ובזה מיושב נמי מה שבספר סוכה
השלם מביא בשם הגרש"ז
אויערבאך שאיסור שינה חוץ לסוכה

לא נאמר אלא בעת שהולך לישון אולם
 מי שישן כבר אינו בר חיובא ופטור
 מן המצוות ולפיכך יש לדון שמותר
 להוציא אותו תוך כדי שינה מן הסוכה
 דהרי הישן פטור מן המצוות.

והקשו האחרונים דלמה לא קאמר דהוי
 רגל בפנ"ע שאין יושבין בסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג היא
 על שם הסוכה נמצא דרק אם
 אין יושבין בסוכה אז יש לראות שכבר
 נגמר החג אבל בשאר המצוות אין
 לראות עדיין כלום.

והקשו האחרונים דהרי אין מברכין על
 טלית קטן בבוקר א"כ הרי הרי
 ראי' שיש קיום מצוה בזמן שינה דאל"ה
 היו צריכין לעשות עוד ברכה בבוקר
 כיון שמתחיל עכשיו עוה"פ המצווה.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא במדרש
 דבזכות והשענו תחת העץ זכו
 למצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בסוכה שיש
 עליו מצוה לעשות מזה חג
 ולשמוח בהחג אין לעשות בשעת שינה
 אבל שאר מצוות שפיר יכולין לעשות
 בשעת השינה שאין צריכין שיביא עוד
 חג ושמחה שיהי' שמח דהעיקר היא
 המצוה עצמה שלובש ציצית.

והקשו האחרונים שזה אינו שכר רק
 מצוה בעלמא וא"כ מה שייך
 שיקבלו שכר ע"ז.

ולפי הנ"ל מובן דהכוונה היא שע"ז
 זכו לכל החג של יו"ט סוכות.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה
 תניא כותי' דרב נחמן שמיני רגל

ספר
זיו המועדים

הערות ופלפולים בעניני
סוכות
- ב -

ממה שחנני השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו
יוסף זאב וועטענשטיין
בעמ"ס "אמרי זיו" על מסכת הש"ס
לונדון יצ"ו

©

כל הזכויות שמורות
מכון 'זיו התורה'

כתובת המחבר:

17 Paget Rd LONDON N16 5ND

טלפקס:

+44-2088002240

+44-7957654017

siferimryziv@gmail.com

דברים אחדים

אודה ד' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה לראות ספר "זיו המועדים" סוכות חלק ב' יוצא לאור עולם חלק א' היא בעיני הסוכה וחלק ב' היא בעיני הד' מינים

כל פרטי הספר הלא הם כתובים כבר באריכות בהחלק הראשון של הספר ולא נחזור עליהם עוה"פ.

הספר הזה מיוחד לע"נ הטהור של מו"ח הגה"צ רבי חיים יצחק עוזר זצ"ל ביבלחט"א הגה"צ ר' שמואל ישכר רוזנגרטען שליט"א ראש ישיבה לצעירים דחסידי בעלא לונדון יצ"ו וראש כולל לומדי ש"ס אשר נסע למנוחות ועזב את כולנו לאנחות לפני כמה שבועות ביום י"ב חשוון תשע"ג לפ"ק.

מו"ח זצ"ל היה לו עבודה מיוחדת בהד' מינים שכבר כמה שבועות לפני החג היה טרוד בקניית הד' מינים והיה קונה בכל שנה הרבה סטים של ד' מינים והיה שולח להרבה אנשים שלא השיגו ידם לקנות בחנם ולאחרים בחצי או ברבע המחיר והיה יחיד מומחה במבינות על הידור האתרוגים וגם היה לוקח לעצמו כמה אתרוגים מכל הסוגים מהודרים ביותר ממש כלילת יופי ותמיד היה לו סייעתא דשמיא למצוא ממש הדר שבהידורים וכמובן שאתרוג בליא ולא בחנם זכה לזה.

גם זכיתי לדבר ולהתפלפל עמו בכמה ענינים הכתובים בהספר ובמיוחד בחלק א' שעבר על חלק גדול מהספר ועוד כמה ימים לפני פטירתו עוד בא בשארית כוחותיו להעיר ולהאיר על כמה ענינים שבתוך הספר.

תהא הלימוד בספר הזה לעילוי נשמתו ותנצב"ה ושיעמוד כמליץ יושר על כולנו שנזכה לשמחה ונחת ואך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיינו ושאזכה להוציא עוד הרבה ספרים ולהמשיך להרביץ תורה בישראל לאורך ימים ושנים טובים מתוך נחת והרחבת הדעת ומתוך בריאת הגוף והנפש וכט"ס

אלה דברי המחבר לכבוד הספר מדבר

יוסף זאב וועטטענשטיין

ר"ח טבת תשע"ג לפ"ק

תוכן

מערכות בעניני ד' מינים

סימן א'	המצוה הנטילה או הנענועים.....	טו
סימן ב'	גירא בעינא דשיטנא.....	כט
סימן ג'	להרבות בשמחה.....	מג
סימן ד'	בענין אי החג נתקן ע"ש מצות לולב.....	נה
סימן ה'	בענין אי נטילת לולב הוי חיוב גברא או החפצא.....	סה

הערות בעניני ד' מינים

הערה א'	בענין אי כשבטלו חז"ל איזה מצוה עקרו לגמרי המצוה.....	עו
הערה ב'	בענין לקיים מצוה דרבנן בביה"ש.....	עו
הערה ג'	בענין לברך ברכה מיוחדת על כל מין מהד' מינים.....	עז
הערה ד'	בענין אי קטן צריך כוונה.....	עז
הערה ה'	בענין אי אין הערבות בידו בעת הברכה.....	עח
הערה ו'	בענין חינוך לקטן במקצת המצוה.....	עט
הערה ז'	בענין דהמצוה מתחיל ביום.....	עט
הערה ח'	בענין אי הוי הפסק בין הברכה לנטילה.....	פ
הערה ט'	בענין שצריכים קנין דאורייתא כדי שיהי' לכם.....	פ
הערה י'	בענין לקיחה לכל אחד ואחד.....	פא
הערה י"א	בענין שמברכין על הלולב.....	פב
הערה י"ב	בענין ליטול ביה"ש.....	פב
הערה י"ג	בענין בל תוסיף בלולב.....	פג
הערה י"ד	בענין מצוה הבא בעבירה.....	פג
הערה ט"ו	בענין לקיחה לכל אחד ואחד (ב').....	פד
הערה ט"ז	בענין ברכת שהחיינו.....	פה

הערה י"ז	בענין החיוב שעל הקטן	פה
הערה י"ח	בענין לברך על ההדס	פו
הערה י"ט	בענין שאין נוטלין לולב בשבת	פו
הערה כ'	בענין בל תוסיף בלי כוונה	פז
הערה כ"א	בענין התנאי במתנה ע"מ להחזיר	פח
הערה כ"ב	בענין לבדוק הלולב לפני הברכה	פח
הערה כ"ג	בענין אי נוטל כל מין בפנ"ע	פט
הערה כ"ד	בענין ברכת על נטילת לולב	פט
הערה כ"ה	בענין שמברך שהחיינו כל הח' יום	צ
הערה כ"ו	בענין שכופין על עשיית הלולב	צ
הערה כ"ז	בענין נוגע בעדות	צא
הערה כ"ח	בענין לצאת באתרוג של מעשר	צא
הערה כ"ט	בענין לברך שהחיינו כל ז'	צב
הערה ל'	בענין דהוי מצוה שבגופו	צב
הערה ל"א	בענין הידור מצוה	צג
הערה ל"ב	בענין ניחא לי' דליעבד מצוה בממוני'	צג
הערה ל"ג	בענין עלתה חזוית	צד
הערה ל"ד	בענין מוקצה באתרוג של קטן	צד
הערה ל"ה	בענין להקדים מצוה דאוריתא	צה
הערה ל"ו	בענין לעשות הידור אחר גמר המצוה	צה
הערה ל"ז	בענין אי מצוות צריכות כוונה	צו
הערה ל"ח	בענין אי החיוב שעל הקטן היא על האב או על הקטן	צו
הערה ל"ט	בענין אי צריכים ליטול הד' מינים ביחד	צז
הערה מ'	בענין ליטול לולב הגזול לאחר יאוש	צז
הערה מ"א	בענין ברכת על נטילת לולב	צח
הערה מ"ב	בענין להחזירו להכשירו	צח
הערה מ"ג	בענין לכם בגזל עכו"ם	צט
הערה מ"ד	בענין אי יש שיעור לולב כשר וגם חלק פסול	צט
הערה מ"ה	בענין לצאת ד' מינים במחוברים	ק
הערה מ"ו	בענין לברך על מצוה הבא בעבירה	ק

הערה מ"ז	בענין מה עדיף סוכה או לולב	קא
הערה מ"ח	בענין אתרוג של דמאי	קב
הערה מ"ט	בענין אין מוקצה לחצי שבת	קב
הערה נ'	בענין להחזיק הלולב בימין	קב
הערה נ"א	בענין אי הוי לכם כשאין בו שו"פ	קג
הערה נ"ב	בענין איסור כלאים	קד
הערה נ"ג	בענין מה שהקדים במשנה סוכה ללולב	קד
הערה נ"ד	בענין להקדים התדיר	קה
הערה נ"ה	בענין לבנות הסוכה במוצ"ש	קה
הערה נ"ו	בענין לולב הגזול	קו
הערה נ"ז	בענין לולב וקשירה בימין או בשמאל	קו
הערה נ"ח	בענין לטלטל הלולב אחר המצוה	קז
הערה נ"ט	בענין אי יש לצאת מן ההפקר	קז
הערה ס'	בענין אתרוג של ערלה	קח
הערה ס"א	בענין לצאת בלולב המחובר	קח
הערה ס"ב	בענין לולב של הפקר ומציאה	קט
הערה ס"ג	בענין בל תוסיף בד' מינים	קט
הערה ס"ד	בענין נחא לי' לאינש דליתעביד מצוה בממוני'	קי
הערה ס"ה	בענין להוסיף על ההדסים	קי
הערה ס"ו	בענין אם שח באמצע נטילת ד' מינים	קיא
הערה ס"ז	בענין שינוי החוזר	קיא
הערה ס"ח	בענין שהחינוך צריך להיות בכל הדקדוקים	קיב
הערה ס"ט	בענין עלתה חזית מחצה על מחצה	קיב
הערה ע'	בענין לברך על הערבה לבד	קיג
הערה ע"א	בענין לברך על זכר למקדש	קיד
הערה ע"ב	בענין לברך על הנענועים	קיד
הערה ע"ג	בענין זה אלי ואנוהו	קטו
הערה ע"ד	אי הנענועים הוי חלק מהמצוה	קטו
הערה ע"ה	בענין להחזיק הלולב בימין	קטז
הערה ע"ו	בענין אי יש להקדים ברכת שהחיינו	קטז

הערה ע"ז	בענין מצוה חיובית ומצוה קיומית.....	קז
הערה ע"ח	בענין אתרוג האסור מדרבנן.....	קיח
הערה ע"ט	בענין אתרוג של דמאי.....	קיח
הערה פ'	בענין בל תגרע כשלא מקיים המצוה.....	קיט
הערה פ"א	בענין אי מוסיף כמה הדסים וערבות.....	קכ
הערה פ"ב	בענין אם הוסיף כמה אתרוגים ולולים.....	קכ
הערה פ"ג	בענין המזבז אל יזבז יותר מחומש.....	קכא
הערה פ"ד	בענין לקנות אתרוג ולפדות את בנו איזה מהן קודם.....	קכא
הערה פ"ה	בענין סוכה ולולב איזה עדיף יותר.....	קכב
הערה פ"ו	בענין לברך ברכת התורה קודם נטילת לולב.....	קכב
הערה פ"ז	בענין זלזול בחג.....	קכג
הערה פ"ח	בענין שהלולב מרבה שמחה.....	קכג
הערה פ"ט	בענין מצוה שאין בה שיעור.....	קכד
הערה צ'	בענין דהמוקדם בזמן קודם למצוה.....	קכד
הערה צ"א	בענין לברך על הידור.....	קכה
הערה צ"ב	בענין לברך על הדס הגזול.....	קכה
הערה צ"ג	בענין שקטן יוצא בשאול.....	קכו
הערה צ"ד	בענין הידור בלקיחת הד' מינים ביחד.....	קכו
הערה צ"ה	בענין לברך על הנענועים.....	קכז
הערה צ"ו	בענין לומר הרחמן אחר הנטילה.....	קכז
הערה צ"ז	בענין חזקה התלוי בידו.....	קכז

מערכות בעניני ד' מינים

סימן א'

המצוה הנטילה או הנענועים

ידועים דברי הגרעק"א בדו"ח מערכה ה' שכתב דמי שעבר על תקנת חז"ל שלא ליטול לולב בשבת ונטל הלולב בשבת יצא ידי המצוה מה"ת כיון שחז"ל בגזירתם לא עקרו המצוה לגמרי.

ובזה מיושב נמי מה שכתב השו"ע סימן תרמ"ט סעיף ו' דבשעת הדחק אם לא נמצא בידו ד' המינים כשרים יטול ארבעה מינים פסולים ולא יברך והטעם היא שלא תשתכח תורת לולב מישראל.

והקשו האחרונים דהרי בתוס' בסוכה דף ג' ע"א ד"ה דאמר כתבו גבי מי שהיה יושב בסוכה ושולחנו בתוך הבית דלא יצא ידי חובתו דחז"ל גזרו שלא ימשך אחר שלחנו וע"ז כתבו התוס' דלא יצא אפי' מדאורייתא דחז"ל מכח הגזירה עקרו את המצוה לגמרי.

והקשו האחרונים דמדוע תקנו האי תקנה שלא תשתכח תורת לולב מישראל דוקא בד' מינים ולא בשאר מצוות כגון מי שאין לו שופר כשר יתקע בשופר פסול כדי שלא תשתכח תורת תקיעה או מי שאין לו סוכה כשירה יאכל בסוכה פסולה.

והנראה בזה היא שיש לחקור האם המצוה היא הנטילה או הנענועים ונראה לכאורה דהנענועים הוי חלק מהמצוה ולא דבר צדדי ולפיכך מובן דגבי לולב עקרו לגמרי רק הנענועים שבזה יש לחוש שילך ללמוד ורק אסרו הטלטול שמא יבוא לעשות הנענועים ולפיכך אם נטל יצא המצוה כיון שלא עקרו רק הנענועים.

ולפי הנ"ל מובן דהכא הכוונה שישתכח איך לעשות הנענועים ולפיכך יכול לעשות אפי' בדבר פסול אבל אם יאכל בסוכה פסולה אדרבה יש לחוש שיבואו לאכול בסוכה פסולה.

ובזה מיושב נמי מה שבסי' תרנ"ז פסק המחבר שם דקטן היודע לנענע אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו

במצוות הרי משמע דהקטן חייב לעשות גם הנענועים כמו הגדול.

ונימא דברכת לולב הראשונה הועילה גם על הערבה.

והקשו האחרונים מהא דקי"ל בסימן ס' דמצוות צריכות כוונה וקטן אין לו דעת ואין כוונתו כוונה וא"כ אינו עושה המצווה כמו בגדול ולכאורה מוכח מזה דלא בעינן למצוות חינוך מצוה שלימה אלא מה שנראה כמצוה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהנענועים היא חלק מהמצוה והנענועים אין לעשות רק כשיש לו כל הד' מינים ביחד נמצא שלא חל הברכה בכלל כשהיה בידו רק הלולב שאז לא היה יכול לעשות הנענועים.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהנענועים הוי חלק מהמצוה עצמו ואינו תנאי צדדי שיש בהמצוה.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע סימן תרנ"ז ס"א כתב דקטן היודע לנענע לולב כדינו אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצוות וע"ז כתב הביאור הלכה דפשוט שצריך שיהי' ד' מינים כשרים כמו בגדול.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הב"י סי' תרנ"א בד"ה כתב בא"ח מעשה בהר' משולם שנטל לולב ביו"ט ראשון ובירך על נטילת לולב ושהחיינו ואח"כ הסתכל בו ולא מצא בו ערבה והניחה בלולב וחזר ונטלו ונטל ג"כ האתרוג ובירך על נטילת ערבה ושהחיינו משום ערבה ונהי שאין צריך ליטול אלא הערבה בלבד מ"מ מצוה מן המובחר היא ליטול ד' מינים בבת אחת.

והקשו האחרונים מהא דאמרין בגמ' יומא פ"ב ע"ב בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' וכן י' מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הביאור הלכה שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

והקשו האחרונים דלמה בירך עוה"פ על נטילת ערבה ולא יצא בברכת על נטילת לולב שבירך בראשונה וכהא דאמרו בר"ה שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא ובפשוטו נראה שאינו צריך לברך על כל תקיעה ששומע אלא דברכה הראשונה שבירך על התקיעה הראשונה מועלת לכל הברכות וא"כ אמאי הוצרך כאן לברך על הערבה

ולפי הנ"ל מובן דהרי הנענועים היא חלק מהמצוה ואין יכולים לעשות הנענועים רק אם יש לו כל המינים במלא הדרו ויפיו.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' סוכה ל"ג ע"ב נקטם ראשו פסול תני עולא ב"ח נקטם ראשו ועלתה בו תמרה כשר בעי' ר' ירמי' נקטם ראשו מעיו"ט

ליהוי ברכה לבטלה וכוונת רש"י היא דאף דחד מיניהו ודאי טעון תנופה וסמיכה וברכה מ"מ שמא יברך על המעשר תחילה שפטור מן התנופה והוי הפסק בין ברכה לתנופת השלמים ולפ"ז צ"ע דאיך יברך על אתרוג ספק כשר והרי אם יטלנו תחילה שמא אינו כשר והוי הפסק בין הברכה לנטילת האתרוג הכשר.

ולפי הנ"ל מובן דהנטילה בעצמה לא הוי הפסק כיון שעדיין לא עשה הנענועים שהברכה קאי גם על זה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' סוכה ל"ז ע"ב א"ל ר' ירמ' לר' זריקא מאי טעמא לא מברכין אלא על נטילת לולב הואיל וגבוה מכולן ופרש"י חשוב היא ונקרא האגד על שמו.

והקשו האחרונים דבברכות מ"א ע"ב אמרינן לענין קדימה בברכת הנהנין דמה שמוקדם בפסוק ארץ חטה ושעורה חשיב טפי ומברכין עליו תחילה וא"כ לגבי ברכה על הד' מינים נמי היה צריך לברך על האתרוג דוקא כיון שהיא מוקדם בפסוק ולקחתם לכם פרי עץ הדר כפות תמרים ולמה מברכין על הלולב כיון שגבוה משאר המינים.

ולפי הנ"ל מובן דהרי המצוה היא גם על הנענועים וא"כ מובן דעיקר הנענועים היא בהלולב ולא בשאר המינים ולפיכך מברכין על זה.

ועלתה בו תמרה ביו"ט מהו יש דיחוי אצל מצוות או לא.

וכתב רש"י דאי לאו דקדש היום אכתי לא חל עליה זמן מצוה ולא שם מצוה למקרי' דחוי ומשמע מרש"י שהשם חפצא של מצוה חל משקידש היום.

והקשו האחרונים דהלא זמן נטילת הלולב היא מעלות השחר ועדיין לא הגיע זמן מצוה כשקידש היום וא"כ למה חל שם חפצא של מצוה בלילה.

ולפי הנ"ל מובן דהנענועים יכול לעשות כבר בלילה רק עצם הנטילה צריך להיות ביום.

ובזה מיושב נמי מה שהנה ידוע הוראת הגר"ח זצ"ל דמי שיש לו שני אתרוגים אחד מהודר וספק כשירה ואחד כשר ואינו מהודר יטול מקודם את המהודר וספק כשר דאם יטול מקודם הכשר לא יוכל אח"כ לקיים את ההדר כיון שכבר יצא יד"ח המצוה וא"א לקיים הידור מצוה אחר קיום המצוה.

וצ"ע ממש"כ בעירובין דף נ' ע"א גבי מעשר בהמה שאם יצאו שנים בעשרה וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה ופרש"י שם דתרויהו בעי' מספק תנופת חזה ושוק כדין שלמים והוסיף שם ולבי אומר דאינו מברך על התנופה ועל הסמיכה דלא

ובזה מיושב נמי מה ששיטת הרמב"ם פ"ז מלולב הל"ז היא דמי שנוטל שני לולבים אע"פ שהיא מין אחד עובר על כל תוסף.

והקשו האחרונים דאליבא דהרמב"ם למה מותרים לאכול יותר מכזית מצה בפסח ומ"ש מלקיחת ב' לולבים.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בלולב דע"כ נענע גם הלולב וע"כ דכיוון לשם מצוה אבל במצה שאוכל סתם מצה יכול להיות שאוכל רק להשקיט רבעונו.

ובזה מיושב נמי מה שהבעל המאור כתב בסוף ערבי פסחים שאין מברכים שהחיינו על ספירת העומר בזה"ל מכיון שאינה אלא זכר למקדש ויש בה עגמת נפש ולכך אין אומרים שהחיינו.

והקשו האחרונים דגם נטילת לולב כל ז' היא משום זכר למקדש ואפ"ה אם חל יום ראשון בשבת אומרים שהחיינו ביום שני ומהו הנפק"מ בין ספירה ללולב.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אומרים שהחיינו על הנענועים שזה אינו זכר למקדש רק מצוה בפנ"ע.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע בסי' תרנ"א סעי' י"ב כתב ד' מינים מעכבים זה את זה ואם חסר לו אחד

מהם לא יברך על השאר אבל נוטלן לזכר בעלמא וע"ז כתב בביה"ל שם ד"ה אבל שאם נוטל ג' מינים לזכר בעלמא צריך ליזהר שלא יכוין לשם מצוה שיש בזה משום כל תגרע א"כ עולה מדבריו שאם לא חשב כלום אינו עובר משום כל תגרע.

והקשו האחרונים דהביה"ל כתב בסי' ל"ד ס"ק ב' ד"ה יניח דהמניח תפילין דר"ת יחשוב שאינו מתכוין רק לשם ספק דאם יניח בסתמא עובר על כל תגרע דמצוה בזמנו לא בעי' כוונה חזינן שמסתמא לא מועיל כדי שלא יעבור על כל תגרע א"כ מאי שנא תפילין מג' מינים.

ולפי הנ"ל מובן דבלולב אינו עובר בנטילה סתם כיון שלא עשה עוד הנענועים שאין המצוה רק הנטילה וכשעושה הנענועים ע"כ דכיוון לצאת המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה ל"ז ע"ב מבואר דהא דתיקנו נוסח ברכת המצוות על נטילת לולב ולא על שאר מינים משום דבמינו גבוה מכולן ופי' המפרשים דכיון דגבוה מכולן הוי השאר טפלין אצלו ולפיכך מברך על העיקר ופוטל הטפל.

והקשו האחרונים דא"כ למה כתבו הראשונים שאם נוטל כל אחד בפנ"ע מברך על כל אחד בפנ"ע הלא

בברכת הנהנין הכלל היא דאפי' אם אוכל כל אחד בפנ"ע אמרינן דמברך על אחד ופוסט כולן אפי' אם אוכל כל אחד בפנ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דרך בירך על נטילת לולב ולא על הנענועים ולפיכך יכול לברך על השאר כיון שהולך לעשות אתם הנענועים.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה ל"ז ע"ב מבואר דהא דתיקנו נוסח ברכת המצוות על נטילת לולב ולא על שאר מינים משום דבמינו גבוה מכולן.

והקשו האחרונים דלמה לא מברכין על נטילת ד' מינים.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דעיקר הברכה היא על הנענועים והלולב עושה עיקר הנענוע לפיכך מברך עליו.

ובזה מיושב נמי מה שכתב המשנ"ב סי' תרנ"א סקכ"ט ועיין בח"א שכתב דאם לא בירך שהחיינו ביום א' יוכל לברך ביום ז' כשנוטל הלולב ומקורו מדברי הטור והשו"ע שכתבו ואם לא בירך זמן בליל ראשון מברך בליל שני או כשיזכור.

והקשו האחרונים מהא דכתב המשנה ברורה הל' ברכות סימן רכ"ה סק"ג במי שאכל פרי חדש ולא בירך בשעת אכילה ראשונה שהחיינו שוב

לא יברך על אכילה שניה וכל שכן שלא יברך על אותה אכילה עצמה אף שעדיין לא נתעכל הפרי.

ולפ"ז מדוע אם קיים המצוה ביום הראשון ולא בירך שהחיינו מברך ביום השני ואילו על פרי אינו יכול לברך שהחיינו אם כבר אכל הפרי.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דמברך על הנענועים וכין דבכל יום עושה הנענועים הרי רואין דבכל יום יש לו השמחה עם הד' מינים אבל בפרי כיון שכבר אכל פעם אחת אין לו עוד הנאה בפעם השניה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בכתובות דף פ"ו ע"א איתא לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הגמ' דהרי המצוה בלולב היא נטילת הלולב וא"כ היה צריך לומר לולב אינו נוטל ומהו שכתבה הגמ' לולב אינו עושה.

ולפי הנ"ל מובן שאין המצוה רק הנטילה רק גם הנענועים לפיכך נקט לשון עשי' שיש לעשות בה הנענועים.

ובזה מיושב נמי מה שכתב האורחות חיים בשו"ע או"ח סי' תרמ"ט אות כ"ב וז"ל שנים שדנו על האתרוג זה אומר שלי היא וזה אומר שלי היא

והביא אחד עדים ואחד מהעדים היה שכנו שדר עמו בכפר וכשנגדו טוען שהעד השכן נוגע בדבר שע"י כך גם הוא יוכל לצאת ידי חובה באתרוג זה ע"י שישאילנו לו במתנה ע"מ להחזיר ופסול לעדות.

וכתב האורחות חיים שאם מצוי לשכן אתרוג לקנות וע"י שאלה משכנו אינו צריך לקנות דהוי נוגע ממש ופסול לעדות.

והקשה בספר עיון המועדים קושיא נפלאה דמה שייך כאן נוגע דלמאי ניחוש אם לשקר ובאמת אינו שייך לשכנו הרי לא ירויח בשקרו כלום דהוי אתרוג הגזול שאינו יוצא בו.

ולפי הנ"ל מובן דמרויח שיכול לעשות הנענועים שלזה לא בעינן שיהי' שלו.

ובזה מיושב נמי מה שבש"ס בסוכה דף מ"א ע"ב ת"ר ולקחתם לכם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד.

והקשו האחרונים דתיפוק ל' דהוי מצוה שבגופו דלא שייך בה שליחות ואמאי בעינן קרא.

ולפי הנ"ל מובן דהו"א כיון שיש גם חלק הנענועים שזה אינו על האדם ליטול רק על הלולב שיהי' מנוענע הו"א שבזה מהני שליחות קמ"ל.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת רש"י בסוכה דף כ"ט ע"ב היא שלולב יבש פסול משום דלא הוי מצוה מהודרת דכתיב ואנוהו ומבואר דדין הידור מצוה מעכב במצוה.

והקשו האחרונים דהרי מבואר בשבת קל"ג ע"ב שיש ציצים שאינם מעכבין את המילה ומבואר שם בסוגיא שמה שחוזרין על ציצין אלו היא משום הידור מצוה מקרא דאנוהו ושיטת רש"י שם היא שביום חול חוזרין לחתוך ציצין אלו וקשה מדוע אינם מעכבין את מצות המילה לשיטת רש"י ומאי שנא מלולב היבש שפוסל משום דלא הוי ואנוהו.

ולפי הנ"ל מובן דהכא כיון דבעינן הנענועים ולפיכך בעינן שיהי' יפה שרק אז יש היופי שבהנענועים.

ובזה מיושב נמי מה שסוכה דף מ"ה ע"א איתא מיד תינוקת שומטין את לולביהן ואוכלין את אתרוגיהן ופרש"י הגדולים שומטין את לולבי הקטנים מידם בשבעי ואוכלין אתרוגיהן של תינוקת.

והקשו האחרונים דלפי מה דקי"ל בסוכה מ"ו ע"ב כר' יוחנן דאתרוג בשבעי גם לבתר דנפיק ב"י אסור דלכולי יומא איתקצאי למה לא איתקצאי נמי גם אתרוגי הקטנים לכולי יומא הרי עכ"פ מצוה דרבנן אית בהו

כדתנן לעיל מ"ב ע"א קטן היודע לנענע חייב בלולב.

ולפי הנ"ל מובן דהטעם למה הלולב הוקצה לכל היום היא כיון שיש לעשות בה הנענועים שזה יכול להתמשך למשך כל היום אבל הקטן שלא חייבו אותו לכאורה רק בהנטילה לא הוקצה לכל היום.

ובזה מיושב נמי מה שידוע חי' של הגר"ח מבריסק דלאחר גמר המצוה לא שייך לעשות עוה"פ המצוה בהידור ולפיכך אם יש לו שני אתרוגים חד שהוא ודאי כשר ואינו מהודר וחד ספק כשר ומהודר יטול מקודם הספק כשר ומהודר שאם יטול מקודם הודאי כשר וכבר יצא המצוה לא שייך ליטול אח"כ המהודר שלא שייך לעשות המצוה בהידור אחר שכבר יצא המצוה.

והקשו האחרונים מהא דתניא מ"א ע"ב ר' אלעזר ב"ר צדוק אומר כך היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו ולולבו בידו הולך לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולב בידו הרי רואין דאפי' לאחר שכבר יצאו המצוה עדיין היו מחזיקין בהמצוה וא"כ למה א"א לחזור וליטול את המהודר יותר אחד שכבר יצא המצוה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני התם דכל מה שהיו מחזיקין הלולב כל זה היה חלק מדין נענועים ולא מדין נטילה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף מ"ב ע"א יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב לר"ה פטור מפני שהוציאו ברשות אמר אביי לא שנו אלא שלא יצא בו אבל יצא בו חייב ופריך הגמ' הא מדאגביי נפק ביי' והיכא משכחת ליי' שלא יצא בו אמר אביי כשהופכו ורבא אמר הכא במאי עסקינן כגון שהוציאו בכלי וכתבו התוס' ד"ה אמר דמדאיצטריך לשנוי הכי משמע דסבירא ליי' מצוות אין צריכות כוונה.

והקשו האחרונים מהא דפסק הרמב"ם בהל' שופר פ"ב ה"ה דמצוות צריכות כוונה שכתב מי שתוקע ונתכוין להוציא ושמע השומע ונתכוין לצאת ידי חובתו ואילו בפ"י המשניות הביא הגמ' הנ"ל שמשמע מינה שמצוות אין צריכות כוונה מדלא תירצו דמיירי שלא התכוין לצאת.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בלולב דכיון שהוא מנענע הלולב ודאי שהוא לשם מצוה אבל אם אדם תוקע סתם בשופר זה יכול להיות שהיא סתם לשם הנאתו ולא לשם מצוה אבל בשלמא ליטול לולב זה יכול להיות שנוטלו סתם להעבירו ממקום למקום אבל לנענע זה בודאי אינו עושה רק אם מכין לשם מצוה.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם בהל' חמץ ומצה פ"ו ה"י וז"ל

והקשו האחרונים דמ"ש ממטבעות של פדיון הבן שכל החמש מטבעות הם מצוה אחד ואפ"ה אין מעכבין זה את זה שאין צריכין ליתן כל החמש ביחד.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דבעינן נענועים והנענועים יכול לעשות רק בהכל ביחד.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם פ"ח מהל' לולב ה"א ארבע מינין הללו שהיה אחד מהם גזול או גנוב אפי' לאחר יאוש הרי זה פסול.

והקשו האחרונים דמה הוסיף הרמב"ם אפי' לאחר יאוש הלא כבר פסק בהל' גזילה שיאוש אינו קונה וכמו שלא כתב אפי' עשה בה שינוי החזור אסור דהרי מובן מאיליו כיון שאין השינוי קונה א"כ ה"נ גבי יאוש.

ולפי הנ"ל מובן דהכוונה היא דפסול אפי' להנענועים אע"ג שזה אינו חיוב התורה בהדי' מ"מ כיון דסוכו"ס זהו מצוה הבא בעבירה לא נחשב למצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבשעה"צ סי' תרמ"ה ס"ק י"ג הביא דברי הביכורי יעקב דהיכן שיש שיעור כשר בלולב למעלה דהיינו ד' טפחים למעלה כשרים והלולב ארוך מאד כגון שיש עוד ה' טפחים ואותם ה' טפחים פסולים נמצא שיש בהלולב ט' טפחים ד' מהם

הכל חייבין באכילת מצה אפי' נשים ועבדים קטן שיכול לאכול פת מחנכין אותו במצוות ומאכילין אותו כזית מצה ובכסף משנה דייק מהלשון ומחנכין אותו במצוות ומאכילין אותו שהמצוה היא על האב לחנך את בנו ואין המצוה על הילד בעצמו.

והקשו האחרונים דהרי כתב הרמב"ם פ"ז מהל' לולב הי"ט דקטן היודע לנענע חייב בלולב מדברי סופרים משמע דהמצוה היא על הקטן בעצמו.

ולפי הנ"ל מובן דאם המצוה היא כגון לאכול מצה או ליטול הלולב יש לומר דהחיוב היא על האב שיתן לו מצה או לולב אבל כיון שיש מצוה לנענע שזהו מצוה על גופו של הקטן חיוב זה ודאי היא על הקטן גופי' ולא על האב דאטו יכול האב לכפות את בנו שינענע הלולב דהאב יכול רק ליתן לקטן היכולת לעשות המצוה דהיינו ליתן לו לולב אבל לא שייך לחנך לנענע הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שבמהרי"ט אלגזי לבכורות דף נ"א כתב דהתוס' בלולב הגזול ל"ד ע"ב ד"ה שתהא סובר דהא דד' מינים שבלולב מעכבי זה את זה היינו כשאין לו אבל אם יש לו אין מעכבין שיכול ליטול זה אחר זה אבל המהרי"ט אלגזי חולק ע"ז וסובר שהם מעכבין זה את זה.

מקרי עבד איסורא ורשאי לברך על הסוכה דלהאוסרים לעבור בנהר אין לברך שאין זה מברך אלא מנאץ.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז צ"ע מה שכתוב בשו"ע סי' תרמ"ו סעיף ב' דהדס שיש לו ענבים אדומות או שחורות פסול ואין ממעטין אותו ביו"ט לפי שהוא כמתקן עבר וליקטן הרי זה כשר ולא פסלינן מטעם מצוה הבא בעבירה דעבר אחילול יו"ט משום דבזמן עשיית המצוה כבר כלה האיסור והפוסקים לא כתבו בזה דאינו מברך וצ"ע מ"ש מעובר הנהר ע"י הספינה לקיים המצוה לדעת האוסרין שאינו מברך.

ולפי הנ"ל מובן דהא שפסול אם יש עליו ענבים אינו חסרון בהנטילה רק בהנענועים שאינו יפה אם יש עליו עלים ולא מינכר הנוי שלו ע"י הנענועים אם יש עליו עלים שחורים וכיון דכל החסרון היא רק בהנענועים לא פוסל כ"כ שיהי' פסול מחמת מצוה הבא בעבירה כמו שהיה פוסל בסוכה שזהו המצוה עצמו אבל הנענועים הוי חלק מהמצוה אבל לא עיקר המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שכתבו הפוסקים שאם יש בידו ללכת לעיר שיכול לקיים מצוה דד' מינים או לעיר שיש שם סוכה ילך לעיר שיש בה ד' מינים דהוי כד' מצוות לגבי מצוה אחת.

כשרים וה' פסולים אע"פ שרוב הלולב פסול מ"מ כיון שיש בו שיעור כשר הדין היא שכשר משום שיכול לחתוך את חלק הפסול וישאר לו לולב כשר.

והקשו האחרונים דבהל' תפילין כתב בביה"ל סימן ל"ג ד"ה הרצועות השחורות להסתפק היכן דהתפילין שחורין עד כדי השיעור ובהמשך הרצועות אינו שחור אי נימא כיון דהיא מחוברת צריכה להיות כולה שחור או דדי ששחור בשיעורו וצ"ע מאי שנא לולב דפשיטא ל"י דכשר משום שאפשר לחתכו ובתפילין מספקא ל"י.

ולפי הנ"ל מובן דהטעם למה בעינן ד' טפחים היא רק כדי שיוכלו לנענע בה נמצא דהכל תלוי במציאות וכיון דבמציאות יכול לנענע כשר בזה ולא איכפת לן מה שיש חלק אחר שאין יכולין לנענע ולא דמי לתפילין שזהו דין בהנחת התפילין שבעינן שיהי' שחור ולא לבן שאז זה יכול לעכב לכל התפילין.

ובזה מיושב נמי מה שהמג"א סי' תרל"ט כתב דמי שאינו יכול לבוא בסוכה כ"א ע"י שיעבור בנהר ע"י ספינה אסור לו לעבור ביו"ט ואם עבר בדיעבד במקום מצווה ואונס בשעת הדחק יש לסמוך על הרשב"א ופי' המחצית השקל דכוונתו היא לענין ברכת לישב בסוכה שאם עבר ע"י הספינה בדיעבד יש לסמוך על המתירין ולא

ולפי הנ"ל מובן דהטעם הזה הוצרך דאפי' בשעת הנענועים נמי יאחז הלולב בימין אע"ג שאין הברכה על הנענועים רק על הנטילה.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בירושלמי בסוכה פ"ג דאם הניח הלולב לארץ אסור לטלטלו אבל כל זמן שהוא בידו ליכא איסור טלטול.

והקשו האחרונים דאיך מותר לטלטלו יותר מחיובו והרי כבר יצא ידי חובת המצוה במה שנטל בתחילה ומה שמוסיף להחזיק את הלולב אינו כבר המצוה ולכאורה מ"ש מסכין של מילה דמיד לאחר שמל בו חייב להניחו מידו משום מוקצה וכן הסכים לזה הגר"א בהגהותיו ביו"ד סימן רס"ו ס"ק ג' בלולב שיכול להמשיך לטלטלו גם לאחר שיצא בו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בלולב דהמצוה נמשך כל הזמן דאפי' אחר הנטילה עדיין יש חיוב לנענע הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ת ערוגת הבשם סימן קצ"ד חקר אי יוצאין במה שנטל הלולב במחובר והצל"ח בשבת קל"א פסק שיוצאין במחובר.

והקשו האחרונים דהרי מצינו גבי גט שאין יוצאין במחובר כיון דכתיב ונתן בידה וא"כ ה"נ אמאי יוצאין במחובר הלא כתיב ולקחתם לכם.

והקשו האחרונים דלפי מה ש' הר"ן שטוב יותר לעבור על איסור חמור פעם אחת מלעבור על איסור קל כמה פעמים ומשום הכי מותר לשחוט לחולה שיש בה סכנה בשבת אע"פ שיש מאכלות אסורות שיוכל לאכול וה"נ כאן הרי יקיים מצוות סוכה כל היום ויקיים מצוה דד' מינים רק פעם אחת ביום וא"כ הרי עדיף המצוה שיקיים כל היום כמו שהתם חמיר המאכלות אסורות שיאכל כמה פעמים.

ולפי הנ"ל מובן דהנענועים הוי חלק מהמצוה נמצא דגם גבי ד' מינים מקיים המצוה כל היום אם עושה נענועים כל היום.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' סוכה ל"ז ב' מבואר דהטעם דלולב ניטל בימין ואילו האתרוג ביד שמאל הוא הני תלתא מצוות והא חדא מצווה כלומר דיחד עם הלולב אגודים גם ההדס והערבה וביחד הם ג' מצוות ואילו האתרוג ניטל בודד ולכן יד הימין החשובה תאחז בלולב עם ההדס והערבה.

והקשו האחרונים דבשו"ע נפסק דכל דבר שמברך עליו לאוכלו או להריח בו צריך לאחוזו בימינו כשהוא מברך וא"כ לפ"ז ברור שצריך לאחוז את הלולב ביד ימינו בשעה שמברך על נטילת לולב וא"כ מדוע הוצטרך הגמ' לומר דהטעם היא משום שהני תלתא מצוות והאי חדא מצווה.

ולפי הנ"ל מובן דבנטילה בעלמא לא היה נקרא נטילה כיון שהוא מחובר אבל הכא כיון שגם מנענע אז כבר נקרא שנטל אותו אע"ג שהיא מחובר.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז באו"ח סי' תרנ"א ס"ק י"ז העלה דמי שכבר קיים מצוות ד' מינים וחזר ונטל הד' מינים לשם חיבוב מצוה והוסיף מין חמשי עובר על כל תוסף אבל הא"ר חולק וכתב דעל חיבוב מצוה אפי' אם מתכוין להוסיף לשם מצוה י"ל דלא שייך כל תוסף.

והקשו האחרונים דמ"ש ממי שיושב ביום השמיני בסוכה משום חיבוב מצוה או שמניח תפילין בשבת משום חיבוב מצוה דעובר על כל תוסף.

ולפי הנ"ל מובן דשאני גבי לולב שיש מצוה מיוחדת של חיבוב המצוה שהרי יש מצוה לנענע הלולב ולפיכך אמרינן דהחיבוב המצוה הוא חלק מהמצוה ולא דבר מיותר.

ובזה מיושב נמי מה שבסוכה דף מ"ב ע"א תנן קטן היודע לנענע חייב בלולב והקשו האחרונים דלמה לא די בזה שיכול לנטלו דהרי עיקר המצוה היא רק הנטילה ולא הנענועים.

ולפי הנ"ל מובן דגם הנענועים היא חלק מהמצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבמג"א סי' תנ"א ס"ק כ"ה הביא כתב בא"ח מעשה בהר"מ שנטל לולב ובירך ואח"כ ראה שלא היה בו ערבה וחזר ונטלו עם הערבה ובירך על נטילת הערבה ושהחיינו נהי שא"צ ליטול אלא הערבה בלבד מ"מ מצוה מן המובחר ליטול הד' מינים בבת אחת.

והקשו האחרונים דאמאי צריך לברך פעם נוספת על הערבה שחסרה מהלולב בנטילה הראשונה הרי בסימן תרע"ב כתוב בשם א"ח שאם הדליק בליל ד' ג' נרות יחזור וידליק א' ולא יברך כי הברכה שעשה בתחילה על חיוב כל הנרות עשהו וא"כ ה"ה בד' מינים הוא חיוב אחד דמעכבין זה את זה א"כ הברכה בתחילה על חיוב כל הד' מינים.

ולפי הנ"ל מובן דשאני התם שגמר המצוה תיכף כשהדליק נר אחד אבל הכא המצוה עדיין נמשך עד שיעשה אח"כ הנענועים עם הכל ביחד לפיכך יש לברך ע"ז דעדיין לא נגמר המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנה בסוכה מ"א ע"א מבואר דהתקין ריב"ז שיהא לולב ניטל במדינה כל שבעה זכר למקדש.

והנה בגדר מצוות זכר למקדש מצינו ברמב"ם לגבי דין כורך שכתב וחזור וכורך מצה ומרור ומטבל בחרוסת

ולפי הנ"ל מובן דהנענועים אינם שיירי מצוה רק חלק מהמצוה גופי'.

ובזה מיושב נמי מה שכתוב בתורה ולקחתם לכם פרי עץ הדר וכו' וילפינן לכל ד' מינים שבעיני הדר.

והקשו בספר עיון המועדים דאמאי איצטריך קרא למיכתב הדר במינים אלו תיפוק ל' דבעינן הדר מדין ואנוהו הנאמר בכל המצוות דבעינן הידור מצוה.

ולפי הנ"ל מובן דבעינן לעשותו שיראו ההדר שלו ע"י הנענועים שאז רואין ההדר של הד' מינים.

ובזה מיושב נמי מה שכתב השו"ע באו"ח סי' קפ"ג ס"ה יש מי שאומר שאם המברך איטר אוחז הכוס בימינו שהוא שמאל כל אדם והנה בהלכות לולב בסי' תרנ"א ס"ג פסק השו"ע שאיטר יד יטול לולב בימין כל אדם והאתרוג בשמאל כל אדם מפני שהולכים אחר ימין ושמאל דעלמא ולא אחר ימין ושמאל שלו.

ולפי הנ"ל מובן דעצם הנטילה זה תלוי בגוף האדם אבל מה שהלולב יהי' מנוע זה אינו תלוי בהאדם גופי' רק בהלולב א"כ זה צריך להיות בימין דעלמא שזה אינו דין בהאדם גופי'.

ובזה מיושב נמי מה שבדרישה באו"ח סי' כ"א מבואר דאיכא מצוה

ואוכלן בלא ברכה זכר למקדש ונראה מדברי הרמב"ם דלפיכך אינו מברך על הכורך לפי שאין זה אלא מצוות זכר למקדש בעלמא ומצוות זכר למקדש אינה טעונה ברכה.

והקשו האחרונים דלמה מברכים בזמן הזה על מצוות נטילת לולב במדינה כל שבעה הא תקנה זו היא זכר למקדש ומצוות זכר למקדש אינה טעונה ברכה.

ולפי הנ"ל מובן דמברכין על הנענועים שזהו תקנה דרבנן מיוחד בזה"ז ולא זכר למקדש.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם בפרק י"א מהל' ברכות הל' ה' ו' שאם הפריש תרומות ומעשרות ללא ברכה אינו חוזר ומברך אחר עשיה.

והקשו האחרונים מהא דכתב הרמב"ם שם בהל' ח' וז"ל ואימתי מברך כשינענע הלולב והנה נענועים הם שיירי מצוה ואפ"ה מברך אם לא נענע וא"כ מאי שנא מי שנטל את הלולב ולא נענע ממנו שהפריש תרומה ולא העבירה לכהן והרי אם שיירי מצוה שאינם מעכבים מקרי עדיין עובר לעשייתן ויכול לברך כל שכן הנתינה שהיא חלק מחלקי המצוה וא"כ ודאי שהדין נותן שיוכל לברך ואמאי פסק הרמב"ם שאחר ההפרשה אינו חוזר ומברך.

הנענועים והשאר אינו רק להדר הלולב נמצא דכל זמן שאינו נוטל שני לולבים אינו עובר על בל תוסיף דמה שמוסיף הדסים וערבות באותו לולב הוי רק כמי שעשה המצוה באותו חפץ שני פעמים.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת הראב"ד פ"ז מלולב ה"ז ושאר ראשונים היא שאין איסור בל תוסיף אם הוסיף כמה לולבים וכמה אתרוגים בשעת קיום מצוות לולב והקשו האחרונים דמ"ש מהא דכתב הראב"ד בעצמו בפ"א מהל' ציצית ה"ט"ו שאם מטיל ציציות נוספות בציצית כשרה בד' כנפותיה עובר בבל תוסיף ולכאורה מ"ש מלולב.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שהכא יש מצוה לנענע הרי כל כמה שהוא מוסיף הרי זה מועיל שיוכל לנענע יותר טוב ולפיכך הוי הכל חלק מהמצוה ולא הוי בל תוסיף.

ובזה מיושב נמי מה שכתב בחכמת שלמה לר' שלמה קלוגער סי' תרכ"ה שאם יש לפניו שתי עיירות בעיר אחד יש סוכה ובעיר אחד יש לולב ילך להעיר שיש בה לולב שהיא קודם משום פרסומי ניסא שבזה רואין שישאל זכו בדין וגם בתורה הקדים לולב לסוכה.

והקשו האחרונים דהרי לכאורה סוכה עדיפא שיש מצוה בכל רגע אם כן ע"י זה יקיים הרבה מצוות

קיומית בלולב כל היום דז"ל וכל זמן שלוקח אותן בידו בתוך הז' ימים כאילו עושה אותו פעם המצוה אף שכבר יצא ידי חובתו אותו יום.

והקשו האחרונים דהרי מצינו בתוס' בסנהדרין דף פ"ח ע"ב דבתפילין על ראשו והוסיף בית חמשי מבטל מצוה שעל ראשו משא"כ בלולב בידו והוסיף עליו מין חמשי אין זה מבטל מצוה דמדאגב' נפיק ב' הרי רואין בהדי' שאין עוד שום מצוה אחר שהגביהו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא שיש מצוה לנענע שזה נמשך במשך כל היום.

ובזה מיושב נמי מה שתוס' בראש השנה כ"ח ע"ב ד"ה ומנא כתבו דלא שייך בל תוסיף בעשיית המצוה שתי פעמים וברכת כהנים נמי אפי' מברכין לציבור כמה פעמים אין זה בל תוסיף וכו' וכן בהדס וערבה שבלולב אפי' נותן כמה הדסים וערבות בלולב אין זה בל תוסיף.

והקשו האחרונים דמה קאמר אפי' נותן כמה הדסים וערבות הלא זה לא נקרא שעושה המצוה שתי פעמים רק שמוסיף על המצוה כמו מי שמוסיף ברכה חדשה על הברכת כהנים שעובר על בל תוסיף.

ולפי הנ"ל מובן דסוברין התוס' דהמצוה אינו רק הלולב דבזה עושה

ולפי הנ"ל מובן דהיינו הך דבשביל הנענועים שהכל היא חלק מהמצוה ממילא נמשך המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ת כתב סופר סימן קכ"ה כתב שדעת הרמב"ם היא שמברך על נרות ההידור של חנוכה.

והקשו האחרונים דמ"ש מהידור מצוה דאתרוג שאינו מברך עליו כגון שבירך על אתרוג שאינו מהודר ואח"כ הביאו לו אתרוג מהודר שלא מצינו מי שיאמר שיברך שנית על האתרוג המהודר וא"כ למה שונה הידור של נר חנוכה משאר הידורי מצוה שמברך עליו.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אינו מברך עוד ברכה על ההדר דהמצוה נמשך עדיין כל היום כיון שצריך לעשות הנענועים.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הגרעק"א דמי ששכח לברך בעת הדלקת נר חנוכה אינו יכול לברך עוד להדליק והקשו האחרונים דמ"ש מלולב דמברך אחר הנטילה כיון שעדיין צריכין לעשות הנענועים הלא גם שם יש המשך דהנר צריך לדלוק חצי שעה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני התם דמה שדולק אינו חלק מהמצוה דאם כבתה אין זקוק לה אבל הכא הנענועים הוי חלק מהמצוה.

משא"כ בלולב שיש לו רק מצוה אחת דמדאגב"י נפק ב"י.

ולפי הנ"ל מובן דגם בלולב המצוה נמשך כל היום דכל הנענועים היא המשך מהמצוה.

ובזה מיושב נמי מה שולקחתם לכם ביום הראשון וגו' ושמתם לפני ד' אלוקיכם שבעת ימים.

והקשו האחרונים דמה השייכות בין לולב לשמחה דאיך מעורר הלולב לשמחה.

ולפי הנ"ל מובן דחלק מהמצוה היא הנענועים שזה ודאי מעורר שמחה.

ובזה מיושב נמי מה שהעמק שאלה פרשת יתרו סימן נ"ג אות ד' כתב דמצוה שלא נתנה בה התורה שיעור כל מה שהאדם עוסק בה מיחשב מצוה והוכיח דברים מדין לולב דכל זמן שאוחז הלולב בידו הוי מצוה.

והקשו האחרונים מהתוס' בסוכה דף ל"ט ע"א ד"ה עובר שהקשו כיון דמדאגב"י נפק ב"י האיך יברך הרי צריך עובר לעשייתו ותירצו שהיא משום שעדיין צריך לעשות הנענועים ולכאורה אם נאמר דמצוה הנמשך המצוה נמשך כל הזמן היה יכול לומר מטעם זה ולא היה צריך להטעם שיש הנענועים.

סימן ב'

גירא בעינא דשיטנא

והקשו האחרונים דלפ"ז אמאי לא אמרינן הכי בספירת העומר דבמשנ"ב סימן תפ"ט ס"ב כתב דלרוב הפוסקים דספירת העומר בזמן הזה דרבנן יכול לספור בבין השמשות דמדין ספיקא דרבנן לקולא תלויים אנו דבבין השמשות נתחייב כבר בהמצוה ואמאי לא נאמר דלא הגיע זמן המצוה כמו בלולב דאמרינן דעבר זמן המצוה.

ולפי הנ"ל מוכן דכיון דכל המצוה היא רק משום גירא בעינא דשיטנא אז אם עבר זמנו לא הפסיד כלום דלמחר יהי' לו עוד מלחמה עם היצר דיצרו של אדם מתחדש בכל יום אם לא יעשה המצוה אבל גבי ספירת העומר אם לא ספר יום אחד לא יוכל לספור עוד כלל.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א סימן תרנ"א סעיף י"ב כתב אם סח בין נטילת המינים מברך על כל אחד בפנ"ע.

וצ"ע מהא דתנן במשנה במנחות דף כ"ח ע"א ד' ציציות מעכבין זה את זה ד' מינין שבלולב מעכבין זה את זה משום שארבעתן מצוה אחת וכן פסק הרמב"ם פ"ז ה"ח ארבעה מינין אלו מצוה אחת הן ומעכבין זה את זה

כתב השו"ע סימן תרמ"ט סעיף ו' דבשעת הדחק אם לא נמצא בידו ד' המינים כשרים יטול ארבעה מינים פסולים ולא יברך והטעם היא שלא תשתכח תורת לולב מישראל.

והקשו האחרונים דמדוע תקנו האי תקנה שלא תשתכח תורת לולב מישראל דוקא בד' מינים ולא בשאר מצוות כגון מי שאין לו שופר כשר יתקע בשופר פסול כדי שלא תשתכח תורת תקיעה או מי שאין לו סוכה כשירה יאכל בסוכה פסולה.

והנראה בזה היא דהרי מבואר בסוכה ל"ח רב אחא בר יעקב ממטי ומייתי לי' ואמר דין גירא בעינא דשיטנא נמצא דכיון דמצוות לולב היא משום גירא בעינא דשיטנא א"כ יש התגברות היצר שישתכח המצוה לפיכך יש להזדרז בזה יותר משאר המצוות.

ובזה מיושב נמי מה שהר"ן בסוכה דף מ"ו ע"ב כתב גבי נטילת לולב בחוה"מ דחייבו מדרבנן שאם לא נטל לולב כל היום עד בין השמשות ובבין השמשות הביאו לו לולב אינו חייב ליטלו כיון דזמנו ביום ובביה"ש ספק יום היא והוי לי' ספיקא דרבנן לקולא ותולים אנו שעבר זמן המצוה.

ימי החג מותר ליטול לולב של חבריו שלא מדעתו דניחא לי' לאינש דליעבד מצוה בממוני' והוי כשואל הרי מבואר דביום הראשון אינו יכול ליטול לולב של חבריו שלא מדעתו.

והקשו האחרונים דמ"ש מציצית דאמרינן דמותר להתעטף בטלית של חבריו שלא מדעתו ולברך עליה והטעם בזה היא כיון דניחא לי' לאינש למיעבד מצוה בממוני' אמרינן שיכול לזכות בו דודאי נותנו לו במתנה ע"מ להחזיר וא"כ כלולב נמי נימא דביו"ט ראשון יכול לזכות בו שלא מדעתו דודאי היה נותן לו במתנה.

ולפי הנ"ל מובן דמ"מ כיון דהשטן רואה שזה אינו הלולב שלו אינו מפחד ממנו כיון שסובר שזהו גזול שהרי הוא אינו יודע מחשבתו של חבריו שמסכים שחבירו יעשה מצוה עם הלולב שלו דמלאכים אין יודעין מחשבות בני"א.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הב"י סי' תרנ"א בד"ה כתב בא"ח מעשה בהר' משולם שנטל לולב ביו"ט ראשון ובירך על נטילת לולב ושהחיינו ואח"כ הסתכל בו ולא מצא בו ערבה והניחה כלולב וחזר ונטלו ונטל ג"כ האתרוג ובירך על נטילת ערבה ושהחיינו משום ערבה ונהי שאין צריך ליטול אלא הערבה בלבד מ"מ מצוה מן המובחר היא ליטול ד' מינים בבת אחת.

וצ"ע לפ"ז איך אפשר שיברכו ד' ברכות על מצוה אחת וכמו שאי אפשר שיברכו על ד' ציציות ברכה אחת הרי ה"ה בד' מינים.

ולפי הנ"ל מובן דבעצם הוי כל אחד מצוה בפני"ע והא דמעכבין זה את זה היא משום דרק כשיש כל הד' ביחד אז הוי גירא בעינא דשיטנא.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הביאור הלכה בסי' תרנ"ז גבי הא דפסק המחבר שם דקטן היודע לנענע אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצוות דפשוט היא דצריך שיהיו ד' מינין כשרין כמו בגדול חזינן מדברין שלא סגי לקיים מצוות חינוך במה שנראה כד' מינים אלא צריך להיות ד' מינים כשרים כמו בגדול.

והקשו האחרונים מהא דקי"ל בסימן ס' דמצוות צריכות כוונה וקטן אין לו דעת ואין כוונתו כוונה וא"כ אינו עושה המצווה כמו בגדול ולכאורה מוכח מזה דלא בעינן למצוות חינוך מצוה שלימה אלא מה שנראה כמצוה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא משום גירא בעינא דשיטנא והרי השטן רק מפחד שכרואה ד' מינים כשרים אבל השטן אינו יודע אם הקטן יש לו כוונה או לא.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א סימן תרמ"ט סעיף ה' כתב דבשאר

והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הביאור הלכה שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהמצוה היא כדי לערב השטן והשטן לא מתערבב כל זמן שלא רואה כל הד' מינים בכשרות משא"כ ביו"כ דהמצוה היא העינוי משום כפרות עוונות אז כל כמה דמענה את עצמו כל אחד כפי יכולתו די בזה.

ובזה מיושב נמי מה שהנה ידוע הוראת הגר"ח זצ"ל דמי שיש לו שני אתרוגים אחד מהודר וספק כשירה ואחד כשר ואינו מהודר יטול מקודם את המהודר וספק כשר דאם יטול מקודם הכשר לא יוכל אח"כ לקיים את ההדר כיון שכבר יצא יד"ח המצוה וא"א לקיים הידור מצוה אחר קיום המצוה.

וצ"ע ממש"כ בעירובין דף נ' ע"א גבי מעשר בהמה שאם יצאו שנים בעשרה וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה ופרש"י שם דתרויהו בעי' מספק תנופת חזה ושוק כדין שלמים והוסיף שם ולבי אומר דאינו מברך על התנופה ועל הסמיכה דלא ליהוי ברכה לבטלה וכוונת רש"י היא דאף דחד מיניהו ודאי טעון תנופה וסמיכה וברכה מ"מ שמא יברך על המעשר תחילה שפטור מן התנופה והוי הפסק בין ברכה לתנופת השלמים ולפ"ז

והקשו האחרונים דלמה בירך עוה"פ על נטילת ערבה ולא יצא בברכת על נטילת לולב שבירך בראשונה וכהא דאמרו בר"ה שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא ובפשוטו נראה שאינו צריך לברך על כל תקיעה ששומע אלא דברכה הראשונה שבירך על התקיעה הראשונה מועלת לכל הברכות וא"כ אמאי הוצרך כאן לברך על הערבה ונימא דברכת לולב הראשונה הועילה גם על הערבה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהמצוה היא כדי לומר גירא בעינא דשיטנא והשטן אינו מפחד רק כשיש כל הד' מינים ביחד נמצא דעד שלא נטל כל הד' מינים לא יצא המצוה בכלל ולא הועיל הברכה הראשונה משא"כ בתקיעת שופר דבהברכה הראשונה חל כיון שכבר תקע התקיעה הראשונה כתיקונו וא"כ כבר חל הברכה ע"ז ולפיכך אין צריכין לחזור ולברך.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע סימן תרנ"ז ס"א כתב דקטן היודע לנענע לולב כדינו אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצוות וע"ז כתב הביאור הלכה דפשוט שצריך שיהי' ד' מינים כשרים כמו בגדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' יומא פ"ב ע"ב בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן י' מחנכין אותם להתענות תענית שעות

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' סוכה ל"ז ע"ב א"ל ר' ירמ' לר' זריקא מאי טעמא לא מברכין אלא על נטילת לולב הואיל וגבוה מכולן ופרש"י חשוב היא ונקרא האגד על שמו.

והקשו האחרונים דבברכות מ"א ע"ב אמרינן לענין קדימה בברכת הנהנין דמה שמוקדם בפסוק ארץ חטה ושעורה חשיב טפי ומברכין עליו תחילה וא"כ לגבי ברכה על הד' מינים נמי היה צריך לברך על האתרוג דוקא כיון שהיא מוקדם בפסוק ולקחתם לכם פרי עץ הדר כפות תמרים ולמה מברכין על הלולב כיון שגבוה משאר המינים.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל הענין של הלולב היא בשביל גירא בעינא דשיטנא נמצא דמה שהיא גבוה יותר מכולן חלק זה הולך ישר בפנים של השטן וחלק זה היא יותר גירא בעינא דשיטנא מהשאר ולפיכך מברכין עליו.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל גבי נטילת לולב דאם לא נטל עד ביה"ש בשאר הימים שהיא מדרבנן אינו חייב ליטול דספיקא דרבנן לקולא דאולי הוי כבר לילה וכבר פקע חיובו.

והקשו האחרונים דמ"ש מהדלקת נר חנוכה שיש שני דעות בגמ' שבת כ"א ע"ב אי יכול להדליק לאחר שתכלה רגלי דתרמודאי ואמרינן שידליק רק שלא יברך ולמה לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא.

צ"ע דאיך יברך על אתרוג ספק כשר והרי אם יטלנו תחילה שמא אינו כשר והוי הפסק בין הברכה לנטילת האתרוג הכשר.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא משום גירא בעינא דשיטנא אז כיון דהשטן רואה כמה בני ישראל מחבבין המצוות שנטלין אתרוג מהודר כזה כבר מתבלבל נמצא דהמצוה כבר התחיל בהאתרוג המהודר גם אם אינו כשר.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' סוכה מ"ג ע"א תניא ולקחתם לכם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד.

ופי' המפרשים דהיינו שאם שנים יטלו כאחד אז אף זה שהוא שלו לא יצא דבעינן לקיחה לכל אחד ואחד.

והקשו האחרונים מהא דחציו עבד וחציו בן חורין דחייב בנטילת לולב ויוצא ידי חובה בנטילת עצמו איך יוצא ידי חובה והרי צד עבדות שבו מעורב בנטילה ואין כאן לקיחה תמה של הבן חורין.

ולפי הנ"ל מובן דהרי הטעם למה כל אחד צריך ליקח הלולב בעצמו היא כיון שכל אחד יש לו יצה"ר בפנ"ע אבל בחצי בן חורין וחצי עבד כיון דבמציאות הם אדם אחד ויש להם רק יצה"ר אחד מהני מה שנוטלין ביחד הלולב כיון שיש לשניהם רק יצה"ר אחד.

שרק הבי"ד הגדול סופר את שנות היובל וע"ז בא הדרשה ללמד שבספירת העומר כל א' וא' בעצמו יספור את ספירת העומר אבל כלולב למה נעלה על דעתינו שלא יטול כל א' לולב בעצמו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה אינה עצם הנטילת לולב רק מה שאומרים גירא בעינא דשיטנא הו"א דדי בזה שאחד נוטל לכולם כמו בתקיעת שופר שאחד תוקע בשביל כולם ועי"ז כבר מתערב השטן קמ"ל דהכא בעי שכל אחד יקח בפנ"ע.

ובזה מיושב נמי מה שהבעל המאור כתב בסוף ערבי פסחים שאין מברכים שהחיינו על ספירת העומר בזה"ז מכיון שאינה אלא זכר למקדש ויש בה עגמת נפש ולכך אין אומרים שהחיינו.

והקשו האחרונים דגם נטילת לולב כל ז' היא משום זכר למקדש ואפ"ה אם חל יום ראשון בשבת אומרים שהחיינו ביום שני ומהו הנפק"מ בין ספירה ללולב.

וי"ל דשאני התם שאין שום תועלת בספירה זו דכל המטרה של הספירה היא כדי שנדע מתי להקריב המנחה החדשה א"כ הוי רק עגמת נפש אבל הכא הרי זה עכשיו גירא בעינא דשיטנא נמצא שיש תועלת עכשיו בהנטילה ולפיכך יש לברך שהחיינו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון הענין של הלולב היא כדי שיהי' גירא בעינא דשיטנא נמצא דרק כשמברך אז רואה השטן שהוא מקיים המצוה וזה הוי גירא בעיניו אבל מה שמחזיק הלולב סתם בלי שיאמר שזה הוי מצוה לא הוי גירא בעיניו לפיכך אין יכולין לקיים המצוה כלל.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ת הרשב"א הביא בשם תשובת הרי"ף שאם גזל ספר ללמוד ממנו לא יצא מצוות לימוד התורה דהוי מצוה הבא בעבירה ודינה כלולב הגזול.

והקשו האחרונים דאמאי חשיב מצוה הבא בעבירה כלולב הרי המצוה אינה נעשית בספר עצמו אלא בידיעת התורה והעבירה היא בגזילת הספר משא"כ כלולב הגזול כלולב הגזול עצמו מקיים המצוה.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה אינו בנטילת הלולב גופי' רק מה שע"ז הוי גירא בעינא דשיטנא.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף מ"ג ע"א איתא ולקחתם שתהא לקוחה ביד כל א' וא' וכן בספירת העומר דרשינן וספרתם שתהא ספירה לכל א' וא'.

והקשו האחרונים דבשלמא ספירת העומר סלקא דעתך שרק הבי"ד הגדול יספור את העומר כשם

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע או"ח סימן תרנ"א סעיף ב' כתב בהג"ה שאם שח בין המינים צריך לברך על כל אחד בפנ"ע.

ומבואר שם שאם שח בין לולב להדס מברך על נטילת הדס.

והקשו האחרונים דהרי הכל היא מצוה אחת וא"כ למה יברך על נטילת הדס ולא על נטילת לולב כמו שהיה מברך אם היה נוטלן הכל ביחד.

ולפי הנ"ל מובן דהטעם למה מברך ברכה אחת על כולן כשנוטלן ביחד היא כיון שרק בהכל ביחד יכול לומר גירא בעינא דשיטנא נמצא דהכל ביחד הוי למטרה אחת לפיכך יש לברך ברכה אחת על כולם אבל כשנוטל ההדס בפנ"ע דהוי למטרה אחרת לגמרי צריך לברך ברכה בפנ"ע.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע בסי' תרנ"א סעי' י"ב כתב ד' מינים מעכבים זה את זה ואם חסר לו אחד מהם לא יברך על השאר אבל נוטלן לזכר בעלמא וע"ז כתב בביה"ל שם ד"ה אבל שאם נוטל ג' מינים לזכר בעלמא צריך לזהר שלא יכוין לשם מצוה שיש בזה משום בל תגרע א"כ עולה מדבריו שאם לא חשב כלום אינו עובר משום בל תגרע.

והקשו האחרונים דהביה"ל כתב בסי' ל"ד ס"ק ב' ד"ה יניח דהמניח

תפילין דר"ת יחשוב שאינו מתכוין רק לשם ספק דאם יניח בסתמא עובר על בל תגרע דמצוה בזמנו לא בעי' כוונה חזינן שמסתמא לא מועיל כדי שלא יעבור על בל תגרע א"כ מאי שנא תפילין מג' מינים.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל המטרה של הלולב היא כדי לומר גירא בעינא דשיטנא וזהו רק כשיש כל הד' מינים ביחד א"כ אפי' אם אינו חושב כלום מובן דכשיש רק הג' מינים דבזה אינו מקיים המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה ל"ז ע"ב מבואר דהא דתיקנו נוסח ברכת המצוות על נטילת לולב ולא על שאר מינים משום דבמינו גבוה מכולן ופי' המפרשים דכיון דגבוה מכולן הוי השאר טפלין אצלו ולפיכך מברך על העיקר ופוסטרי הטפל.

והקשו האחרונים דא"כ למה כתבו הראשונים שאם נוטל כל אחד בפנ"ע מברך על כל אחד בפנ"ע הלא בברכת הנהנין הכלל היא דאפי' אם אוכל כל אחד בפנ"ע אמרינן דמברך על אחד ופוסטרי כולן אפי' אם אוכל כל אחד בפנ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהטעם של הלולב היא כדי שיהי' גירא בעינא דשיטנא נמצא דרק כשעושה הכל ביחד הוי מצוה אחת אבל אם נוטל כל אחד

כמו ביום הראשון לפיכך יש לברך עדיין שהחיינו.

ובזה מיושב נמי מה שבש"ס בסוכה דף מ"א ע"ב ת"ר ולקחתם לכם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד.

והקשו האחרונים דתיפוק ל"י דהוי מצוה שבגופו דלא שייך בה שליחות ואמאי בעינן קרא.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה הנטילה שבגופו רק מה שעייז מתנצח השטן וא"כ הו"א דמהני שליחות.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת רש"י בסוכה דף כ"ט ע"ב היא שלולב יבש פסול משום דלא הוי מצוה מהודרת דכתיב ואנוהו ומבואר דדין הידור מצוה מעכב במצוה.

והקשו האחרונים דהרי מבואר בשבת קל"ג ע"ב שיש ציצים שאינם מעכבין את המילה ומבואר שם בסוגיא שמה שחוזרין על ציצין אלו היא משום הידור מצוה מקרא דאנוהו ושיטת רש"י שם היא שביום חול חוזרין לחתוך ציצין אלו וקשה מדוע אינם מעכבין את מצות המילה לשיטת רש"י ומאי שנא מלולב היבש שפוסל משום דלא הוי ואנוהו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא בשביל גירא בעינא דשיטנא והרי השטן מפחד כשבני ישראל מחבבין

בפנ"ע דאז הנטילה היא למטרה אחרת לגמרי ודאי צריך לברך בפנ"ע ולא דמי לברכת הנהנין דהמטרה בכולן היא אותו דבר שיהי' לו הנאה ע"י האכילה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בכתובות דף פ"ו ע"א איתא לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הגמ' דהרי המצוה בלולב היא נטילת הלולב וא"כ היה צריך לומר לולב אינו נוטל ומהו שכתבה הגמ' לולב אינו עושה.

ולפי הנ"ל מובן דהעיקר היא מה שעושה אח"כ שאומר גירא בעינא דשיטנא.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תרע"ו מבואר דכל שלא בירך זמן ביום א' דחנוכה מברך בשאר הימים.

והקשו האחרונים דגבי לולב משמע במ"ב דלמד בשו"ע שאם נטל לולב ולא בירך זמן ביום הראשון שוב לא יברך בשאר ימים ולכאורה מאי שנא לולב מנרות חנוכה דמברך בשאר הימים אם לא בירך ביום א' דחנוכה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דכל המצוה היא רק משום גירא בעינא דשיטנא וכיון שכבר ניצח היצה"ר אין לברך עוה"פ אבל בחנוכה המצוה היא לפרסם הנס נמצא דביום הז' יש אותו מצוה

המצוות כמבואר בר"ה ט"ז ע"ב ברש"י ד"ה לערבב השטן ולפיכך ההידור מעכב כיון שרק ע"ז מערבבין השטן.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר במתניתין בסוכה דף ל"ד ע"ב עלתה חזוית על מיעוטו של אתרוג כשר ואמרו בגמ' שם ל"ה ע"ב לא שנו אלא במקום אחד אבל בשתים או שלשה מקומות הוי כמנומר ופסול.

והקשו האחרונים דמ"ש מספר תורה דאמרו במנחות דף כ"ט ע"ב אם יש ד' חסרות יגנו ואמרו שם בגמ' משום דמיחזי כמנומר וא"כ אמאי באתרוג מספיק בשתים ושלשה מקומות כדי להחשב כמנומר.

ולפי הנ"ל מובן דשאני באתרוג דבעינן יותר שיהי' הדר כיון דרק אז יש גירא בעינא דשיטנא כנ"ל.

ובזה מיושב נמי מה שידוע חי' של הגר"ח מבריסק דלאחר גמר המצוה לא שייך לעשות עוה"פ המצוה בהידור ולפיכך אם יש לו שני אתרוגים חד שהוא ודאי כשר ואינו מהודר וחד ספק כשר ומהודר יטול מקודם הספק כשר ומהודר שאם יטול מקודם הודאי כשר וכבר יצא המצוה לא שייך ליטול אח"כ מההודר שלא שייך לעשות המצוה בהידור אחר שכבר יצא המצוה.

והקשו האחרונים מהא דתניא מ"א ע"ב ר' אלעזר ב"ר צדוק אומר כך

היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו ולולבו בידו הולך לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולב בידו הרי רואין דאפי' לאחר שכבר יצאו המצוה עדיין היו מחזיקין בהמצוה וא"כ למה א"א לחזור וליטול את המהודר יותר אחד שכבר יצא המצוה.

ולפי הנ"ל מובן דהא שהחזיקו אח"כ הלולב היא כיון שכל הזמן שמחזיקין בה הוי יותר נצחון בהשטן אבל המצוה כבר יצאו תיכף.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם בהל' חמץ ומצה פ"ו ה"י וז"ל הכל חייבין באכילת מצה אפי' נשים ועבדים קטן שיכול לאכול פת מחנכין אותו במצוות ומאכילין אותו כזית מצה ובכסף משנה דייק מהלשון ומחנכין אותו במצוות ומאכילין אותו שהמצוה היא על האב לחנך את בנו ואין המצוה על הילד בעצמו.

והקשו האחרונים דהרי כתב הרמב"ם פ"ז מהל' לולב ה"ט דקטן היודע לנענע חייב בלולב מדברי סופרים משמע דהמצוה היא על הקטן בעצמו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהכא המצוה היא משום גירא בעינא דשיטנא וכל אחד יש לו היה"ר שלו ואין האב יכול להתגרות עם היצה"ר של הקטן.

ובזה מיושב נמי מה שבמהרי"ט אלגזי לבכורות דף נ"א כתב דהתוס'

היצה"ר ואח"כ יש לקיים מצוה סוכה בשלימות אבל בהמשנה מדבר מחלק המעשי שודאי הוי מעשה יותר גדול לבנות הסוכה מליטול הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שהלכה מפורסמת היא שכשיש בפני אדם שתי מצוות האחת תדירה והשני פחות תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם וקשה דיש נוהגים ליטול לולב בחג הסוכות בבוקר השכם קודם התפילה הכיצד הלא תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהמצוה היא כדי לסלק היצה"ר ועדיף לסלק היצה"ר ממנו קודם שיתפלל.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א בסימן תרכ"ד סעיף ה' כתב והמדקדקים מתחילים מיד במוצאי יום הכיפורים בעשיית הסוכה.

והקשו האחרונים דלמה נאמר דין זה על עשיית הסוכה ולא על הכנת הלולב.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל הטעם של הלולב היא משום גירא בעינא דשיטנא נמצא דביוה"כ שאין להשטן שום שליטה לא שייך תיכף במוצאי יו"כ לומר גירא בעינא דשיטנא כיון שהשטן לא שלט כלל עלינו עד עכשיו.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בירושלמי בסוכה פ"ג דאם הניח הלולב

בלולב הגזול ל"ד ע"ב ד"ה שתהא סובר דהא דד' מינים שבלולב מעכבי זה את זה היינו כשאין לו אבל אם יש לו אין מעכבין שיכול ליטול זה אחר זה אבל המהרי"ט אלגזי חולק ע"ז וסובר שהם מעכבין זה את זה.

והקשו האחרונים דמ"ש ממטבעות של פדיון הבן שכל החמש מטבעות הם מצוה אחד ואפ"ה אין מעכבין זה את זה שאין צריכין ליתן כל החמש ביחד.

ולפי הנ"ל מובן דשאני גבי לולב דהמצוה היא רק בשביל גירא בעינא דשיטנא ואין השטן מתירא רק כשיש כל הד' מינים ביחד.

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה פותחת בבירור כל הלכות הסוכה לפרטי פרטים ורק בפרק השלישי עוסקת הגמ' בדיניהם של ארבעת המינים וקשה דבפסוק שבו מצווה התורה על מצוות סוכה ומצוות ארבעה מינים נאמר ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכו' בסוכות תשבו שבעת ימים קודם מצווה התורה על נטילת ד' מינים ולאחר מכן על מצוות סוכה מדוע אם כך לא נשנתה מסכת סוכה כפי סדר הפסוק קודם דיני ארבעת המינים ולאחר מכן דיני הסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דבהתורה מדבר מיירי מד' מינים דמקודם צריכין לסלק

לארץ אסור לטלטלו אבל כל זמן שהוא בידו ליכא איסור טלטול.

והקשו האחרונים דאיך מותר לטלטלו יותר מחיובו והרי כבר יצא ידי חובת המצוה במה שנטל בתחילה ומה שמוסיף להחזיק את הלולב אינו כבר המצוה ולכאורה מ"ש מסכין של מילה דמיד לאחר שמל בו חייב להניחו מידו משום מוקצה וכן הסכים לזה הגר"א בהגהותיו ביו"ד סימן רס"ו ס"ק ג' בלולב שיכול להמשיך לטלטלו גם לאחר שיצא בו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא משום גירא בעינא דשיטנא א"כ זה נמשך כל היום שהמצוה לנצח היצה"ר היא כל היום.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז באו"ח סי' תרנ"א ס"ק י"ז העלה דמי שכבר קיים מצוות ד' מינים וחזר ונטל הד' מינים לשם חיבוב מצוה והוסיף מין חמשי עובר על בל תוסיף אבל הא"ר חולק וכתב דעל חיבוב מצוה אפי' אם מתכוין להוסיף לשם מצוה י"ל דלא שייך בל תוסיף.

והקשו האחרונים דמ"ש ממי שיושב ביום השמיני בסוכה משום חיבוב מצוה או שמניח תפילין בשבת משום חיבוב מצוה דעובר על בל תוסיף.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא משום גירא בעינא דשיטנא נמצא

דהמצוה עצמה נמשך כל היום דכל היום יש חיוב להלחם עם היצה"ר ממילא אינו עובר בבל תוסיף דהכל היא חלק מהמצוה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ז מלולב הל"ז כתב ואם רוצה להוסיף בהדס כדי שתהי' אגודה גדולה מוסיף ונוי מצוה היא אבל שאר המינים אין מוסיפין על מינים.

והקשו האחרונים דלמה מותר הוספה בהדסים בלבד ולא בשאר המינים וא"ת דנוי מצוה בלבד מתיר האיסור דבל תוסיף א"כ צ"ע למה ליכא נוי מצוה גם בשאר המינים ומאי שנא הדסים שמותר להוסיף ולא בשאר המינים.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בהדסים שזהו משום הידור ויופי שזה מערב השטן כיון שרואה החביבות המצוה של בני"י כמבואר ברש"י ר"ה ט"ז ע"ב משא"כ בשאר מינים שאין בהן יופי א"כ מה שמוסיף הוי דבר חדש א"כ עובר על בל תוסיף.

ובזה מיושב נמי מה שבסוכה דף מ"ב ע"א תנן קטן היודע לנענע חייב בלולב והקשו האחרונים דלמה לא די בזה שיכול לנטלו דהרי עיקר המצוה היא רק הנטילה ולא הנענועים ותירץ הגר"ז כיון דבעינן שהחינוך שיהי' בכל פרטי המצוה ולא די בזה שעושה מקצת של המצוה.

שלא גמר כל הד' מינים לא חל הברכה כלל.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנה בסוכה מ"א ע"א מבואר דהתקין ריב"ז שיהא לולב ניטל במדינה כל שבעה זכר למקדש.

והנה בגדר מצוות זכר למקדש מצינו ברמב"ם לגבי דין כורך שכתב וחוזר וכורך מצה ומרור ומטבל בחרוסת ואוכל בלא ברכה זכר למקדש ונראה מדברי הרמב"ם דלפיכך אינו מברך על הכורך לפי שאין זה אלא מצוות זכר למקדש בעלמא ומצוות זכר למקדש אינה טעונה ברכה.

והקשו האחרונים דלמה מברכים בזמן הזה על מצוות נטילת לולב במדינה כל שבעה הא תקנה זו היא זכר למקדש ומצוות זכר למקדש אינה טעונה ברכה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהמצוה לומר גירא בעינא דשיטנא היא עכשיו כמו בזמן הבית דהמלחמה נגד היצה"ר נמשך בכל דור.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם בפרק י"א מהל' ברכות הל' ה' ו' שאם הפריש תרומות ומעשרות ללא ברכה אינו חוזר ומברך אחר עשיה.

והקשו האחרונים מהא דכתב הרמב"ם שם בהל' ח' וז"ל ואימתי מברך

והקשו האחרונים דהרי מצינו גבי התענית של יו"כ דמחנכין את תינוק לשעות ולא אמרינו שצריך להתענות כל היום.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא משום גירא בעינא דשיטנא מובן דבעינן הנענועים שזה הוי גירא בעינא דשיטנא דבלא"ה לא התחיל המצוה בכלל.

ובזה מיושב נמי מה שבמג"א סי' תנ"א ס"ק כ"ה הביא כתב בא"ח מעשה בהר"מ שנטל לולב ובירך ואח"כ ראה שלא היה בו ערבה וחוזר ונטלו עם הערבה ובירך על נטילת הערבה ושהחיינו נהי שא"צ ליטול אלא הערבה בלבד מ"מ מצוה מן המובחר ליטול הד' מינים בבת אחת.

והקשו האחרונים דאמאי צריך לברך פעם נוספת על הערבה שחסרה מהלולב בנטילה הראשונה הרי בסימן תרע"ב כתוב בשם א"ח שאם הדליק בליל ד' ג' נרות יחזור וידליק א' ולא יברך כי הברכה שעשה בתחילה על חיוב כל הנרות עשהו וא"כ ה"ה בד' מינים הוי חיוב אחד דמעכבין זה את זה א"כ הברכה בתחילה על חיוב כל הד' מינים.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה היא משום גירא בעינא דשיטנא והשטן מתיירא רק מכל הד' מינים נמצא דעד

שלוקח אותן בידו בתוך הז' ימים כאילו עושה אותו פעם המצוה אף שכבר יצא ידי חובתו אותו יום.

והקשו האחרונים דהרי מצינו בתוס' בסנהדרין דף פ"ח ע"ב דבתפילין על ראשו והוסיף בית חמשי מבטל מצוה שעל ראשו משא"כ בלולב בידו והוסיף עליו מין חמשי אין זה מבטל מצוה דמדאגב' נפיק בי' הרי רואין בהדי' שאין עוד שום מצוה אחר שהגביהו.

ולפי הנ"ל מובן דמ"מ עדיין יש מצוה כל היום ליטלו משום גירא בעינא דשיטנא אע"ג דעצם החיוב כבר יצא משעה שאגב'.

עוד הקשו האחרונים מדברי רש"י בסוכה דף מ"ב ע"ב שאם כבר יצא מצוות לולב והוציאו לרה"ר חייב משום דתו לא חשיב טעה בדבר מצוה ולא טרוד במצוה לעשותה הרי משמע דלא כהדרישה שכתב שיש מצוה כל היום.

ולפי הנ"ל מובן דכוונתו היא דמ"מ כל היום יש ענין לומר גירא בעינא דשיטנא.

ובזה מיושב נמי מה שהטורי אבן ר"ה ט"ז כתב בדין כל תגרע דכל עיקר לאו דבל תגרע שייך באופן שגם אחרי הגרעון יש כאן עדיין קיום המצוה אלא שאי"ז קיום המצוה בשלימותה

כשינענע הלולב והנה נענועים הם שיירי מצוה ואפ"ה מברך אם לא נענע וא"כ מאי שנא מי שנטל את הלולב ולא נענע ממי שהפריש תרומה ולא העבירה לכהן והרי אם שיירי מצוה שאינם מעכבים מקרי עדיין עובר לעשייתן ויכול לברך כל שכן הנתינה שהיא חלק מחלקי המצוה וא"כ ודאי שהדין נותן שיוכל לברך ואמאי פסק הרמב"ם שאחר ההפרשה אינו חוזר ומברך.

ולפי הנ"ל מובן דהנענועים שזהו בשביל גירא בעינא דשיטנא הרי עיקר המצוה ולא שיירי מצוה.

ובזה מיושב נמי מה שיש שדייקו מהמרדכי שכתב שיש לעשות הנענועים עם הלולב רק בהלל ולא בעת נטילת הלולב דהנענועים אינו חלק מהמצוה.

והקשו האחרונים דלפ"ז אמאי אמרינן בהמשנה מ"ב ע"א דקטן היודע לנענע חייב בלולב הלא הנענועים אינו כלל חלק מהמצוה.

ולפי הנ"ל דאפי' מי שסובר שזה אינו חלק מהמצוה מ"מ ודאי דהנענועים חשוב מאד שרק בזה אומרים גירא בעינא דשיטנא ולפיכך גבי הקטן תלוי אי יכול לנענע.

ובזה מיושב נמי מה שבדרישה באו"ח סי' כ"א מבואר דאיכא מצוה קיומית בלולב כל היום דז"ל וכל זמן

אבל באופן שע"י הבל תגרע לא מתקיים המצוה כלל כגון הנוטל ג' מינים בלולב שאז לא קיים המצוה כלל לא הוי בל תגרע.

ודייקו האחרונים דמ"ש מבל תוסיף דעובר אפי' במוסיף חמש פרשיות שבתפילין אע"ג שאז לא קיים מצוות תפילין כלל.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דכל המצוה היא רק לומר גירא בעינא דשיטנא ולפיכך אם אין בו הד' מינים שלא שייך לומר אז גירא בעינא דשיטנא לא נקרא שזה הוי חלק מהמצוה בכלל.

ובזה מיושב נמי מה שכתב בחכמת שלמה לר' שלמה קלוגער סי' תרכ"ה שאם יש לפניו שתי עיירות בעיר אחד יש סוכה ובעיר אחד יש לולב ילך להעיר שיש בה לולב שהיא קודם משום פרסומי ניסא שבזה רואין שישראל זכו בדין וגם בתורה הקדים לולב לסוכה.

והקשו האחרונים דהרי לכאורה סוכה עדיפא שיש מצוה בכל רגע אם כן ע"י זה יקיים הרבה מצוות משא"כ בלולב שיש לו רק מצוה אחת דמדאגבי נפק בי'.

ולפי הנ"ל מובן דגם בלולב כל זמן שמנענו יש לו הענין של גירא בעינא דשיטנא א"כ הרי זה נמי נמשך למשך כל היום.

ובזה מיושב נמי מה שכתב ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' ושמחתם לפני ד' אלוהיכם שבעת ימים.

והקשו האחרונים דמה השייכות בין לולב לשמחה דאיך מעורר הלולב לשמחה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שזהו גירא בעינא דשיטנא מובן שאין שמחה גדולה יותר מזה.

ובזה מיושב נמי מה שהעמק שאלה פרשת יתרו סימן נ"ג אות ד' כתב דמצוה שלא נתנה בה התורה שיעור כל מה שהאדם עוסק בה מיחשב מצוה והוכיח דברים מדין לולב דכל זמן שאוחז הלולב בידו הוי מצוה.

והקשו האחרונים מהתוס' בסוכה דף ל"ט ע"א ד"ה עובר שהקשו כיון דמדאגבי נפק בי' האיך יברך הרי צריך עובר לעשייתו ותירצו שהיא משום שעדיין צריך לעשות הנענועים ולכאורה אם נאמר דמצוה הנמשך המצוה נמשך כל הזמן היה יכול לומר מטעם זה ולא היה צריך להטעם שיש הנענועים.

ולפי הנ"ל מובן דהיינו הך דהנענועים שע"ז אומר גירא בעינא דשיטנא הוי חלק מהמצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבמ"ב סימן תרנ"ח ס"ק כ"ח הביא שיטת הראב"ן שהובא במרדכי דקטן יוצא ידי

אינו הדר וודאי כשר יטול מקודם הספק
כשר ואח"כ הודאי כשר שאם יטול
מקודם הודאי כשר ויצא המצוה לא
שייך אח"כ ליטול ההדר דאחר שיצא
המצוה לא שייך לקיים עוד ההדר.

והקשו האחרונים דהרי כמו כן יש
הידור לקחת הד' מינים ביחד
נמצא שאם יטול מקודם האתרוג האחד
ולא יצא בהאתרוג רק הג' מינים ואח"כ
יטול האתרוג א"כ לא יעשה הד' מינים
בהידור.

ולפי הנ"ל מובן דהטעם למה בעינן
ד' המינים ביחד היא משום גירא
בעינא דשיטנא א"כ לא בעינן הכל
ביחד בעת עשיית המצווה ודי בזה אם
נוטל הכל ביחד כשנוטל האתרוג השני'
דהעיקר היא דסוכו"ס יהי' שניהם ביחד
כדי שיוכל לומר אז גירא בעינא דשיטנא.

חובה במצוות חינוך בלולב אפי' אם
הלולב שאול שאינו שלו ביום הראשון.

והקשו האחרונים ממה שכתב המ"ב
בסימן תרנ"ז בביאור הלכה שם
דבעינן שיהי' הד' מינים של הקטן
כשרים כמו הגדול וא"כ צ"ע ומה קטן
יוצא ביום ראשון אפי' בשאול כ"ש
דלא בעינן שיהיו כשרים.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהענין של
הלולב היא כדי שיהי' גירא בעינא
דשיטנא מובן דהשטן אינו מתיירא רק
כשרואה ד' מינים כשרים אבל אם זהו
שאול או לא זה לא נפק"מ לגבי לומר
גירא בעינא דשיטנא.

ובזה מיושב נמי מה שידוע חי' של
הגר"ח שאם יש לו שני אתרוגים
אחד מהן היא הדר וספק כשר ואחד

סימן ג'

להרבות בשמחה

כתב השו"ע סימן תרמ"ט סעיף ו' דבשעת הדחק אם לא נמצא בידו ד' המינים כשרים יטול ארבעה מינים פסולים ולא יברך והטעם היא שלא תשתכח תורת לולב מישראל.

והקשו האחרונים דמדוע תקנו האי תקנה שלא תשתכח תורת לולב מישראל דוקא בד' מינים ולא בשאר מצוות כגון מי שאין לו שופר כשר יתקע בשופר פסול כדי שלא תשתכח תורת תקיעה או מי שאין לו סוכה כשירה יאכל בסוכה פסולה.

והנראה בזה היא דכיון דמצוות לולב היא משום שזה מרבה בשמחה כמבואר בחינוך והרי עיקר המצוה היא זמן שמחתנו לפיכך יש לזהר בזה יותר משאר המצוות.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א סימן תרנ"א סעיף י"ב כתב אם סח בין נטילת המינים מברך על כל אחד בפנ"ע.

וצ"ע מהא דתנן במשנה במנחות דף כ"ח ע"א ד' ציציות מעכבין זה את זה ד' מינין שבלולב מעכבין זה את זה משום שארבעתן מצוה אחת וכן פסק הרמב"ם פ"ז ה"ח ארבעה מינין אלו מצוה אחת הן ומעכבין זה את זה

וצ"ע לפ"ז איך אפשר שיברכו ד' ברכות על מצוה אחת וכמו שאי אפשר שיברכו ד' ברכות על מצוות ציצית הרי ה"ה בד' מינים.

ולפי הנ"ל מובן דבעצם הוי כל אחד מצוה בפנ"ע והא דמעכבין זה את זה היא משום דרק כשיש כל הד' ביחד אז מתרבה השמחה.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הביאור הלכה בס"י תרנ"ז גבי הא דפסק המחבר שם דקטן היודע לנענע אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצוות דפשוט היא דצריך שיהיו ד' מינין כשרין כמו בגדול חזינן מדבריו שלא סגי לקיים מצוות חינוך במה שנראה כד' מינים אלא צריך להיות ד' מינים כשרים כמו בגדול.

והקשו האחרונים מהא דקי"ל בסימן ס' דמצוות צריכות כוונה וקטן אין לו דעת ואין כוונתו כוונה וא"כ אינו עושה המצווה כמו בגדול ולכאורה מוכח מזה דלא בעינן למצוות חינוך מצוה שלימה אלא מה שנראה כמצוה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא משום שזה מרבה שמחה והשמחה מתרבה רק כשרואה ד' מינים כשרים אבל האדם אינו יודע אם הקטן

יש לו כוונה או לא ובכל אופן מתרבה השמחה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א סימן תרמ"ט סעיף ה' כתב דבשאר ימי החג מותר ליטול לולב של חברו שלא מדעתו דניחא ל' לאינש דליעבד מצוה בממוני' והוי כשואל הרי מבואר דביום הראשון אינו יכול ליטול לולב של חברו שלא מדעתו.

והקשו האחרונים דמ"ש מציצית דאמרינן דמותר להתעטף בטלית של חברו שלא מדעתו ולברך עליה והטעם בזה היא כיון דניחא ל' לאינש למיעבד מצוה בממוני' אמרינן שיכול לזכות בו דודאי נותנו לו במתנה ע"מ להחזיר וא"כ כלולב נמי נימא דביו"ט ראשון יכול לזכות בו שלא מדעתו דודאי היה נותן לו במתנה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא להרבות בשמחה והרי אין לאדם שמחה רק כשיש לו הלולב שלו ולא כלולב השאול ולפיכך לא מהני רק כשמקבלו בתור מתנה ע"מ להחזיר.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הב"י סי' תרנ"א בד"ה כתב בא"ח מעשה בהר' משולם שנטל לולב ביו"ט ראשון ובירך על נטילת לולב ושהחיינו ואח"כ הסתכל בו ולא מצא בו ערבה והניחה כלולב וחזר ונטלו ונטל ג"כ האתרוג ובירך על נטילת ערבה ושהחיינו משום

ערבה ונהי שאין צריך ליטול אלא הערבה בלבד מ"מ מצוה מן המובחר היא ליטול ד' מינים בבת אחת.

והקשו האחרונים דלמה בירך עוה"פ על נטילת ערבה ולא יצא בברכת על נטילת לולב שבירך בראשונה וכהא דאמרו בר"ה שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא ובפשוטו נראה שאינו צריך לברך על כל תקיעה ששומע אלא דברכה הראשונה שבירך על התקיעה הראשונה מועלת לכל הברכות וא"כ אמאי הוצרך כאן לברך על הערבה ונימא דברכת לולב הראשונה הועילה גם על הערבה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהמצוה היא כדי שיתרבה השמחה והשמחה אינו מתרבה רק כשיש כל הד' מינים ביחד נמצא דעד שלא נטל כל הד' מינים לא יצא המצוה בכלל ולא הועיל הברכה הראשונה משא"כ בתקיעת שופר דבהברכה הראשונה חל כיון שכבר תקע התקיעה הראשונה כתיקונו וא"כ כבר חל הברכה ע"ז ולפיכך אין צריכין לחזור ולברך.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע סימן תרנ"ז ס"א כתב דקטן היודע לנענע לולב כדינו אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצוות וע"ז כתב הביאור הלכה דפשוט שצריך שיהי' ד' מינים כשרים כמו בגדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' יומא פ"ב ע"ב בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן י' מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הביאור הלכה שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהמצוה היא כדי שיתרבה השמחה והשמחה לא מתרבה כל זמן שלא רואה כל הד' מינים בכשרות משא"כ ביו"כ דהמצוה היא העיניו משום כפרות עוונות אז כל כמה דמענה את עצמו כל אחד כפי יכלתו די בזה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע הוראת הגר"ח זצ"ל דמי שיש לו שני אתרוגים אחד מהודר וספק כשירה ואחד כשר ואינו מהודר יטול מקודם את המהודר וספק כשר דאם יטול מקודם הכשר לא יוכל אח"כ לקיים את ההדר כיון שכבר יצא יד"ח המצוה וא"א לקיים הידור מצוה אחר קיום המצוה.

וצ"ע ממש"כ בעירובין דף נ' ע"א גבי מעשר בהמה שאם יצאו שנים בעשרה וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה ופרש"י שם דתרויהו בעי' מספק תנופת חזה ושוק כדין שלמים והוסיף שם ולבי אומר דאינו מברך על התנופה ועל הסמיכה דלא ליהוי ברכה לבטלה וכוונת רש"י היא דאף דחד

מיניהו ודאי טעון תנופה וסמיכה וברכה מ"מ שמא יברך על המעשר תחילה שפטור מן התנופה והוי הפסק בין ברכה לתנופת השלמים ולפ"ז צ"ע דאיך יברך על אתרוג ספק כשר והרי אם יטלנו תחילה שמא אינו כשר והוי הפסק בין הברכה לנטילת האתרוג הכשר.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא להרבות בשמחה והשמחה מתרבה כשנוטלין אתרוג מהודר כזה נמצא דהמצוה כבר התחיל בהאתרוג המהודר גם אם אינו כשר.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' סוכה מ"ג ע"א תניא ולקחתם לכם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד.

ופי' המפרשים דהיינו שאם שנים יטלו כאחד אז אף זה שהוא שלו לא יצא דבעינן לקיחה לכל אחד ואחד.

והקשו האחרונים מהא דחציו עבד וחציו בן חורין דחייב בנטילת לולב ויוצא ידי חובה בנטילת עצמו איך יוצא ידי חובה והרי צד עבדות שבו מעורב בנטילה ואין כאן לקיחה תמה של הבן חורין.

ולפי הנ"ל מובן דהרי הטעם למה כל אחד צריך ליקח הלולב בעצמו היא כיון שכל אחד מתרבה השמחה אצלו כשנוטל בעצמו הד' מינים אבל בחצי עבד וחצי בר חורין כיון דבמציאות הם אדם אחד מהני מה שנוטלין ביחד

הלולב כיון דמתרבה השמחה אצלם כיון דבמציאות הם אדם אחד דלגבי השמחה לא נפק"מ מה שיש להם דין כשני אנשים.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' סוכה ל"ז ע"ב א"ל ר' ירמ' לר' זריקא מאי טעמא לא מברכין אלא על נטילת לולב הואיל וגבוה מכולן ופרש"י חשוב היא ונקרא האגד על שמו.

והקשו האחרונים דבברכות מ"א ע"ב אמרין לענין קדימה בברכת הנהנין דמה שמוקדם בפסוק ארץ חטה ושעורה חשיב טפי ומברכין עליו תחילה וא"כ לגבי ברכה על הד' מינים נמי היה צריך לברך על האתרוג דוקא כיון שהיא מוקדם בפסוק ולקחתם לכם פרי עץ הדר כפות תמרים ולמה מברכין על הלולב כיון שגבוה משאר המינים.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל הענין של הלולב היא בשביל להרבות בשמחה נמצא דמה שהיא גבוה יותר מכולן חלק זה מרבה השמחה יותר מהשאר ולפיכך מברכין עליו.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף מ"ג ע"א איתא ולקחתם שתהא לקוחה ביד כל א' וא' וכן בספירת העומר דרשינן וספרתם שתהא ספירה לכל א' וא'.

והקשו האחרונים דבשלמא ספירת העומר סלקא דעתך שרק

הבי"ד הגדול יספור את העומר כשם שרק הבי"ד הגדול סופר את שנות היובל וע"ז בא הדרשה ללמד שבספירת העומר כל א' וא' בעצמו יספור את ספירת העומר אבל בלולב למה נעלה על דעתינו שלא יטול כל א' לולב בעצמו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה אינה עצם הנטילת לולב רק מה שמתרבה השמחה ע"ז הו"א דדי בזה שאחד נוטל לכולם קמ"ל דהכא בעי' שכל אחד יקח בפנ"ע שרק ע"י שכל אחד נוטל הלולב שלו מתרבה השמחה אצל כל אחד.

ובזה מיושב נמי מה שהבעל המאור כתב בסוף ערבי פסחים שאין מברכים שהחיינו על ספירת העומר בזה"ז מכיון שאינה אלא זכר למקדש ויש בה עגמת נפש ולכך אין אומרים שהחיינו.

והקשו האחרונים דגם נטילת לולב כל ז' היא משום זכר למקדש ואפ"ה אם חל יום ראשון בשבת אומרים שהחיינו ביום שני ומהו הנפק"מ בין ספירה ללולב.

וי"ל דשאני התם שאין שום תועלת בספירה זו דכל המטרה של הספירה היא כדי שנדע מתי להקריב המנחה החדשה א"כ הוי רק עגמת נפש אבל הכא הרי זה עכשיו מרבה שמחה

נמצא שיש תועלת עכשיו בהנטילה ולפיכך יש לברך שהחינו.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע או"ח סימן תרנ"א סעיף ב' כתב בהג"ה שאם שח בין המינים צריך לברך על כל אחד בפנ"ע.

ומבואר שם שאם שח בין לולב להדס מברך על נטילת הדס.

והקשו האחרונים דהרי הכל היא מצוה אחת וא"כ למה יברך על נטילת הדס ולא על נטילת לולב כמו שהיה מברך אם היה נוטלן הכל ביחד.

ולפי הנ"ל מובן דהטעם למה מברך ברכה אחת על כולן כשנוטלן ביחד היא כיון שרק בהכל ביחד מתרבה השמחה נמצא דהכל ביחד הוי למטרה אחת לפיכך יש לברך ברכה אחת על כולם אבל כשנוטל ההדס בפנ"ע דהוי למטרה אחרת לגמרי צריך לברך ברכה בפנ"ע.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע בסי' תרנ"א סעי' י"ב כתב ד' מינים מעכבים זה את זה ואם חסר לו אחד מהם לא יברך על השאר אבל נוטלן לזכר בעלמא וע"ז כתב בבית"ל שם ד"ה אבל שאם נוטל ג' מינים לזכר בעלמא צריך לזהר שלא יכוין לשם מצוה שיש בזה משום בל תגרע א"כ עולה מדבריו שאם לא חשב כלום אינו עובר משום בל תגרע.

והקשו האחרונים דהבית"ל כתב בסי' ל"ד ס"ק ב' ד"ה יניח דהמניח תפילין דר"ת יחשוב שאינו מתכוין רק לשם ספק דאם יניח בסתמא עובר על בל תגרע דמצוה בזמנו לא בעי' כוונה חזינן שסתמא לא מועיל כדי שלא יעבור על בל תגרע א"כ מאי שנא תפילין מג' מינים.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל המטרה של הלולב היא כדי שיתרבה השמחה וזהו רק כשיש כל הד' מינים ביחד א"כ אפי' אם אינו חושב כלום מובן דכשיש רק הג' מינים דבזה אינו מקיים המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה ל"ז ע"ב מבואר דהא דתיקנו נוסח ברכת המצוות על נטילת לולב ולא על שאר מינים משום דבמינו גבוה מכולן ופי' המפרשים דכיון דגבוה מכולן הוי השאר טפלין אצלו ולפיכך מברך על העיקר ופוטרי הטפל.

והקשו האחרונים דא"כ למה כתבו הראשונים שאם נוטל כל אחד בפנ"ע מברך על כל אחד בפנ"ע הלא בברכת הנהנין הכלל היא דאפי' אם אוכל כל אחד בפנ"ע אמרינן דמברך על אחד ופוטרי כולן אפי' אם אוכל כל אחד בפנ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהטעם של הלולב היא כדי שיתרבה השמחה

נמצא דרך כשעושה הכל ביחד שאז מתרבה השמחה הוי מצוה אחת אבל אם נוטל כל אחד בפנ"ע דאז הנטילה היא למטרה אחרת לגמרי ודאי צריך לברך בפנ"ע ולא דמי לברכת הנהנין דהמטרה בכולן היא אותו דבר שיהי' לו הנאה ע"י האכילה.

ובזה מיושב נמי מה שוהקשו האחרונים דצ"ע דברי הגמ' דהרי המצוה בלולב היא נטילת הלולב וא"כ היה צריך לומר לולב אינו נוטל ומהו שכתבה הגמ' לולב אינו עושה.

ולפי הנ"ל מובן דהעיקר היא מה שעושה אח"כ שמנענע שע"ז מתרבה השמחה.

ובזה מיושב נמי מה שבש"ס בסוכה דף מ"א ע"ב ת"ר ולקחתם לכם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד.

והקשו האחרונים דתיפוק ל' דהוי מצוה שבגופו דלא שייך בה שליחות ואמאי בעינן קרא.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה הנטילה שבגופו רק מה שע"ז מתרבה השמחה וא"כ הו"א דמהני שליחות.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת רש"י בסוכה דף כ"ט ע"ב היא שלולב יבש פסול משום דלא הוי מצוה מהודרת דכתיב ואנוהו ומבואר דדין הידור מצוה מעכב במצוה.

והקשו האחרונים דהרי מבואר בשבת קל"ג ע"ב שיש ציצים שאינם מעכבין את המילה ומבואר שם בסוגיא שמה שחוזרין על ציצין אלו היא משום הידור מצוה מקרא דאנוהו ושיטת רש"י שם היא שביום חול חוזרין לחתוך ציצין אלו וקשה מדוע אינם מעכבין את מצות המילה לשיטת רש"י ומאי שנא מלולב היבש שפוסל משום דלא הוי ואנוהו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא בשביל שיתרבה השמחה והשמחה מתרבה רק כשהיא יפה לפיכך ההידור מעכב כיון שרק ע"ז מתרבה השמחה.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר במתניתין בסוכה דף ל"ד ע"ב עלתה חזוית על מיעוטו של אתרוג כשר ואמרו בגמ' שם ל"ה ע"ב לא שנו אלא במקום אחד אבל בשנים או שלשה מקומות הוי כמנומר ופסול.

והקשו האחרונים דמ"ש מספר תורה דאמרו במנחות דף כ"ט ע"ב אם יש ד' חסרות יגנו ואמרו שם בגמ' משום דמיחזי כמנומר וא"כ אמאי באתרוג מספיק בשנים ושלשה מקומות כדי להחשב כמנומר.

ולפי הנ"ל מובן דשאני באתרוג דבעינן יותר שיהי' הדר כיון דרך אז מתרבה השמחה.

היא על האב לחנך את בנו ואין המצוה על הילד בעצמו.

והקשו האחרונים דהרי כתב הרמב"ם פ"ז מהל' לולב הי"ט דקטן היודע לנענע חייב בלולב מדברי סופרים משמע דהמצוה היא על הקטן בעצמו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהמצוה היא משום שיתרבה השמחה וכל אחד צריך לשמח את עצמו.

ובזה מיושב נמי מה שבמהרי"ט אלגזי לבכורות דף נ"א כתב דהתוס' בלולב הגזול ל"ד ע"ב ד"ה שתהא סובר דהא דד' מינים שבלולב מעכבי זה את זה היינו כשאין לו אבל אם יש לו אין מעכבין שיכול ליטול זה אחר זה אבל המהרי"ט אלגזי חולק ע"ז וסובר שהם מעכבין זה את זה.

והקשו האחרונים דמ"ש ממטבעות של פדיון הבן שכל החמש מטבעות הם מצוה אחד ואפ"ה אין מעכבין זה את זה שאין צריכין ליתן כל החמש ביחד.

ולפי הנ"ל מובן דשאני גבי לולב דהמצוה היא רק בשביל שיתרבה השמחה ואין השמחה מתרבה רק כשיש כל הד' מינים ביחד.

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה פותחת בבירור כל הלכות הסוכה לפרטי פרטים ורק בפרק השלישי עוסקת

ובזה מיושב נמי מה שידוע חי' של הגר"ח מבריסק דלאחר גמר המצוה לא שייך לעשות עוה"פ המצוה בהידור ולפיכך אם יש לו שני אתרוגים חד שהוא ודאי כשר ואינו מהודר וחד ספק כשר ומהודר יטול מקודם הספק כשר ומהודר שאם יטול מקודם הודאי כשר וכבר יצא המצוה לא שייך ליטול אח"כ המהודר שלא שייך לעשות המצוה בהידור אחר שכבר יצא המצוה.

והקשו האחרונים מהא דתניא מ"א ע"ב ר' אלעזר ב"ר צדוק אומר כך היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו ולולבו בידו הולך לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולב בידו הרי רואין דאפי' לאחר שכבר יצאו המצוה עדיין היו מחזיקין בהמצוה וא"כ למה א"א לחזור וליטול את המהודר יותר אחד שכבר יצא המצוה.

ולפי הנ"ל מובן דהא שהחזיקו אח"כ הלולב היא כיון שכל הזמן שמחזיקין בה מתרבה השמחה אבל המצוה כבר יצאו תיכף.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם בהל' חמץ ומצה פ"ו ה"י וז"ל הכל חייבין באכילת מצה אפי' נשים ועבדים קטן שיכול לאכול פת מחנכין אותו במצוות ומאכילין אותו כזית מצה ובכסף משנה דייק מהלשון ומחנכין אותו במצוות ומאכילין אותו שהמצוה

לארץ אסור לטלטלו אבל כל זמן שהוא בידו ליכא איסור טלטול.

והקשו האחרונים דאיך מותר לטלטלו יותר מחיובו והרי כבר יצא ידי חובת המצוה במה שנטל בתחילה ומה שמוסיף להחזיק את הלולב אינו כבר המצוה ולכאורה מ"ש מסכין של מילה דמיד לאחר שמל בו חייב להניחו מידו משום מוקצה וכן הסכים לזה הגר"א בהגהותיו ביו"ד סימן רס"ו ס"ק ג' בלולב שיכול להמשיך לטלטלו גם לאחר שיצא בו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא משום שיתרבה השמחה א"כ זה נמשך כל היום שהמצוה להרבות בשמחה בסוכות כל היום.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז באר"ח סי' תרנ"א ס"ק י"ז העלה דמי שכבר קיים מצוות ד' מינים וחזר ונטל הד' מינים לשם חיבוב מצוה והוסיף מין חמשי עובר על בל תוסיף אבל הא"ר חולק וכתב דעל חיבוב מצוה אפי' אם מתכוין להוסיף לשם מצוה י"ל דלא שייך בל תוסיף.

והקשו האחרונים דמ"ש ממי שיושב ביום השמיני בסוכה משום חיבוב מצוה או שמניח תפילין בשבת משום חיבוב מצוה דעובר על בל תוסיף.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא כדי שיתרבה השמחה נמצא

הגמ' בדיניהם של ארבעת המינים וקשה דבפסוק שבו מצווה התורה על מצוות סוכה ומצוות ארבעה מינים נאמר ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכו' בסוכות תשבו שבעת ימים קודם מצווה התורה על נטילת ד' מינים ולאחר מכן על מצוות סוכה מדוע אם כך לא נשנתה מסכת סוכה כפי סדר הפסוק קודם דיני ארבעת המינים ולאחר מכן דיני הסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דבהתורה מדבר מיירי מד' מינים דמקודם צריכין לבוא לידי שמחה ואח"כ יש לקיים מצוה סוכה בשמחה אבל בהמשנה מדבר מחלק המעשי שודאי הוי מעשה יותר גדול לבנות הסוכה מליטול הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שהלכה מפורסמת היא שכשיש בפני אדם שתי מצוות האחת תדירה והשני פחות תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם וקשה דיש נוהגים ליטול לולב בחג הסוכות בבוקר השכם קודם התפילה הכיצד הלא תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהמצוה היא כדי שיתרבה השמחה וצריכין שיתרבה השמחה קודם שיתפלל שאין אדם עומד להתפלל אלא מתוך שמחה של מצוה.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בירושלמי בסוכה פ"ג דאם הניח הלולב

תינוק לשעות ולא אמרינו שצריך להתענות כל היום.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא כדי שיתרבה השמחה מובן דבעינן הנענועים שזה מרבה השמחה דבלא"ה לא התחיל המצוה בכלל.

ובזה מיושב נמי מה שבמג"א סי' תנ"א ס"ק כ"ה הביא כתב בא"ח מעשה בהר"מ שנטל לולב ובירך ואח"כ ראה שלא היה בו ערבה וחזר ונטלו עם הערבה ובירך על נטילת הערבה ושהחיינו נהי שא"צ ליטול אלא הערבה בלבד מ"מ מצוה מן המובחר ליטול הד' מינים בבת אחת.

והקשו האחרונים דאמאי צריך לברך פעם נוספת על הערבה שחסרה מהלולב בנטילה הראשונה הרי בסימן תרע"ב כתוב בשם א"ח שאם הדליק בליל ד' ג' נרות יחזור וידליק א' ולא יברך כי הברכה שעשה בתחילה על חיוב כל הנרות עשהו וא"כ ה"ה בד' מינים הוי חיוב אחד דמעכבין זה את זה א"כ הברכה בתחילה על חיוב כל הד' מינים.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה היא כדי שיתרבה השמחה והשמחה מתרבה רק מכל הד' מינים נמצא דעד שלא גמר כל הד' מינים לא חל הברכה כלל.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנה בסוכה מ"א ע"א מבואר דהתקין ריב"ז

דהמצוה עצמה נמשך כל היום דכל היום יש חיוב של שמחה ממילא אינו עובר בבל תוסיף דהכל היא חלק מהמצוה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ז מלולב הל"ז כתב ואם רוצה להוסיף בהדס כדי שתהי' אגודה גדולה מוסיף ונוי מצוה היא אבל שאר המינין אין מוסיפין על מינים.

והקשו האחרונים דלמה מותר הוספה בהדסים בלבד ולא בשאר המינים וא"ת דנוי מצוה בלבד מתיר האיסור דבל תוסיף א"כ צ"ע למה ליכא נוי מצוה גם בשאר המינים ומאי שנא הדסים שמותר להוסיף ולא בשאר המינים.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בהדסים שזה משום הידור ויופי שזה מרבה השמחה משא"כ בשאר מינים שאין בהן יופי א"כ מה שמוסיף הוי דבר חדש א"כ עובר על בל תוסיף.

ובזה מיושב נמי מה שבסוכה דף מ"ב ע"א תנן קטן היודע לנענע חייב בלולב והקשו האחרונים דלמה לא די בזה שיכול לנטלו דהרי עיקר המצוה היא רק הנטילה ולא הנענועים ותירץ הגרי"ז כיון דבעינן שהחינוך שיהי' בכל פרטי המצוה ולא די בזה שעושה מקצת של המצוה.

והקשו האחרונים דהרי מצינו גבי התענית של יו"כ דמחנכין את

שיהא לולב ניטל במדינה כל שבעה
זכר למקדש.

והנה בגדר מצוות זכר למקדש מצינו
ברמב"ם לגבי דין כורך שכתב
וחוזר וכורך מצה ומרור ומטבל בחרוסת
ואוכלן בלא ברכה זכר למקדש ונראה
מדברי הרמב"ם דלפיכך אינו מברך על
הכורך לפי שאין זה אלא מצוות זכר
למקדש בעלמא ומצוות זכר למקדש
אינה טעונה ברכה.

והקשו האחרונים דלמה מברכים בזמן
הזה על מצוות נטילת לולב
במדינה כל שבעה הא תקנה זו היא
זכר למקדש ומצוות זכר למקדש אינה
טעונה ברכה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהמצוה
שיתרבה השמחה היא עכשיו כמו
בזמן הבית דמצוה זו היא בכל דור.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם
בפרק י"א מהל' ברכות הל' ה'
ו' שאם הפריש תרומות ומעשרות ללא
ברכה אינו חוזר ומברך אחר עשיה.

והקשו האחרונים מהא דכתב הרמב"ם
שם בהל' ח' וז"ל ואימתי מברך
כשינענע הלולב והנה נענועים הם שיירי
מצוה ואפ"ה מברך אם לא נענע וא"כ
מאי שנא מי שנטל את הלולב ולא
נענע ממי שהפריש תרומה ולא העבירה
לכהן והרי אם שיירי מצוה שאינם
מעכבים מקרי עדיין עובר לעשייתן ויכול

לברך כל שכן הנתינה שהיא חלק מחלקי
המצוה וא"כ ודאי שהדין נותן שיוכל
לברך ואמאי פסק הרמב"ם שאחר
ההפרשה אינו חוזר ומברך.

ולפי הנ"ל מובן דהנענועים שזהו
בשביל שיתרבה השמחה הוי
חלק מהמצוה ולא שיירי מצוה.

ובזה מיושב נמי מה שיש שדייקו
מהמרדכי שכתב שיש לעשות
הנענועים עם הלולב רק בהלל ולא בעת
נטילת הלולב דהנענועים אינו חלק
מהמצוה.

והקשו האחרונים דלפ"ז אמאי אמרינן
בהמשנה מ"ב ע"א דקטן היודע
לנענע חייב בלולב הלא הנענועים אינו
כלל חלק מהמצוה.

ולפי הנ"ל דאפי' מי שסובר שזה אינו
חלק מהמצוה מ"מ ודאי דהנענועים
חשוב מאד שרק בזה מתרבה השמחה
ולפיכך גבי הקטן תלוי אי יכול לנענע.

ובזה מיושב נמי מה שבדרישה באו"ח
סי' כ"א מבואר דאיכא מצוה
קיומית בלולב כל היום דז"ל וכל זמן
שלוקח אותן בידו בתוך הז' ימים כאילו
עושה אותו פעם המצוה אף שכבר יצא
ידי חובתו אותו יום.

והקשו האחרונים דהרי מצינו בתוס'
בסנהדרין דף פ"ח ע"ב
דבתפילין על ראשו והוסיף בית חמשי

פרשיות שבתפילין אע"ג שאז לא קיים מצוות תפילין כלל.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דכל המצוה היא רק שיתרבה השמחה ולפיכך אם אין בו הד' מינים שלא שייך שיתרבה השמחה לא נקרא שזה הוי חלק מהמצוה בכלל.

ובזה מיושב נמי מה שכתב בחכמת שלמה לר' שלמה קלוגער סי' תרכ"ה שאם יש לפניו שתי עיירות בעיר אחד יש סוכה ובעיר אחד יש לולב ילך להעיר שיש בה לולב שהיא קודם משום פרסומי ניסא שבזה רואין שישראל זכו בדין וגם בתורה הקדים לולב לסוכה.

והקשו האחרונים דהרי לכאורה סוכה עדיפא שיש מצוה בכל רגע אם כן ע"י זה יקיים הרבה מצוות משא"כ בלולב שיש לו רק מצוה אחת דמדאגבי' נפק בי'.

ולפי הנ"ל מובן דגם בלולב כל זמן שמנענו יש לו הענין שיתרבה השמחה א"כ הרי זה נמי נמשך למשך כל היום.

ובזה מיושב נמי מה שהעמק שאלה פרשת יתרו סימן נ"ג אות ד' כתב דמצוה שלא נתנה בה התורה שיעור כל מה שהאדם עוסק בה מיחשב מצוה והוכיח דברים מדין לולב דכל זמן שאוחז הלולב בידו הוי מצוה.

מבטל מצוה שעל ראשו משא"כ בלולב בידו והוסיף עליו מין חמשי אין זה מבטל מצוה דמדאגבי' נפיק בי' הרי רואין בהדי' שאין עוד שום מצוה אחר שהגביהו.

ולפי הנ"ל מובן דמ"מ עדיין יש מצוה כל היום ליטלו כדי שיתרבה השמחה אע"ג דעצם החיוב כבר יצא משעה שאגבי'.

עוד הקשו האחרונים מדברי רש"י בסוכה דף מ"ב ע"ב שאם כבר יצא מצוות לולב והוציאו לרה"ר חייב משום דתו לא חשיב טעה בדבר מצוה ולא טרוד במצוה לעשותה הרי משמע דלא כהדרישה שכתב שיש מצוה כל היום.

ולפי הנ"ל מובן דכוונתו היא דמ"מ כל היום יש ענין שיתרבה השמחה.

ובזה מיושב נמי מה שהטורי אבן ר"ה ט"ז כתב בדין בל תגרע דכל עיקר לאו דבל תגרע שייך באופן שגם אחרי הגרעון יש כאן עדיין קיום המצוה אלא שאי"ז קיום המצוה בשלימותה אבל באופן שע"י הבל תגרע לא מתקיים המצוה כלל כגון הנוטל ג' מינים בלולב שאז לא קיים המצוה כלל לא הוי בל תגרע.

ודייקו האחרונים דמ"ש מבל תוסיף דעובר אפי' במוסיף חמש

מקודם הודאי כשר ויצא המצוה לא שייך אח"כ ליטול ההדר דאחר שיצא המצוה לא שייך לקיים עוד ההדר.

והקשו האחרונים דהרי כמו כן יש הידור לקחת הד' מינים ביחד נמצא שאם יטול מקודם האתרוג האחד ולא יצא בהאתרוג רק הג' מינים ואח"כ יטול האתרוג א"כ לא יעשה הד' מינים בהידור.

ולפי הנ"ל מובן דהטעם למה בעינן ד' המינים ביחד היא משום שאז מתרבה השמחה א"כ לא בעינן הכל ביחד בעת עשיית המצוה ודי בזה אם נוטל הכל ביחד כשנוטל האתרוג השני' דהעיקר היא דסוכו"ס יתרבה השמחה ולא בעינן שזה יהי' בעת עשיית המצוה.

והקשו האחרונים מהתוס' בסוכה דף ל"ט ע"א ד"ה עובר שהקשו כיון דמדאגב' נפק ב' האיך יברך הרי צריך עובר לעשייתו ותירצו שהיא משום שעדיין צריך לעשות הנענועים ולכאורה אם נאמר דמצוה הנמשך המצוה נמשך כל הזמן היה יכול לומר מטעם זה ולא היה צריך להטעם שיש הנענועים.

ולפי הנ"ל מובן דהיינו הך דהנענועים שעיי"ז מתרבה השמחה הוי חלק מהמצוה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע חי' של הגר"ח שאם יש לו שני אתרוגים אחד מהן היא הדר וספק כשר ואחד אינו הדר וודאי כשר יטול מקודם הספק כשר ואח"כ הודאי כשר שאם יטול

סימן ד'

בענין אי החג נתקן ע"ש מצות לולב

הדחק אם לא נמצא בידו ד' המינים כשרים יטול ארבעה מינים פסולים ולא יברך והטעם היא שלא תשתכח תורת לולב מישראל.

והקשו האחרונים דמדוע תקנו האי תקנה שלא תשתכח תורת לולב מישראל דוקא בד' מינים ולא בשאר מצוות כגון מי שאין לו שופר כשר יתקע בשופר פסול כדי שלא תשתכח תורת תקיעה או מי שאין לו סוכה כשירה יאכל בסוכה פסולה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני מצוות לולב דכל החג בנוי ע"ז ולפיכך יש ליהדר יותר שלא תשכח מצוות לולב.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הב"י סי' תרנ"א בד"ה כתב בא"ח מעשה בהר' משולם שנטל לולב ביו"ט ראשון ובירך על נטילת לולב ושהחיינו ואח"כ הסתכל בו ולא מצא בו ערבה והניחה בלולב וחזר ונטלו ונטל ג"כ האתרוג ובירך על נטילת ערבה ושהחיינו משום ערבה ונהי שאין צריך ליטול אלא הערבה בלבד מ"מ מצוה מן המובחר היא ליטול ד' מינים בבת אחת.

והקשו האחרונים דלמה בירך עוה"פ על נטילת ערבה ולא יצא

ידועים דברי הגרעק"א בדו"ח מערכה ה' שכתב דמי שעבר על תקנת חז"ל שלא ליטול לולב בשבת ונטל הלולב בשבת יצא ידי המצוה מה"ת כיון שחז"ל בגזירתם לא עקרו המצוה לגמרי.

והקשו האחרונים דהרי בתוס' בסוכה דף ג' ע"א ד"ה דאמר כתבו גבי מי שהיה יושב בסוכה ושולחנו בתוך הבית דלא יצא ידי חובתו דחז"ל גזרו שלא ימשך אחר שלחנו וע"ז כתבו התוס' דלא יצא אפי' מדאורייתא דחז"ל מכח הגזירה עקרו את המצוה לגמרי.

והנראה בזה היא דהמצוה של לולב אינו דבר צדדי בהחג רק דעצם החג נתקן ע"ש נטילת הלולב כמבואר בקרא ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחת לפני ד' אלוקיכם שבעת ימים דהיינו דע"י הלולב עי"ז יש החג לשבעת ימים וכיון שכל החג היא בשביל זה ממילא לא עקרו חז"ל המצוה לגמרי כיון דשאני מצוה זה דכל החג בנוי ע"ז ממילא לא שייך שיעקרו המצוה לגמרי דהרי החג עדיין נוהג אע"ג שלא נוטלין הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שכתב השו"ע סימן תרמ"ט סעיף ו' דבשעת

בברכת על נטילת לולב שבירך בראשונה וכהא דאמרו בר"ה שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא ובפשוטו נראה שאינו צריך לברך על כל תקיעה ששומע אלא דברכה הראשונה שבירך על התקיעה הראשונה מועלת לכל הברכות וא"כ אמאי הוצרך כאן לברך על הערבה ונימא דברכת לולב הראשונה הועילה גם על הערבה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהחג נקבע ע"ש המצוה והחג ודאי לא נקבע רק על שם כל הד' מינים ביחד לפיכך כל זמן שלא נטל כל הד' ביחד לא חל כלל הברכה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' סוכה ל"ג ע"ב נקטם ראשו פסול תני עולא ב"ח נקטם ראשו ועלתה בו תמרה כשר בעי' ר' ירמי' נקטם ראשו מעיו"ט ועלתה בו תמרה ביו"ט מהו יש דיחוי אצל מצוות או לא.

וכתב רש"י דאי לאו דקדש היום אכתי לא חל עליה זמן מצוה ולא שם מצוה למקרי' דחוי ומשמע מרש"י שהשם חפצא של מצוה חל משקידש היום.

והקשו האחרונים דהלא זמן נטילת הלולב היא מעלות השחר ועדיין לא הגיע זמן מצוה כשקידש היום וא"כ למה חל שם חפצא של מצוה בלילה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג היא ע"ש הלולב נמצא דכבר בלילה מתחיל המצוה דרך ע"ש זה חל החג.

ובזה מיושב נמי מה שידוע הוראת הגר"ח זצ"ל דמי שיש לו שני אתרוגים אחד מהודר וספק כשירה ואחד כשר ואינו מהודר יטול מקודם את המהודר וספק כשר דאם יטול מקודם הכשר לא יוכל אח"כ לקיים את ההדר כיון שכבר יצא יד"ח המצוה וא"א לקיים הידור מצוה אחר קיום המצוה.

וצ"ע ממש"כ בעירובין דף נ' ע"א גבי מעשר בהמה שאם יצאו שנים בעשרה וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה ופרש"י שם דתרויהו בעי' מספק תנופת חזה ושוק כדין שלמים והוסיף שם ולבי אומר דאינו מברך על התנופה ועל הסמיכה דלא ליהוי ברכה לבטלה וכוונת רש"י היא דאף דחד מיניהו ודאי טעון תנופה וסמיכה וברכה מ"מ שמא יברך על המעשר תחילה שפטור מן התנופה והוי הפסק בין ברכה לתנופת השלמים ולפ"ז צ"ע דאיך יברך על אתרוג ספק כשר והרי אם יטלנו תחילה שמא אינו כשר והוי הפסק בין הברכה לנטילת האתרוג הכשר.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג היא ע"ש נטילת הד' מינים א"כ הרי המצוה נמשך למשך כל היום וא"כ לא הוי הפסק בין הברכה לנטילה.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת הרמב"ם פ"ז מלולב הל"ז היא דמי שנוטל שני לולבים אע"פ שהיא מין אחד עובר על כל תוסף.

ובזה מיושב נמי מה שהבעל המאור כתב בסוף ערבי פסחים שאין מברכים שהחיינו על ספירת העומר בזה"ל מכיון שאינה אלא זכר למקדש ויש בה עגמת נפש ולכך אין אומרים שהחיינו.

והקשו האחרונים דגם נטילת לולב כל ז' היא משום זכר למקדש ואפ"ה אם חל יום ראשון בשבת אומרים שהחיינו ביום שני ומהו הנפק"מ בין ספירה ללולב.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דמצוות לולב היא חלק מהחג מברכין על זה שהחיינו.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף מ"ג ע"א מבואר שחז"ל בטלו שופר לולב ומגילה אם חל בשבת גזירה שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דתינוק שחל שמיני שלו בשבת נמי נגזור שמא יעבירו ד' אמות ותיירץ המאירי דרך במילי דתלוי בקביעא דירחא כסוכות ר"ה ופורים גזרינן כיון שאין זמנו ודאי שמא טעו בקביעא דירחא משא"כ יום שמיני במילה ודאי היא ולא גזרינן בהו.

והקשו האחרונים דהא ילפינן בגמ' ר"ה כ"ה ע"א מקרא שאם קדשו את החודש בטעות הרי היא

ובזה מיושב נמי מה ששיטת הרמב"ם פ"ז מלולב הל"ז היא דמי שנוטל שני לולבים אע"פ שהיא מין אחד עובר על כל תוסף.

והקשו האחרונים דאליבא דהרמב"ם למה מותרים לאכול יותר מכזית מצה בפסח ומ"ש מלקיחת ב' לולבים.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דכל החג היא על שם מצוות לולב לפיכך לא הוי כל תוסף כל זמן שהיא תוך אותו החג דהרי כל החג היא על שם מצוות לולב.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף מ"ג ע"א איתא ולקחתם שתהא לקוחה ביד כל א' וא' וכן בספירת העומר דרשינן וספרתם שתהא ספירה לכל א' וא'.

והקשו האחרונים דבשלמא ספירת העומר סלקא דעתך שרק הבי"ד הגדול יספור את העומר כשם שרק הבי"ד הגדול סופר את שנות היובל וע"ז בא הדרשה ללמד שבספירת העומר כל א' וא' בעצמו יספור את ספירת העומר אבל בלולב למה נעלה על דעתינו שלא יטול כל א' לולב בעצמו.

ולפי הנ"ל מובן דהו"א דכיון שכל החג היא על שם זה וכמו שהחג

עצמה נמשך למשך כל החג שהכל דבר אחד עם נטילת הלולב ולא דמי לאכילת פרי דלאחר שגמר אכילת פרי הראשון כבר נגמר ומה שאוכל אח"כ הוי דבר אחר לגמרי ואינו יכול לברך עוד שהחיינו.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בכתובות דף פ"ו ע"א איתא לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הגמ' דהרי המצוה בלולב היא נטילת הלולב וא"כ היה צריך לומר לולב אינו נוטל ומהו שכתבה הגמ' לולב אינו עושה.

ולפי הנ"ל מובן דהכוונה היא שאינו עושה החג מחמת הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שסוכה דף מ"ה ע"א איתא מיד תינוקת שומטין את לולביהן ואוכלין את אתרוגיהן ופרש"י הגדולים שומטין את לולבי הקטנים מידם בשבעי ואוכלין אתרוגיהן של תינוקת.

והקשו האחרונים דלפי מה דקי"ל בסוכה מ"ו ע"ב כר' יוחנן דאתרוג בשבעי גם לבתר דנפיק ב"י אסור דלכולי יומא איתקצאי למה לא איתקצאי נמי גם אתרוגי הקטנים לכולי יומא הרי עכ"פ מצוה דרבנן אית בהו כדתנן לעיל מ"ב ע"א קטן היודע לנענע חייב בלולב.

מקודש בודאי דילפינן אתם אפי' שוגגין אפי' מועדין וא"כ איך כתב המאירי דבמועדים אין זמנו ודאי דשמא טעו בקביעא דירחא.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג תלוי בהמצוה דלולב וכיון דחז"ל עקרו כאן מצוה דלולב הרי ליכא עוד הקביעת החג של חז"ל והולכין אחר דין תורה וא"כ אי טעו בקביעא דירחא לא חל בכלל.

ובזה מיושב נמי מה שכתב המשנ"ב סי' תרנ"א סקכ"ט ועיין בח"א שכתב דאם לא בירך שהחיינו ביום א' יוכל לברך ביום ז' כשנוטל הלולב ומקורו מדברי הטור והשו"ע שכתבו ואם לא בירך זמן בליל ראשון מברך בליל שני או כשיזכור.

והקשו האחרונים מהא דכתב המשנה ברורה הל' ברכות סימן רכ"ה סק"ג במי שאכל פרי חדש ולא בירך בשעת אכילה ראשונה שהחיינו שוב לא יברך על אכילה שניה וכל שכן שלא יברך על אותה אכילה עצמה אף שעדיין לא נתעכל הפרי.

ולפ"ז מדוע אם קיים המצוה ביום הראשון ולא בירך שהחיינו מברך ביום השני ואילו על פרי אינו יכול לברך שהחיינו אם כבר אכל הפרי.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג נתקן ע"ש נטילת הלולב נמצא דהמצוה

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בגדולים שעל ידי מצוות הלולב יש קיום לכל החג ממילא כל זמן שהוא עדיין חג הוי כאילו לא נגמר עדיין המצוה אבל גבי הקטן שאין החג מחמת המצוה רק דהכל היא מחמת חינוך אין איסור להשתמש בו רק כל זמן שנוטלו מחמת חינוך.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ת מלחמת ארי' סימן ז' הקשה על המנהג שהובא בשע"ת בשם הברכ"י לברך על לולב בהנץ החמה לפני התפלה ולנענע הא תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ותירץ דביו"ט ראשון הוי לולב מקודש יותר דהיא מה"ת ותפלה דרבנן.

והקשו האחרונים ממה שכתב בחק יעקב סימן תל"א ס"ק א' לענין בדיקת חמץ שכתב שלעולם התפלה קודמות לפני בדיקת חמץ שהיא תדירה ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ובדיקת חמץ כל זמן שלא ביטל הוי מדאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג בא מחמת שמחת מצוות לולב יש להקדימו.

ובזה מיושב נמי מה שידוע חי' של הגר"ח מבריסק דלאחר גמר המצוה לא שייך לעשות עוה"פ המצוה בהידור ולפיכך אם יש לו שני אתרוגים חד שהוא ודאי כשר ואינו מהודר וחד ספק כשר ומהודר יטול מקודם הספק

כשר ומהודר שאם יטול מקודם הודאי כשר וכבר יצא המצוה לא שייך ליטול אח"כ המהודר שלא שייך לעשות המצוה בהידור אחר שכבר יצא המצוה.

והקשו האחרונים מהא דתניא מ"א ע"ב ר' אלעזר ב"ר צדוק אומר כך היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו ולולבו בידו הולך לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולב בידו הרי רואין דאפי' לאחר שכבר יצאו המצוה עדיין היו מחזיקין בהמצוה וא"כ למה א"א לחזור וליטול את המהודר יותר אחד שכבר יצא המצוה.

ולפי הנ"ל מובן דהא שיש להחזיקו בידו כל היום היא רק מחמת דכל החג היא מכח מצוות לולב אבל עצם המצוה כבר יצא תיכף בהנטילה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף מ"ב ע"א יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב לר"ה פטור מפני שהוציאו ברשות אמר אביי לא שנו אלא שלא יצא בו אבל יצא בו חייב ופריך הגמ' הא מדאגב' נפק ב' והיכא משכחת ל' שלא יצא בו אמר אביי כשהופכו ורבא אמר הכא במאי עסקינן כגון שהוציאו בכלי וכתבו התוס' ד"ה אמר דמדאיצטריך לשנוי הכי משמע דסבירא ל' מצוות אין צריכות כוונה.

דהלולב יש כבר חיוב על הבן ליטלו בעצמו דבהאב די בזה שחינכו לעשות החג שבזה ממילא כבר נכלל ליטול הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שהמג"א סי' תרל"ט כתב דמי שאינו יכול לבוא בסוכה כ"א ע"י שיעבור בנהר ע"י ספינה אסור לו לעבור ביו"ט ואם עבר בדיעבד במקום מצווה ואונס בשעת הדחק יש לסמוך על הרשב"א ופי' המחצית השקל דכוונתו היא לענין ברכת לישיב בסוכה שאם עבר ע"י הספינה בדיעבד יש לסמוך על המתירין ולא מקרי עבד איסורא ורשאי לברך על הסוכה דלהאוסרים לעבור בנהר אין לברך שאין זה מברך אלא מנאץ.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז צ"ע מה שכתוב בשו"ע סי' תרמ"ז סעיף ב' דהדס שיש לו ענבים אדומות או שחורות פסול ואין ממעטין אותו ביו"ט לפי שהוא כמתקן עבר וליקטן הרי זה כשר ולא פסלינן מטעם מצוה הבא בעבירה דעבר אחילול יו"ט משום דבזמן עשיית המצוה כבר כלה האיסור והפוסקים לא כתבו בזה דאינו מברך וצ"ע מ"ש מעובר הנהר ע"י הספינה לקיים המצוה לדעת האוסרין שאינו מברך.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג נתקן רק בשביל הלולב הרי בזה

והקשו האחרונים מהא דפסק הרמב"ם בהל' שופר פ"ב ה"ה דמצות צריכות כוונה שכתב מי שתוקע ונתכוין להוציא ושמע השומע ונתכוין לצאת ידי חובתו ואילו בפי' המשניות הביא הגמ' הנ"ל שמשמע מינה שמצות אין צריכות כוונה מדלא תירצו דמיירי שלא התכוין לצאת.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא כלולב דכיון דכל החג נתקן מחמת הלולב לא צריכין כוונה דמעצם הדבר שעושה החג רואין שכוונתו היא מחמת מצוות לולב.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם בהל' חמץ ומצה פ"ו ה"י וז"ל הכל חייבין באכילת מצה אפי' נשים ועבדים קטן שיכול לאכול פת מחנכין אותו במצוות ומאכילין אותו כזית מצה ובכסף משנה דייק מהלשון ומחנכין אותו במצוות ומאכילין אותו שהמצוה היא על האב לחנך את בנו ואין המצוה על הילד בעצמו.

והקשו האחרונים דהרי כתב הרמב"ם פ"ז מהל' לולב ה"י דקטן היודע לנענע חייב כלולב מדברי סופרים משמע דהמצוה היא על הקטן בעצמו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג היא בשביל מצוות לולב נמצא דכשחינך האב את בנו לעשות החג ממילא כבר חינוכו ליטול הלולב נמצא

כך לא נשנתה מסכת סוכה כפי סדר הפסוק קודם דיני ארבעת המינים ולאחר מכן דיני הסוכה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג היא על שם הלולב לפיכך כשהתורה בא לומר לעשות החג הוא אומר מקודם הטעם של החג שהיא משום הלולב אבל במשנית שמדברין מחלק העשי' ודאי דחלק העשי' של הסוכה היא הרבה יותר מאגודת הלולב שלוח כמה דקות לפיכך מדבר קודם באריכות מכל דיני בניית הסוכה ורק אח"כ מדבר מדיני לולב שהם קצרים יותר.

ובזה מיושב נמי מה שהלכה מפורסמת היא שכשיש בפני אדם שתי מצוות האחת תדירה והשני פחות תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם וקשה דיש נוהגים ליטול לולב בחג הסוכות בבוקר השכם קודם התפילה הכיצד הלא תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג היא על שם הלולב מובן שזהו קודם.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז באו"ח סי' תרנ"א ס"ק י"ז העלה דמי שכבר קיים מצוות ד' מינים וחזר ונטל הד' מינים לשם חיבוב מצוה והוסיף מין חמשי עובר על בל תוסיף אבל הא"ר חולק וכתב דעל חיבוב מצוה אפי' אם מתכוין להוסיף לשם מצוה י"ל דלא שייך בל תוסיף.

שמכשיר הלולב לא הוי מצוהב"ע דאדרבה כל היר"ט נתקן בשביל הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שכתבו הפוסקים שאם יש בידו ללכת לעיר שיכול לקיים מצוה דד' מינים או לעיר שיש שם סוכה ילך לעיר שיש בה ד' מינים דהוי כד' מצוות לגבי מצוה אחת.

והקשו האחרונים דלפי מה שכ' הר"ן שטוב יותר לעבור על איסור חמור פעם אחת מלעבור על איסור קל כמה פעמים ומשום הכי מותר לשחוט לחולה שיש בה סכנה בשבת אע"פ שיש מאכלות אסורות שיוכל לאכול וה"נ כאן הרי יקיים מצוות סוכה כל היום ויקיים מצוה דד' מינים רק פעם אחת ביום וא"כ הרי עדיף המצוה שיקיים כל היום כמו שהתם חמיר המאכלות אסורות שיאכל כמה פעמים.

ולפי הנ"ל מובן דעיקר הטעם היא כיון דכל החג נתקן בשביל הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה פותחת בבירור כל הלכות הסוכה לפרטי פרטים ורק בפרק השלישי עוסקת הגמ' בדיניהם של ארבעת המינים וקשה דבפסוק שבו מצווה התורה על מצוות סוכה ומצוות ארבעה מינים נאמר ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכו' בסוכות תשבו שבעת ימים קודם מצווה התורה על נטילת ד' מינים ולאחר מכן על מצוות סוכה מדוע אם

והקשו האחרונים דמ"ש ממי שיושב ביום השמיני בסוכה משום חיוב מצוה או שמניח תפילין בשבת משום חיוב מצוה דעובר על כל תוסף.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג היא על שם הלולב נמצא דכל מה שנוטל הלולב בתוך החג הכל היא המשך אחד כיון שכל החג נתקן על שם זה.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנה בסוכה מ"א ע"א מבואר דהתקין ריב"ז שיהא לולב ניטל במדינה כל שבעה זכר למקדש.

והנה בגדר מצוות זכר למקדש מצינו ברמב"ם לגבי דין כורך שכתב וחוזר וכורך מצה ומרור ומטבל בחרוסת ואוכלן בלא ברכה זכר למקדש ונראה מדברי הרמב"ם דלפיכך אינו מברך על הכורך לפי שאין זה אלא מצוות זכר למקדש בעלמא ומצוות זכר למקדש אינה טעונה ברכה.

והקשו האחרונים דלמה מברכים בזמן הזה על מצוות נטילת לולב במדינה כל שבעה הא תקנה זו היא זכר למקדש ומצוות זכר למקדש אינה טעונה ברכה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג נתקן בשביל זה בודאי יכול לברך על זה מחמת החג.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם בפרק י"א מהל' ברכות הל' ה' ו' שאם הפריש תרומות ומעשרות ללא ברכה אינו חוזר ומברך אחר עשיה.

והקשו האחרונים מהא דכתב הרמב"ם שם בהל' ח' וז"ל ואימתי מברך כשינענע הלולב והנה נענועים הם שיירי מצוה ואפ"ה מברך אם לא נענע וא"כ מאי שנא מי שנטל את הלולב ולא נענע ממי שהפריש תרומה ולא העבירה לכהן והרי אם שיירי מצוה שאינם מעכבים מקרי עדיין עובר לעשייתן ויכול לברך כל שכן הנתינה שהיא חלק מחלקי המצוה וא"כ ודאי שהדין נותן שיוכל לברך ואמאי פסק הרמב"ם שאחר ההפרשה אינו חוזר ומברך.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג היא מחמת הלולב נמצא דכל החג נמשך המצוה ולפיכך יכול עדיין לברך כל זמן שעושה הנענועים אבל בתרומה ברגע שהפריש כבר קיים המצוה ואינו יכול לברך שאין מה שיחבר המצוה עד אחר הנתינה.

ובזה מיושב נמי מה שבדרישה באו"ח סי' כ"א מבואר דאיכא מצוה קיומית בלולב כל היום דז"ל וכל זמן שלוקח אותן בידו בתוך הז' ימים כאילו עושה אותו פעם המצוה אף שכבר יצא ידי חובתו אותו יום.

את בנו ולקנות אתרוג יקנה אתרוג שזהו מצוה עוברת וזה מצוה שאינה עוברת.

והקשה בספר עיון המועדים בשם ר' צבי רייזמאן דהרי אמרו חז"ל המזבזב אל יבזבו יותר מחומש אפי' למצוה עוברת וא"כ איך אומרים פה להאדם שיקנה האתרוג הרי זה יותר מחומש וקי"ל המבזבז אל יבזבז יותר מחומש.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג נתקן ע"ש מצוות ד' מינים ולגבי חגים מצינו דאם מחיוב אפי' למכור כסותו לקנות ד' כוסות וכדו' ולפיכך גם גבי אתרוג חייב לבזבז עליו כל ממונו.

ובזה מיושב נמי מה שכתב בחכמת שלמה לר' שלמה קלוגער סי' תרכ"ה שאם יש לפניו שתי עיירות בעיר אחד יש סוכה ובעיר אחד יש לולב ילך להעיר שיש בה לולב שהיא קודם משום פרסומי ניסא שבזה רואין שישראל זכו בדין וגם בתורה הקדים לולב לסוכה.

והקשו האחרונים דהרי לכאורה סוכה עדיפא שיש מצוה בכל רגע אם כן ע"י זה יקיים הרבה מצוות משא"כ בלולב שיש לו רק מצוה אחת דמדאגבי' נפק בי'.

ולפי הנ"ל מובן דשאני לולב דכיון דכל החג היא בשביל הלולב הוי זה עדיף.

והקשו האחרונים דהרי מצינו בתוס' בסנהדרין דף פ"ח ע"ב דבתפילין על ראשו והוסיף בית חמשי מבטל מצוה שעל ראשו משא"כ בלולב בידו והוסיף עליו מין חמשי אין זה מבטל מצוה דמדאגבי' נפיק בי' הרי רואין בהדי' שאין עוד שום מצוה אחר שהגביהו.

ולפי הנ"ל מובן דודאי עצם המצוה כבר קיים ומ"מ כיון שכל החג נתקן על שם זה נמצא דכל כמה דנוטל המצוה עדיין מקיים המצוה משא"כ בשאר מצוות דברגע שיצא המצוה אינו מקיים שום מצוה עוד במה שנוטלו.

ובזה מיושב נמי מה שעוד הקשו האחרונים מדברי רש"י בסוכה דף מ"ב ע"ב שאם כבר יצא מצוות לולב והוציאו לרה"ר חייב משום דתו לא חשיב טעה בדבר מצוה ולא טרוד במצוה לעשותה הרי משמע דלא כהדרישה הנ"ל שכתב שיש מצוה כל היום.

ולפי הנ"ל מובן דודאי עצם המצוה כבר קיים ולא נחשב עוד טעה בדבר מצוה ומ"מ כיון שכל החג נתקן על שם זה נמצא דכל כמה דנוטל המצוה עדיין מקיים המצוה משא"כ בשאר מצוות דברגע שיצא המצוה אינו מקיים שום מצוה עוד במה שנוטלו.

ובזה מיושב נמי מה שהמג"א בסימן תרנ"ו ס"ק ח' כתב שאם אין בידו אלא חמשה סלעים וצריך לפדות

שעדיין צריך לעשות הנענועים ולכאורה אם נאמר דמצוה הנמשך המצוה נמשך כל הזמן היה יכול לומר מטעם זה ולא היה צריך להטעם שיש הנענועים.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה לא נמשך ומ"מ כל כמה שהוא מנענע יש לו מצוה כיון שכל החג נתקן מחמת המצוה של לולב א"כ כל כמה שמנענע מקיים מצוה מחמת החג.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הגרעק"א דמי ששכח לברך בעת הדלקת נר חנוכה אינו יכול לברך עוד להדליק והקשו האחרונים דמ"ש מלולב דמברך אחר הנטילה כיון שעדיין צריכין לעשות הנענועים הלא גם שם יש המשך דהנר צריך לדלוק חצי שעה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג היא מחמת הלולב ממילא יש המשך לכל היום לגבי הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שכתוב ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' ושמחתם לפני ד' אלוקיכם שבעת ימים.

והקשו האחרונים דמה השייכות בין לולב לשמחה דאיך מעורר הלולב לשמחה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דכל החג היא מחמת הלולב נמצא דכל השמחה היא מחמת הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שהעמק שאלה פרשת יתרו סימן נ"ג אות ד' כתב דמצוה שלא נתנה בה התורה שיעור כל מה שהאדם עוסק בה מיחשב מצוה והוכיח דברים מדין לולב דכל זמן שאוחז הלולב בידו הוי מצוה.

והקשו האחרונים מהתוס' בסוכה דף ל"ט ע"א ד"ה עובר שהקשו כיון דמדאגב' נפק ב' האיך יברך הרי צריך עובר לעשייתו ותירצו שהיא משום

סימן ה'

בענין אי נטילת לולב הוי חיוב גברא או החפצא

כשרים יטול ארבעה מינים פסולים ולא יברך והטעם היא שלא תשתכח תורת לולב מישראל.

והקשו האחרונים דמדוע תקנו האי תקנה שלא תשתכח תורת לולב מישראל דוקא בד' מינים ולא בשאר מצוות כגון מי שאין לו שופר כשר יתקע בשופר פסול כדי שלא תשתכח תורת תקיעה או מי שאין לו סוכה כשירה יאכל בסוכה פסולה.

ולפי הנ"ל מובן דהיכן דהמצוה היא על האדם לא גזרו שישכח אבל כלולב דכל החיוב היא רק על הלולב שיהי' ניטל גזרו חז"ל שמא ישכח המצוה כיון שאין החיוב על האדם.

ובזה מיושב נמי מה שהר"ן בסוכה דף מ"ו ע"ב כתב גבי נטילת לולב בחוה"מ דחיובו מדרבנן שאם לא נטל לולב כל היום עד בין השמשות ובבין השמשות הביאו לו לולב אינו חייב ליטלו כיון דזמנו ביום ובביה"ש ספק יום היא והוי ל"י ספיקא דרבנן לקולא ותולים אנו שעבר זמן המצוה.

והקשו האחרונים דלפ"ז אמאי לא אמרינן הכי בספירת העומר דבמשנ"ב סימן תפ"ט ס"ב כתב דלרוב הפוסקים דספירת העומר בזמן הזה

ידועים דברי הגרעק"א בדו"ח מערכה ה' שכתב דמי שעבר על תקנת חז"ל שלא ליטול לולב בשבת ונטל הלולב בשבת יצא ידי המצוה מה"ת כיון שחז"ל בגזירתם לא עקרו המצוה לגמרי.

והקשו האחרונים דהרי בתוס' בסוכה דף ג' ע"א ד"ה דאמר כתבו גבי מי שהיה יושב בסוכה ושולחנו בתוך הבית דלא יצא ידי חובתו דחז"ל גזרו שלא ימשך אחר שלחנו וע"ז כתבו התוס' דלא יצא אפי' מדאוריתא דחז"ל מכח הגזירה עקרו את המצוה לגמרי.

והנראה בזה היא שיש לחקור בענין הדין של נטילת לולב האם החיוב היא על האדם שיטול הלולב או דהמצוה היא על הלולב שיהי' ניטל ולפיכך מובן דדוקא בסוכה דהחיוב היא על האדם לישב בסוכה שייך לומר דחז"ל עקרו המצוה מהאדם כיון שלא ישב כדין אבל כלולב דהמצוה היא על הלולב להיות ניטל ממילא לא שייך שיעקרו המצוה מהחפצא שאין יכולין רק לעקור מן האדם ולא מן החפצא.

ובזה מיושב נמי מה שכתב השו"ע סימן תרמ"ט סעיף ו' דבשעת הדחק אם לא נמצא בידו ד' המינים

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א סימן תרמ"ט סעיף ה' כתב דבשאר ימי החג מותר ליטול לולב של חבריו שלא מדעתו דניחא לי' לאינש דליעבד מצוה בממוני' והוי כשואל הרי מבואר דביום הראשון אינו יכול ליטול לולב של חבריו שלא מדעתו.

והקשו האחרונים דמ"ש מציצית דאמרינן דמותר להתעטף בטלית של חבריו שלא מדעתו ולברך עליה והטעם בזה היא כיון דניחא לי' לאינש למיעבד מצוה בממוני' אמרינן שיכול לזכות בו דודאי נותנו לו במתנה ע"מ להחזיר וא"כ בלולב נמי נימא דביו"ט ראשון יכול לזכות בו שלא מדעתו דודאי היה נותן לו במתנה.

ולפי הנ"ל מוכן דדוקא בחיוב שיש על חבריו מסכים שחבירו יטול החפץ שיוכל חבריו לקיים מה שמוטל עליו אבל היכן שאין המצוה על חבריו אינו מסכים שיטול החפץ.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הב"י סי' תרנ"א בד"ה כתב בא"ח מעשה בהר' משולם שנטל לולב ביו"ט ראשון ובירך על נטילת לולב ושהחיינו ואח"כ הסתכל בו ולא מצא בו ערבה והניחה בלולב וחזר ונטלו ונטל ג"כ האתרוג ובירך על נטילת ערבה ושהחיינו משום ערבה ונהי שאין צריך ליטול אלא הערבה בלבד מ"מ מצוה מן המובחר היא ליטול ד' מינים בבת אחת.

דרבנן יכול לספור בבין השמשות דמדין ספיקא דרבנן לקולא תלויים אנו דבבין השמשות נתחייב כבר בהמצוה ואמאי לא נאמר דלא הגיע זמן המצוה כמו בלולב דאמרינן דעבר זמן המצוה.

ולפי הנ"ל מוכן דבספירת העומר דהחיוב היא על האדם שייך לומר דמ"מ יטול מספק אבל היכן שאין החיוב על האדם רק על הלולב אין להחמיר ליטול הלולב מספק שאין להחמיר רק לגבי האדם.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א סימן תרנ"א סעיף י"ב כתב אם סח בין נטילת המינים מברך על כל אחד בפנ"ע.

וצ"ע מהא דתנן במשנה במנחות דף כ"ח ע"א ד' ציציות מעכבין זה את זה ד' מינין שבלולב מעכבין זה את זה משום שארבעתן מצוה אחת וכן פסק הרמב"ם פ"ז ה"ח ארבעה מינין אלו מצוה אחת הן ומעכבין זה את זה וצ"ע לפ"ז איך אפשר שיברכו ד' ברכות על מצוה אחת וכמו שאי אפשר שיברכו על ד' ציציות ברכה אחת הרי ה"ה בד' מינים.

ולפי הנ"ל מוכן דאם היה החיוב על האדם ליטול ד' מינים היה הכל מצוה אחד אבל עכשיו דהמצוה היא על הד' מינים הרי יש חיוב על ההדס ועל הערבה וכו' הרי יש ד' חיובים לפיכך יש לברך על כל אחד בפנ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאם החיוב היא על האדם מובן דאפי' אם עושה מקצת המצוה כבר יש חינוך אבל היכן דהחיוב היא על הד' מינים הרי דוקא כשיש ד' מינים כשרים הרי זה חייבן בנטילה ולא הני שאינם כשרים.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל גבי נטילת לולב דאם לא נטל עד ביה"ש בשאר הימים שהיא מדרבנן אינו חייב ליטול דספיקא דרבנן לקולא דאולי הוי כבר לילה וכבר פקע חיובו.

והקשו האחרונים דמ"ש מהדלקת נר חנוכה שיש שני דעות בגמ' שבת כ"א ע"ב אי יכול להדליק לאחר שתכלה רגלי דתרמודאי ואמרינן שידליק רק שלא יברך ולמה לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בנר חנוכה דהמצוה היא על האדם להדליק אמרינן דיחמיר וידליק מספיקא מחמת החיוב שיש עליו אבל בלולב שאין החיוב עליו רק הלולב אין להחמיר מספיקא כיון שאין החיוב על האדם.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת הרמב"ם פ"ז מלולב הל"ז היא דמי שנוטל שני לולבים אע"פ שהיא מין אחד עובר על בל תוסיף.

והקשו האחרונים דאליבא דהרמב"ם למה מותרים לאכול יותר

והקשו האחרונים דלמה בירך עוה"פ על נטילת ערבה ולא יצא בברכת על נטילת לולב שבירך בראשונה וכהא דאמרו בר"ה שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא ובפשוטו נראה שאינו צריך לברך על כל תקיעה ששומע אלא דברכה הראשונה שבירך על התקיעה הראשונה מועלת לכל הברכות וא"כ אמאי הוצרך כאן לברך על הערבה ונימא דברכת לולב הראשונה הועילה גם על הערבה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בתשע תקיעות דהחיוב היא על האדם לתקוע תשע תקיעות אבל הכא דהחיוב היא על הלולב ועל הערבה הוי כל אחד חיוב בפנ"ע ולפיכך יש לברך על כל אחד בפנ"ע.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע סימן תרנ"ז ס"א כתב דקטן היודע לנענע לולב כדינו אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצוות וע"ז כתב הביאור הלכה דפשוט שצריך שיהי' ד' מינים כשרים כמו בגדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' יומא פ"ב ע"ב בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן י' מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הביאור הלכה שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

מכזית מצה בפסח ומ"ש מלקיחת ב' לולבים.

ומבואר שם שאם שח בין לולב להדס מברך על נטילת הדס.

ולפי הנ"ל מובן דלגבי מצה דהמצוה היא על האדם לאכול מצה אז ברגע שכבר אכל המצה אינו יכול לעבור עוד אבל בהלולב דהמצוה היא על הלולב הרי בכל לולב שנוטל מקיים עוה"פ המצוה.

והקשו האחרונים דהרי הכל היא מצוה אחת וא"כ למה יברך על נטילת הדס ולא על נטילת לולב כמו שהיה מברך אם היה נוטלן הכל ביחד.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף מ"ג ע"א איתא ולקחתם שתהא לקוחה ביד כל א' וא' וכן בספירת העומר דרשינן וספרתם שתהא ספירה לכל א' וא'.

ולפי הנ"ל מובן שאין החיוב על האדם ליטול ד' מינים רק החיוב היא על הלולב וההדס להיות נוטל ולפיכך הוי על כל חפץ חיוב בפנ"ע.

והקשו האחרונים דבשלמא ספירת העומר סלקא דעתך שרק הבי"ד הגדול יספור את העומר כשם שרק הבי"ד הגדול סופר את שנות היובל וע"ז בא הדרשה ללמד שבספירת העומר כל א' וא' בעצמו יספור את ספירת העומר אבל בלולב למה נעלה על דעתינו שלא יטול כל א' לולב בעצמו.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע בסי' תרנ"א סעי' י"ב כתב ד' מינים מעכבים זה את זה ואם חסר לו אחד מהם לא יברך על השאר אבל נוטלן לזכר בעלמא וע"ז כתב בביה"ל שם ד"ה אבל שאם נוטל ג' מינים לזכר בעלמא צריך לזהר שלא יכוין לשם מצוה שיש בזה משום בל תגרע א"כ עולה מדבריו שאם לא חשב כלום אינו עובר משום בל תגרע.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין החיוב על האדם הו"א דדי בזה דהלולב היא נוטל אבל לא בעינן דכל אחד יתחייב ליטול בעצמו.

והקשו האחרונים דהביה"ל כתב בסי' ל"ד ס"ק ב' ד"ה יניח דהמניח תפילין דר"ת יחשוב שאינו מתכוין רק לשם ספק דאם יניח בסתמא עובר על בל תגרע דמצוה בזמנו לא בעי' כוונה חזינן שמסתמא לא מועיל כדי שלא יעבור על בל תגרע א"כ מאי שנא תפילין מג' מינים.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע או"ח סימן תרנ"א סעיף ב' כתב בהג"ה שאם שח בין המינים צריך לברך על כל אחד בפנ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דגבי תפילין דהחיוב היא על האדם אז אם אינו מכוין

ובזה מיושב נמי מה שבשור"ת מלחמת ארי' סימן ז' הקשה על המנהג שהובא בשע"ת בשם הברכ"י לברך על לולב בהנץ החמה לפני התפלה ולנענע הא תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ותירץ דביו"ט ראשון הוי לולב מקודש יותר דהיא מה"ת ותפלה דרבנן.

והקשו האחרונים ממה שכתב בחק יעקב סימן תל"א ס"ק א' לענין בדיקת חמץ שכתב שלעולם התפלה קודמות לפני בדיקת חמץ שהיא תדירה ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ובדיקת חמץ כל זמן שלא ביטל הוי מדאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כששני החיובים היא על האדם אז חייב להקדים התדיר אבל היכן דהחיוב היא על הלולב אז אין החיוב של תדיר שיש על האדם דוחה החיוב שיש על הלולב שיוכל להקדים התדיר.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בסוכה דף מ"ב ע"א יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב לר"ה פטור מפני שהוציאו ברשות אמר אביי לא שנו אלא שלא יצא בו אבל יצא בו חייב ופריך הגמ' הא מדאגב' נפק ב' והיכא משכחת ל' שלא יצא בו אמר אביי כשהופכו ורבא אמר הכא במאי עסקינן כגון שהוציאו בכלי וכתבו התוס' ד"ה אמר דמדאיצטריך לשנוי הכי משמע דסבירא ל' מצוות אין צריכות כוונה.

שלא לצאת אמרינן דמסתמא מכיון לשם מצוה אבל בלולב שאין החיוב כלל על האדם אז אם אינו מכיון כלום מסתמא לא נטל לשם מצוה כיון שאין המצוה עליו.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בהל' ביכורים פ"ו ה"ד פסק אתרוג של מעשר שני יוצא בו.

והקשו האחרונים ממה שכתב הרמב"ם בפ"ה מהל' אישית ה"ד מקדש אשה במעשר שני אינה מקודשת והם לכאורה דברים סותרים שאם אפשר לצאת יד"ח באתרוג של מע"ש ביום א' דסוכות א"כ אמאי א"א לקדש בו אשה.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה החיוב על האדם היה נקרא שהאדם נהנה מן המעשר שהיא ממון גבוה אבל כיון דהחיוב היא רק על הלולב לא נקרא שנהנה מן המעשר.

ובזה מיושב נמי מה שבש"ס בסוכה דף מ"א ע"ב ת"ר ולקחתם לכם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד.

והקשו האחרונים דתיפוק ל' דהוי מצוה שבגופו דלא שייך בה שליחות ואמאי בעינן קרא.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין החיוב על האדם ליטול רק על הלולב שיהי' ניטול ולפיכך לא בעינן לדין שליחות.

והקשו האחרונים מהא דפסק הרמב"ם בהל' שופר פ"ב ה"ה דמצות צריכות כוונה שכתב מי שתוקע ונתכוין להוציא ושמע השומע ונתכוין לצאת ידי חובתו ואילו בפ"י המשניות הביא הגמ' הנ"ל שמשמע מינה שמצות אין צריכות כוונה מדלא תירצו דמיירי שלא התכוין לצאת.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא החיוב שהיא על האדם צריך כוונה אבל בלולב דהחיוב היא על הלולב אין צריכין כוונה.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם בהל' חמץ ומצה פ"ו ה"י וז"ל הכל חייבין באכילת מצה אפי' נשים ועבדים קטן שיכול לאכול פת מחנכין אותו במצוות ומאכילין אותו כזית מצה ובכסף משנה דייק מהלשון ומחנכין אותו במצוות ומאכילין אותו שהמצוה היא על האב לחנך את בנו ואין המצוה על הילד בעצמו.

והקשו האחרונים דהרי כתב הרמב"ם פ"ז מהל' לולב ה"ט דקטן היודע לנענע חייב בלולב מדברי סופרים משמע דהמצוה היא על הקטן בעצמו.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין החיוב על האדם רק על הלולב ממילא החיוב היא בשווה על הקטן כמו על הגדול דבשניהם אין החיוב רק על החפץ.

ובזה מיושב נמי מה שבמהרי"ט אלגזי לבכורות דף נ"א כתב דהתוס' בלולב הגזול ל"ד ע"ב ד"ה שתהא סובר דהא דד' מינים שבלולב מעכבי זה את זה היינו כשאין לו אבל אם יש לו אין מעכבין שיכול ליטול זה אחר זה אבל המהרי"ט אלגזי חולק ע"ז וסובר שהם מעכבין זה את זה.

והקשו האחרונים דמ"ש ממטבעות של פדיון הבן שכל החמש מטבעות הם מצוה אחד ואפ"ה אין מעכבין זה את זה שאין צריכין ליתן כל החמש ביחד.

ולפי הנ"ל מובן דבפדיון הבן דהחיוב היא על האב לפדות אין שום דין בהחפץ האם זה צריך להיות ביחד או לא אבל בלולב דהדין היא בהחפצא אמרינן דכל החפצא של הד' מינים צריך להיות ביחד.

ובזה מיושב נמי מה שבשעה"צ סי' תרמ"ה ס"ק י"ג הביא דברי הביכורי יעקב דהיכן שיש שיעור כשר בלולב למעלה דהיינו ד' טפחים למעלה כשרים והלולב ארוך מאד כגון שיש עוד ה' טפחים ואותם ה' טפחים פסולים נמצא שיש בהלולב ט' טפחים ד' מהם כשרים וה' פסולים אע"פ שרוב הלולב פסול מ"מ כיון שיש בו שיעור כשר הדין היא שכשר משום שיכול לחתוך את חלק הפסול וישאר לו לולב כשר.

אותו ביו"ט לפי שהוא כמתקן עבר וליקטן הרי זה כשר ולא פסלינן מטעם מצוה הבא בעבירה דעבר אחילול יו"ט משום דבזמן עשיית המצוה כבר כלה האיסור והפוסקים לא כתבו בזה דאינו מברך וצ"ע מ"ש מעובר הנהר ע"י הספינה לקיים המצוה לדעת האוסרין שאינו מברך.

ולפי הנ"ל מובן דבסוכה דהחיוב היא על האדם בזה הוי חסרון אם האדם מקיים המצוה ע"י עבירה אבל היכן דכל המצוה היא על הלולב והלולב לאו בר עבירה היא לא שייך החסרון של מצוה הבא בעבירה.

ובזה מיושב נמי מה שכתבו הפוסקים שאם יש בידו ללכת לעיר שיכול לקיים מצוה דד' מינים או לעיר שיש שם סוכה ילך לעיר שיש בה ד' מינים דהוי כד' מצוות לגבי מצוה אחת.

והקשו האחרונים דלפי מה שכ' הר"ן שטוב יותר לעבור על איסור חמור פעם אחת מלעבור על איסור קל כמה פעמים ומשום הכי מותר לשחוט לחולה שיש בה סכנה בשבת אע"פ שיש מאכלות אסורות שיוכל לאכול וה"נ כאן הרי יקיים מצוות סוכה כל היום ויקיים מצוה דד' מינים רק פעם אחת ביום וא"כ הרי עדיף המצוה שיקיים כל היום כמו שהתם חמיר המאכלות אסורות שיאכל כמה פעמים.

והקשו האחרונים דבהל' תפילין כתב בביה"ל סימן ל"ג ד"ה הרצועות השחורות להסתפק היכן דהתפילין שחורין עד כדי השיעור ובהמשך הרצועות אינו שחור אי נימא כיון דהיא מחוברת צריכה להיות כולה שחור או דדי ששחור בשיעורו וצ"ע מאי שנא לולב דפשיטא לי' דכשר משום שאפשר לחתכו ובתפילין מספקא לי'.

ולפי הנ"ל דבלולב דהמצוה היא על החפץ אז כיון שיש בהחפץ שיעור די בזה אבל בתפילין דהחיוב היא על האדם אז יש לחייב האדם שיהי' שחור כולו אפי' יותר מהשיעור של החפצא.

ובזה מיושב נמי מה שהמג"א סי' תרל"ט כתב דמי שאינו יכול לבוא בסוכה כ"א ע"י שיעבור בנהר ע"י ספינה אסור לו לעבור ביו"ט ואם עבר בדיעבד במקום מצווה ואונס בשעת הדחק יש לסמוך על הרשב"א ופי' המחצית השקל דכוונתו היא לענין ברכת לישב בסוכה שאם עבר ע"י הספינה בדיעבד יש לסמוך על המתירין ולא מקרי עבד איסורא ורשאי לברך על הסוכה דלהאוסרים לעבור בנהר אין לברך שאין זה מברך אלא מנאץ.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז צ"ע מה שכתוב בשו"ע סי' תרמ"ו סעיף ב' דהדס שיש לו ענבים אדומות או שחורות פסול ואין ממעטין

ולפי הנ"ל מובן דאם היה שני המצוות על האדם היה אפשר לומר דחד דוחה השני אבל אין החיוב שעל האדם יכול לדחות החיוב שעל הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שהלכה מפורסמת היא שכשיש בפני אדם שתי מצוות האחת תדירה והשני פחות תדירה תדיר ושאינו תדיר קודם וקשה דיש נוהגים ליטול לולב בחג הסוכות בבוקר השכם קודם התפילה הכיצד הלא תדיר ושאינו תדיר קודם.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשני החיובים היא על האדם אמרינן שיקדים התדיר אבל בלולב דהחיוב היא על הלולב לא אמרינן שיקדים התדיר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א בסימן תרכ"ד סעיף ה' כתב והמדקדקים מתחילים מיד במוצאי יום הכיפורים בעשיית הסוכה.

והקשו האחרונים דלמה נאמר דין זה על עשיית הסוכה ולא על הכנת הלולב.

ולפי הנ"ל מובן דצריך להתחיל במצוה שהחיוב היא על האדם ולא במצוה שאין החיוב עליו רק על הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז באו"ח סי' תרנ"א ס"ק י"ז העלה דמי שכבר קיים מצוות ד' מינים וחזר ונטל הד' מינים לשם חיוב מצוה והוסיף

מין חמשי עובר על כל תוסיף אבל הא"ר חולק וכתב דעל חיוב מצוה אפי' אם מתכוין להוסיף לשם מצוה י"ל דלא שייך כל תוסיף.

והקשו האחרונים דמ"ש ממי שיושב ביום השמיני בסוכה משום חיוב מצוה או שמניח תפילין בשבת משום חיוב מצוה דעובר על כל תוסיף.

ולפי הנ"ל מובן דהיכן דהחיוב היא על החפץ של הלולב אז כיון שכבר יצא המצוה פקע ממנו החיוב ואינו יכול לקיימו עוד ולעבור על כל תוסיף אבל היכן דהמצוה היא על האדם לא שייך שיפקע החיוב ממנו וכל הזמן יכול לעבור על כל תוסיף.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמ"א סי' תרמ"ט סעיף ד' ומותר ליטול לולב של חבירו בלא דעת של חבירו בשאר ימים דניחא לי' לאינש למיעבד מצוה בממוני'.

והקשו האחרונים דהרי אמרינן בב"מ בעובדא דמרי בר איסק דהפועל נתן להחכמים פירות ואח"כ בא הבעה"ב ונתרצה לזה וכתבו התוס' דודאי לא מהני מכח שנתגלה שלפרע היה ניחא לי' אע"ג ששם היה מצוה להנות ת"ח מנכסיו וא"כ אמאי אמרינן הכא דניחא לי' בזה הלא עכשיו אינו ידוע מזה ולא מהני מה שמסכים אח"כ כשמתודע לו.

ובזה מיושב נמי מה שבסוכה דף מ"ב ע"א תנן קטן היודע לנענע חייב בלולב והקשו האחרונים דלמה לא די בזה שיכול לנוטלו דהרי עיקר המצוה היא רק הנטילה ולא הנענועים ותירץ הגר"ז כיון דבעינן שהחינוך יהי בכל פרטי המצוה ולא די בזה שעושה מקצת של המצוה.

והקשו האחרונים דהרי מצינו גבי התענית של יו"כ דמחנכין את תינוק לשעות ולא אמרינו שצריך להתענות כל היום.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא גבי לולב כיון דהחיוב היא על החפצא ממילא לא חל בכלל החיוב רק על לולב כשר ולא על לולב שאינו כשר לגמרי.

ובזה מיושב נמי מה שבמג"א סי' תנ"א ס"ק כ"ה הביא כתב בא"ח מעשה בהר"מ שנטל לולב ובירך ואח"כ ראה שלא היה בו ערבה וחזר ונטלו עם הערבה ובירך על נטילת הערבה ושהחיינו נהי שא"צ ליטול אלא הערבה בלבד מ"מ מצוה מן המובחר ליטול הד' מינים בכת אחת.

והקשו האחרונים דאמאי צריך לברך פעם נוספת על הערבה שחסרה מהלולב בנטילה הראשונה הרי בסימן תרע"ב כתוב בשם א"ח שאם הדליק בליל ד' ג' נרות יחזור וידליק א' ולא יברך כי הברכה שעשה בתחילה על

ולפי הנ"ל מובן דדוקא היכן דהמצוה היא על החפצא אז ניחא ל' שחברי' יטול החפץ כיון שיש המצוה על הפצא אבל לא ניחא ל' שיטול החפץ כשאינן המצוה על החפצא רק על האדם.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא בשו"ע סימן תרנ"א סעי' י"ב ד' מינים הללו מעכבין זה את זה וכו' ואם היו ארבעתן מצוים אצלו ונטלם כל אחד ואחד יצא וברמ"א שם כתב ובלבד שיהיו כולם לפניו ויטול הלולב תחילה ויברך על הלולב ודעתו גם על האחרים ואם סח ביניהם צריך לברך על כל אחד בפנ"ע.

והגר"א מבאר את דברי הרמ"א שאם סח בין המינים מברך על כל אחד ואחד והטעם כתב הגאון שהוא שהוא כמו תפילין של יד שפוטר את של ראש ואם סח בינתיים מברך על שתיים.

והקשו האחרונים דמה הדמיון לתפילין הא תפילין שני מצוות הם ולכן כשסח ביניהם מברך על כל מצוה ומצוה אבל בד' מינים הרי הם מצוה אחת ומעכבים זה את זה ולא ראינו מי שמנאן כד' מצוות.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהחיוב היא על הלולב ועל ההדס ועל הערבה ולא על האדם ליטול א"כ הוי כל אחד מצוה בפנ"ע.

חיוב כל הנרות עשהו וא"כ ה"ה בד' מינים הוי חיוב אחד דמעכבין זה את זה א"כ הברכה בתחילה על חיוב כל הד' מינים.

ולפי הנ"ל מובן דבחנוכה המצוה היא על האדם להדליק ח' נרות א"כ הוי כולו מצוה אחת אבל הכא דהחיוב היא על הלולב והערבה להיות ניטל ממילא הוי כל אחד חיוב בפנ"ע ולפיכך יש לברך על כל אחד בפנ"ע.

ובזה מיושב נמי מה שכתוב בתורה ולקחתם לכם פרי עץ הדר וכו' וילפינן לכל ד' מינים שבעינן הדר.

והקשה בספר עיון המועדים דאמאי איצטריך קרא למיכתב הדר במינים אלו תיפוק ל' דבעינן הדר מדין ואנוהו הנאמר בכל המצוות דבעינן הידור מצוה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהיא על גופו של אדם יש חיוב של ואנוהו דהאדם יהדר המצוה אבל בד' מינים דהמצוה היא על החפצא אין חיוב על האדם להדרו אי לאו משום שיש פסוק מיוחד דבעינן הדר.

ובזה מיושב נמי מה שהטורי אבן ר"ה ט"ז כתב בדין כל תגרע דכל עיקר לאו דכל תגרע שייך באופן שגם אחרי הגרעון יש כאן עדיין קיום המצוה אלא שאי"ז קיום המצוה בשלימותה אבל באופן שע"י הבל תגרע

לא מתקיים המצוה כלל כגון הנוטל ג' מינים בלולב שאז לא קיים המצוה כלל לא הוי כל תגרע.

ודייקו האחרונים דמ"ש מבל תוסיף דעובר אפי' במוסיף חמש פרשיות שבתפילין אע"ג שאז לא קיים מצוות תפילין כלל.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין המצוה על האדם רק על הד' מינים נמצא שאם ליכא הד' מינים ליכא חיוב של המצוה בכלל ולא שייך לעבור על כל תגרע.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת הראב"ד פ"ז מלולב ה"ז ושאר ראשונים היא שאין איסור כל תוסיף אם הוסיף כמה לולבים וכמה אתרוגים בשעת קיום מצוות לולב והקשו האחרונים דמ"ש מהא דכתב הראב"ד בעצמו בפ"א מהל' ציצית הט"ו שאם מטיל ציציות נוספות בציצית כשרה בד' כנפותיה עובר בכל תוסיף ולכאורה מ"ש מלולב.

ועוד הקשו האחרונים מהא דמבואר בעירובין צ"ה דמי שמוסיף ומניח שתי תפילין על הראש יש כל תוסיף.

ולפי הנ"ל מובן דהיכן דהמצוה היא על האדם מובן דאם הוסיף כמה תפילין או כמה ציצית עבר על כל תוסיף אבל אם החיוב היא על הלולב הרי בכל לולב יש חיוב בפנ"ע נמצא שאם הוסיף כמה לולבים לא עבר על כל תוסיף דהרי בכל לולב יש חיוב בפנ"ע.

והקשו האחרונים דהרי לכאורה סוכה עדיפא שיש מצוה בכל רגע אם כן ע"י זה יקיים הרבה מצוות משא"כ בלולב שיש לו רק מצוה אחת דמדאגב"י נפק ב"י.

ולפי הנ"ל מובן דבסוכה דהמצוה היא על האדם יכול לפטור את עצמו באונס אבל החיוב שהיא על הלולב בזה אינו יכול לפטור את עצמו בזה שהלך למקום הסוכות.

ובזה מיושב נמי מה שהפמ"ג סו"ס תרפ"ז במ"ז מסתפק אם יש לו ב' מנות לבד וחל ט"ו בשבת ואין לו נר שבת מה קודם.

והקשו האחרונים דהפמ"ג בעצמו בסימן תרנ"א בא"א ס"ק א' כתב לענין מי שאין לו לא סוכה ולא ד' מינים ויש לפניו ב' מקומות פשיטא ל"י להפמ"ג שאין מעבירין על המצוות וסוכה קודם כיון שזמנו בלילה ולולב מתחיל רק ביום וא"כ ה"נ הרי החיוב של משלוח מנות היא כבר ביום השישי בבוקר.

ולפי הנ"ל מובן דאין ללמוד מהדין של לולב דבלולב אין המצוה על האדם עצמו ולפיכך יכול להקדים הסוכה שזהו חיוב שעל גופו.

ובזה מיושב נמי מה שהמג"א בסימן תרנ"ו ס"ק ח' כתב שאם אין בידו אלא חמשה סלעים וצריך לפדות את בנו ולקנות אתרוג יקנה אתרוג שזהו מצוה עוברת וזה מצוה שאינה עוברת.

והקשה בספר עיון המועדים בשם ר' צבי רייזמאן דהרי אמרו חז"ל המזבזב אל יבזבו יותר מחומש אפי' למצוה עוברת וא"כ איך אומרים פה להאדם שיקנה האתרוג הרי זה יותר מחומש וקי"ל המבזבז אל יבזבו יותר מחומש.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהיא על גופו של אדם אמרינן שאם היא יותר מחומש נפטר מזה אבל אם החיוב היא על הלולב לא מהני הפטור שעל גופי' שלא יעשה המצוה עם הלולב.

ובזה מיושב נמי מה שכתב בחכמת שלמה לר' שלמה קלוגער סי' תרכ"ה שאם יש לפניו שתי עיירות בעיר אחד יש סוכה ובעיר אחד יש לולב ילך להעיר שיש בה לולב שהיא קודם משום פרסומי ניסא שבזה רואין שישראל זכו בד"ן וגם בתורה הקדים לולב לסוכה.

הערות בעניני ד' מינים

הערה א'

בענין אי כשבטלו חז"ל איזה מצוה עקרו לגמרי המצוה

ידועים דברי הגרעק"א בדו"ח מערכה ה' שכתב דמי שעבר על תקנת חז"ל שלא ליטול לולב בשבת ונטל הלולב בשבת יצא ידי המצוה מה"ת כיון שחז"ל בגזירתם לא עקרו המצוה לגמרי.

והקשו האחרונים דהרי בתוס' בסוכה דף ג' ע"א ד"ה דאמר כתבו גבי מי שהיה יושב בסוכה ושולחנו בתוך הבית דלא יצא ידי חובתו דחז"ל גזרו שלא ימשך אחר שלחנו וע"ז כתבו התוס' דלא יצא אפי' מדאוריתא דחז"ל מכח הגזירה עקרו את המצוה לגמרי.

וי"ל דשאני בנטילת הלולב דאע"ג שיש חשש שיעבור ד' אמות ברה"ר מ"מ בעת שנוטל הלולב עושה הכל כדין בכל פרטיה ודקדוקיה ולפיכך יצא מה"ת אבל בסוכה כשיושב ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית הרי אינו יושב בסוכה כראוי וחסר בהמעשה שלו עכשיו בעת עשיית המצוה ולפיכך עקרו חז"ל לגמרי המצוה שלא יצא אפי' מה"ת.

הערה ב'

בענין לקיים מצוה דרבנן בביה"ש

הר"ן בסוכה דף מ"ו ע"ב כתב גבי נטילת לולב בחוה"מ דחיובו מדרבנן שאם לא נטל לולב כל היום עד בין השמשות ובבין השמשות הביאו לו לולב אינו חייב ליטלו כיון דזמנו ביום ובביה"ש ספק יום היא והוי לי' ספיקא דרבנן לקולא ותולים אנו שעבר זמן המצוה.

והקשו האחרונים דלפ"ז אמאי לא אמרינן הכי בספירת העומר דבמשנ"ב סימן תפ"ט ס"ב כתב דלרוב הפוסקים דספירת העומר בזמן הזה דרבנן יכול לספור בבין השמשות דמדין ספיקא דרבנן לקולא תלוים אנו דבבין השמשות נתחייב כבר בהמצוה ואמאי לא נאמר דלא הגיע זמן המצוה כמו בלולב דאמרינן דעבר זמן המצוה.

וי"ל דגם בספירת העומר אינו מחויב לספור אז ספירת העומר אפי' אם יודע שלאחמ"כ לא יוכל לספור אינו מחויב מן הדין לספור אם אינו רוצה כיון דספיקא דרבנן לקולא רק שיכול לספור אם רוצה אבל אם אינו רוצה אינו מחויב לספור.

הערה ג'

בענין לברך ברכה מיוחדת על כל מין מהד' מינים

הרמ"א סימן תרנ"א סעיף י"ב כתב אם סח בין נטילת המינים מברך על כל אחד בפנ"ע.

וצ"ע מהא דתנן במשנה במנחות דף כ"ח ע"א ד' ציציות מעכבין זה את זה ד' מינין שבלולב מעכבין זה את זה משום שארבעתן מצוה אחת וכן פסק הרמב"ם פ"ז ה"ח ארבעה מינין אלו מצוה אחת הן ומעכבין זה את זה וצ"ע לפ"ז איך אפשר שיברכו ד' ברכות על מצוה אחת וכמו שאי אפשר שיברכו ד' ברכות על הציצית הרי ה"ה בד' מינים.

וי"ל דשאני בציצית דכולו הוי מין אחד וכמו שאין לברך על כל הדסה שנוטל אם נוטל ג' הדסים ה"נ אין לברך על כל ציצית בפנ"ע אבל כיון שכל אחד היא מין בפנ"ע שפיר יכול לברך על כל אחד ברכה בפנ"ע אע"ג דכולם מצוה אחת הן.

הערה ד'

בענין אי קטן צריך כוונה

כתב הביאור הלכה בסי' תרנ"ז גבי הא דפסק המחבר שם דקטן היודע לנענע אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצוות דפשוט היא דצריך שיהיו

ד' מינין כשרין כמו בגדול חזינן מדברין שלא סגי לקיים מצוות חינוך במה שנראה כד' מינים אלא צריך להיות ד' מינים כשרים כמו בגדול.

והקשו האחרונים מהא דקי"ל בסימן ס' דמצוות צריכות כוונה וקטן אין לו דעת ואין כוונתו כוונה וא"כ אינו עושה המצווה כמו בגדול ולכאורה מוכח מזה דלא בעינן למצוות חינוך מצוה שלימה אלא מה שנראה כמצוה.

וי"ל דהחיוב של חינוך היא רק על מה שהגדול יכול לחנך את הקטן וזהו רק בחלק המעשה שאינו יכול לחנך הקטן איך לחשוב ולפיכך ודאי דחלק הכוונה לא נכלל בהחיוב חינוך שיש על האב.

הערה ה'

בענין אי אין הערבות בידו בעת הברכה

כתב הב"י סי' תרנ"א בד"ה כתב בא"ח מעשה בהר' משולם שנטל לולב ביו"ט ראשון ובירך על נטילת לולב ושהחיינו ואח"כ הסתכל בו ולא מצא בו ערבה והניחה בלולב וחזר ונטלו ונטל ג"כ האתרוג ובירך על נטילת ערבה ושהחיינו משום ערבה ונהי שאין צריך ליטול אלא הערבה בלבד מ"מ מצוה מן המובחר היא ליטול ד' מינים בבת אחת.

והקשו האחרונים דלמה בירך עוה"פ על נטילת ערבה ולא יצא בברכת על נטילת לולב שבירך בראשונה וכהא דאמרו בר"ה שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא ובפשוטו נראה שאינו צריך לברך על כל תקיעה ששומע אלא דברכה הראשונה שבירך על התקיעה הראשונה מועלת לכל הברכות וא"כ אמאי הוצרך כאן לברך על הערבה ונימא דברכת לולב הראשונה הועילה גם על הערבה.

וי"ל דשאני בלולב דכל התקיעות עושה באותו שופר וכשמברך הרי השופר כבר בידו אבל הכא שרק הלולב בידו ולא הערבות א"כ לא חל עדיין הברכה על הערבות כלל אבל אה"נ דבהלולב גופי' אפי' אם ינענע במשך כל היום כולו אינו חייב לברך עוד.

הערה ו'

בענין חינוך לקטן במקצת המצוה

השו"ע סימן תרנ"ז ס"א כתב דקטן היודע לנענע לולב כדינו אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצוות וע"ז כתב הביאור הלכה דפשוט שצריך שיהי' ד' מינים כשרים כמו בגדול.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' יומא פ"ב ע"ב בענין חיוב קטן בתענית יום הכיפורים דבן ט' ובן י' מחנכין אותם להתענות תענית שעות והרי תענית שעות היא רק חלק מהמצוה ואין כאן מצוה שלימה וזה נסתר לכאורה ממה שכתב הביאור הלכה שקטן צריך לקיים המצוה בשלימות כמו בגדול.

וי"ל דהכל תלוי במה שהקטן רואה וא"כ בתענית שקשה לו להתענות כמה שעות כמו גדול שמתענה כל היום הרי כבר מתרגל להתענות ליום הכיפורים אבל באתרוג אם הוא פסול הרי יכול לראות שהאתרוג אין לו פיטום וכדו' ויש לחוש שיבוא לקלקל גם כשיגדל.

הערה ז'

בענין דהמצוה מתחיל ביום

בגמ' סוכה ל"ג ע"ב נקטם ראשו פסול תני עולא ב"ח נקטם ראשו ועלתה בו תמרה כשר בעי' ר' ירמי' נקטם ראשו מעיו"ט ועלתה בו תמרה ביו"ט מהו יש דיחוי אצל מצוות או לא.

וכתב רש"י דאי לאו דקדש היום אכתי לא חל עליה זמן מצוה ולא שם מצוה למקרי' דחוי ומשמע מרש"י שהשם חפצא של מצוה חל משקידש היום.

והקשו האחרונים דהלא זמן נטילת הלולב היא מעלות השחר ועדיין לא הגיע זמן מצוה כשקידש היום וא"כ למה חל שם חפצא של מצוה בלילה.

וי"ל דהכוונה היא דעד שלא מגיע סוכות אין עליו שם אתרוג בכלל רק דהוי כעין לימו"ן והלולב הוי עץ של תמר ואין עליו שם לולב בכלל רק משקידש היום אז יש עליו שם אתרוג וזהו כוונת רש"י ולא שם מצוה למקרי'

דחוי ולא שזה הוי מצוה ממש רק דשם מצוה שיקרא אתרוג ולולב זה מתחיל כבר מבלילה.

הערה ח'

בענין אי הוי הפסק בין הברכה לנטילה

הנה ידוע הוראת הגר"ח זצ"ל דמי שיש לו שני אתרוגים אחד מהודר וספק כשירה ואחד כשר ואינו מהודר יטול מקודם את המהודר וספק כשר דאם יטול מקודם הכשר לא יוכל אח"כ לקיים את ההדר כיון שכבר יצא יד"ח המצוה וא"א לקיים הידור מצוה אחר קיום המצוה.

והקשו האחרונים ממש"כ בעירובין דף נ' ע"א גבי מעשר בהמה שאם יצאו שנים בעשרה וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה ופרש"י שם דתרויהו בעי' מספק תנופת חזה ושוק כדין שלמים והוסיף שם ולבי אומר דאינו מברך על התנופה ועל הסמיכה דלא ליהוי ברכה לבטלה ולכאורה כוונת רש"י היא דאף דחד מיניהו ודאי טעון תנופה וסמיכה וברכה מ"מ שמא יברך על המעשר תחילה שפטור מן התנופה והוי הפסק בין ברכה לתנופת השלמים ולפ"ז צ"ע דאיך יברך על אתרוג ספק כשר והרי אם יטלנו תחילה שמא אינו כשר והוי הפסק בין הברכה לנטילת האתרוג הכשר.

וי"ל דשאני התם שאין שום אחד מהן שלמים רק דשניהן מעורבין זב"ז ולא שאין יודעין איזה שלמים רק דבאמת שניהם מעורבין דשניהם יש להם דין כמעשר וכשלמים ולפיכך הוי ברכה לבטלה על שניהם אבל לא משום דהוי הפסק ולפיכך הכא דאחד מהן ודאי כשר אין לחוש משום הפסק.

הערה ט'

בענין שצריכים קנין דאורייתא כדי שיהי' לכם

בספר מחנה אפרים הל' מכירה סי' ב' כתב מה שנוהגים האידנא שקונים אתרוג למצוה והדמים פורעין לאחר החג לאו יאות עבדן דכל כמה שלא נתן

הדמים לא קנאו זה אלא מדרבנן דמה"ת מעות קונות ומשיכה מהני רק מדרבנן ואנן בעינן לכם שיהא שלכם מדאורייתא.

והקשה בשו"מ מהדר' ד' ח"ג סי' כ"ט דבתוס' ע"ז ס"ב ע"ב מבואר דמי שקונה אתרוג שביעית יכול לשלם אם המוכר רוצה להקיף עד שיכלה האתרוג דאז אין כאן דמי שביעית והתם מיירי לר' יוחנן דסובר מעות קונה הרי רואין בהדי' שיוצאין אפי' בלי נתינת כסף ונשאר בצ"ע.

וי"ל דהתם מיירי שקנה בקנין חצר או שאר קנין דמהני מדאורייתא ורק קנין משיכה לא מהני כיון דהוי קנין דרבנן.

ובזה יש ליישב נמי מה שהקשו האחרונים על הבכור"י שנסתפק במי שנטל לולב קודם העלות השחר ואחר העלות עדיין נשאר בידו האם יצא במה שהחזיקו בידו או שנאמר דבעינן שיגבי' הלולב אחר העלוה"ש.

והקשו האחרונים דלכאורה אין מקום לספק זה דהרי מבואר בגמ' בסוכה מ"א ע"ב הנותן לולב לחבירו במתנה ע"מ להחזיר נוטלו ויוצא בו ולכאורה האיך יצא הא קודם שהגביהו עדיין אינו שלו עד שיגביהו ואז אינו מגבי' עוד שהיא כבר בידו הרי רואין בהדי' דלא בעינן הגבהה ודי בזה שמחזיקו בידו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני התם שקנה הלולב בקנין חצר והא דנתנו לחבירו היינו שנתנו ברשותו וקנאו בקנין חצר ואח"כ הגביהו כשכבר היה שלו ולפיכך יצא.

הערה י'

בענין לקיחה לכל אחד ואחד

בגמ' סוכה מ"ג ע"א תניא ולקחתם לכם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד. ופי' המפרשים דהיינו שאם שנים יטלו כאחד אז אף זה שהוא שלו לא יצא דבעינן לקיחה לכל אחד ואחד.

והקשו האחרונים מהא דחציו עבד וחציו בן חורין דחייב בנטילת לולב ויוצא ידי חובה בנטילת עצמו איך יוצא ידי חובה והרי צד עבדות שבו מעורב בנטילה ואין כאן לקיחה תמה של הבן חורין.

וי"ל דאע"ג שיש צד חירות וצד בר חורין מ"מ במציאות הם אדם אחד ולפיכך לא נחשב שחסר לו בלקיחה תמה כיון שחלק העבד לקח את זה.

הערה י"א

בענין שמברכין על הלולב

בגמ' סוכה ל"ז ע"ב א"ל ר' ירמי' לר' זריקא מאי טעמא לא מברכין אלא על נטילת לולב הואיל וגבוה מכולן ופרש"י חשוב היא ונקרא האגד על שמו.

והקשו האחרונים דבברכות מ"א ע"ב אמרינן לענין קדימה בברכת הנהנין דמה שמוקדם בפסוק ארץ חטה ושעורה חשיב טפי ומברכין עליו תחילה וא"כ לגבי ברכה על הד' מינים נמי היה צריך לברך על האתרוג דוקא כיון שהיא מוקדם בפסוק ולקחתם לכם פרי עץ הדר כפות תמרים ולמה מברכין על הלולב כיון שגבוה משאר המינים.

וי"ל דקודם כל אה"נ אי היה השאלה איזה להקדים היו מקדימין מה שנאמר בקרא קודם אבל עכשיו דהשאלה היא רק על איזה מהן לברך ולהוציא בזה השאר אז מובן דעיקר הברכה צריך להיות על היותר גדול דהשאר הם טפלים לו.

ועי"ל דשאני התם דהקרא מחשיב החשיבות של ארץ ישראל שהיא ארץ חטה ושעורה א"כ מובן דמה שהיא חשוב יותר חשוב מקודם אבל הכא דהתורה רק קאמר מה שיטלו לא מוכרח שמקדימין החשוב כיון שאין מדברין כאן בכלל מחשיבות.

הערה י"ב

בענין ליטול ביה"ש

ק"ל גבי נטילת לולב דאם לא נטל עד ביה"ש בשאר הימים שהיא מדרבנן אינו חייב ליטול דספיקא דרבנן לקולא דאולי הוי כבר לילה וכבר פקע חיובו.

והקשו האחרונים דמ"ש מהדלקת נר חנוכה שיש שני דעות בגמ' שבת כ"א ע"ב אי יכול להדליק לאחר שתכלה רגלי דתרמודאי ואמרינן שידליק רק שלא יברך ולמה לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא.

וי"ל דשאני התם שיש שתי דעות בזה א"כ יש לסמוך על הדעה שמחמיר ולהדליק אבל הכא אין הספק מחמת שיש שני דעות שאין אף אחד אחד שאומר בודאות שיש להדליק וכל הספק היא במציאות ולפיכך אין להחמיר בזה.

הערה י"ג

בענין בל תוסיף בלולב

שיטת הרמב"ם פ"ז מלולב הל"ז היא דמי שנוטל שני לולבים אע"פ שהיא מין אחד עובר על בל תוסיף.

והקשו האחרונים דאליבא דהרמב"ם למה מותרים לאכול יותר מכזית מצה בפסח ומ"ש מלקיחת ב' לולבים.

וי"ל דשאני במצה שאינו מכוין לצאת המצוה רק בכזית הראשון והשאר אוכל סתם כיון שאסור לו לאכול חמץ או כדי לקיים מצוה קיומית של מצה אבל בלולב למה נוטל הלולב הלא אין שום סיבה ליקח הלולב רק כדי לקיים המצוה של ולקחתם לכם ולפיכך עובר בבל תוסיף.

הערה י"ד

בענין מצוה הבא בעבירה

בשו"ת הרשב"א הביא בשם תשובת הרי"ף שאם גזל ספר ללמוד ממנו לא יצא מצוות לימוד התורה דהוי מצוה הבא בעבירה ודינה כלולב הגזול.

והקשו האחרונים דאמאי חשיב מצוה הבא בעבירה כלולב הרי המצוה אינה נעשית בספר עצמו אלא בידיעת התורה והעבירה היא בגזילת הספר משא"כ כלולב הגזול כלולב הגזול עצמו מקיים המצוה.

וי"ל דהגדר של מצוה הבא בעבירה היא דהוי בזיון ודבר מאוס לבוא לעשות במצוה בדבר שכל אחד רואה שנעשה בו עבירה שהיא גזול וכדו' וא"כ ה"נ כשלומד בספר גזול הוי זה בזיון להמצוה והמצוה מאוס ואין נפק"מ אי עצם הקריאה בהספר הוי המצוה רק דכיון דבעת הלימוד רואין שנעשה גם עבירה וזה עוזר להלימוד הרי כל המצוה מאוס.

ובזה מיושב נמי מה שהקשו האחרונים על השעה"מ שכתב דלפיכך אם עבר והוריד ענבים מההדס ביו"ט ההדס כשר כיון שהיה אפשר ליעשות בדרך היתר אם היה מורידו לאכילה.

והקשו האחרונים דאדרבה אם היה יכול לעשותו בדרך היתר ועשה בדרך איסור הרי חמיר יותר שאז עשה העבירה להכעיס.

ולפי הנ"ל מוכן דהרי הטעם למה מצוה הבא בעבירה פוסל המצוה היא משום דהוי בזיון להמצוה שכל אחד רואה שנעשה עבירה ע"י המצוה אבל הכא שהיה אפשר לעשותו בדרך היתר אין רואין שנעשה כאן עבירה וא"כ אין שום בזיון להמצוה.

הערה ט"ו

בענין לקיחה לכל אחד ואחד (ב')

בגמ' בסוכה דף מ"ג ע"א איתא ולקחתם שתהא לקוחה ביד כל א' וא' וכן בספירת העומר דרשיןן וספרתם שתהא ספירה לכל א' וא'.

והקשו האחרונים דבשלמא ספירת העומר סלקא דעתך שרק הבי"ד הגדול יספור את העומר כשם שרק הבי"ד הגדול סופר את שנות היובל וע"ז בא הדרשה ללמד שבספירת העומר כל א' וא' בעצמו יספור את ספירת העומר אבל כלולב למה נעלה על דעתינו שלא יטול כל א' לולב בעצמו.

וי"ל דהו"א דכיון דהטעם למה נוטלין הלולב היא דהוי כמו בסוף המלחמה שמי שניצח מגבי' הדגל וה'נ מגביהין הלולב להראות שאנו ניצחנו כמבואר במדרש בני' ועכו"ם נכנסין לדין איני יודע מי נצח כשבנ"י יוצאין ולולב בידן יודעין שהם נצחו וא"כ הרי כמו במלחמה רק אחד מחזיק הדגל הו"א דה"נ הכא די במה שאחד מחזיק הלולב בשביל כולם קמ"ל.

הערה ט"ז

בענין ברכת שהחיינו

הבעל המאור כתב בסוף ערבי פסחים שאין מברכים שהחיינו על ספירת העומר בזה"ז מכיון שאינה אלא זכר למקדש ויש בה עגמת נפש ולכך אין אומרים שהחיינו.

והקשו האחרונים דגם נטילת לולב כל ז' היא משום זכר למקדש ואפ"ה אם חל יום ראשון בשבת אומרים שהחיינו ביום שני ומהו הנפק"מ בין ספירה ללולב.

וי"ל דשאני בספירת העומר דסופרין רק כדי שידעו מתי להקריב המנחה החדשה א"כ ודאי הוי צער גדול שסופרין לדבר שאין יכולין לעשות אבל מה שנוהגין במצוה רק זכר למקדש לא הוי צער גדול כ"כ כיון שגם עכשיו מקיימין כל המצוה בשלימות כמו בזמן הבית.

הערה י"ז

בענין החיוב שעל הקטן

מבואר בשו"ע סימן תרנ"ז שיש לקנות אתרוג ולולב לקטן ונחלקו הראשונים אי החיוב היא על הבן או על האב.

והקשה בקובץ שיעורים דלפי הני דסוברין דהחיוב היא על הבן איך שייך שיהיה על הקטן חיוב במצוות מדרבנן הרי מבואר בשבת כ"ג ע"א שיסוד חיוב

במצוות דרבנן היא מטעם לא תסור וכיון שקטן אינו מחיוב במצוות התורה א"כ אינו מצוה בלא תסור ואיך שייך בו חיוב מדרבנן.

וי"ל דהקטן חייב מדרבנן במצוות לא תסור משום חינוך נמצא דהקטן חייב במצוות דרבנן כיון דחייב מדרבנן בלא תסור ולפיכך חייב בכל מצוה דרבנן מחמת תרי דרבנן ולפיכך אינו יכול להוציא הגדול במצוה דרבנן כיון דאצל הקטן היא תרי דרבנן ואצל הגדול היא חד דרבנן כמבואר בתוס' במגילה י"ט ע"ב ד"ה ור' יודא מכשיר.

הערה י"ח

בענין לברך על ההדס

בשו"ע או"ח סימן תרנ"א סעיף ב' כתב בהג"ה שאם שח בין המינים צריך לברך על כל אחד בפנ"ע.

ומבואר שם שאם שח בין לולב להדס מברך על נטילת הדס.

והקשו האחרונים דהרי הכל היא מצוה אחת וא"כ למה יברך על נטילת הדס ולא על נטילת לולב כמו שהיה מברך אם היה נוטלן הכל ביחד.

וי"ל דאע"ג דכולו מצוה אחת מ"מ כיון דלמעשה עכשיו נוטל ההדס אינו יכול לברך עליו על נטילת לולב דרק כשלוקחו ביחד עם הלולב אז נעשה בטל להלולב.

הערה י"ט

בענין שאין נוטלין לולב בשבת

בגמ' בסוכה דף מ"ג ע"א מבואר שחז"ל בטלו שופר לולב ומגילה אם חל בשבת גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דתינוק שחל שמיני שלו בשבת נמי נגזור שמא יעבירונו ד' אמות ותירץ המאירי דרק במילי דתלוי בקביעא דירחא כסוכות ר"ה ופורים גזרינן כיון שאין זמנו ודאי שמא טעו בקביעא דירחא משא"כ יום שמיני במילה ודאי היא ולא גזרינן בהו.

והקשו האחרונים דהא ילפינן בגמ' ר"ה כ"ה ע"א מקרא שאם קדשו את החודש בטעות הרי היא מקודש בודאי דילפינן אתם אפי' שוגגין אפי' מועדין וא"כ איך כתב המאירי דבמועדים אין זמנו ודאי דשמא טעו בקביעא דירחא.

וי"ל דכוונת הרשב"א היא דהרי בר"ה וסוכות היא ספק דשמא טעו בקביעא דירחא מאי אמרת שיש כח לבי"ד לעקור היום הנכון ולקבוע יום אחר ומחמת זה לא יוכלו חז"ל לעקור המצוה הלא אדרבה כיון שאתה רוצה לנקוט שהיום ודאי ר"ה מכח חז"ל לקבוע איזה יום שרוצין א"כ הרי כל הכח היא רק מחמת תקנת חז"ל וא"כ ודאי דחז"ל יכולין לעקור המצוה כיון דכל הסיבה שאתה נוקט לדבר ודאי שהיום היא החג היא ג"כ מחמת תקנת חז"ל א"כ הם אמרו והם אמרו משא"כ במילה דהוי דבר ודאי מעצמו שהיום יום השמיני אין לחז"ל כח לעקור המצוה.

הערה כ'

בענין בל תוסיף בלי כוונה

השו"ע בסי' תרנ"א סעי' י"ב כתב ד' מינים מעכבים זה את זה ואם חסר לו אחד מהם לא יברך על השאר אבל נוטלן לזכר בעלמא וע"ז כתב בבית"ל שם ד"ה אבל שאם נוטל ג' מינים לזכר בעלמא צריך ליוזר שלא יכיון לשם מצוה שיש בזה משום בל תגרע א"כ עולה מדבריו שאם לא חשב כלום אינו עובר משום בל תגרע.

והקשו האחרונים דהביה"ל כתב בסי' ל"ד ס"ק ב' ד"ה יניח דהמניח תפילין דר"ת יחשוב שאינו מתכוין רק לשם ספק דאם יניח בסתמא עובר על בל תגרע דמצוה בזמנו לא בעי' כוונה חזינן שמסתמא לא מועיל כדי שלא יעבור על בל תגרע א"כ מאי שנא תפילין מג' מינים.

וי"ל דשאני גבי תפילין דכיון שלובש התפילין עליו ודאי שזהו לשם מצוה אם לא שמכוין בהדי' שזה אינו לשם מצוה דלמאי לובשו אם לא לצאת המצוה הלא זה אינו דבר שמלבישין סתם אבל גבי לולב שסתם מחזיקו בידו אז לא אמרינן דמסתמא היא לשם מצוה עד שיכוין בהדי' שהיא לשם מצוה שאפשר שרק נוטלו כדי לזורקו וכדו' ואין שום ראי' ממה שנוטלו.

הערה כ"א

בענין התנאי במתנה ע"מ להחזיר

בסמ"ג עשין מ"א כתב שצריך ליזהר בד' דברים שהתנאי מתקיים בהם – תנאי כפול - לאו קודם להן - תנאי קודם למעשה - בדבר שאפשר לקיימו כמבואר בהל' אישית וצריך שימאר ע"מ שתחזיר לי הרי הוא לך במתנה ואם לא לא יהי' שלך.

והקשו האחרונים דאדרבה אם לא יקיים תנאו בכל אלה כ"ש שהמתנה טובה והתנאי בטל והמעשה קיים ואפי' אם לא יחזיר לו יצא.

וי"ל דאז ברור דאדעתא דהכי לא נתן לו וכיון שכן הוי מקח טעות כל הקנין של המתנה.

הערה כ"ב

בענין לבדוק הלולב לפני הברכה

בשו"ע הל' ציצית מבואר שצריכין לבדוק כל יום הציצית לפני שעושה הברכה דחיישינן שמא נקרע הציצית ונפסל.

והקשו האחרונים דא"כ למה אין חיוב לבדוק הלולב לפני שמברכין על זה שמא נתייבש או שנשרו העלין מההדס והערבה.

וי"ל דרך בציצית שאינו מחזיקו בידו ולפעמים נגרר בארץ ושכיח שיקרע או שיפתח הקשרים צריכין לבדוק אבל כלולב שכל הזמן מחזיקו בידו עד שמחזירו להתיק אין לחוש שנקרע העלין שאם כן היה רואה כבר אתמול שנפסל בעת שהיה מחזיקו בידו.

הערה כ"ג

בענין אי נוטל כל מין בפנ"ע

בגמ' בסוכה ל"ז ע"ב מבואר דהא דתיקנו נוסח ברכת המצוות על נטילת לולב ולא על שאר מינים משום דבמינו גבוה מכולן ופי' המפרשים דכיון דגבוה מכולן הוי השאר טפלין אצלו ולפיכך מברך על העיקר ופוטר הטפל.

והקשו האחרונים דא"כ למה כתבו הראשונים שאם נוטל כל אחד בפנ"ע מברך על כל אחד בפנ"ע הלא בברכת הנהנין הכלל היא דאפי' אם אוכל כל אחד בפנ"ע אמרינן דמברך על אחד ופוטר כולן אפי' אם אוכל כל אחד בפנ"ע.

וי"ל דשאני התם דכולו סעודה אחת וכיון שחלק אחד מהסעודה היא העיקר נמצא דהסעודה היא על שם העיקר והסעודה כולל הכל ביחד שהכל הם חלק מהסעודה אבל הכא אין מה שיצרף הכל ביחד אם נוטל כל אחד בפנ"ע.

הערה כ"ד

בענין ברכת על נטילת לולב

בגמ' בסוכה ל"ז ע"ב מבואר דהא דתיקנו נוסח ברכת המצוות על נטילת לולב ולא על שאר מינים משום דבמינו גבוה מכולן.

והקשו האחרונים דלמה לא מברכין על נטילת ד' מינים.

וי"ל דודאי צריכין להזכיר איזה מין נוטלין ולומר לולב אתרוג הדסים וערבות זה כבר יותר מדאי לפיכך מזכירין רק העיקר שזהו הלולב.

הערה כ"ה

בענין שמברך שהחיינו כל הח' יום

כתב המשנ"ב סי' תרנ"א סקכ"ט ועיי' בח"א שכתב דאם לא בירך שהחיינו ביום א' יוכל לברך ביום ז' כשנוטל הלולב ומקורו מדברי הטור והשו"ע שכתבו ואם לא בירך זמן בליל ראשון מברך בליל שני או כשיזכור.

והקשו האחרונים מהא דכתב המשנה ברורה הל' ברכות סימן רכ"ה סק"ג במי שאכל פרי חדש ולא בירך בשעת אכילה ראשונה שהחיינו שוב לא יברך על אכילה שניה וכל שכן שלא יברך על אותה אכילה עצמה אף שעדיין לא נתעכל הפרי.

ולפ"ז מדוע אם קיים המצוה ביום הראשון ולא בירך שהחיינו מברך ביום השני ואילו על פרי אינו יכול לברך שהחיינו אם כבר אכל הפרי.

וי"ל דשאני בלולב דכולו הוי מצוה אחד נמצא דעד יום הז' נמשך מצוה אחד ולא דמי לפרי דכל פרי היא דבר בפנ"ע וברגע שגמר הפרי אינו יכול עוד לברך על הפרי השני' שאין מה שיחבר שני הפירות.

הערה כ"ו

בענין שכופין על עשיית הלולב

בגמ' בכתובות דף פ"ו ע"א איתא לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הגמ' דהרי המצוה בלולב היא נטילת הלולב וא"כ היה צריך לומר לולב אינו נוטל ומהו שכתבה הגמ' לולב אינו עושה.

וי"ל דהכוונה היא דודאי ליטול לולב שהיא לרגע אחד אין שום אדם מתעקש על זה עד שיצטרכו להכותו עד שתצא נפשו ורק מתעצל לעשות הלולב כיון שזה עולה לו ממון.

הערה כ"ז

בענין נוגע בעדות

כתב האורחות חיים בשו"ע או"ח סי' תרמ"ט אות כ"ב וז"ל שנים שדנו על האתרוג זה אומר שלי היא וזה אומר שלי היא והביא אחד מהם עדים ואחד מהעדים היה שכנו שדר עמו בכפר וכשנגדו טוען שהעד השכן נוגע בדבר שע"י כך גם הוא יוכל לצאת ידי חובה באתרוג זה ע"י שישאלנו לו במתנה ע"מ להחזיר ופסול לעדות.

וכתב האורחות חיים שאם מצוי לשכן אתרוג לקנות וע"י שאלה משכנו אינו צריך לקנות דהוי נוגע ממש ופסול לעדות.

והקשה בספר עיון המועדים קושיא נפלאה דמה שיך כאן נוגע דלמאי נידחש אם לשקר ובאמת אינו שיך לשכנו הרי לא ירויח בשקרו כלום דהוי אתרוג הגזול שאינו יוצא בו.

וי"ל דאה"נ שיש דבר צדדי שזהו הוכחה שהוא אינו משקר מ"מ עדיין הוי נוגע בדבר אם זהו באמת שיך לו שאז יש לו הנאה מה שהאתרוג נשאר בידו ומה שאם זה לא היה שלו לא היה מרויח כלום זהו רק הוכחה שהוא אומר אמת אבל זה לא משנה המציאות שאם הוא כן שלו אז יש הנאה להשכן המעיד בזה שיוכל להשתמש באתרוג זה.

הערה כ"ח

בענין לצאת באתרוג של מעשר

הרמב"ם בהל' ביכורים פ"ו ה"ד פסק אתרוג של מעשר שני יוצא בו.

והקשו האחרונים ממה שכתב הרמב"ם בפ"ה מהל' אישית ה"ד מקדש אשה במעשר שני אינה מקודשת והם לכאורה דברים סותרים שאם אפשר לצאת יד"ח באתרוג של מע"ש ביום א' דסוכות א"כ אמאי א"א לקדש בו אשה.

וי"ל דמעשר הוי קצת ממון גבוה אבל עדיין הוי שלכם ולפיכך לענין לצאת בו המצוה יוצא כיון דהוי שלכם אבל לענין שיוכל להשתמש בו לתשמישו הפרטי לקדש בו אשה לענין זה לא הוי שלכם.

הערה כ"ט

בענין לברך שהחיינו כל ז'

בשו"ע סי' תרע"ו מבואר דכל שלא בירך זמן ביום א' דחנוכה מברך בשאר הימים.

והקשו האחרונים דגבי לולב משמע במ"ב דלמד בשו"ע שאם נטל לולב ולא בירך זמן ביום הראשון שוב לא יברך בשאר ימים ולכאורה מאי שנא לולב מנרות חנוכה דמברך בשאר הימים אם לא בירך ביום א' דחנוכה.

וי"ל דשאני התם דכל הח' ימים היא מצוה אחת דהרי כל הענין של ההדלקה היא להראות ששמן של יום אחד דלק לח' ימים נמצא שהיא מצוה אחת כל הח' ימים אבל הכא גבי לולב כל יום היא דבר בפני"ע ולפיכך סובר המ"ב שאם לא בירך ביום הראשון וגמר כבר אז המצוה אינו יכול לברך בפעם השני' שעושה המצוה שאין לו עוד שייכות להפעם הראשון.

הערה ל'

בענין דהוי מצוה שבגופו

בש"ס בסוכה דף מ"א ע"ב ת"ר ולקחתם לכם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד.

והקשו האחרונים דתיפוק ל' דהוי מצוה שבגופו דלא שייך בה שליחות ואמאי בעינן קרא.

וי"ל דבא למעט שלא יאחזו אותם שני אנשים ביחד שאז אע"ג דכל אחד נוטל אותו בגופו אפ"ה לא יצא כיון שבעינן שיהי' לקיחה שלימה לכל אחד ואחד.

הערה ל"א

בענין הידור מצוה

שיטת רש"י בסוכה דף כ"ט ע"ב היא שלולב יבש פסול משום דלא הוי מצוה מהודרת דכתיב ואנוהו ומבואר דדין הידור מצוה מעכב במצוה.

והקשו האחרונים דהרי מבואר בשבת קל"ג ע"ב שיש ציצים שאינם מעכבין את המילה ומבואר שם בסוגיא שמה שחוזרין על ציצין אלו היא משום הידור מצוה מקרא דאנוהו ושיטת רש"י שם היא שביום חול חוזרין לחתוך ציצין אלו וקשה מדוע אינם מעכבין את מצות המילה לשיטת רש"י ומאי שנא מלולב היבש שפוסל משום דלא הוי ואנוהו.

וי"ל שיש שני מיני הידורים יש הדר מלשון נאה שיראה יפה ויש הידור מלשון חומרא שמחמירין עוד חומרא כמו בנר חנוכה דהמהדרין מדליקין נר לכל אחד ואחד שזה אינו בכלל ענין של יפוי רק ענין של חומרא נמצא דבלולב דהוי ענין של יפוי אז חסר באנוהו אבל מה שהיא הידור כגון במילה שאין ענין של יפוי רק חומרא בעלמא לחתוך כל הציצין שזהו רק ענין של חומרא ולא של יפוי לא הוי חסרון של ואנוהו שיפסול משום זה.

הערה ל"ב

בענין ניהא לי' דליעבד מצוה בממוני'

בגמ' סוכה ל' ע"א אמר רב הונא לאונכרי כי זבניתו אסא לא תיגזוזון אתון אלא ליגזוזה אינהו וכו' ופרש"י שאם אתם תחתכוהו מן המחובר תהי' אתם גוזלים.

והקשו האחרונים דלכאורה למה לא אמרינן בכה"ג ניהא לי' לאינש דתתעביד מצוה בממוני' וכמו שאמרינן בכמה מקומות בש"ס כגון ליטול טלית חבירו ללא רשות וכדו' דהא אין הכא הפסד ממון לבעלים שהרי אם לא יחתוך ישראל יחתוך העכו"ם.

וי"ל דא"כ לפי דבריו כל דבר גזול יוכל לברך עליו כיון דניחא לי' לאינש דלתעביד מצוה בממוני' וע"כ דלא אמרינן דניחא לי' לאינש רק אם נטלו כדי להשתמש בו אבל אם נטלו ע"ד לגזולו אז ודאי לא ניחא לי' שישתמשו בו.

הערה ל"ג

בענין עלתה חזוית

מבואר במתניתין בסוכה דף ל"ד ע"ב עלתה חזוית על מיעוטו של אתרוג כשר ואמרו בגמ' שם ל"ה ע"ב לא שנו אלא במקום אחד אבל בשתים או שלשה מקומות הוי כמנומר ופסול.

והקשו האחרונים דמ"ש מספר תורה דאמרו במנחות דף כ"ט ע"ב אם יש ד' חסרות יגזו ואמרו שם בגמ' משום דמיחזי כמנומר וא"כ אמאי באתרוג מספיק בשתים ושלשה מקומות כדי להחשב כמנומר.

וי"ל דהחילוק מובן מאליו דהס"ת הוי הרבה יותר גדול מאתרוג ובמקום גדול כ"כ לא מיחזי כמנומר אלא בד' מקומות.

הערה ל"ד

בענין מוקצה באתרוג של קטן

סוכה דף מ"ה ע"א איתא מיד תינוקת שומטין את לולביהן ואוכלין את אתרוגיהן ופרש"י הגדולים שומטין את לולבי הקטנים מידם בשבעי ואוכלין אתרוגיהן של תינוקת.

והקשו האחרונים דלפי מה דקי"ל בסוכה מ"ו ע"ב כר' יוחנן דאתרוג בשבעי גם לבתר דנפיק בי' אסור דלכולי יומא איתקצאי למה לא איתקצאי נמי גם אתרוגי הקטנים לכולי יומא הרי עכ"פ מצוה דרבנן אית בהו כדתנן לעיל מ"ב ע"א קטן היודע לנענע חייב בלולב.

וי"ל דהרי מבואר בחולין י"ד ע"א שאין דעת לקטן נמצא שאין בהן דעת להקצות הלולב לכולי יומא ורק עד שעושין המצוה אז איתקצאי ממילא מכח המעשה שעתידין לעשות בו אבל לא שייך לומר דמחמת דעתן זה יהי מוקצה לכולי יומא.

הערה ל"ה

בענין להקדים מצוה דאורייתא

בשו"ת מלחמת ארי' סימן ז' הקשה על המנהג שהובא בשע"ת בשם הברכ"י לברך על לולב בהנץ החמה לפני התפלה ולנענע הא תדיר ושאינו תדיר קודם ותירץ דביו"ט ראשון הוי לולב מקודש יותר דהיא מה"ת ותפלה דרבנן.

והקשו האחרונים ממה שכתב בחק יעקב סימן תל"א ס"ק א' לענין בדיקת חמץ שכתב שלעולם התפלה קודמות לפני בדיקת חמץ שהיא תדירה ותדיר ושאינו תדיר קודם ובדיקת חמץ כל זמן שלא ביטל הוי מדאורייתא.

וי"ל דמ"מ כיון דבסוף מבטל לפני שמגיע זמן בדיקת חמץ נתברר למפרע דכל הבדיקה הוי רק מדרבנן ולפיכך כיון שיודע עכשיו שסופו לבטל הרי מה שבודק עכשיו היא רק מחמת תקנה דרבנן.

הערה ל"ו

בענין לעשות הידור אחר גמר המצוה

ידוע ח"י של הגר"ח מבריסק דלאחר גמר המצוה לא שייך לעשות עוה"פ המצוה בהידור ולפיכך אם יש לו שני אתרוגים חד שהוא ודאי כשר ואינו מהודר וחד ספק כשר ומהודר יטול מקודם הספק כשר ומהודר שאם יטול מקודם הודאי כשר וכבר יצא המצוה לא שייך ליטול אח"כ המהודר שלא שייך לעשות המצוה בהידור אחר שכבר יצא המצוה.

והקשו האחרונים מהא דתניא מ"א ע"ב ר' אלעזר ב"ר צדוק אומר כך היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו ולולבו בידו הולך לבית

הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש ומתפלל ולולב בידו הרי רואין דאפי' לאחר שכבר יצאו המצוה עדיין היו מחזיקין בהמצוה וא"כ למה א"א לחזור וליטול את המהודר יותר אחד שכבר יצא המצוה.

וי"ל דהתם הוי רק להראות חביבות המצוה אבל זה אינו שייך לענין לצאת המצוה במהודר שזהו יכולין רק כל זמן שלא עשה עשה עוד המצוה.

הערה ל"ז

בענין אי מצוות צריכות כוונה

בגמ' בסוכה דף מ"ב ע"א יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב לר"ה פטור מפני שהוציאו ברשות אמר אביי לא שנו אלא שלא יצא בו אבל יצא בו חייב ופריך הגמ' הא מדאגבי' נפק בי' והיכא משכחת לי' שלא יצא בו אמר אביי כשהופכו ורבא אמר הכא במאי עסקינן כגון שהוציאו בכלי וכתבו התוס' ד"ה אמר דמדאיצטריך לשנוי הכי משמע דסבירא לי' מצוות אין צריכות כוונה.

והקשו האחרונים מהא דפסק הרמב"ם בהל' שופר פ"ב ה"ה דמצוות צריכות כוונה שכתב מי שתוקע ונתכוין להוציא ושמע השומע ונתכוין לצאת ידי חובתו ואילו בפ"ה המשניות הביא הגמ' הנ"ל שמשמע מינה שמצוות אין צריכות כוונה מדלא תירצו דמיירי שלא התכוין לצאת.

וי"ל דשאני בלולב שאין שום אדם לוקח מקל של תמר אם לא לשם מצוות לולב אבל בשופר יתכן שתוקע להנאתו כדי לשיר ולפיכך בעי' כוונה.

הערה ל"ח

בענין אי החיוב שעל הקטן היא על האב או על הקטן

כתב הרמב"ם בהל' חמץ ומצה פ"ו ה"י וז"ל הכל חייבין באכילת מצה אפי' נשים ועבדים קטן שיכול לאכול פת מחנכין אותו במצוות ומאכילין אותו

כזית מצה ובכסף משנה דייק מהלשון ומחנכין אותו במצוות ומאכילין אותו שהמצוה היא על האב לחנך את בנו ואין המצוה על הילד בעצמו.

והקשו האחרונים דהרי כתב הרמב"ם פ"ז מהל' לולב הי"ט דקטן היודע לנענע חייב בלולב מדברי סופרים משמע דהמצוה היא על הקטן בעצמו.

וי"ל דשאני גבי מצה שאין המצוה רק לאכול המצוה רק שיסבירו להילד מה הענין של המצות שבזה זוכרין הנס של יציאת מצרים וזה יכול ליעשות רק ע"י אביו שיספר לו את הסיפור של יציאת מצרים אבל הכא דהמצוה היא הנטילה גופי' ודאי דהחיוב היא על הקטן גופי' ליטול הלולב.

הערה ל"ט

בענין אי צריכים ליטול הד' מינים ביחד

מהרי"ט אלגזי לבכורות דף נ"א כתב דהתוס' בלולב הגזול ל"ד ע"ב ד"ה שתהא סובר דהא דד' מינים שבלולב מעכבי זה את זה היינו כשאין לו אבל אם יש לו אין מעכבין שיכול ליטול זה אחר זה אבל המהרי"ט אלגזי חולק ע"ז וסובר שהם מעכבין זה את זה.

והקשו האחרונים דמ"ש ממטבעות של פדיון הבן שכל החמש מטבעות הם מצוה אחד ואפ"ה אין מעכבין זה את זה שאין צריכין ליתן כל החמש ביחד.

וי"ל דשאני גבי פדיון הבן שאין המצוה עצם נתינת המטבע רק שיקבל הכהן חמש מטבעות תחת הילד שהרי יכול ליתן גם חפץ אחר ששוה ה' מטבעות ולפיכך אין שום דין האיך ובאיזה אופן צריך ליתנו משא"כ בלולב שזהו המצוה ליטול הלולב יש ליטול הכל ביחד.

הערה מ'

בענין ליטול לולב הגזול לאחר יאוש

כתב הרמב"ם פ"ח מהל' לולב ה"א ארבע מינים הללו שהיה אחד מהם גזול או גנוב אפי' לאחר יאוש הרי זה פסול.

והקשו האחרונים דמה הוסיף הרמב"ם אפי' לאחר יאוש הלא כבר פסק בהל' גזילה שיאוש אינו קונה וכמו שלא כתב אפי' עשה בה שינוי החזר אסור דהרי מובן מאיליו כיון שאין השינוי קונה א"כ ה"נ גבי יאוש.

וי"ל דהכוונה היא דאפי' למ"ד יאוש קונה אפ"ה אין לברך עליו כיון דסוכו"ס בא ע"י עבירה הרי זה בכלל ובוצע ברך.

הערה מ"א

בענין ברכת על נטילת לולב

קו"ל להלכה שברכת הלולב היא אקב"ו על נטילת לולב והקשו האחרונים דהלא עדיף היה לברך על לקיחת לולב כלישנא דקרא ולקחתם לכם ביום הראשון.

וי"ל דכיון דבלישנא דבנ"א לקיחה היא לשון קנין חשו חז"ל שיבואו לידי טעות לומר שמותר לקנות בחג וגם הוי זלזול בהחג לומר לשון קנין לפיכך תקנו שיאמר לשון נטילה.

הערה מ"ב

בענין להחזירו להכשירו

ברמ"א סי' תרמ"ט ס"ק ה' כתב אם היה האתרוג מנומר או יבש שפסול כל ז' אם חתך היבשות או המנומר פסול הואיל ובא מכת הפסול ואין הפסול חוזר להכשירו.

והקשו האחרונים דר' יהודה ס"ל שאם היה הלולב פרוד פסול וצריך שיכפתנו ויליף לה מדכתיב כפות תמרים לשון כפות ולא פרוד הרי שאם נטלו כשהיא פרוד פסול ואם קשרו וכפתו הוכשר וא"כ מצינו פסול שחוזר להכשרו.

וי"ל דדוקא כשהפסול היא בהמין עצמו שהוא יבש או מנומר אבל אם החסרון היא רק בהצורה של הלולב אז זה לא הוי פסול שלא יכולין לתקן.

א"נ דדוקא כשחותך החלק המנומר ואינו מתקנו אז הוי חסרון אבל אם אם מתקן החסרון גופי' ולא רק שמחתכו משם אז ודאי הוי כשר.

הערה מ"ג

בענין לכם בגזל עכו"ם

דעת היראים דאפי' למ"ד גזל עכו"ם מותר היינו דמותר להשתמש אבל לא מקרי לכם ואין לצאת בהם ידי חובת ד' מינים ביום ראשון של סוכות אם הם גזולים מעכו"ם.

והקשו האחרונים דבגמ' בכורות י"ג ע"ב מקשינן למ"ד גזל עכו"ם מותר למאי בעינן קרא להתיר אונאה מעכו"ם אם גזל עכו"ם מותר כ"ש אונאה ולדעת היראים הלא איצטריך קרא להתיר אונאה לגמרי כלומר דאפי' לכם נמי הוי ויוצא בה ידי מצוה אפי' במה דבעי' לכם משלכם.

וי"ל דהגמ' הבין בפשיטות שזה לא נקרא לכם להתיר למצוה דהרי במציאות הוי מצוה הבא בעבירה וכל ההיתר היא רק לענין דיני ממונות לפיכך פריך דלמה לן קרא לענין זה.

הערה מ"ד

בענין אי יש שיעור לולב כשר וגם חלק פסול

בשעה"צ סי' תרמ"ה ס"ק י"ג הביא דברי הביכורי יעקב דהיכן שיש שיעור כשר בלולב למעלה דהיינו ד' טפחים למעלה כשרים והלולב ארוך מאד כגון שיש עוד ה' טפחים ואותם ה' טפחים פסולים נמצא שיש בהלולב ט' טפחים ד' מהם כשרים וה' פסולים אע"פ שרוב הלולב פסול מ"מ כיון שיש בו שיעור כשר הדין היא שכשר משום שיכול לחתוך את חלק הפסול וישאר לו לולב כשר.

והקשו האחרונים דבהל' תפילין כתב בביה"ל סימן ל"ג ד"ה הרצועות השחורות להסתפק היכן דהתפילין שחורין עד כדי השיעור ובהמשך הרצועות אינו שחור אי נימא כיון דהיא מחוברת צריכה להיות כולה שחור או דדי ששחור בשיעורו וצ"ע מאי שנא לולב דפשיטא לי' דכשר משום שאפשר לחתכו ובתפילין מספקא לי'.

וי"ל דרק בלולב שיש שיעור קצוב של ד' טפחים אמרינן דהשאר כאילו אינו אבל בתפילין אין שיעור קצוב כו"כ טפחים שנאמר דהשאר יכול לחתכו ולא מתחשבין בזה.

הערה מ"ה

בענין לצאת ד' מינים במחוברים

כתב הצ"ח בשבת קל"א ע"א שאפשר לצאת ד' מינים גם אם הם מחוברים לקרקע.

והקשה בספר עיון המועדים שהרי האתרוג צריך להיות ראוי לאכילה ואתרוג מחובר אסור לאכלו בשבת.

וי"ל דלפי דבריו תקשה נמי בכל אתרוג איך יוצאין בו הרי בשבת אסור לטלטלו וע"כ דלא משגיחין על מה שאין יכולין לטלטלו או לאוכלו בשבת כיון דבשבת אין נוטלין לולב ורק בעינן דבזמן שנוטלין הלולב יהי' ראוי לאכילה ונטילה.

הערה מ"ו

בענין לברך על מצוה הבא בעבירה

המג"א סי' תרל"ט כתב דמי שאינו יכול לבוא בסוכה כ"א ע"י שיעבור בנהר ע"י ספינה אסור לו לעבור ביו"ט ואם עבר בדיעבד במקום מצווה ואונס בשעת הדחק יש לסמוך על הרשב"א ופי' המחצית השקל דכוונתו היא לענין

ברכת לישיב בסוכה שאם עבר ע"י הספינה בדיעבד יש לסמוך על המתירין ולא מקרי עבד איסורא ורשאי לברך על הסוכה דלהאוסרים לעבור בנהר אין לברך שאין זה מברך אלא מנאץ.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז צ"ע מה שכתוב בשו"ע סי' תרמ"ו סעיף ב' דהדס שיש לו ענבים אדומות או שחורות פסול ואין ממעטין אותו ביו"ט לפי שהוא כמתקן עבר וליקטן הרי זה כשר ולא פסלינן מטעם מצוה הבא בעבירה דעבר אחילול יו"ט משום דבזמן עשיית המצוה כבר כלה האיסור והפוסקים לא כתבו בזה דאינו מברך וצ"ע מ"ש מעובר הנהר ע"י הספינה לקיים המצוה לדעת האוסרין שאינו מברך.

וי"ל דמאיס יותר היכן דהעבירה נעשית על האדם מהיכן דהעבירה נעשה רק על החפץ שעושין בה המצוה.

הערה מ"ז

בענין מה עדיף סוכה או לולב

כתבו הפוסקים שאם יש בידו ללכת לעיר שיכול לקיים מצוה דד' מינים או לעיר שיש שם סוכה ילך לעיר שיש בה ד' מינים דהוי כד' מצוות לגבי מצוה אחת.

והקשו האחרונים דלפי מה שכ' הר"ן שטוב יותר לעבור על איסור חמור פעם אחת מלעבור על איסור קל כמה פעמים ומשום הכי מותר לשחוט לחולה שיש בה סכנה בשבת אע"פ שיש מאכלות אסורות שיוכל לאכול וה"נ כאן הרי יקיים מצוות סוכה כל היום ויקיים מצוה דד' מינים רק פעם אחת ביום וא"כ הרי עדיף המצוה שיקיים כל היום כמו שהתם חמיר המאכלות אסורות שיאכל כמה פעמים.

וי"ל דשאני התם דבכל כזית עובר על איסור אחר שאם מתרין בו על כל כזית מלקין אותו על כל כזית אבל הכא בסוכה כל היום היא מצוה אחת.

הערה מ"ח

בענין אתרוג של דמאי

במס' סוכה ל"ה ע"ב איתא דאתרוג של דמאי כשר מיגו דאי בעי' מפקיר להו לנכסי' וחזי לי'.

והקשו האחרונים דהרי כתב הרמב"ן בריש פסחים שאסור להפקיר בשבת ואם כן לית לי' מיגו.

וי"ל דדוקא כשיש חסרון בהאתרוג גופי' שאין יכולין לאוכלו אז אין יכולין לצאת בו אבל לא כשיש חסרון צדדי מחמת שבת שאין יכול להפקיר נכסיו.

הערה מ"ט

בענין אין מוקצה לחצי שבת

בד"מ סימן תרנ"ב ס"ק א' הביא שיטת הירושלמי סוף פ"ג דלאחר גמר מצוות לולב אם הניחו שוב אסור לטלטלו.

והקשה דהרי קי"ל אין מוקצה לחצי שבת א"כ אמאי אחרי שהניחו אסור לטלטלו והא בבין השמשות היה מותר.

וי"ל דזה לא היה מותר רק דמחמת המצוה היה מותר לטלטלו וכשנגמר המצוה אין לו עוד הכח לדחות האיסור שהיה שם כל הזמן כמו סכין של מילה שרגע לאחר המילה צריכין לזורקו כיון דגם בשעת המילה עדיין הוי מוקצה רק דהמצוה דוחה האיסור.

הערה נ'

בענין להחזיק הלולב בימין

בגמ' סוכה ל"ז ב' מבואר דהטעם דלולב ניטל בימין ואילו האתרוג ביד שמאל הוא הני תלתא מצוות והא חדא מצווה כלומר דיחד עם הלולב אגודים

גם ההדס והערבה וביחד הם ג' מצוות ואילו האתרוג ניטל בודד ולכן יד הימין החשובה תאחז בלולב עם ההדס והערבה.

והקשו האחרונים דבשו"ע נפסק דכל דבר שמברך עליו לאוכלו או להריח בו צריך לאוחזו בימינו כשהוא מברך וא"כ לפ"ז ברור שצריך לאחוז את הלולב ביד ימינו בשעה שמברך על נטילת לולב וא"כ מדוע הוצטרך הגמ' לומר דהטעם היא משום שהני תלתא מצוות והאי חדא מצווה.

וי"ל דאי משום טעם זה היה הדין כן רק בשעת הברכה אבל עיקר הנטילה של מצווה היא לאחר הברכה לפיכך הוצטרך זה הטעם דגם בשעת נטילה צריך ליטול הלולב בימין.

ועוי"ל דהרי הכא ודאי אין הכוונה על הלולב לחוד דהרי אינו מברך עוד על האתרוג והדסים וערבות וע"כ דהכוונה היא נטילת לולב ושאר דברים וא"כ הרי הברכה קאי נמי על האתרוג ויכול ליטלו נמי בימין שלו.

הערה נ"א

בענין אי הוי לכם כשאין בו שו"פ

ברש"י במס' סוכה (כ"ז ב') מבאר מדוע מובא בגמ' שניתן לצאת ידי חובת סוכה בסוכה שאולה ואי אפשר לצאת ידי חובת לולב בלולב שאול משום דבמצוות סוכה נאמר בפסוק כל האזרח בישראל ישובו בסוכות מלמד שכל ישראל ראוי לישב בסוכה אחת ואי אפשר שיהא לכולן סוכה אחד דלא מטו שו"פ לכל חד אלא ע"י שאלה.

עכ"פ מבואר בדברי רש"י שכשאין לאדם חלק השווה פרוטה בסוכה לא ניתן לקיים בה דין לכם ולכן בהכרח היא שכל אדם משאיל את חלקו בסוכה לחבירו ומכך מוכח שיוצאים ידי חובת סוכה בסוכה שאולה.

וקשה דכיצד מקיימין אנו דין לכם בערבה הרי בדרך כלל אין מגיע שווי' של ערבה לשו"פ ולדעת רש"י כל דבר שאינו שו"פ לא ניתן לקיים בו דין לכם ובארבעת המינים הרי נאמר דין לכם.

וי"ל דדוקא בדבר ששוה הרבה יותר משו"פ אמרי' דלא שייך שיהי' לו חלק בו אם אין לו עכ"פ שווה פרוטה דאם אין לו אפי' חלק של שו"פ במה נקרא שלו שיהי' "שלכם" אבל בדבר שהיא כולו שלו מה איכפת לן אם היא שו"פ או לא הלא כולו היא שלו.

הערה נ"ב

בענין איסור כלאים

הלבוש (או"ח סי' תרמ"ט) פוסק שלא ניתן ליטול אתרוג מורכב כדאי לצאת בו ידי חובת ד' מינים בחג הסוכות.

והלבוש מנמק את דבריו בכך דהרי אתרוג מורכב היא תוצאה של הכלאה בין שני סוגי עצים פעולה האסורה מה"ת ולכן כשם שמצווה הבאה בעבירה איננה מצווה כך נטילת האתרוג הבא מאיסור הרכבה איננה יכולה להחשב כמעשה מצווה.

והקשו האחרונים דהגמ' במס' נדה (מ"א א') פוסלת בהמת כלאים שנולדה משני מיני בהמות מהקרבה ע"ג המזבח הגמ' לומדות זאת מפסוק בתורה ולכאורה לדברי הלבוש מדוע יש צורך בפסוק כדאי למעט בהמה שכזו מהקרבה הרי די בכך שלידתה של בהמה זו היא איסור תורה.

וי"ל דדווקא הכא דוודאי נעשית הכלאים ע"י איסור לא בענין קרא לאסור אבל בכלאים של הבהמות דיתכן דהבהמה בעצמה בא על שאינה מינה דאז לא עשה אף אחד איסור תורה לפיכך הו"א דאז לא מיפסל ע"ג המזבח לפיכך איצטריך קרא לאסור.

הערה נ"ג

בענין מה שהקדים במשנה סוכה ללולב

במס' סוכה פותחת בבירור כל הלכות הסוכה לפרטי פרטים ורק בפרק השלישי עוסקת הגמ' בדיניהם של ארבעת המינים וקשה דבפסוק שבו מצווה התורה

על מצוות סוכה ומצוות ארבעה מינים נאמר ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכו' בסוכות תשבו שבעת ימים קודם מצווה התורה על נטילת ד' מינים ולאחר מכן על מצוות סוכה מדוע אם כך לא נשנתה מסכת סוכה כפי סדר הפסוק קודם דיני ארבעת המינים ולאחר מכן דיני הסוכה.

וי"ל דעיקר המסכתא היא על הלכות סוכה שיותר מרוב המסכתא מיוסד על הלכות סוכה וכן השם של המסכתא היא מס' סוכה וגם השם של החג היא על שם הסוכה ורק אגב דכבר מיירי מהלכות סוכה מביא כמה דפים שמיירי נמי מהלכות ד' מינים אבל מובן דזכות הקדימה היא להלכות סוכה שזהו העיקר.

הערה נ"ד

בענין להקדים התדיר

הלכה מפורסמת היא שכשיש בפני אדם שתי מצוות האחת תדירה והשני פחות תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם וקשה דיש נוהגים ליטול לולב בחג הסוכות בבוקר השכם קודם התפילה הכיצד הלא תדיר ושאינו תדיר קודם.

וי"ל דהיינו כשעומד לפניו שתי מצוות דרוצה עכשיו לעשות שתיהן אבל הכא דממילא לא יתפלל עוד עכשיו אין שום סיבה שימנע מלקיים מצוות לולב עשה אחר התפלה כיוון דממילא עדיין לא הגיע עוד הזמן שרוצה להתפלל נמצא לפ"ז דמי שבא במאוחר לתפלה יצטרך מקודם להתפלל וצ"ע.

הערה נ"ה

בענין לבנות הסוכה במוצ"ש

הרמ"א בסימן תרכ"ד סעיף ה' כתב והמדקדקים מתחילים מיד במוצאי יום הכיפורים בעשיית הסוכה.

והקשו האחרונים דלמה נאמר דין זה על עשיית הסוכה ולא על הכנת הלולב. **ובפשטות** הפשט היא דלבנות הסוכה יכול לקחת כמה ימים אבל לאגוד הלולב לא לוקח יותר מכמה דקות וא"כ אין להקדים כ"כ.

הערה נ"ו

בענין לולב הגזול

בגמ' בסוכה דף ל' ע"א אמר רב הונא לאוונכרי כי זבניתו אסא דהיינו הדסים מעכו"ם לגזיזינהו אינהו כי היכא דלהוי יאוש ושינוי רשות בידכם ופרש"י דסתם עכו"ם גזלני ארעתא מישראל נינהו.

ודייקו האחרונים דצ"ע דברי רש"י דמאי נפק"מ אם מעכו"ם אם מישראל גזל הרי גזל נכרי אסור.

וי"ל דכוונת רש"י היא ליישב דהרי מבואר בגמ' בביצה ט"ו ע"א דרוב לסטים ישראל נינהו וא"כ אמאי חיישינן רק בנכרי ולא בישראל אדרבה הרי רוב לסטים ישראל נינהו ולפיכך פ"י רש"י דישראל גונבים בעיקר רק מגוים אבל לגבי לגנוב מישראל בזה עכו"ם גוזלין יותר מישראל.

הערה נ"ז

בענין לולב וקשירה בימין או בשמאל

בנטילת לולב קי"ל לולב בימין אתרוג בשמאל והלולב יש בו ג' מצוות לכן ניטל בימין ומבואר בשו"ע תרנ"א דאיטר נוטל בימין כל אדם ולא בתר ימין דידי' והרמ"א חולק דאזלינן בתר ימין דידי' ובשו"ע סעיף ב' כתב מנעל ימין תחילה ולא יקשרנו ואח"כ ינעל של שמאל ויקשרנו ויחזור ויקשור של ימין.

וכתבו האחרונים דלענין קשירה מצאנו דהתורה נתנה חשיבות לשמאל שקושר תפילין של יד בשמאל וכתב המשנ"ב ואיטר יד שמניח תפילין בימין כל אדם יקדים ימין גם לקשירה.

והקשו האחרונים דלמה אינו תלוי זה גם כן במחלוקת אי אזלינן בתר שמאל דידי' או כל אדם.

וי"ל דהכא יש להסתפק איזה יד חשוב יותר דכיון שמשמש בהשמאל אולי זהו חשוב יותר אצלו אבל בקשירה דלכתחילה צריך להיות בימין ורק משום שהתפילין היא על השמאל לפיכך מקדים השמאל אבל כיון שאצלו אין מניח תפילין על השמאל למה יניח על השמאל.

הערה נ"ח

בענין לטלטל הלולב אחר המצוה

מבואר בירושלמי בסוכה פ"ג דאם הניח הלולב לארץ אסור לטלטלו אבל כל זמן שהוא בידו ליכא איסור טלטול.

והקשו האחרונים דאיך מותר לטלטלו יותר מחיובו והרי כבר יצא ידי חובת המצוה במה שנטל בתחילה ומה שמוסיף להחזיק את הלולב אינו כבר המצוה ולכאורה מ"ש מסכין של מילה דמיד לאחר שמל בו חייב להניחו מידו משום מוקצה וכן הסכים לזה הגר"א בהגהותיו ביו"ד סימן רס"ו ס"ק ג' בלולב שיכול להמשיך לטלטלו גם לאחר שיצא בו.

וי"ל דשאני סכין של מילה שמוקצה מחמת חסרון כיס ולפיכך חמיר יותר שחייב להניחו מידו אבל בלולב דהוי רק מוקצה מחמת גופו זה אינו חמיר כ"כ ולפיכך מותר להחזיקו בידו כל זמן שלא הניחו עוד מידו.

הערה נ"ט

בענין אי יש לצאת מן ההפקר

הפמ"ג הביא מספר כפות תמרים דהנוטל ד' מינים של הפקר מבלי לזכות בהם אינו יוצא ביום הראשון דלא חשיב לכם אבל בערוך לנר כ"ז ע"ב רוצה לתלות את זה במחלוקת הפוסקים אי איסור הנאה חשיב לכם.

והקשו האחרונים דא"כ אמאי קאמר הגמ' דף מ"ו ע"ב לא ליקני אינש לולבא לינוקי ביומא קמא מאי טעמא דינוקי מקני קני אקנוי לא מקני הלא יש

לו עצה להפקירו וליתן להתינוק ואח"כ יכול לצאת בו וגם הקטן יצא בו כיון דיוצאין בשל הפקר.

וי"ל דאח"כ זהו כוונת הגמ' דלא יקנה להתינוק רק שיפקירנו והתינוק יטול מן ההפקר.

הערה ס'

בענין אתרוג של ערלה

במשנה בסוכה דף ל"ד ע"ב תנן אתרוג של ערלה פסול ובגמ' מבואר הטעם לחד מ"ד משום דהוי איסורי הנאה ואיסורי הנאה אין בו דין ממון ולא מקרי לכם ועוד כתבה המשנה אתרוג של דמאי כשר לב"ה כיון שיכול להפקיר את נכסיו והוא עני וראוי לזה וחשוב נמי לכם.

והקשו האחרונים דמדוע לא נאמר ג"כ באתרוג של ערלה דמקרי לכם ומיגו דאי בעי מבטלה ברוב ומותרת מדאוריתא וכל מה שאסור לבטל איסור לכתחילה היא רק מדרבנן א"כ מאי שנא אתרוג של ערלה מאתרוג של דמאי.

וי"ל דכיון דמ"מ במציאות אינו יכול לבטלו כיון שיש איסור דרבנן הרי גם מדאוריתא אין לו מיגו שיכול לבטלו דהרי במציאות אינו יכול לבטלו א"כ אינו יוצא אפי' מדאוריתא.

הערה ס"א

בענין לצאת בלולב המחובר

בשו"ת ערוגת הבשם סימן קצ"ד חקר אי יוצאין במה שנוטל הלולב במחובר והצל"ח בשבת קל"א פסק שיוצאין במחובר.

והקשו האחרונים דהרי מצינו גבי גט שאין יוצאין במחובר כיון דכתיב ונתן בידה וא"כ ה"נ אמאי יוצאין במחובר הלא כתיב ולקחתם לכם.

וי"ל דשאני כשצריך ליתן לידו של אחר אז כיון שהוא מחובר לא מקרי נתינה דהרי כיון שהוא מחובר הרי לא הלך כלום מידו לידה כיון דכל הזמן היה מחובר אבל לקיחה בעלמא שרק צריך לאחוז בו אז די בזה שהוא מחזיק בו אע"ג שהוא מחובר מקרי כבר לקיחה.

הערה ס"ב

בענין לולב של הפקר ומציאה

בספר כפות תמרים בסוכה ל"א ע"ב הוכיח מדברי התוס' ד"ה באשרה שאם הגבי' לולב של הפקר ומציאה שלא ע"מ לזכות בו אינו יוצא ביום טוב הראשון דאף שאינו גזול מ"מ אינו יוצא דלא הוי לכם.

והקשו האחרונים דמדוע לא נאמר שיצא בו כיון דבידו לזכות בו כמו דאמרינן דאתרוג של דמאי יוצא בו אף דאינו עני משום דבידו להפקיר נכסיו ויהי' עני א"כ הוא הדין הכא.

וי"ל דשאני גבי הדין של לכם שאם נאמר כן הרי יש לומר בכל פעם שאין החפץ שלו שלא יפסל כיון דאי בעי' היה קונה אותו ממונו וכיון שבידו לקנותו לא יפסל משום לכם וע"כ דלא אמרינן כן רק לענין איסור כגון של דמאי דלא נחשב לדבר אסור כיון שבידו לינצל מן האיסור אבל לא כשהחסרון היא מחמת לכם.

הערה ס"ג

בענין בל תוסיף בד' מינים

הט"ז באו"ח סי' תרנ"א ס"ק י"ז העלה דמי שכבר קיים מצוות ד' מינים וחזר ונטל הד' מינים לשם חיבוב מצוה והוסיף מין חמשי עובר על בל תוסיף אבל הא"ר חולק וכתב דעל חיבוב מצוה אפי' אם מתכוין להוסיף לשם מצוה י"ל דלא שייך בל תוסיף.

והקשו האחרונים דמ"ש ממי שיושב ביום השמיני בסוכה משום חיבוב מצוה או שמניח תפילין בשבת משום חיבוב מצוה דעובר על כל תוסיף.

ויש לומר דשאני הכא דהיא עדיין בתוך החג והוי כמי שעושה דופן רבעי בסוכה אע"ג דמין הדין די בטפח אחד בדופן הרבעית דודאי לא הוי כל תוסיף כיון שעושה כן משום חיבוב מצוה ורק לאחר סוכות או בשבת דלא הוי כלל זמן תפילין אז הוי כל תוסיף דלא שייך אז חיבוב המצוה.

הערה ס"ד

בענין ניהא לי' לאינש דליתעביד מצוה בממוני'

כתב הרמ"א סי' תרמ"ט סעיף ד' ומותר ליטול לולב של חבירו בלא דעת של חבירו בשאר ימים דניחא לי' לאינש למיעבד מצוה בממוני'.

והקשו האחרונים דהרי אמרינן בב"מ בעובדא דמרי בר איסק דהפועל נתן להחכמים פירות ואח"כ בא הבעה"ב ונתרצה לזה וכתבו התוס' דודאי לא מהני מכח שנתגלה שלפרע היה ניהא לי' אע"ג ששם היה מצוה להנות ת"ח מנכסיו וא"כ אמאי אמרינן הכא דניחא לי' בזה הלא עכשיו אינו ידוע מזה ולא מהני מה שמסכים אח"כ כשמתודע לו.

וי"ל דרק בדבר שעולה לו ממון אמרינן שצריכין להסכמתו אבל בשאלה בעלמא שזהו רק במקום שאין חשש שיקרע אז לא צריכין לדעתו רק דכל אחד מניח החפצים שלו אדעתא דהכי.

הערה ס"ה

בענין להוסיף על ההדסים

הרמב"ם בפ"ז מלולב הל"ז כתב ואם רוצה להוסיף בהדס כדי שתהי' אגודה גדולה מוסיף ונוי מצוה היא אבל שאר המינין אין מוסיפין על מנינם.

והקשו האחרונים דלמה מותר הוספה בהדסים בלבד ולא בשאר המינים וא"ת דנוי מצוה בלבד מתיר האיסור דבל תוסיף א"כ צ"ע למה ליכא נוי מצוה גם בשאר המינים ומאי שנא הדסים שמותר להוסיף ולא בשאר המינים.

ונראה פשוט דהדסים יש להם ריח טוב והם יפין לפיכך מותר להוסיף מחמת נוי מצוה אבל הלולב והערבות שאין בהם שום ריח ושום יופי ודאי שמה שמוסיף היא רק כדי להוסיף על המצוה.

הערה ס"ו

בענין אם שח באמצע נטילת ד' מינים

איתא בשו"ע סימן תרנ"א סעי' י"ב ד' מינים הללו מעכבין זה את זה וכו' ואם היו ארבעתן מצוים אצלו ונטלם כל אחד ואחד יצא וברמ"א שם כתב ובלבד שיהיו כולם לפניו ויטול הלולב תחילה ויברך על הלולב ודעתו גם על האחרים ואם סח ביניהם צריך לברך על כל אחד בפנ"ע.

והגר"א מבאר את דברי הרמ"א שאם סח בין המינים מברך על כל אחד ואחד והטעם כתב הגאון שהוא שהוא כמו תפילין של יד שפוטר את של ראש ואם סח בינתים מברך על שתיהם.

והקשו האחרונים דמה הדמיון לתפילין הא תפילין שני מצוות הם ולכן כשסח ביניהם מברך על כל מצוה ומצוה אבל בד' מינים הרי הם מצוה אחת ומעכבים זה את זה ולא ראינו מי שמנאן כד' מצוות.

וי"ל דאדרבה בתפילין ששניהם הם אותו דבר רק שזהו חד על היד וחד על הראש ואפ"ה נחשב הפסק אם דיבר ביניהם כ"ש בלולב שהם שני מינים אחרים לגמרי דודאי נחשב להפסק.

הערה ס"ז

בענין שינוי החוזר

בתוס' סוכה ל' ע"ב ד"ה ולקנינהו הביאו שיטה ששינוי מעשה החוזר לא הוי שינוי אבל שינוי שם שחוזר נקרא שינוי.

והקשו האחרונים דמ"ש שינוי השם משינוי מעשה שאם שינוי מעשה החוזר לא הוי שינוי גם שינוי שם החוזר לא יהי' שינוי.

וי"ל דבשינוי השם כיון שכל אחד קורא לו כבר בשם החדש שלו ודאי דכל אחד סובר שזהו כבר דבר חדש אבל בשינוי מעשה החוזר אף אחד לא הכיר בו שנשתנה החפץ כיון דכל הזמן היה ראוי להחזירו למה שהיה מקודם.

הערה ס"ח

בענין שהחינוך צריך להיות בכל הדקדוקים

בסוכה דף מ"ב ע"א תנן קטן היודע לנענע חייב בלולב והקשו האחרונים דלמה לא די בזה שיכול לנוטלו דהרי עיקר המצוה היא רק הנטילה ולא הנענועים ותירץ הגר"ז כיון דבעינן שהחינוך שיהי' בכל פרטי המצוה ולא די בזה שעושה מקצת של המצוה.

והקשו האחרונים דהרי מצינו גבי התענית של יו"כ דמחנכין את תינוק לשעות ולא אמרינו שצריך להתענות כל היום.

וי"ל דאין צריכין לחנך אותו בשיעור גדול ובזמן גדול דהיינו שאם היה המצוה להחזיק הלולב כל היום לא היה מחיוב להחזיקו כל היום אבל היכן דהמצוה היא באופן אחד צריכין שיחזיקו בזמן ההיא בכל הפרטים שיחזיק הלולב ביד ימין והאתרוג בשמאל רק שלא היה מחיוב להחזיקו כל היום רק לכמה שעות שאין צריכין לחנך אותו רק בזמן קטן אבל באותו זמן צריך לעשות המצוה בכל פרטיה ודקדוקיה.

הערה ס"ט

בענין עלתה חזוית מחצה על מחצה

בטור סי' תרמ"ח כתב בהא דעלתה חזוית על האתרוגים וז"ל ואם הוא מחצה על מחצה במקום אחד כתב אחי הר' יחיאל ז"ל כיון שהוא בידי אדם

אפשר לצמצם וכשר כמו פרוץ כעומד הרי נתברר בדברי הר' יחיאל שמחצה אתרוג עם חזזית הרי הוא כמו פרוץ ועומד.

והקשו האחרונים דמה הדמיון בין פרוץ כעומד לאתרוג שעלתה בו חזזית על חציו דשם בעינן עומד נתחדש לן הלכה דאמרינן פרוץ כעומד אמנם הכא דיש דין של הדר וחזזית אין זה הדר מה מועיל שחצי השני הוי הדר הא לא שייך לומר שאין כאן פסולת של חזזית דהתם אין דין פסלות אלא צריך לאשוי' מחיצה וחידוש התורה שמחצה עומד סגי למקרי' מחיצה אבל היכן שיש פסול חזזית מה יתן שהחצי השני היא בלא חזזית סוף כל סוף הרי יש כאן פסול.

וי"ל דהטור סובר דהרי המטרה של הגדר היא שלא יוכל לעבור שם וא"כ מה מהני לן שהיא פרוץ כעומד הלא ברגע שיש משהוא פרוץ אין כל הגדר שוה כלום וע"כ דכיון דפרוץ כעומד נחשב כאילו אין כאן פרוץ כלל וא"כ גם גבי האתרוג נחשב כאילו אין כאן חזזית.

הערה ע'

בענין לברך על הערבה לבד

במג"א סי' תנ"א ס"ק כ"ה הביא כתב בא"ח מעשה בהר"מ שנטל לולב ובירך ואח"כ ראה שלא היה בו ערבה וחזר ונטלו עם הערבה ובירך על נטילת הערבה ושהחיינו נהי שא"צ ליטול אלא הערבה בלבד מ"מ מצוה מן המובחר ליטול הד' מינים בבת אחת.

והקשו האחרונים דאמאי צריך לברך פעם נוספת על הערבה שחסרה מהלולב בנטילה הראשונה הרי בסימן תרע"ב כתוב בשם א"ח שאם הדליק בליל ד' ג' נרות יחזור וידליק א' ולא יברך כי הברכה שעשה בתחילה על חיוב כל הנרות עשהו וא"כ ה"ה בד' מינים הוי חיוב אחד דמעכבין זה את זה א"כ הברכה בתחילה על חיוב כל הד' מינים.

וי"ל דשאני במנורה דמעיקר הדין די בנר אחד ומה שמוסיף הרבה נרות הוי הידור בעלמא ולפיכך אינו צריך לחזור ולברך שהחיינו שכבר קיים עיקר

המצוה לגמרי מן הדין אבל הכא כל זמן שלא נטל הד' מינים עדיין לא קיים הברכה א"כ כשמקיים המצוה בשלימות יש לברך.

הערה ע"א

בענין לברך על זכר למקדש

במשנה בסוכה מ"א ע"א מבואר דהתקין ריב"ז שיהא לולב ניטל במדינה כל שבעה זכר למקדש.

והנה בגדר מצוות זכר למקדש מצינו ברמב"ם לגבי דין כורך שכתב וחוזר וכורך מצה ומרור ומטבל בחרוסת ואוכלין בלא ברכה זכר למקדש ונראה מדברי הרמב"ם דלפיכך אינו מברך על הכורך לפי שאין זה אלא מצוות זכר למקדש בעלמא ומצוות זכר למקדש אינה טעונה ברכה.

והקשו האחרונים דלמה מברכים בזמן הזה על מצוות נטילת לולב במדינה כל שבעה הא תקנה זו היא זכר למקדש ומצוות זכר למקדש אינה טעונה ברכה.

וי"ל דהתם כבר אכלו המצה והמרור וכל הזכר היא רק באיזה אופן יאכלו אותו שיאכלו הכל ביחד אז אין לברך רק על זה שאוכלין באופן אחר ממה שאכלו מקודם אבל הכא שיש לגמרי מצוה חדשה של נטילת לולב שפיר יש לברך על עשיית המצוה.

הערה ע"ב

בענין לברך על הנענועים

כתב הרמב"ם בפרק י"א מהל' ברכות הל' ה' ו' שאם הפריש תרומות ומעשרות ללא ברכה אינו חוזר ומברך אחר עשיה.

והקשו האחרונים מהא דכתב הרמב"ם שם בהל' ח' וז"ל ואימתי מברך כשינענע הלולב והנה נענועים הם שיירי מצוה ואפ"ה מברך אם לא נענע וא"כ מאי שנא מי שנטל את הלולב ולא נענע ממי שהפריש תרומה ולא העבירה לכהן והרי אם שיירי מצוה שאינם מעכבים מקרי עדיין עובר לעשייתן ויכול לברך כל שכן הנתינה שהיא חלק מחלקי המצוה וא"כ ודאי שהדין נותן שיוכל לברך ואמאי פסק הרמב"ם שאחר ההפרשה אינו חוזר ומברך.

וי"ל דהוי דבר טכני דהכא מברך להפריש תרומה מוכן דלא שייך לברך את זה אחר שכבר הפריש התרומה אע"ג שלא נתנו עדיין דמ"מ במציאות כבר הפרישו אבל הכא דמברך על נטילת לולב הרי הנענועים היא חלק מהנטילה לפיכך עדיין יש לברך עליו.

הערה ע"ג

בענין זה אלי ואנוהו

כתוב בתורה ולקחתם לכם פרי עץ הדר וכו' וילפינן לכל ד' מינים שבעינן הדר.

והקשה בספר עיון המועדים דאמאי איצטריך קרא למיכתב הדר במינים אלו תיפוק לי' דבעינן הדר מדין ואנוהו הנאמר בכל המצוות דבעינן הידור מצוה.

ולכאורה לא מוכן קושיתו דהרי בשביל הדר אפי' אם יש נקודה שחורה אחד על האתרוג נפסל האתרוג אבל מדין ואנוהו לא אמרינן שאם יש כתם אחד על הטלית שלו יפסל הטלית בדיעבד.

הערה ע"ד

אי הנענועים הוי חלק מהמצוה

יש שדייקו מהמרדכי שכתב שיש לעשות הנענועים עם הלולב רק בהלל ולא בעת נטילת הלולב דהנענועים אינו חלק מהמצוה.

והקשו האחרונים דלפ"ז אמאי אמרין בהמשנה מ"ב ע"א דקטן היודע לנענע חייב בלולב הלא הנענועים אינו כלל חלק מהמצוה.

וי"ל דע"כ הוצרכו ליתן איזה שיעור אחר דהרי לא היו יכולים לתקן דמעת שיכול ליטול הלולב ביד חייב ליטול דהרי אפי' קטן בן שנה יכול להחזיק הלולב ביד וע"כ הוצרכו לתקן איזה שיעור שאז יתחייב בנטילת לולב לפיכך תקנו מעת שיכול לנענע.

הערה ע"ה

בענין להחזיק הלולב בימין

כתב השו"ע באור"ח סי' קפ"ג ס"ה יש מי שאומר שאם המברך איטר אוחד הכוס בימינו שהוא שמאל כל אדם והנה בהלכות לולב בסי' תרנ"א ס"ג פסק השו"ע שאיטר יד יטול לולב בימין כל אדם והאתרוג בשמאל כל אדם מפני שהולכים אחר ימין ושמאל דעלמא ולא אחר ימין ושמאל שלו.

והקשה במג"א דמאי שנא לולב שהולכים בו אחר ימין ושמאל דעלמא מכוס של ברכה שהולכים אחר ימין שלו.

וי"ל דשאני הכא שיש להחזיק הלולב בימין מחמת כבוד הלולב וא"כ הכבוד של הלולב היא שהוא בהיד ימין דעלמא ולא תלוי בהאדם עצמו אבל גבי ברכה מה שמחזיקו ביד ימינו אינו מחמת כבוד המאכל רק כיון שע"ז קל יותר לאוכלו כיון שאוכלין ביד ימין אבל כיון שהוא אוכל ביד שמאל הרי צריכין לילך בתר אותו ימין ידידי' שהיא שמאל דעלמא.

הערה ע"ו

בענין אי יש להקדים ברכת שהחיינו

השו"ע בסימן תרנ"א בסעיף ה' כתב דבנטילת לולב מברכין קודם ברכת על נטילת לולב ואח"כ שהחיינו.

והקשו האחרונים דמ"ש מהא דמבואר בסימן רכ"ה סעיף ג' דהרואה פרי חדש מברך שהחיינו ונהגו שלא לברך עד שעת אכילה וע"ז כתב הפמ"ג בא"א סק"ז דכשבא לאכול פרי חדש מברך קודם שהחיינו ואח"כ ברכת הפרי משום דברכת שהחיינו מתחייב ולכן קודמות לברכת הפרי וא"כ ה"נ לגבי לולב היה צריך להקדים ברכת שהחיינו דהרי ברכת שהחיינו של לולב ג"כ מעיקר הדין היה ראוי לברכו בעת עשיית הלולב.

וי"ל דשאני התם דבעת שאוכל הפרי הרי רואה ג"כ הפרי וא"כ מכח הראי' עצמו כבר נתחייב בהשהחיינו ולפיכך מברך שהחיינו אבל הכא בעת נטילת הלולב הרי אינו עושה עוד הלולב שכבר עשוי מקודם ולפיכך אין לברך עכשיו שהחיינו שמחויב מחמת העשיה.

הערה ע"ז

בענין מצוה חיובית ומצוה קיומית

בדרישה באו"ח סי' כ"א מבואר דאיכא מצוה קיומית בלולב כל היום דז"ל וכל זמן שלוקח אותן בידו בתוך הז' ימים כאילו עושה אותו פעם המצוה אף שכבר יצא ידי חובתו אותו יום.

והקשו האחרונים דהרי מצינו בתוס' בסנהדרין דף פ"ח ע"ב דבתפילין על ראשו והוסיף בית חמשי מבטל מצוה שעל ראשו משא"כ בלולב בידו והוסיף עליו מין חמשי אין זה מבטל מצוה דמדאגב' נפיק ב' הרי רואין בהדי' שאין עוד שום מצוה אחר שהגביהו.

ובספר עיון המועדים תירץ שליכא בל תוסיף במצוה קיומית ונראה לבאר כונתו דהרי כל הענין של בל תוסיף היא שיש חיוב והוא מוסיף על החיוב אבל היכן דכל המצוה היא מצוה קיומית שאין שום חיוב לעשות המצוה אין שום ענין של בל תוסיף אם מוסיף על המצוה דהרי המצוה בעצמו היא תוספת על המצוות שחייב בה.

עוד הקשו האחרונים מדברי רש"י בסוכה דף מ"ב ע"ב שאם כבר יצא מצוות לולב והוציאו לרה"ר חייב משום דתו לא חשיב טעה בדבר מצוה ולא טרוד במצוה לעשותה הרי משמע דלא כהדרישה שכתב שיש מצוה כל היום.

וגם על זה תירוצ' בעיון המועדים שיש לחלק בין מצוה חיובית למצוה קיומית ונראה לבאר כוונתו דהרי הטעם למה טרוד בדבר מצוה פטור היא מחמת שהוא בהול לקיים המצוה א"כ מובן שזהו רק בדבר שמחויב בה שאז הוא בהול לקיים המצוה אבל אם היא רק מצוה קיומית אינו בהל עליה ולפיכך אין לו התירוצ' שהיא משום טירדא דמצוה.

הערה ע"ה

בענין אתרוג האסור מדרבנן

במשינה סוכה ל"ד ע"ב תנן דאין יוצאין ידי חובה באתרוג של תרומה טמאה ומבואר בגמ' ל"ה ע"ב דהטעם היא משום שאין בו היתר אכילה.

והקשו האחרונים דלהני פוסקים דס"ל דתרומת שאר הפירות אינו אלא מדרבנן א"כ נמצא שאיסור אכילתו אינו אלא מדרבנן ושיטת הרשב"א היא שמותר להאכיל לקטן בידים דבר שאיסורו מדרבנן א"כ נמצא שאתרוג של תרומה טמאה יש בו היתר להאכילו לקטן וא"כ אמאי אין יוצאין בו ומאי שנא מאתרוג של תרומה טהורה שיוצא בה ישראל משום דחזו לאכילה לכהן.

וי"ל דמה שהקטן יכול לאוכלו כיון שהוא יכול עדיין לאכול כמה איסורים זה לא נקרא שהדבר ראוי לו כמו שלא נאמר דכיון דחולה יכול לאכול נבילה הרי זה כבר ראוי לכולם דודאי דבעצם הוי איסור רק שנדחה מחמת החולה ה"נ הוי איסור רק שנדחה מחמת הקטן כיון שאין לו עוד דעת לקיים כל המצוות.

הערה ע"ט

בענין אתרוג של דמאי

נחלקו הראשונים מה הדין במי שהפריש תרומת מעשר של דמאי האם צריך ליתנו לכהן או שיכול להחזיקו לעצמו ופסק הטור דיכול למוכרו דלגבי דין ממון אמרינן הממע"ה.

והקשה בספר עיון המועדים דבסוכה ל"ה ע"ב אמרין דס"ל לב"ה שיוצאים מצוות אתרוג באתרוג של דמאי משום דס"ל דמיגו דאי בעי' מפקיר לנכסי' והוי עני ויכול לאכול דמאי וכל עיקר הטעם דטבל פסול אע"פ שיכול להפריש חלק התרומה היינו משום דאז הוי האתרוג חסר כמבואר כל זה בתוס' פסחים ל"ח ע"א ד"ה אתיא ולכאורה הרי לדעת הטור יכול לקחת שם מעשר ולהפריש תרומת מעשר וגם כן הוי שלו מדיכול למוכרו וולמה צריכין להטעם דמיגן].

וי"ל דהרי ידוע פלוגתת ב"ש וב"ה ביבמות ל"ח ע"ב אי שטר העומד לגבות כגבוי דמי או לא וא"כ י"ל דב"ה לשיטתי' דדבר העומד לגבות לאו כגבוי דמי ולפיכך סוברין דגם בדמאי אה"נ אם היה רוצה היה יכול לגבותו לעצמו מ"מ כיון דבמציאות עכשיו לא גבאו לעצמו לא נקרא עדיין שלו ולפיכך חסר בהאתרוג והוי פסולה.

הערה פ'

בענין בל תגרע כשלא מקיים המצוה

הטורי אבן ר"ה ט"ז כתב בדין בל תגרע דכל עיקר לאו דבל תגרע שייך באופן שגם אחרי הגרעון יש כאן עדיין קיום המצוה אלא שאי"ז קיום המצוה בשלימותה אבל באופן שע"י הבל תגרע לא מתקיים המצוה כלל כגון הנוטל ג' מינים בלולב שאז לא קיים המצוה כלל לא הוי בל תגרע.

ודייקו האחרונים דמ"ש מבל תוסיף דעובר אפי' במוסיף חמש פרשיות שבתפילין אע"ג שאז לא קיים מצוות תפילין כלל.

וי"ל דבל תוסיף כל הענין היא שיוסיף מצוה חדשה וא"כ הוי מעלה אם בזה לא קיים בכלל המצוה דאז מוסיף מצוה חדשה אבל בבל תגרע הרי אם עושה דבר שאינו בכלל מצוה מה שייך שמגרע מה מגרע וכי אם אחד יעשה איזה דבר משונה שאין לו שייכות עם המצוה נאמר שגרע עכשיו מצוה מה"ת ורק אם עושה בעצם המצוה רק שמגרע קצת מהמצוה אז שייך לומר שמגרע מן המצוה.

הערה פ"א

בענין אי מוסיף כמה הדסים וערבות

תוס' בראש השנה כ"ח ע"ב ד"ה ומנא כתבו דלא שייך בל תוסיף בעשיית המצוה שתי פעמים וברכת כהנים נמי אפי' מברכין לציבור כמה פעמים אין זה בל תוסיף וכו' וכן בהדס וערבה שבלולב אפי' נותן כמה הדסים וערבות בלולב אין זה בל תוסיף.

והקשו האחרונים דמה קאמר אפי' נותן כמה הדסים וערבות הלא זה לא נקרא שעושה המצוה שתי פעמים רק שמוסיף על המצוה כמו מי שמוסיף ברכה חדשה על הברכת כהנים שעובר על בל תוסיף.

וי"ל דסוברין התוס' דהמצוה אינו רק הלולב והשאר אינו רק ליפות הלולב נמצא דכל זמן שאינו נטל שני לולבים אינו עובר על בל תוסיף דמה שמוסיף הדסים וערבות באותו לולב הוי רק כמי שעשה המצוה באותו חפץ שני פעמים.

הערה פ"ב

בענין אם הוסיף כמה אתרוגים ולולבים

שיטת הראב"ד פ"ז מלולב ה"ז ושאר ראשונים היא שאין איסור בל תוסיף אם הוסיף כמה לולבים וכמה אתרוגים בשעת קיום מצוות לולב והקשו האחרונים דמ"ש מהא דכתב הראב"ד בעצמו בפ"א מהל' ציצית הט"ו שאם מטיל ציציות נוספות בציצית כשרה בד' כנפותיה עובר בבל תוסיף ולכאורה מ"ש מלולב.

וי"ל דדוקא כשהתורה אומר סכום של ארבע גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך הוי בל תוסיף אבל הכא שאין סכום מיוחד כמה לולבים ליטול יכול ליטול כמה שהוא רוצה והכל נכלל בהמצוה ולא הוי בל תוסיף.

ובזה מיושב נמי מה שהקשו האחרונים מהא דמבואר בעירובין צ"ה דמי שמוסיף ומניח שתי תפילין על הראש יש בל תוסיף.

ולפי הנ"ל מובן דשאני התם דהתורה אמר בהדי' שיהי' רק שני תפילין חד על היד וחד על הראש לפיכך יש בל תוסיף אבל גבי לולב שאין סכום מיוחד אין בל תוסיף אם לוקח הרבה לולבים.

הערה פ"ג

בענין המזבז אל יבזבו יותר מחומש

המג"א בסימן תרנ"ו ס"ק ח' כתב שאם אין בידו אלא חמשה סלעים וצריך לפדות את בנו ולקנות אתרוג יקנה אתרוג שזהו מצוה עוברת וזה מצוה שאינה עוברת.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי אמרו חז"ל המזבזב אל יבזבו יותר מחומש אפי' למצוה עוברת וא"כ איך אומרים פה להאדם שיקנה האתרוג הרי זה יותר מחומש וקי"ל המזבזב אל יבזבו יותר מחומש.

וי"ל דאין הכוונה שיש לו רק חמש סלעים רק שיש לו עשרים וחמש סלעים וחומש מנכסיו זהו חמש סלעים וכיון שאינו רשאי לבזבו יותר מחומש נמצא שאין לו עכשיו יותר מחמש סלעים ולפיכך צריך לקנות מקודם האתרוג ולא יפדה את בנו כיון שאסור לבזבו יותר מחומש.

הערה פ"ד

בענין לקנות אתרוג ולפדות את בנו איזה מהן קודם

המג"א בסימן תרנ"ו ס"ק ח' כתב שאם אין בידו אלא חמשה סלעים וצריך לפדות את בנו ולקנות אתרוג יקנה אתרוג שזהו מצוה עוברת וזה מצוה שאינה עוברת.

והקשו האחרונים דהרי עדיף לפדות את בנו כיון שזהו דין בהממון ולא לקנות אתרוג שאז אין המצוה לקנות אתרוג רק כדבר צדדי כיון שצריך לנענע האתרוג צריך לקנותו א"כ עדיף שיתן ממנו בהמצוה שעצם הקניה היא המצוה.

וי"ל דאדרבה בפדיון שעצם הפדיה היא המצוה אז יש לומר דמיפטר מהמצוה בשביל ממון אבל באתרוג דהמצוה היא לנענע האתרוג וזה שצריך לקנות האתרוג זהו דבר צדדי ולפיכך לא מיפטר בשביל הממון כיון שאין המצוה על הממון רק על האדם.

הערה פ"ה

בענין סוכה ולולב איזה עדיף יותר

כתב בחכמת שלמה לר' שלמה קלוגער סי' תרכ"ה שאם יש לפניו שתי עיירות בעיר אחד יש סוכה ובעיר אחד יש לולב ילך להעיר שיש בה לולב שהיא קודם משום פרסומי ניסא שבזה רואין שישראל זכו בדין וגם בתורה הקדים לולב לסוכה.

והקשו האחרונים דהרי לכאורה סוכה עדיפא שיש מצוה בכל רגע אם כן ע"י זה יקיים הרבה מצוות משא"כ בלולב שיש לו רק מצוה אחת דמדאגב"נ נפק ב'.

וי"ל דמ"מ בהלולב יש מצוה קיומית כל פעם שנוטלו משא"כ בסוכה דהוי מצוה אחת הנמשך שבעה ימים נמצא דאדרבה בלולב מקיים יותר מצוות.

ויש שהקשו דהרי בסוכה אם אוכל חוץ לסוכה עובר בקום ועשה שאוכל חוץ לסוכה משא"כ בלולב היא רק בשב ואל תעשה שאינו נוטל הלולב.

וי"ל דלמד החכמת שלמה שאין איסור לאכול חוץ לסוכה רק שיש מצוה בקום ועשה לאכול בסוכה אבל אינו עובר איסור אם אוכל חוץ לסוכה.

הערה פ"ו

בענין לברך ברכת התורה קודם נטילת לולב

הערוך לנר בספרו ביכורי יעקב סימן תרמ"ד סק"א כתב שצריך לברך ברכת התורה קודם נטילת לולב וה"ה לשאר מצוות שאין לקיימם קודם שבירך ברכת התורה ונמצא לפי דבריו דקיום המצוות נחשבת כתורה.

והקשו האחרונים דהרי הברכה היא לעסוק בדברי תורה הרי רואין דהמצוה היא רק ללמוד ולא עשיית המצוה.

וי"ל דאדרבה אם היה המצוה רק ללמוד היו צריכין לומר ללמוד בדברי תורה ומהו הלשון לעסוק וע"כ שזה בא לרבות גם מה שעוסקין בפועל בעשיית המצוות.

הערה פ"ז

בענין זלזול בחג

בשו"ע סי' תרמ"ח הובאו שני דעות האם אתרוג שחסר כל שהוא פסול או רק כשחסר כאיסור וכתב המשנ"ב ס"ק ט' דביום שני של יו"ט יכול לברך מחמת ספק ספיקא א' שיש ספק אם נקרא חסר במשהוא וב' יש ספק אם זה חג בכלל שאפשר שאינו עוד יום הראשון ורק ביום הראשון הוי פסול בחסר.

והקשו האחרונים דהרי כתב המשנ"ב בסימן תצ"ו סעיף ד' לענין ספק מוכן ביו"ט שני שאין להקל מחמת ספיק ספיקא דשמא אינו מוקצה ושמא אינו יו"ט היום כיון שזהו זלזול בחג וא"כ למה גבי אתרוג הוא מיקל מחמת ספק ספיקא.

וי"ל דשאני להתיר איסור של מוקצה ביום טוב שזה נראה כמו זלזול בהחג אבל כשרק נוטל אתרוג חסר שזה אינו איסור בהיום טוב לא הוי כ"כ זלזול.

הערה פ"ח

בענין שהלולב מרבה שמחה

ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' ושמחתם לפני ד' אלוקיכם שבעת ימים.

והקשו האחרונים דמה השייכות בין לולב לשמחה דאיך מעורר הלולב לשמחה.

וי"ל דהרי מבואר במדרש שע"י הלולב רואין דבני ישראל נצחו בדין וא"כ ודאי שזה מעורר שמחה.

הערה פ"ט

בענין מצוה שאין בה שיעור

העמק שאלה פרשת יתרו סימן נ"ג אות ד' כתב דמצוה שלא נתנה בה התורה שיעור כל מה שהאדם עוסק בה מיחשב מצוה והוכיח דברים מדין לולב דכל זמן שאוחז הלולב בידו הוי מצוה.

והקשו האחרונים מהתוס' בסוכה דף ל"ט ע"א ד"ה עובר שהקשו כיון דמדאגבי' נפק ב' האיך יברך הרי צריך עובר לעשייתו ותימצו שהיא משום שעדיין צריך לעשות הנענועים ולכאורה אם נאמר דמצוה הנמשך המצוה נמשך כל הזמן היה יכול לומר מטעם זה ולא היה צריך להטעם שיש הנענועים.

וי"ל דפשוט יותר לומר שיש עדיין חלק אחד של נענועים שלא עשו כלל מלומר דכיון דהמצוה נמשך הוי עדיין ההמשך של המצוה.

הערה צ'

בענין דהמוקדם בזמן קודם למצוה

הפמ"ג סו"ס תרפ"ז במ"ז מסתפק אם יש לו ב' מנות לבד וחל ט"ו בשבת ואין לו נר שבת מה קודם.

והקשו האחרונים דהפמ"ג בעצמו בסימן תרנ"א בא"א ס"ק א' כתב לענין מי שאין לו לא סוכה ולא ד' מינים ויש לפניו ב' מקומות פשיטא לי' להפמ"ג שאין מעבירין על המצוות וסוכה קודם כיון שזמנו בלילה ולולב מתחיל רק ביום וא"כ ה"נ הרי החיוב של משלוח מנות היא כבר ביום השישי בבוקר.

וי"ל דשאני התם דשני החיובים היא מדאורייתא אבל הכא דהחיוב של נרות היא לכבוד שבת שהיא דאורייתא ומשלוח מנות יסודה היא רק מדרבנן אפשר שעדיף להקדים הנרות של שבת.

הערה צ"א

בענין לברך על הידור

בשנ"ת כתב סופר סימן קכ"ה כתב שדעת הרמב"ם היא שמברך על נרות ההידור של חנוכה.

והקשו האחרונים דמ"ש מהידור מצוה דאתרוג שאינו מברך עליו כגון שבירך על אתרוג שאינו מהודר ואח"כ הביאו לו אתרוג מהודר שלא מצינו מי שיאמר שיברך שנית על האתרוג המהודר וא"כ למה שונה הידור של נר חנוכה משאר הידורי מצוה שמברך עליו.

וי"ל דשאני התם שעושה הוספה בהמצוה שמדליק עוד נר שידלקו עכשיו שתי נרות לפיכך צריך לברך אבל הכא שעושה אותו פעולה כמו מקודם שלוקח אתרוג אינו יכול לברך.

הערה צ"ב

בענין לברך על הדס הגזול

כתב בשו"ע סימן תרמ"ט ס"א גזול וקנאו בלא סיוע המצוה כגון גזל לולב ושיפוהו כשר דקני' בשינוי מעשה מיהו לא יברך עליו והיינו דלגבי הברכה אמרינן דאף דליכא בכהאי גוונא דין דמצוה הבא בעבירה בכל אופן לא יברך על זה.

והקשה הכפות תמרים דלפ"ז מה פריך בגמ' בסוכה ל' ע"ב בהא דאוונכרי ליקניניהו בשינוי מעשה הלא בכי האי גוונא לא יוכל לברך משא"כ אם העכו"ם יעשו את הפקעת הבעלות יוכל הישראל לברך ותירץ תמרים כיון שאינו מברך על ההדס אלא על הלולב אין בזה חסרון שההדוס גזול.

והקשו האחרונים דהרי כל הד' מינים נכללין בהברכה וא"כ הרי מברך גם על ההדס.

וי"ל דכל החסרון לברך על דבר גזול היא משום בוצע בך נאץ ד' אבל הכא שאינו מזכיר ההדס הגזול הרי אינו מנאץ את ד'.

הערה צ"ג

בענין שקטן יוצא בשאול

במ"ב סימן תרנ"ח ס"ק כ"ח הביא שיטת הראב"ן שהובא במרדכי דקטן יוצא ידי חובה במצוות חינוך בלולב אפי' אם הלולב שאול שאינו שלו ביום הראשון.

והקשו האחרונים ממה שכתב המ"ב בסימן תרנ"ז בביאור הלכה שם דבעינן שיהי' הד' מינים של הקטן כשרים כמו הגדול וא"כ צ"ע ומה קטן יוצא ביום ראשון אפי' בשאול כ"ש דלא בעינן שיהיו כשרים.

וי"ל דהעיקר בקטן היא משום חינוך נמצא דהעיקר היא שלא ישנה בצורת המצוה נמצא דבעינן שיהי' כשרה כדי שלא יחסר בהצורה אבל מה שהיא שאול זה אינו חסרון בהצורה של המצוה.

הערה צ"ד

בענין הידור בלקיחת הד' מינים ביחד

ידוע חי' של הגר"ח שאם יש לו שני אתרוגים אחד מהן היא הדר וספק כשר ואחד אינו הדר וודאי כשר יטול מקודם הספק כשר ואח"כ הודאי כשר שאם יטול מקודם הודאי כשר ויצא המצוה לא שייך אח"כ ליטול ההדר דאחר שיצא המצוה לא שייך לקיים עוד ההדר.

והקשו האחרונים דהרי כמו כן יש הידור לקחת הד' מינים ביחד נמצא שאם יטול מקודם האתרוג האחד ולא יצא חובת האתרוג רק חובת הג' מינים ואח"כ יטול האתרוג א"כ לא יעשה הד' מינים בהידור.

וי"ל דהעיקר היא ההידור דכתיב גבי אתרוג בהדי' בקרא ולא כתיב בשאר המינים.

הערה צ"ה

בענין לברך על הנענועים

כתב הגרעק"א דמי ששכח לברך בעת הדלקת נר חנוכה אינו יכול לברך עוד להדליק והקשו האחרונים דמ"ש מלולב דמברך אחר הנטילה כיון שעדיין צריכין לעשות הנענועים הלא גם שם יש המשך דהנר צריך לדלוק חצי שעה.

וי"ל דשאני התם דהנר דולק מאיליו וזה לא שייך עוד להאדם כיון דקי"ל כבתה אין זקוק לה אבל הכא יש עדיין חיוב על האדם לעשות הנענועים.

הערה צ"ו

בענין לומר הרחמן אחר הנטילה

הקשו האחרונים דלמה לאחר ספירת העומר אמרינן הרחמן היא יחזיר לנו עבודת בית המקדש כיון שהיא זכר למקדש ולמה בנטילת הלולב בשאר הימים לא אמרינן הרחמן היא יחזיר לנו הלא היא גם רק זכר למקדש.

וי"ל דשאני התם בספירת העומר דמקווים דהספירה הזה עדיין יועיל לשנה זו לכשיבנה בית המקדש שיוכלו ע"י ספירה זו להקריב המנחה חדשה אבל הכא ודאי שנטילה זו לא יועיל עוד לכשיבנה ביהמקד"ד.

הערה צ"ז

בענין חזקה התלוי בידו

קי"ל שיוצאין באתרוג במתנה ע"מ להחזיר.

והקשו האחרונים דהרי ידוע שלענין ברכה לבטלה לא סמכין אחזקה וא"כ איך מברכין וסומכין שיחזור לו האתרוג הלא אם לא יחזור לו לבסוף יהי למפרע ברכה לבטלה.

וי"ל דדוקא בדבר שאינו בידו לא סמכין אחזקה אבל על מה שהיא בידו יכול לסמוך כשיודע שבדעתו להחזירו.

לזכרון עולם

בעת גמר הדפסת הספר

נלב"ע בדמי ימיו אאמו"ר האי חסיד האי עניו
איש חמודות ורב תבונות אהוב למעלה ונחמד למטה
ויראתו קודמת לחכמתו לב טוב להפליא ורודף צדקה וחסד
אוהב תורה ורחום ומוקיר רבנן

רבי מנחם מנדל ז"ל

בן הרה"ח המפורסם ר' ישראל זעטטענשטיין ז"ל הב"מ
ביום ז"ך אדר תשע"ג לפ"ק

תהא כתיבת והוצאת והדפסת הספר
ובן הלימוד בספר הזה לע"נ הטהורה

ויה"ר שיהי' מליץ יושר בעד כל המשפחה
בגן עדן תהא מנוחתו ושתהא נשמתו צרורה בצרור החיים
וינוח בשלום על משכבו עד שיקיצו וירננו שוכני עפר
בביאת גואל צדק בב"א

לזכרון עולם יוחק בספר

שם מו"ח הרה"ג המפורסם עסיק באוריתא תדירא
והעמיד תלמידים הרבה, כל ימיו עסק בצדקה וחסד
והרנין לב אלמנות ויתומים

רבי חיים יצחק עוזר זצ"ל
ביבליאט"א הגה"צ ר' שמואל ישכר רוזנגרטען שליט"א

ראש ישיבה דחסידי בעלזא לונדון יצ"ו
וראש כולל לומדי ש"ס
ובעמ"ח ספר נטעי יצחק

נלבע בדמי ימיו בפתע פתאום
בי"ב לחודש מר חשון תשע"ג לפ"ק

יה"ר שיהא מליץ יושר בעד כל המשפחה
בגן עדן תהא מנוחתו ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים
ויניח בשלום על משכבו עד שיקיצו וירננו שוכני עפר
בביאת גוא"צ בב"א